

Lexicographic Bulletin

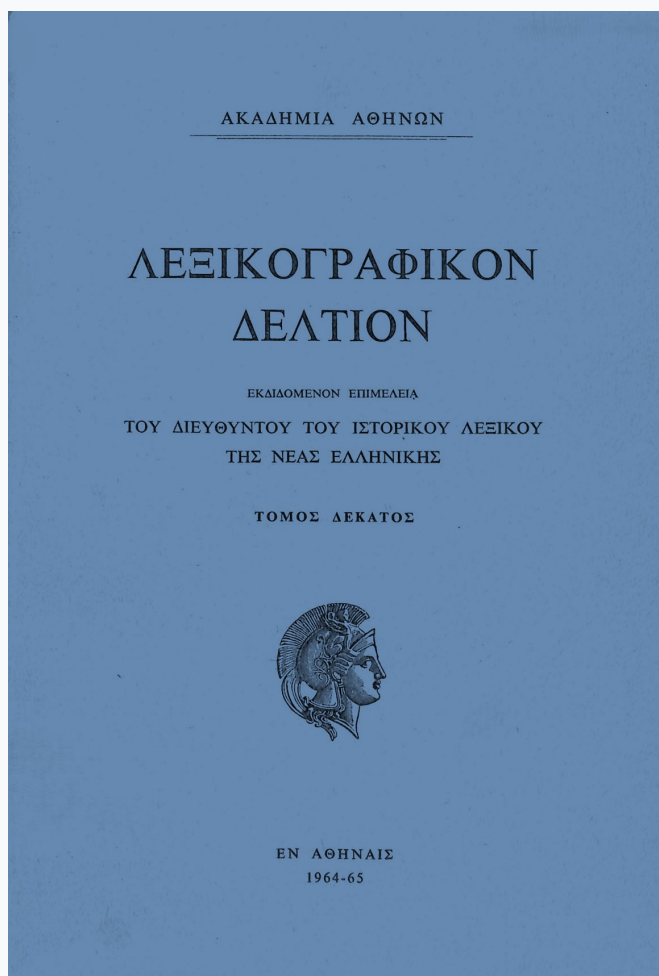

Vol 10 (1965)

Lexicographic Bulletin

Ἡ φωνητική τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ

Anastasios Karanastasis

doi: [10.12681/ld.40500](https://doi.org/10.12681/ld.40500)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1964-65

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
* <i>Αναστασίου Καραναστάση</i> : Ἡ φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νή- σου Κῶ	3- 96
<i>Σταύρου Μάνεση</i> : Τροπὴ τῶν συμφώνων ΤΣ καὶ ΤΖ εἰς Σ καὶ Ζ εἰς τὰ νότια ἰδιώματα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς.....	97-179
Βιβλιοκρισίαι	181-190
Πίναξ λέξεων	191-192
Διορθωτέα	193

Η ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΩ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Μεταξύ τῶν νήσων τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος τὴν δευτέραν θέσιν ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως, πληθυσμοῦ καὶ οἰκονομικῆς ἐν γένει καταστάσεως κατέχει ἡ Κῶς.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ δρᾶσις τῆς περιφήμου Ἰατρικῆς Σχολῆς αὐτῆς (4ος-2ος π.Χ. αἰ.) καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ Ἰποποκράτους κατέστησαν τὴν νῆσον γνωστὴν ἀνά τὸ Πανελλήνιον. Ἡ δραστηριότης τῶν κατοίκων τῆς, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἐδάφους, τοῦ κλίματος καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, συνετέλεσαν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἐν αὐτῇ ἀξιόλογος πολιτισμός, μαρτυρούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν γραπτῶν μνημείων καὶ λοιπῶν ἀρχαιο-λογικῶν καταλοίπων.

Τοὺς περιγηγῆτάς, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν τὴν νῆσον κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, κατέθελξαν αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς. Οὗτοι ὁμιλοῦν περὶ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰποποκράτους, περὶ τοῦ μύθου τῆς θυγατρὸς του μεταμορφωθείσης εἰς τέρας,¹ καὶ περὶ τῆς πλατάνου, τὴν ὁποίαν ἐφύτευσε ὁ ἴδιος καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ Κῶς συνεκέντρωσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ξένων ἀρχαιολόγων, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκον τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ περιφήμου Ἀσκληπιείου, κειμένου κατὰ τὸν Στράβωνα (XIV, 657) ἐν τῷ προαστίῳ τῆς πόλεως. Πρῶτος καρπὸς τῶν ἐρευνῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸ 1891 δημοσίευσις τῆς πρώτης συλλογῆς ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ ὑπὸ τῶν Ἀγγλων *Paton* καὶ *Hicks*.² Ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνακάλυψις τοῦ παύρου τοῦ περιέχοντος τοὺς Μίμους τοῦ ποιητοῦ Ἡρώδα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τέταρτος περιγράφει τὸν γλυπτὸν καὶ γραφικὸν διάκοσμον τοῦ ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖο ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐθέρμανεν ἐκ νέου τὸν ζῆλον τῶν ἀρχαιολόγων. Τὸ 1902 ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος *R. Herzog* ἀνεκάλυψε κατόπιν ἐπιμόνων ἐρευνῶν τὸ Ἀσκληπιεῖον.

Αἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Herzog καὶ ἀργότερον τῶν Ἰταλῶν ἀρχαιολόγων ἀποκαλυφθεῖσαι πολυπληθεῖς ἐπιγραφαὶ ρίπτουν ἄφθονον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου καὶ ἐν γένει τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς χρονικῆς περιόδου τοῦ 3ου καὶ τοῦ 2ου π.Χ.

1. Βλ. *N. Πολίτου*, Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. 1, 85 κέξ.

2. Βλ. *W. Paton - E. Hicks*, *The Inscriptions of Cos*, Oxford (1891).

αίωνων. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων πολλαὶ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἱστορικῶν ἐδημοσιεύθησαν ἔκτοτε, ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου κατὰ τοὺς κλασσικούς, Ἑλληνιστικούς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰς ἀρχαιότητας αὐτῆς.¹

Ἄλλ' ἐνῶ τοσαύτη δραστηριότης ἀνεπτύσσετο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης, οὐδὲν ἐνδιαφέρον ἐξεδηλοῦτο παραλλήλως διὰ τὴν ἐν νήσῳ ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὰς ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ τῆς διατηρουμένας παραδόσεις. Τὰ προϊόντα τῆς λαϊκῆς μούσης καὶ λοιπὰ λαογραφικὰ στοιχεῖα παρέμενον ἀθησαύριστα, ἀνεκμετάλλευτα καὶ ἐγκαταλελειμμένα εἰς τὴν φθοροποιὸν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ συγκέντρωσις γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης ἐκ τῶν νήσων, δὲν ἐφθασε μέχρι τῆς Κῶ. Ἀργότερον, ὅτε συνεστήθη ἡ ἐν Ἀθήναις Γλωσσικὴ Ἑταιρεία (1892) καὶ προεκήρυττε διαγωνισμοὺς πρὸς συγκέντρωσιν γλωσσικῆς ὕλης, ἐξεδηλώθη καὶ ἐν Δωδεκανήσῳ, ἐκ μέρους λογίων τινῶν, ἡ διάθεσις ὅπως συγκεντρώσουν καὶ διασώσουν τὸν γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν θησαυρόν.

Ἐν Κῶ πρῶτος ὁ Ἰάκωβος Ζαρράφτης ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν συγκέντρωσιν τοιαύτης ὕλης. Μέρος τῆς πλουσίας συγκομιδῆς του ὑπέβαλε τὸ 1911 εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας διὰ χειρογράφου, τὸ ὁποῖον ἀπόκειται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς (ἀριθ. 45). Ἀρκετὴν ὕλην παρέδωκεν ἐπίσης οὗτος εἰς τὸν Γερμανὸν γλωσσολόγον *K. Dieterich*,² εἰς δὲ τὸν Ἀγγλον *W. Rouse* πλουσίαν συλλογὴν τεσσαράκοντα πέντε παραμυθιῶν ἐκ Κῶ, Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπалаίας καὶ τεσσαράκοντα δημοτικῶν ᾠσμάτων ἐκ Κῶ, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Ἀγγλος νεοελληνιστῆς *R. M. Dawkins*.³

Τὸ 1932 ὁ Ἑλβετὸς καθηγητῆς *Baud-Bovy*, μεταβὰς εἰς Δωδεκανήσον δι' ἐπιτόπιον μελέτην τῆς μουσικῆς τῶν λαϊκῶν ᾠσμάτων, ἐπεσκέφθη τὴν Κῶν καὶ συνέλεξε ᾠσμάτια τινὰ δημοσιευθέντα τὸ 1938.⁴ Τὸ 1952 ἐπεσκέφθη τὰ χωρία τῆς Δυτικῆς Κῶ ὁ γλωσσολόγος *H. Seiler*, διὰ νὰ μελετήσῃ τὸ φαινόμενον τῶν διπλῶν συμφῶνων. Τὸ γλωσσικὸν ὕλικόν, τὸ ὁποῖον οὗτος χρησιμοποιεῖ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀπόψεις του, περιέχεται εἰς τὴν μελέτην του «*Das Problem der sog. Gemiaten in den neugr. Dialekten*».⁵

1. Βλ. *R. Herzog*, Koische Forschungen und Funde, Leipzig (1899). Kos 1, Asklepieion (1932).— *A. Maiuri*, Nuova Silloge epigr. di Rodi e Cos, Firenze (1925).— *A. N. Modona*, L'isola di Co.— *R. Herzog - G. Klaffenbach*, Asylieurkunden aus Cos, ἐν Abh. d. deutsch. Akad. d. Wiss. Berlin (1952) n° 1.— *G. Susini*, Nuove scoperte sulla storia di Cos, Bologna (1957).— Παραλείπω τὰς ἐπὶ μέρους ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι εὕρισκονται δημοσιευμένοι εἰς διάφορα περιοδικά.

2. Βλ. *K. Dieterich*, Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden, Wien (1908), VI.

3. Βλ. *R. W. Dawkins*, Forty-Five Stories from the Dodecanese, Cambridge (1950).— Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων, Λαογραφία 13 (1950), 33-99.

4. Βλ. *Baud-Bovy*, Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων, τόμ. Β', Ἀθήναι (1938).

5. *Glotta* XXXVI (1958), σελ. 209-234.

Μετὰ τὰς ἐργασίας τῶν Ἐμμ. Μανωλακάκη¹ καὶ Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου² περὶ τῶν ἰδιωμάτων Καρπάθου καὶ Κάσου, τοῦ Ἀχ. Διαμαντάρα³ περὶ τοῦ ἰδιώματος Μεγίστης, τοῦ Α. Τσοπανάκη⁴ περὶ τῆς φωνητικῆς τῶν ἰδιωμάτων Ρόδου καὶ τοῦ τῆς Χάλκης, τοῦ Χρ. Παπαχριστοδοῦλου⁵ περὶ τῆς μορφολογίας τῶν Ροδιακῶν ἰδιωμάτων, καὶ τοῦ γράφοντος περὶ τῶν ἰδιωμάτων Πάτμου καὶ Ἀστυπалаίας⁶, γίνεται αἰσθητοτέρα ἢ ἔλλειψις εἰδικῆς μελέτης περὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς Κῶ, ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρώσῃ τὰς γνώσεις μας περὶ τῶν Δωδεκανησιακῶν ἰδιωμάτων καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς πληρεστέραν γνῶσιν τῆς Νεοελληνικῆς κοινῆς.

Ἡ νῆσος Κῶς, ἣτις ἀναπτύχασα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀξιόλογον πολιτισμὸν κατωκείτο ἀνέκαθεν, ἔνεκα τοῦ γονίμου ἐδάφους της, ὑπὸ μονίμου γεωργικοῦ πληθυσμοῦ, εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ παρουσιάσῃ ἐνδιαφέρον καὶ ὡς πρὸς τὴν ζῶσαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ αὐτῆς γλῶσσαν.

Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Dieterich ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐργασίᾳ του, καὶ ὁ Χ. Παντελίδης ἐν τῇ Φωνητικῇ τῶν ἰδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ. Ἄλλ' ὁ μὲν Dieterich, ἐνῶ ἐπεσεκέφθη τὴν νῆσον,⁷ ἐστηρίχθη, ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος ἐν τῷ προλόγῳ (σελ. VI), καὶ ἐπὶ τῆς γλωσσικῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Ἰάκ. Ζαρράφτην. Ἡ ὕλη ὁμως αὕτη εἶναι ἐν πολλοῖς ἀμφίβολος, διότι ὁ συλλογεὺς, ἀγνοῶν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Φωνητικῆς καὶ ἐν γένει τῆς Γλωσσολογίας, ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι ζήλῳ αὐτοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὰς πληροφορίας, ἃς ἤντλει ἐκ τῆς ὁμιλουμένης, μετέτρεπεν ἐπὶ τὸ ἀρχαιώτερον τὴν λαϊκὴν ἀφήγησιν, ἀνεμίγνυε δὲ πλειστάκις τὰ φωνητικὰ φαινόμενα τῆς Δυτικῆς Κῶ πρὸς τὰ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ ἐπέφερον οὕτω σύγχυσιν δυναμένην νὰ παρασύρῃ τὸν ἐρευνητὴν εἰς ἀνακριβῆ συμπεράσματα. Ὁ δὲ Χ. Παντελίδης ἐστηρίχθη, ὡς ἀναφέρει ὁμοίως ἐν προλόγῳ (σελ. ια'), ἐπὶ τῆς ἐργασίας τοῦ Dieterich καὶ ἐπὶ τοῦ ὕλικου τοῦ Ἀρχαίου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον τότε (1928) τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ ἀντεπροσωπεύοντο ὑπὸ λίαν πενιχροῦ ὕλικου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν ἔδωσαν σαφῆ καὶ πλήρη εἰκόνα τῆς ἐν τῇ νήσῳ ὁμιλουμένης.

Τὴν ἔλλειψιν ταύτην θέλων νὰ ἀναπληρώσω, ἐπεδόθην εἰς τὴν συγκέντρωσιν γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης ἤδη ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1947. Ἐπισκεπτόμενος ἔκτοτε κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς τὴν γενέτειράν μου, ἐξηκολούθουν συμπληρῶντων

1. Βλ. Ἐμμ. Μανωλακάκη, Καρπαθιακά, Ἀθῆναι (1896).

2. Βλ. Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Ἀθηνᾶ 55 (1951) 19 κέξ.— Γλωσσολογικὰ καὶ Λαογραφικὰ Κάσου. Ἀθῆναι (1936).

3. Βλ. Ἀχ. Διαμαντάρα, Παθολογία τῶν φθόγγων ἐν τῷ ἰδιώματι Καστελλορίζου, Ξενοφάνης 6 (1909) 134-137, 176-180, 268-274, 326-330, 431-434.

4. Βλ. Α. Τσοπανάκης, Phonétique des parlers de Rhodes, Athen (1940).— Τὸ ἰδιῶμα Χάλκης (Δωδεκανήσου), Ρόδος (1948).

5. Βλ. Χ. Παπαχριστοδοῦλου, Οἱ παραγωγικὲς καταλήξεις στὰ ἰδιώματα Ρόδου, Δωδεκαν. Ἀρχεῖον Β (1956-1957), 158 κέξ.— Μορφολογία Ροδίτ. ἰδιωμ., Δωδεκαν. Ἀρχ. (1958), 9 κέξ.

6. Βλ. Ἀν. Καραναστάση, Τὸ ἰδιῶμα τῆς Πάτμου, Δωδεκαν. Ἀρχ. Β (1956-57), 158-189.— Τὸ ἰδιῶμα Ἀστυπалаίας, Λεξικογρ. Δελτ. Ἀκαδ. Ἀθην. 8 (1958), 59-144.

7. Βλ. Anzeiger d. Kais. Akad. (1903), No 14, 99.

τὴν ὕλην ταύτην ἐξ ὅλων τῶν χωρίων καὶ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου δι' ἀμέσου ἐπαφῆς μετὰ τῶν κατοίκων, ἀπευθυνόμενος πρὸς γεωργούς, ποιμένας, ἐργάτας καὶ πάσης τάξεως καὶ ἀσχολίας κατοίκους, μεταξὺ τῶν ὁποίων οὐχὶ δευτερεύουσιν θέσιν κατεῖχον αἱ γυναῖκες, ἰδιαιτέρως αἱ ἡλικιωμένοι. "Ὅλους καὶ ὅλας, ἀνω-
νύμως ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐπωνύμως ἐκ καρδίας, ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς διὰ τὴν εὐγενῆ προθυμίαν καὶ ἀμέριστον κατανόησιν, ἃς ἐπέδειξαν κατὰ τὴν ἐκτέ-
λεσιν τῆς ἐργασίας μου.

Εἰς τὸν εἰσηγητὴν τῆς πραγματείας ταύτης καθηγητὴν κ. Α. Τσοπανάκη, τοῦ ὁποίου τὰς πολλὰς καὶ πολυτίμους ὑποδείξεις δὲν παρέλειψα νὰ ἀκολουθήσω κατὰ τὴν τελικὴν σύνταξιν τῆς ἐργασίας μου, καὶ εἰς τὴν Σεβαστὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἄριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἣ ὁποία ἐνέκρινε ταύτην κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 8ης Νοεμβρίου 1962, πολλὰς ὀφείλω χάριτας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 'Αμάντου, Γλωσσ. = Κ. 'Αμάντου, Συμβολή εἰς τὸ Χιακὸν γλωσσάριον, 'Αθήναι (1926).
- G. Anagnostopoulos, Tsakon. Gramm. = G. P. Anagnostopoulos, Tsakonische Grammatik, Texte und Forschungen der Byzantinisch-neugriechen Philologie, Nr. 5, Athen (1926).
- Γ. 'Αναγνωστοπούλου, Δυναμ. Τον. = Γ. 'Αναγνωστοπούλου, Περὶ τοῦ δυναμικοῦ τονισμοῦ ἐν τῷ ἰδιώματι Ζαγορίου, Θεσσαλονίκη (1915).
- N. 'Ανδριώτη, Τὰ ὄρια ἰδιωμ. Θράκ. = N. Π. 'Ανδριώτη, Τὰ ὄρια τῶν βορείων, ἡμιβορείων καὶ νοτίων 'Ελληνικῶν ἰδιωμάτων Θράκης : 'Αρχεῖον Θράκικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, Τόμ. I (1943-44), 131-185.
- , Φάρασα = N. Π. 'Ανδριώτη, Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν Φαράσων, 'Αθήναι (1948).
- , Samothr. = N. P. Andriotis, De quelques faits phonétiques du dialecte moderne de Samothrace : 'Αρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, Τόμ. ΣΤ' (1939-1940), 153-208.
- , Λιβία = N. Π. 'Ανδριώτη, Τὸ Ἰδίωμα τοῦ Λιβιστοῦ τῆς Λυκίας, 'Αθήνα (1961).
- Δ. Βαγιακάκου, Τρωάδα = Δ. Βαγιακάκου, Τρωάδα : 'Επετηρὶς Λαογραφικοῦ 'Αρχείου 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν 4 (1951), 145-154.
- Baud-Bovy, Τραγούδ. Δωδεκαν. = S. Baud-Bovy, Τραγούδια τῆς Δωδεκανήσου, Τόμ. 2, 'Αθήναι (1938).
- Fr. Bechtel, Griech. Dialekt. = Fr. Bechtel, Die Griechischen Dialekte, Bd. II, Berlin (1924).
- Bosio, Stor. = G. Bosio, Della istoria della Sacra Religione et dell'ill.ma militia di San Giovanni Gerosolimitano, vol. 1-2, Roma (1594).
- Caratzas, Origine = Stam. Caratzas, L'origine des Dialects Neogrecs de l'Italie méridionale, Paris (1958).
- Dawkins, Mod. Gr. = R. M. Dawkins, Modern Greek in Asia Minor, Cambridge (1917).
- , Stories = R. M. Dawkins, Forty-Five Stories from the Dodecanese, Cambridge (1950).
- Deffner, Zakon. Gramm. = Dr. M. Deffner, Zakonische Grammatik, Berlin (1881).
- Διαμαντάρα, Καστελλόρ. = 'Αχ. Διαμαντάρα, Παθολογία τῶν φθόγγων ἐν τῷ ἰδιώματι Καστελλορίζου : Ξενοφάνης, 6 (1909), 134-137, 176-180, 268-274, 326-330, 431-434.
- Albr. Dihle, αὐθέντης = Albrecht Dihle, αὐθέντης : Glotta XXXIX (1960), 77-83.
- Dieterich, Untersuch. = K. Dieterich, Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache (Byzantinisches Archiv Bd. 1, Leipzig (1898).

- Dieterich, Sporaden* = K. Dieterich, *Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden*, Wien (1908).
- Ζαοράφτου, Λαογραφ.* = I. Σ. Ζαοράφτου, *Λαογραφικά ἐκ Κῶ : Λαογραφία 13* (1951), 282-339.
- Kalitsunakis, Erklär.* = Johannes E. Kalitsunakis, *Mittel- und neugriechische Erklärungen bei Eustathius*, Berlin (1919).
- I. Καλλέρη, Τροφαί - ποτά* = I. Καλλέρη, «Τροφαί καὶ ποτά» εἰς πρωτοβυζαντινούς παπύρους: Ἐπετηρίς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. — Κανίσκιον Φαίδωνι Κουκουλέ — 23, Ἀθῆναι (1953), 689-715.
- , Ἀνάλεκτα = I. Καλλέρη, Ἀνάλεκτα Λεξικογραφικά: Λεξικογραφικὸν Δελτίον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 8 (1958), 1-58.
- A. Καραναστάση, Πάτμος* = Ἀναστ. Καραναστάση, Τὸ ἰδίωμα τῆς Πάτμου: Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον Β (1956-57), 206-217.
- , Ἀστυπάλαια = Ἀναστ. Καραναστάση, Τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀστυπάλαιας: Λεξικογραφικὸν Δελτίον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 8 (1958), 59-144.
- Σ. Καψωμένου, Μεγ. Ἑλλάς* = Στέλιου Καψωμένου, Ἑλληνικά ἐκ Μεγάλης Ἑλλάδος: Λεξικογραφικὸν Δελτίον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Γ (1941), 92-132.
- I. Κεσίσογλου, Οὐλαγάτς* = I. Κεσίσογλου, Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ Οὐλαγάτς, Ἀθῆναι (1951).
- A. Κόλλια, Κέα* = Ἀγγελικῆς Κόλλια, Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς νήσου Κέας: Ἀθηνᾶ 45 (1939), 109-152.
- Φ. Κουκουλέ, Οἰνουντιακά* = Φαίδωνος Κουκουλέ, Οἰνουντιακά, Χανιά (1908).
- , Λαογρ. Βάμου = Φαίδωνος Κουκουλέ, Λαογραφικὰ Σύμμικτα ἐκ Βάμου τῆς Κρήτης: Λαογραφία 1 (1909), 283-308.
- , Γλωσσ. Κύθν. = Φαίδωνος Κουκουλέ, Γλωσσικά ἐκ Κύθνου: Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον 6 (1928), 271-325.
- P. Kretschmer, Lesb.* = P. Kretschmer, *Der heutige Lesbische Dialekt*, Wien (1905).
- , Betonung = P. Kretschmer, *Der Übergang von den musikalischen zur expiratorischen Betonung im Griechischen*: Kuhn's Zeitschrift Bd. XXX (1890), 591-600.
- Θ. Κωστάκη, Τσακων.* = Θανάση Κωστάκη, Σύντομη Γραμματικὴ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, Ἀθῆναι (1951).
- A. Maiuri, Silloge* = A. Maiuri, *Nuova Silloge epigrafica di Rodi e Cos*. Firenze (1925).
- Δ. Μαυροφρύδη, Δοκίμιον* = Δ. Μαυροφρύδη, Δοκίμιον Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Σμύρνη (1871).
- E. Mayser, Gramm. Pap.* = E. Mayser, *Grammatik der griechischen Papyri aus der Ptolemäerzeit Bd. I-II*, Leipzig (1896-1936).
- Meisterhans - Schwyzer, Att. Inschr.* = K. Meisterhans - E. Schwyzer, *Grammatik der Attischen Inschriften*, Berlin (1900).
- Σ. Μενάρδου, Κυπρ.* = Σ. Μενάρδου, Περὶ τῆς διαλέκτου τῶν σημερινῶν Κυπρίων: Ἀθηνᾶ 6 (1894), 145-179.
- Meyer, Neugr. Stud.* = G. Meyer, *Neugriechische Studien* (Sitzungsberichte der Wiener Ak. der Wissensch. 1907).

- M. Μιχαηλίδου-Νουάρου*, Σύμμ. = *M. Μιχαηλίδου-Νουάρου*, Λαογραφικά Σύμμικτα Καρπάθου, Τόμ. 1-2, 'Αθήναι (1932-1936).
- , Κάσος = *M. Μιχαηλίδου-Νουάρου*, Γλωσσικά και Λαογραφικά Κάσου, 'Αθήναι (1936).
- , Γλωσσ. Καρπάθ. = *M. Μιχαηλίδου-Νουάρου*, Περί τινων ενδιαφερόντων φαινομένων τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Καρπάθου : 'Αθηνᾶ 55 (1951), 19-42.
- Modona, Coo* = *Aldo-Neppi Modona*, L'isola di Coo nell'antichità classica. Memorie dell'Istituto Archeologico di Rodi (1933) 1.
- Morosi, Otranto* = *G. Morosi*, Studi sui dialetti Greci della terra d'Otranto, Lecce (1870).
- L. Morricone, Coo* = *L. Morricone*, Scavi e ricerche a Coo (1935-1943): Bollettino d'arte (1950), 51-73, 219-246, 316-331.
- Μουσαίου, Βατταρισμοί* = *M. I. Μουσαίου*, Βατταρισμοί ἦτοι Λεξιλόγιον τῆς Λειβηθσιανῆς διαλέκτου μετ' ἐγχωρίων παροιμιῶν ἐν τέλει, 'Αθήναι (1884).
- Nachmanson, Magn. Inschr.* = *E. Nachmanson*, Laute und Formen der magnetischen Inschriften, Upsal (1903).
- Ξανθουδίδου, 'Ερωτόκριτος* = *Στεφ. Ξανθουδίδου*, 'Ερωτόκριτος (κριτική ἔκδοσις), 'Ηράκλειον (1915).
- D. Oeconomides, Lautl.* = *D. Oeconomides*, Die Lautlehre des Pontischen, Leipzig (1908).
- Δ. Οἰκονομίδου, 'Απύρανθ.* = *Δ. Οἰκονομίδου*, Περί τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος 'Απεράθου - Νάξου : 'Αθηνᾶ 56 (1952), 215-273.
- X. Παντελίδου, Φωνητική* = *X. Παντελίδου*, Φωνητική Κύπρου, Δωδεκανήσου, και 'Ικαρίας, 'Αθήναι (1929).
- , Προσθήκη = *X. Παντελίδου*, Προσθήκη και ἀφαίσεις σ πρό συμφώνου : Byzant.-Neugr. Jahrbücher, Athen (1928), 401-431.
- A. Παπαδοπούλου, Γραμμ. Πόντ.* = 'Ανθ. Παπαδοπούλου, 'Ιστορική Γραμματική τῆς Ποντικῆς Διαλέκτου. 'Αθήναι (1955).
- , 'Ιστορ. Λεξ. Πόντ. = 'Ανθ. Παπαδοπούλου, 'Ιστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ποντικῆς Διαλέκτου, Τόμ. 1-2, 'Αθήναι (1960-61).
- Χρ. Παπαχριστοδούλου, Τοπων.* = *Χρ. Παπαχριστοδούλου*, Τοπωνυμικὸ τῆς Ρόδου, Ρόδος (1951).
- , Παραγωγ. καταλ. = *Χρ. Παπαχριστοδούλου*, Οἱ παραγωγικὲς καταλήξεις στὰ ἰδιώματα τῆς Ρόδου : Δωδεκανησιακὸν 'Αρχεῖον Β (1956-57), 158-189.
- , Μορφολογ. = *Χρ. Παπαχριστοδούλου*, Μορφολογία τῶν Ροδίτικων ἰδιωμάτων: Δωδεκανησιακὸν 'Αρχεῖον Γ (1958), 9-106.
- Paton, Inscr. Cos* = *W. Paton - E. Hicks*, The Inscriptions of Cos, Oxford (1891).
- Pernot, Chio* = *H. Pernot*, La phonétique des parlers de Chio, Paris (1907).
- N. Γ. Πολίτου, 'Ελλην. μύθ.* = *N. Γ. Πολίτου*, 'Ελληνικοὶ Μεσαιωνικοὶ μύθοι περὶ Φειδίου, Πραξιτέλους και 'Ιπποκράτους : Δελτίον τῆς 'Ιστορικῆς και 'Εθνολογικῆς 'Εταιρείας τῆς 'Ελλάδος, 'Αθήναι (1883).

- Preis.*, Wört. Pap. = Preisigke, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden, 1-3, Berlin (1925).
- Rohlf's*, E. W. = G. Rohlf's, Eymologisches Wörterbuch der Unteritalienischen Gräzitat, Halle (1930).
- , Gramm. = G. Rohlf's, Historische Grammatik der Unteritalienischen Gräzitat, München (1950).
- , Vorbyzant. = G. Rohlf's, Vorbyzantinische Elemente in der unteritalienischen Gräzitat: Byzantinische Zeitschrift 37 (1937), 42-64.
- , Terminol. pastor. = G. Rohlf's, Terminologia pastorale di Bova: Revue de linguistique romane II, 271-999.
- , Aussprache z (ζ) = G. Rohlf's, Die Aussprache des z (ζ) im Altgriechischen: « Das Altertum » Band 8, Heft. 1, Berlin (1962).
- Σακελλαρίου*, Κυπριακά 2 = A. Σακελλαρίου, Τὰ Κυπριακά, Τόμ. Β', Ἀθήναι (1897).
- Schweizer*, Pergam. Inschr. = E. Schweizer, Grammatik der pergamenischen Inschriften, Berlin (1898).
- Schwyzler*, Griech. Gramm. = E. Schwyzler, Griechische Grammatik 1-3, München (1938-53).
- Seiler*, Geminaten = H. Seiler, Das Problem der sog. Geminaten in den neugriechischen Dialekten mit besonderer Berücksichtigung einiger Dodekanes-Dialekte: Glotta XXXVI Bd. (1958), 209-234.
- E. Σπανδωνίδη*, Κρητ. Τραγούδ. = Εἰρ. Σπανδωνίδου, Κρητικά τραγούδια, Σφακιανά, Ριζίτικα, Ἀθήνα (1935).
- Susini*, Nuov. Scopert. = G. Susini, Nuove scoperte sulla storia di Coo, Bologna (1957).
- M. Triandaphyllidis*, Lehnwört. = Man. Triandaphyllidis, Studien zu den Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur, Marburg (1909).
- A. Tsopanakis*, Phonétique = A. Tsopanakis, La Phonétique des parlers de Rhodes, Athen (1940).
- , Χάλκη = A. Τσοπανάκη, Τὸ ἰδιώμα τῆς Χάλκης (Δωδεκανήσου), Ρόδος (1949).
- , Κοινή = A. Τσοπανάκη, Κοινή - Ροδιακά ἰδιώματα, Ρόδος (1948).
- , Dorisch. Dialekt. = A. Tsopanakis, Eine Dorische Dialektzone im Neugriechischen: Byzantinische Zeitschrift 48 (1955), 49-72.
- , ἀφιέρωμ. Τριανταφυλλ. = Μικρὴ συμβολὴ στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἑλλην. φωνηεντισμοῦ: Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη (1960), 425-443.
- A. Thumb*, Amorgos = A. Thumb, Der Dialekt von Amorgos: Indogermanische Forschungen II (1893), 65-125, VII (1897), 1-37.
- , Hellenismus = A. Thumb, Die griechische Sprache im Zeitalter des Hellenismus. Beiträge zur Geschichte und Beurteilung der κοινή, Strasburg (1901).
- Vendryès*, Langage = J. Vendryès, Le langage. Introduction linguistique à l'Histoire, Paris (1950).

- Φάβη, ἄλογ. ἔνριν. = Β. Φάβη, Περὶ τοῦ λεγομένου ἀλόγου ἔνρινου : 'Αθηνᾶ 52 (1948), 271-277.
- , δυναμ. τόν. = Β. Φάβη, 'Ο δυναμικὸς τόνος τῆς Βορείου Ἑλληνικῆς καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ : 'Αθηνᾶ 55 (1951), 3-18.
- , Μετάθεσις = Β. Φάβη, Μετάθεσις καὶ ἀντιμετάθεσις φθόγγων: Λεξικογραφικὸν Δελτίον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος δευτέρον (1940), 75-122.
- Φιλήντα, Γλωσσολ. = Φιλήντα, Γλωσσολογία καὶ Γλωσσογραφία Ἑλληνική 1-3 Ἀθῆναι (1924).
- Ι. Χαριτωνίδου, Λιβύσσιον = Ι. Χαριτωνίδου, Περὶ τῆς Λιβισιανῆς Διαλέκτου, Τραπεζοῦς (1911).
- Γ. Χατζιδάκι, Einleitung = Γ. Hatzidakis, Einleitung in die neugriechische Grammatik, Leipzig (1892).
- , MNE = Γ. Χατζιδάκι, Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά, Τόμ. 1-2, Ἀθῆναι (1905-1907).
- , Γλωσσολ. Μελέτ. = Γ. Χατζιδάκι, Γλωσσολογικαὶ Μελέται, Ἀθῆναι (1901).
- , Ἱστορ. Ἑλλην. γλώσσ. = Γ. Χατζιδάκι, Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀθῆναι (1915).
- , Ἀκαδημεικὰ = Γ. Χατζιδάκι, Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα, 1-2, Ἀθῆναι (1924-1930).
- Herzog, Koische Forsch. = R. Herzog, Koische Forschungen und Funde, Leipzig (1899).
- , Asklepieion = R. Herzog, Kos, Asklepieion, Bd. 1, Berlin (1932).
- , Asylieurkunden = R. Herzog - G. Klaffenbach, Asylieurkunden aus Cos. Abhandlungen d. Deutsch. Akad. d. Wiss. (1952) 1.
- Hesseling - Pernot, Prodrom. = Hesseling-Pernot, Poèmes Prodromiques, Amsterdam (1910).
- Wagner, Carmina = Wagner, Carmina popularia græca medii aevi, Leipzig (1874).

ΦΩΝΗΤΙΚΟΝ. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Φωνήεντα : Κατά τὴν φωνὴν καὶ τὴν ἰσχύον κατά πάντα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς Νεο-
ελληνικῆς κοινῆς.

Ἠμίφωνα : οὐ, ε.

Σύμφωνα :	Οὐρανικά	:	ἄφωνα κ, χ ἤχηρά β, γ
	προουρανικά	:	κ, γ, ζ, σ.
	ὀδοντικο-ουρανικά	:	κ, γ, ζ.
	δασέα	:	π (πh), κ (κ-χ), τ (τ-θ).
	ἔνρινα	:	ν, μ.
	ἔνρινα ὑγρά	:	ῥ, λ.
	ὑπερωϊκὸν λ	:	λ
	προουρανικὸν ν	:	ν
	δασύ σ	:	σ
	τραχύ ρ	:	ρ.

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

Ἄντιμάχ.	=	Ἄντιμάχεια
ἀρχ.	=	ἀρχαῖον
Ἄσφενδ.	=	Ἄσφενδοῦ
Καρδάμεν.	=	Καρδάμενα
Κέφαλ.	=	Κέφαλος
μεσον.	=	μεσαιωνικὸν
μεταγν.	=	μεταγενέστερον
παρετυμολ.	=	παρετυμολογικῶς
Πυλ.	=	Πυλὶ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Τὰ ἀρχαιότερα γραπτὰ μνημεῖα τῆς Κῶ ἔχουν γραφῇ εἰς τὴν Δωρικὴν διάλεκτον. Τῆς προδωρικῆς ἐποχῆς οὐδεμία εὐρέθη μέχρι σήμερον ἐπιγραφῆ.¹

Αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί, αἱ διενεργηθεῖσαι εἰς τὸν χῶρον τῆς κατερειπωθείσης ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1933 πόλεως τῆς Κῶ, ἔφερον εἰς φῶς τὰ θεμέλια τῆς ἀρχαίας πόλεως, τμῆμα τῆς ὁποίας ἀνάγεται εἰς τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους, καὶ λείψανα νεκροπόλεων πρωτογεωμετρικῆς καὶ γεωμετρικῆς ἐποχῆς.² Τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα καὶ λοιπὰ κτερίσματα, ὁμιλοῦν περὶ τῶν σχέσεων τῆς νήσου μετὰ τὴν Κύπρον. Ἡ συμμετοχὴ τῆς Κῶ εἰς τὴν Δωρικὴν Ἑξάπολιν, τῆς ὁποίας μετείχον, ἐκτὸς τῶν τριῶν πόλεων τῆς Ρόδου Λίνδου, Καμίρου καὶ Ἰαλυσσοῦ, ἢ Ἀλικαρνασσός καὶ ἡ Κνίδος, δεικνύει τὰς στενάς σχέσεις, τὰς ὁποίας διετῆρει ἡ νῆσος μετὰ τὰς πόλεις τῆς Ρόδου, ὡς καὶ μετὰ τὴν ἀπέναντι ταύτης Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Καρίαν.

Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κῶ ἐχρησιμοποιήθη τὸ Ἰωνικὸν ἀλφάβητον.³ Ἀπόδειξιν ἀρχαιοτέρας γραφῆς παρέχει ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος μορφή τοῦ ὀνόματος ΚΟΣ.⁴

Ὁ ἐπιγραφικὸς πλοῦτος τῆς νήσου συμπίπτει μετὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς αὐτῆς (4ος-2ος π.Χ. αἰ.) καὶ μετὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς πόλεως (366 π.Χ.).⁵ Κατὰ τὴν ἐποχὴν περίπου ταύτην ἡ νῆσος διετέλει ὑπὸ τὴν εὐνοίαν τῶν Πτολεμαίων (309-146 π.Χ.) καὶ διετῆρει φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περγάμου Εὐμένη τὸν Β' (197-159 π.Χ.) καὶ Ἀτταλον Β' (159-138 π.Χ.).⁶

Ἡ διάλεκτος τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῆς Μεσημβρινῆς Ἑλληνικῆς καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν Νοτιοανατολικὴν Δωρικὴν, εἰς ἣν κατατάσσεται καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ἐπιγραφῶν Θήρας, Ἀνάφης, Μήλου, Κνίδου, Τήλου, Νισύρου, Ἀστυπαλαίας, Ρόδου, Κρήτης, Παμφυλίας καὶ Κυρήνης.⁷

1. Ὁ Herzog ἐν Arch. Anzeig. (1901), 133 ἀναφέρει ὅτι εἰς ἐπιγραφὰς ἐντοιχισμένας εἰς τὸ φρούριον τῆς Κῶ (Χώρας), εἰς τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖται τὸ Ἰωνικὸν ἀλφάβητον τοῦ 5ου π.Χ. αἰ., ἀνεκάλυψε καὶ γράμματα προελληνικῆς γραφῆς, πιθανῶς Καρικῆς.

2. Βλ. L. Morricone, Bolletino d'arte (1950) σειρά II, 55.

3. Βλ. A. N. Modona, Coq. 191.

4. Βλ. A. N. Modona, ἐνθ' ἀν., 133.

5. Βλ. Διοδ. XV, 76, Στράβ. 6, 657.

6. Αἱ περισσότεραι τῶν ἐπιγραφῶν εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Ἀσκληπείου, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀποδεικνύεται, ἐχρησίμευε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς Ἀρχεῖον τῆς δράσεως τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τῆς Κῶ καὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς ζωῆς τῆς νήσου.

7. Βλ. Bechtel, Griech. Dialekte II, 519 κέξ.— Πβ. A. N. Modona, ἐνθ' ἀν., 197.

Γλωσσική συγγένεια παρατηρείται επίσης μεταξύ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ καὶ τῶν τῆς Ἀργολίδος καὶ Συρακουσῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἀττικῆς κοινῆς ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 4ου ἤδη π.Χ. αἰῶνος. Ἡ Δωρίς ἐν τούτοις διετήρησε τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτῆς μέχρι τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν ψηφισμάτων τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου τῶν Κῶων, περισσό-τερον δὲ ἐξ ἐπιγραφῶν ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος.¹

Ἡ ἔλλειψις γραπτῶν μνημείων τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς γλώσσης τῆς Κῶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Στοιχεῖα φωνητικά, μορφολογικά καὶ λεξιλογικά, διατηρούμενα μέχρι σήμερον εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ, προσδίδουν εἰς αὐτὰ ἀρχαίζουσαν μορφήν καὶ ἐπιτρέπουν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ἡ ὑποχώρησις αὐτῶν πρὸ τῆς Νεοελληνικῆς κοινῆς δὲν ὑπῆρξε πλήρης, ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι πλήρης ἡ ὑποχώρησις τῶν ἰδιωμάτων τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, τῆς γλώσσης τῆς Κύπρου, τῆς Ἰκαρίας, ἐνίων ἐκ τῶν Νοτίων Σποράδων, ὡς καὶ τῶν Κατω-ιταλικῶν ἰδιωμάτων.

Ἡ ποσοτικὴ διαφορὰ τῶν τονουμένων καὶ τῶν ἀτόνων φωνηέντων, ἡ διατήρησις τοῦ τελικοῦ -ν, τῶν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως διπλῶν συμφώνων, τῆς ρηματικῆς καταλήξεως -ουσιν καὶ τῆς κατ' ἀναλογίαν πρὸς ταύτην -ασιν ἀντὶ -ουν καὶ -σαν, ἡ ἐν τινι μέτρῳ διατήρησις τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τοῦ υ, ἡ ἀνάπτυξις παρασιτικοῦ γ (δουλεύω > δουλεύγω, παρὰ τὸ ἀρχαῖον εὐγιλᾶτου κ.ἄ.), πάντα ταῦτα, ὑπάρχοντα εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν τῆς Κῶ καὶ τὰς συγγένεις πρὸς αὐτὴν Νεοελληνικὰς διαλέκτους, εἶναι ἀρχαῖοι διατηρηθέντες μέχρι σήμερον ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν.²

Ἡ διατήρησις λεξιλογικῶν ἀρχαιοπινῶν στοιχείων δὲν ἀποτελεῖ βεβαίως μοναδικὸν προνόμιον τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἰδιωμάτων καὶ τῶν λοιπῶν Δωδεκανησιακῶν, ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου βέβαιον ὅτι ταῦτα, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ συναντώμενα εἰς πολλὰς ἄλλας Νεοελληνικὰς διαλέκτους, εἶναι κατ' ἀναλογίαν περισσότερα καὶ φέρουν τὰ ἰδιώματά μας εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν μὲ τὰς διαλέκτους τῆς Κύπρου καὶ τὰ Κατω-ιταλικά Νεοελληνικά ἰδιώματα καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν Τσακωνικὴν καὶ τὴν διάλεκτον τοῦ Πόντου. Ἐπὶ πλεον τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν συναντῶνται μόνον εἰς παροιμίας, γνωμικὰ ἢ τοπωνύμια, φύσει συντηρητικὰ στοιχεῖα τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀποτελοῦν ζῶντα πλοῦτον τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας.

Παραθέτω μερικὰ ἐκ τούτων : ἀποκοτέω > ποκοτ-ῆω : ³ φρ. ἔμ βοκοτ-ῆās νὰ μιλήσης (δὲν τολμᾷς νὰ μιλήσης). ἀκμάζω⁴ > ἀκνιάζω > κιν-ῆάζ-ζω (ὠριμάζω) : φρ. ἔν ἐκν-ῆάσαν ἀκόμη τὰ σταφύλ-λα· ἄπτω > ἄφτω-ἔφτω (ἀνάπτω) : φρ. ἔψα τὸ κανδήλι, ἔν' ἔφτει ἢ φωθκιά· βαττολαλῶ > βατ-ῆαλαλῶ : φρ. πὸ τὸ πρωῖβ βατ-ῆαλαλεῖ (ἀπὸ τὸ πρωῖ καταφέρεται, φλυαρεῖ)· ἐγκαλῶ > γκαλῶ (καταγγέλλω τινὰ εἰς τὸ δικαστήριον) : φρ. πάαιν-νε νὰ μὲ γκαλέσης· ἐνδημία > ἐνδήμια (ἐπιδημία) :

1. Βλ. A. N. Modona, *Coo*, 191.

2. Βλ. Schwyzer, *Griech. Gramm.*, I, 125.

3. Πβ. A. Tsopanakis, *Phonétique* XXVI.

4. Πβ. Κ.Δ. Ἀποκάλ. 14, 18. Πολυδεύκους Ὀνομαστ. 1, 230.

φρ. *ἠῶρεμ-με φτηὰ ἢ ἐνδημιά* (μὲ προσέβαλεν αὐτὴ ἢ ἐπιδημία)· *εὐδία-εὐδιάζω*—*βιδγιά-βιδγιάζ-ζω* : φρ. *ἐβιδγίασε(ν)* (ἔπαυσε ἢ βροχή)· *λείπω* (μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἀφίνω, ἐγκαταλείπω τινά) : φρ. *ἔλιπέ με* (ξεφορτώσου με)· *ἱκανῶ*¹-*ἱκανοῦμαι*· *καῦ-ῆσμαι* : φρ. *καῦ-ῆσαι με τὸ φαῖ φτουὰ γῆ νὰ σοῦ βάλω ἕι ἄλ-λο* ; (σοῦ ἀρκεῖ, σὲ ἱκανοποιεῖ τοῦτο τὸ φαγητὸν ἢ.....)· *λευκαίνω*·*λευκαίνω-λεύκασμα* (τό) : φρ. *ἄ πάμε ᾿ς τὸμ βοταμὸν - νὰ λευκάνωμεν δὰ σενδῶν-ῆα*· *κάματος* (ὁ) : 1/ ἢ ἀροτριώσις, 2/ τὸ ἀροτριωθὲν τμημα ἀγροῦ, 3/ ἐπὶ μελισσῶν, ἢ ἐργασία πρὸς συλλογὴν γύρεως. φρ. *μιᾶς ἡμέρας κάματος* (καλλιέργεια μιᾶς ἡμέρας)· *κράζω*·*κράσ-σω* : φρ. *ἐκράξαν οἱ πετεινοί, κράσ-σουν δὰ πουλ-λά*· *μεταῦπνίζω*·*μεταπνίζ-ζω* (διακόπτω τὸν ὕπνον, ἀφοῦ κοιμηθῶ ἀρκούντως) : φρ. *μετάπνισεν δὸ παιῖ, μετάπνισα ἔ*· *ἔν ἦτον γόμη μεσάνυχτα*· *μιαίνω*·*μιαίνω* : φρ. *ἡμιανέμ-μας* (μᾶς ἐμόλυνε, συνήθως ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας)· *οἴσυπος*·*μοίτσοπας* (ὁ λιπώδης ρύπος τῶν ἐρίων προβάτου· *ὄλυθος-ὄλύνθιον*·*ἀλόθ-θι - λύθ-θι*, *ὄλυθιάζω*·*λυθγιάζ-ζω* (ἀναρτῶ ἐπὶ τῆς συκῆς ὄλύνθους διὰ γονιμοποίησιν)· *πάσ-σω* (ἐπιπάσσω) : φρ. *ἡ πασ-σόμνυια πάσ-σει τὸ κριάς* (ἢ πασσόμνυια ἐπιπάσσει τὰ ὠά της ἐπὶ τοῦ κρέατος)· *ὀπτὸν*·*φτό(ν)* (Κέφαλ.) : φρ. *τὸ φτὸν ἀῆς Λαμβρηῆς* (τὸ ψητὸν ἀρνὶ τοῦ Πάσχα)· *παστός* (ὁ), παροιμ. : *ὄσα πάρ ἢ νύφ-φη ᾿ς τὸμ βαστό* (ὅταν παρέλθῃ ὁ προσδιωρισμένος χρόνος πρὸς ἐκτέλεσιν ὑποσχέσεώς τινος, δυσκόλως πραγματοποιεῖται αὕτη)· *ρίψ*·*ρίπ-ῆα* : φρ. *ἡ ρίπ-ῆα τοῦ δυφελ-λοῦ* (ἢ σανὶς ἢ κλείουσα τὴν εἴσοδον τῆς κυψέλης).

Ἡ καθηγ. *Α. Τσοπανάκης*² ἀνέπτυξε τοὺς λόγους εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ ἀρχαϊκὴ μορφή τῆς διαλέκτου τῆς Ρόδου, ἀποδώσας αὐτὴν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν συντηρητικότητα ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς Ἀλεξανδρινῆς κοινῆς ἐκ λόγων γειτνιασεως καὶ εἰς τὸν διὰ λόγους πολιτικούς (ἐπιδρομαὶ Σαρακηνῶν, Σταυροφορίαι, Τοῦρκοι) ἀτελεῖ προσανατολισμὸν τῆς Ροδιακῆς διαλέκτου πρὸς τὴν κοινὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔπαυσε νὰ εἶναι πνευματικὸν κέντρον.

Ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ λόγοι ἰσχύουν καὶ ὡς πρὸς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ, περιττεῦει πᾶσα ἰδιαιτέρα διαπραγματεύσις. Προσθέτω τοῦτο μόνον : ἡ σύστασις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νήσων, γεωργικοῦ ἀνέκαθεν, συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὴν συντηρητικότητα τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Ὁ ἐπαγγελματικὸς ἄλλωστε προσανατολισμὸς οὗτος τῶν κατοίκων ἀπήλλαξεν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν στενὴν ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐκάστοτε κατακτητάς, δι' ὃ καὶ ὑπέστησαν ἀσθενεστέραν τῆς ἀλλαχοῦ σημειωθείσης ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης αὐτῶν.

2. Σχέσεις τῶν ἰδιωμάτων τῆς Κῶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἰδιώματα τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *Γ. Χατζιδάκι* γενομένην διαίρεσιν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ ἀνήκουν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν νοτίων Νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων.³

1. Πβ. *Α. Παπαδοπούλου*, Ἱστο. Λεξ. Πόντ. *ικανῶ*.— *Rohlf's*, E. W., 812 *hanó, ekanó*.

2. *Phonétique*, σ. XXV κέξ.— Κοινὴ Ροδ. ἰδιώμ., 6 κέξ.

3. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, Σύντομ. Ἱστ. τῆς Ἑλλην. γλώσσης, 111 κέξ. Ἡ διαίρεσις αὕτη χρή-

Ἐξετάζων τὴν φωνητικὴν τῶν ιδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας ὁ Χ. Παντελίδης διαστέλλει ταῦτα τῶν λοιπῶν ιδιωμάτων τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς ὡς παρουσιάζοντα ἴδια χαρακτηριστικὰ ἱκανὰ νὰ τὰ διακρίνουν εἰς ἰδίαν γλωσσικὴν ὁμάδα.¹

Ὁ Α. Τσοπανάκης παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὁμάς αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύναντο νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ τὰ ιδιώματα τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, ὡς συνδεόμενα στενωῶς μετὰ τῶν ιδιωμάτων τῶν νήσων Καρπάθου, Κάσου καὶ Χάλκης, δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῆ εἰς ἄλλας μικροτέρας ὁμάδας, διότι περιλαμβάνει ποικίλα φωνητικὰ φαινόμενα καὶ ἐν πολλοῖς ἀνόμοια μεταξὺ των.²

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ δύναται νὰ ἀποτελέσουν μὲ τὰ ιδιώματα Ἀστυπάλαιας, Λέρου, Μεγίστης, Νισύρου, Β.Α. Ρόδου καὶ Τήλου, μίαν ὁμάδα ὑπὸ στενοτέραν ἔννοιαν, ὡς παρουσιάζοντα πολλὰ κύρια φωνητικὰ φαινόμενα κοινὰ καὶ συγγενῆ μουσικῶν τόνων.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ιδιώματα τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, Καλύμνου, Καρπάθου, Κάσου, Σύμης καὶ Χάλκης, παρουσιάζουν τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ στενὴν συγγένειαν ὡς συμπίπτοντα κατὰ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν Δωδεκανησιακῶν ιδιωμάτων. Τὸ ἴδιωμα τῆς Χώρας (Κῶ), παραδείγματος χάριν, ἔχει μὲ τὸ ἴδιωμα τῆς Καλύμνου κοινὴν τὴν προφορὰν τοῦ χ ὡς σ καὶ τοῦ κ ὡς τσ πρὸ τῶν φωνηέντων ε καὶ ι.

Πέραν τῆς στενῆς ταύτης συγγενείας των, πρὸς τὰ λοιπὰ Δωδεκανησιακά, τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ παρουσιάζουν ἐπίσης μεγάλην ἀναλογίαν μὲ τὰ ιδιώματα Ἰκαρίας καὶ Χίου (διπλᾶ σύμφωνα, τελικὸν -ν, συμφωνικά συμπλέγματα).³ Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐφάπτονται, διὰ τῆς Ρόδου, πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς Κύπρου.

Ἐνδιαφέρον προκαλοῦν τὰ μεταξὺ τῶν ιδιωμάτων τῆς Κῶ ἀφ' ἑνός, τῶν Κατωιταλικῶν Νεοελληνικῶν ιδιωμάτων καὶ τῆς Τσακωνικῆς ἀφ' ἑτέρου, ὑπάρχοντα σημεῖα ἐπαφῆς. Τὰ περισσότερα τούτων συμπίπτουν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Τσοπανάκη ἀναφερόμενα κοινὰ μεταξὺ τῶν Ροδιακῶν καὶ τῶν ἐν λόγῳ ιδιωμάτων στοιχεῖα,⁴ ὡς εἶναι ὡς πρὸς τὰ Κατωιταλικά ἡ φωνητικὴ ἐξέλιξις τοῦ τελικοῦ -ν καὶ τοῦ ἐν μέσῳ λέξεως, τοῦ διπλοῦ λ-λ>λ-λ^a (Κῶς, Ρόδος>αδ [Κάτω Ἰταλ.]),⁵ τοῦ λ-ι>λ-γι-γι-γι

ζει, ὡς παρατήρησεν ἀργότερον ὁ ἴδιος ὁ Χατζιδάκις, ὑποδιαιρέσεων.— Ὁ καθ. Ν. Ἀνδριώτης, ὑποστηρίζων ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «περὶ τῶν βορείων, ἡμιβορείων καὶ νοτίων Ἑλλην. Ἰδιωμάτων Θράκης (Ἀρχ. Θρακ. Θησ. Τόμ. 10 [1943-44], 131-185) τὴν διάρρησιν τῆς νέας γλώσσης εἰς βόρεια καὶ νότια Ἰδιώματα ὑποδεικνύει ἀσφαλέστερον τρόπον ὑποδιαιρέσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σπουδαιοτέρων ἰσογλώσσων, ὅσα παρουσιάζουν μεταξὺ των γεωγραφικὴν συνοχὴν «ὥστε νὰ ἐπιτρέπουν ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ κομμάτιασμα νὰ ξεχωρίσουμε κάποιες ἐνότητες μὲ ἰδιαιτέρους μεταξὺ των δεσμούς».

1. Βλ. Χ. Παντελίδου, *Φωνητικὴ*, Εἰσαγ. ι.

2. *Phonétique*, σελ. XXXI.

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, *MNE* 2, 398 κέξ.—Χ. Παντελίδου, *Φωνητικὴ*, ι κέξ.—*Permot*, Chio, εἰς τὰ κεφ. περὶ διπλώσεως συμφώνων, 381-404 καὶ τελ. -ν, 432-435.

4. Βλ. *Phonétique*, XXXV κέξ.—*Byzant. Zeit.* 48 [1955], 58, 62, 65, 66.

5. Βλ. *Rohlf's, Histor. Gramm.*, 77.

(Κῶς) > -ǰǰ (Κάτω Ἴταλ.)¹ καὶ κοινὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα ἐκ τοῦ ποιμενικοῦ κυρίως βίου,² ὡς πρὸς τὴν Τσακωνικὴν δὲ 1/ ἡ φωνητικὴ ἐξέλιξις τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος ν+θ > θ+θ > τ-θ (Κῶς, Ρόδος) > εἰ (Τσακων.)³ : γρονθίζω > γροθ-θίζ-ζω > γροθθίζ-ζω (Κῶς), γρόνθος > γρόθε (Τσακων.), 2/ ἡ δάσυνσις τοῦ δευτέρου τῶν διπλῶν ψιλῶν : τ-τ > τ-τ-τθ (Κῶς), εἰ (Τσακων.),⁴ π+π > π+π-πθ (Κῶς) -π (Τσακων.),⁵ καὶ 3/ ἡ ἀφομοίωσις τοῦ τελικοῦ -ς πρὸς τὸ τ : -ς+τ > τ-τ (Κῶς), εἰ (Τσακων.) : -ς τὸ > τ-τὸ (Κῶς), -εἶθ (Τσακων.) : μέσα ς' τὸν γιालόν > μέτ-τόγ γιαλό (Κῶς), στόμα > εἶσμα (Τσακων.).⁶

3. Τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ καθ' ἑαυτά.

Βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τῶν ιδιωμάτων τῆς Κῶ, φωνητικῶν καὶ μορφολογικῶν, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν ταῦτα κατ' ἀρχὴν εἰς δύο κυρίως ομάδας : 1/ Τὴν Ἀνατολικὴν, περιλαμβάνουσαν τὰ ιδιώματα Χώρας, Ἀσφενδιοῦ καὶ Πυλίου καὶ 2/ τὴν Δυτικὴν, περιλαμβάνουσαν τὰ ιδιώματα Ἀντιμαχείας, Καρδαμένης καὶ Κεφάλου.

Βασικὰ γνωρίσματα τῆς ἀνατολικῆς ομάδος εἶναι : 1/ ὁ μουσικὸς τόνος, διάφορος τοῦ τῆς δυτικῆς ομάδος, 2/ ἡ προφορὰ τοῦ ἀπλοῦ λ ὡς ὑπερωϊκοῦ λ,⁷ 3/ ἡ προφορὰ τοῦ ἀπλοῦ ν ὡς προουρανικοῦ γ, 4/ ἡ προφορὰ τοῦ διπλοῦ λ-λ ὡς λ-λ^d καὶ 5/ οἱ παρεκτεταμένοι τύποι τῶν ρηματικῶν καταλήξεων : ἐπήγαμεν > ἐπή(γ)αμένε, ἤλθαμεν > ἤρηταμένε, ἔφυγεν > ἤφυένε, ἤμουν > ἤμουτόνε, ἤσουν > ἤσουτόνε, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γ' πρὸς. ἦτο > ἦτονε.

Βασικὰ γνωρίσματα τῆς δυτικῆς ομάδος εἶναι : 1/ ὁ μουσικὸς τόνος, διάφορος τοῦ τῆς ἀνατολικῆς ομάδος, 2/ ἡ εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν παρατηρουμένη σίγησις τῶν μέσων β, γ, δ, 3/ ἡ στένωσις τοῦ ο εἰς ου παρὰ τὸ α, 4/ ἡ διάφορος φωνητικὴ ἐξέλιξις τοῦ συμφωνικοῦ ἡμιφώνου j ἐν συνιζήσει καὶ 5/ ἡ φωνητικὴ ἐξέλιξις τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων βγ, βδ, ργ, ρδ, διάφορος τῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ ομάδι παρατηρουμένης.

Τὰς δύο ταύτας ομάδας δυνάμεθα νὰ ὑποδιαιρέσωμεν περαιτέρω : 1/ τὴν ἀνατολικὴν εἰς τὰ ιδιώματα : α/ Χώρας καὶ β/ Ἀσφενδιοῦ-Πυλίου, 2/ τὴν δυτικὴν εἰς τὰ ιδιώματα : α/ Ἀντιμαχείας-Καρδαμένης καὶ β/ Κεφάλου.

1/ Τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ διαστέλλοντα τὸ ἴδιωμα Χώρας ἀπὸ τὸ ἴδιωμα Ἀσφενδιοῦ-Πυλίου εἶναι ἡ προφορὰ τῶν χ, κ καὶ γγ ὡς σ, τσ, ντζ πρὸ τῶν φωνηέν-

1. Βλ. *Rohlf's*, *Histor. Gramm.*, 58.

2. Βλ. *Rohlf's*, *Terminol. pastor.*, 271 κέξ.

3. Βλ. *G. Anagnostopoulos*, *Tsakon. Gramm.*, 15. — Θ. *Κωστάκη*, *Τσακων.*, 43.

4. Βλ. *G. Anagnostopoulos*, ἐνθ' ἄν., 19.

5. Βλ. *G. Anagnostopoulos*, ἐνθ' ἄν., 19.

6. Βλ. *G. Anagnostopoulos*, ἐνθ' ἄν., 11.

7. Κατὰ τὴν προφορὰν τούτου ἡ γλῶσσα κυρτοῦται περὶ τὸ μέσον καὶ ἐφάπτεται διὰ τοῦ ἄκρου αὐτῆς ἐλαφρῶς τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ οὐρανίσκου. Τὸ λ τοῦτο φαίνεται ὡς προβαθμῆς τοῦ ἐν Ἀπυράνθω Νάξου προφερομένου (βλ. Δ. *Οἰκονομίδου*, Ἀθηνᾶ 56 [1952], 223) καὶ τοῦ ἐν τῇ Δυτ. Κρήτῃ (βλ. Γ. *Χατζιδάκι*, *MNE* 1, 177 κέξ.).

των ε, ι : χέρι>σέρι, χοῖρος>σοῖρος, κερὶ>τσερί, παιδάκι>παιδάτσι, εὐαγγέλιον>βγαντζέλιο, ἀνάγκη>ἀνάντζη.¹ 2/ Τὸ ἰδίωμα Κεφάλου παρὰ τὰ πολλὰ καὶ κύρια στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἔχει κοινὰ μὲ τὸ ἰδίωμα Ἀντιμαχείας-Καρδαμένης, παρουσιάζει διαφορὰς ἱκανὰς νὰ προσδώσουν εἰς αὐτὸ ἰδίαν φυσιογνωμίαν : α/ διάφορος μουσικὸς τόνος, β/ διάφορος φωνητικὴ ἐξέλιξις τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων βγ, ργ, ρδ, βδ, γ/ διάφορος φωνητικὴ ἐξέλιξις τοῦ συμφωνικοῦ ἡμιφώνου j ἐν συνιζήσει, δ/ μετὰθεσις τοῦ σ εἰς τὰ συμφωνικά συμπλέγματα σβ, σφ : σβούρα>βσοῦρα-βζούρα, σφῆκα>σφήκα, σφενδὸνη>φσονδὸνα καὶ ε/ ἡ ἀφομοίωσις τοῦ -ς πρὸς τὸ τ:-ς-τὸ>τ-ἰό.

Μεταξὺ τῶν ἰδιωμάτων τούτων, συντηρητικώτερα φαίνονται τὰ τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου. Τοῦτο ἀνάγεται πιθανῶς εἰς παλαιότεραν φάσιν συγκροτήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς, τῆς ὁποίας τὰ ἱστορικὰ αἷτια εἶναι δύσκολον νὰ καθορίσωμεν.

Ἄξιοσημείωτον πάντως εἶναι ὅτι καὶ σήμερον ἔτι οἱ κάτοικοι ἐκάστου χωρίου ἐμμένουν ζηλοτύπως εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ τοπικοῦ των ἰδιώματος, ἡ ἐκδήλωσις δὲ αὕτη τοπικιστικοῦ πνεύματος συνετέλεσεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν περαιτέρω ἑξαρσιν τῶν ἀρχικῶν διαφορῶν.

4. Ἐπιδράσεις ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς Κῶ.

Ἡ μετ' ἀκριβείας διαπίστωσις τῶν ξένων διαλεκτικῶν στοιχείων, τὰ ὅποια ἐδέχθησαν κατὰ καιροὺς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ δὲν εἶναι εὐκόλος, ὅπως δὲν εἶναι εὐκόλος καὶ διὰ τὰ λοιπὰ Νεοελληνικὰ ἰδιώματα, ὅταν στερούμεθα γραπτῶν μνημείων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης, ἢ ἱστορικῶν δεδομένων βεβαιούντων τὴν μετακίνησιν πληθυσμῶν, ἐξ ἧς θὰ ἐδικαιολογοῦντο γλωσσικαὶ ἐπιδράσεις. Εἴμεθα ἐκ τούτου ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ γλωσσικὸν ὑπόστρωμα τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἰδιωμάτων καὶ νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐπίκτητα στοιχεῖα, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν φωνητικῶν φαινομένων καὶ ἐπὶ στοιχείων λεξιλογικῶν καὶ μορφολογικῶν.

Ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τῆς Κῶ τὰ περισσότερον ἀντιπροσωπευτικὰ εἶναι, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, τὰ ἰδιώματα τῆς δυτικῆς ομάδος καὶ κυρίως τὸ ἰδίωμα Ἀντιμαχείας-Καρδαμένης. Τοῦτο συγκεντρώνει μὲν πάντα τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου (διπλᾶ σύμφωνα, τελικὸν ν, ρηματικὰς καταλήξεις -ουσι(ν) καὶ -ασι(ν), σίγησιν τῶν μέσων β, γ, δ, στένωσιν τοῦ ο παρὰ τὸ α, οὐράνωσιν τῶν κ καὶ χ πρὸ τῶν ἀσθενῶν φωνηέντων ε καὶ ι, καὶ ποσοτικὴν διαφορὰν τῶν τονουμένων φωνηέντων ἀπὸ τὰ ἄτονα, δὲν παρουσιάζει δὲ τὰς νεωτέρας ἐξελίξεις τῶν συμφώνων καὶ τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων, τὰς ὁποίας διαπιστοῦμεν εἰς τὰ ἀκράϊα ἰδιώματα τῆς νήσου, ἦτοι εἰς τὸ ἰδίωμα Χώρας, ὅπου χ+ε, ι=σ+ε, ι, κ+ε, ι=τσε, ι καὶ τὸ ἰδίωμα Κεφάλου, ὅπου βγ>φκ, βδ>φτ, ργ>ρκ, ρδ>ρτ.

Αἱ διάλεκτοι μὲ τὰς ὁποίας διασταυροῦνται τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ καὶ παρου-

1. Τὸ ἰδίωμα Πυλλίου διαφέρει τοῦ ἰδιώματος Ἀσφενδιοῦ ὡς πρὸς τὴν προφορὰν τοῦ σ τὸ ὁποῖον ἀκούεται ἐν αὐτῷ δασὺ δ, παρουσιάζει δὲ περισσότερα ἐκείνου κοινὰ σημεῖα πρὸς τὸ ἰδίωμα Ἀντιμαχείας-Καρδαμένης.

σιάζουν ιδιαίτεράν συγγένειαν εἶναι : 1/ ἡ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ συγκεκριμένως τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, καὶ 2/ ἡ διάλεκτος τῆς Ρόδου.

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Κῶ, καὶ μόνη, μαρτυρεῖ περὶ τῆς συνεχοῦς ἐπικοινωνίας τῶν κατοίκων τῆς μὲ τοὺς πληθυσμοὺς τοῦ ἀπέναντι ταύτης τμήματος τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῶν ἐπιδράσεων τὰς ὁποίας ἐδέχθη ἐκάστοτε ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων τῆς ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Μικρασιατικῶν πληθυσμῶν. Ἡ νῆσος εἶναι ἐνσφηνωμένη κατὰ τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς ἄκρον εἰς τὸν Κεραμικὸν κόλπον, ἀπέχει δὲ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἑνδεκα μόνον μίλια. Γνωρίζομεν ἄλλως τε ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1912, 1914 καὶ 1922 ἡ Κῶς ἐφιλοξένησε κύματα προσφύγων ἐκ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς μερῶν. Σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου ἐγκατεστημένοι εἰς ἰδιαίτερον συνοικισμὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους Ἀλικαρνασσεῖς. Μετακινήσεις τῶν πληθυσμῶν τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τὰς νήσους μας κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους δὲν ἐπιβεβαιοῦνται ὑπὸ ἱστορικῶν μαρτυριῶν.¹

Ἡ ἐπίδρασις ἐν τούτοις τῆς γλώσσης τῆς Μ. Ἀσίας ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς Κῶ καὶ συγκεκριμένως ἐπὶ τοῦ ἰδιώματος τῆς Χώρας, φαίνεται πολὺ παλαιὰ καὶ δύναται πιθανῶς νὰ ἀναχθῆ εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους. Ὅτι ἡ προφορά τοῦ χ ὡς σ καὶ τοῦ κ ὡς τσ πρὸ τῶν ἀσθενῶν φωνηέντων ε καὶ ι, φαινόμενον παρατηρούμενον καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῶν γειτονικῶν νήσων, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας καὶ εἰς τὸ ἰδίωμα Μεγίστης, ἧτις ἀπέχει δύο μόλις μίλια τοῦ λιμένος τῆς Ἀντιφέλλου (Λυκίας), εἶναι ἐπίδρασις Μικρασιατικῆ, δύναται (τουλάχιστον ὡς πρὸς τὸ ἰδίωμα τῆς Χώρας) νὰ λεχθῆ μετὰ βεβαιότητος, διότι πλὴν τῶν ἀνωτέρω λόγων (στενῆς γειτονίας καὶ ἀναμείξεως πληθυσμῶν) πολὺ ἐνισχύει τὴν ἄποψιν ταύτην τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ φαινόμενον εἶναι ἐντοπισμένον εἰς τὸ ἰδίωμα Χώρας, ἐνῶ εἰς τὰ λοιπὰ ἰδιώματα τῆς νήσου τὰ σύμφωνα ταῦτα εἰς τὰς αὐτὰς θέσεις εἶναι σταθερῶς οὐρανικά ζ-χ. Τὴν αὐτὴν προφορὰν τῶν χ καὶ κ ὡς σ καὶ τσ πρὸ τῶν ε-ι συναντῶμεν καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς ΒΑ Ρόδου (Ψίθος, Ἀφάντου, Παστίδα, Μαριτσά, Δαματριά, Ἀρχίπολη, Διμουλιά, Πλατάνια), ἐνῶ εἰς τὰ λοιπὰ ἰδιώματα τῆς νήσου τὰ αὐτὰ σύμφωνα εἰς τὰς αὐτὰς θέσεις εἶναι οὐρανικά, ὅπως καὶ εἰς ὄλα σχεδὸν τὰ Δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα.

Μετακινήσεις πληθυσμῶν τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τὴν Ρόδον, μολονότι πιθαναί, δὲν μαρτυροῦνται, ἐνῶ πληθυσμοὶ τῶν νήσων Κῶ, Νισύρου, Τήλου καὶ Χάλκης ἀπεσύρθησαν, ὡς ἀναφέρει ὁ Bosio, εἰς τὴν Ρόδον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν. Εἰδικῶς διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς Κῶ ἀναφέρει οὗτος ὅτι, κατὰ τὰ γεγονότα τῆς δεκαετίας 1470-1480, πολλοὶ κάτοικοι τῆς νήσου εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς Ρόδον ἐκ τοῦ φόβου τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων καὶ δὲν ἐσκέπτοντο νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ ἴδια.² Ἐὰν οἱ μετακινήθεντες πρὸς τὴν Ρόδον Κῶοι προήρχοντο ἐκ τοῦ πλη-

1. Διὰ τὴν Κύπρον ὑπάρχει μία πληροφορία τοῦ Μαχαιρᾶ (Χρον. Κύπρ. 199-200), καθ' ἣν πρόσφυγες ἐξ Ἀτταλείας κατέφυγον κατὰ τὸ 1370 εἰς τὴν Κερήνειαν τῆς Κύπρου.

2. Βλ. Bosio, Stor. 1, 2, 259. «e perché molti habitatori dell'isola di Langò (Κῶ) che per i sospetti e timori dell'armata turchesca à Rodi ritirati s'erano, quivi se ne restavano non curandosi altrimenti di ritornarsene ad habitare in quella isola».

θυσμοῦ τῆς Χώρας, ὡς εἶναι φυσικόν, διότι αὕτη ὡς πρωτεύουσα τῆς νήσου θὰ ὑφίστατο τὸ μεγαλύτερον βάρος τῶν Τουρκικῶν ἐπιθέσεων, καὶ ἐὰν οἱ πρόσφυγες οὗτοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ ΒΑ τμήμα τῆς Ρόδου διὰ λόγους περισσοτέρας ἀσφαλείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γόνιμον τοῦ ἐδάφους, τότε πρέπει νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ τὸν Α. Τσοπανάκη,¹ ὅτι οἱ Κῶοι πρόσφυγες, φορεῖς τῶν ἐν λόγῳ φωνητικῶν φαινομένων, ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς φωνητικῆς τῶν ιδιωμάτων τῆς ΒΑ Ρόδου, καὶ νὰ δεχθῶμεν τὴν χρονολόγησιν τοῦ φαινομένου, τὴν ὁποῖαν οὗτος τοποθετεῖ μεταξὺ τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος.

Ἡ φωνητικὴ ἐξέλιξις τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος ρχ>ρκ πρὸ τῶν ε καὶ ι, ἢ παρατηρουμένη εἰς τὸ ἰδίωμα Χώρας (ἀρχιχροινὰ>ἀρκιχροινὰ, ἔρχεται>ἔρκεται, ἀντὶ τῶν ἀρσιχροινὰ καὶ ἔρσεται, ὡς ἔδει νὰ ἀναμένωμεν), ὀφείλεται ἴσως καὶ αὕτη εἰς ἐπίδρασιν τοῦ ιδιώματος τῆς Ἀλικαρνασσοῦ (ὅπου ἀρχινῶ-ἀρχίνησα>ἀρκινῶ, ἀρκίνησα, ἔρχεται>ἔρκεται, ἀρχίζει>ἀρκίζ-ζει).

Μεταξὺ τῶν Ροδιακῶν ιδιωμάτων καὶ τῶν τῆς Κῶ ἐκτὸς τῶν βασικῶν γνωρισμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ ὅλων τῶν Δωδεκανησιακῶν ιδιωμάτων, ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐξῆς κοινὰ μεταξὺ αὐτῶν φαινόμενα: 1/ Ἡ φωνητικὴ ἐξέλιξις τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων βγ>βγ>φκ, βδ>βδ>βτ, ργ>ργ>ρκ (ΝΔ ιδιώματα Ρόδου, ἰδίωμα Κεφάλου Κῶ), 2/ ἡ ἐξέλιξις τοῦ λ+ι>λγι-γι-γι (Ἀρχάγγελος Ρόδου, Ἀσφενδιοῦ Κῶ) καὶ 3/ Ἡ στένωσις τοῦ ο παρὰ τὸ α (ΒΔ ιδιώματα Ρόδου, ιδιώματα Δυτικῆς Κῶ).

Ἡ ἐπίδρασις τῆς γλώσσης τῆς Κρήτης ἐπὶ τῶν ιδιωμάτων τῆς Κῶ, τὴν ὁποῖαν ὑποστηρίζει ὁ Dieterich, δὲν εἶναι αἰσθητὴ σήμερον.

1. Phonétique, XLVIII κέξ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΩΝΗΕΝΤΑ

Τὰ ἀπλᾶ φωνήεντα ἐξελίσσονται εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ ὁμαλῶς, καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἰδιώματα τῶν νήσων τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος. Τὰ ἄτονα καὶ τὰ ἐν ἀρχῇ λέξεων παρουσιάζουν βεβαίως μεγαλύτεραν εὐπάθειαν, τὰ δὲ τονούμενα διατηροῦνται σταθερώτερον. Τὸ *υ* διατηρεῖ ἐν μέρει τὴν ἀρχαίαν προφορὰν αὐτοῦ : θρύμβη>θροσύμβη, κολύμβι>κουλούμβι, μυλλός>μουλ-λός, κλπ.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στένωσις τοῦ *ο* εἰς *ου*, ὅταν ἐκ τῆς σιγήσεως τῶν μεσοφωνηεντικῶν *β, γ, δ* εὐρεθῇ ἀντιμέτωπον τοῦ *α* : αὐτοδὰ>αὐτοὰ>φτουά, βοδάρικον>βοάτικο(*υ*)>βουάτικο(*υ*), ἐδωδά>ἐδωά>ἐδουά>δουβά, λογάριν>λοάρι(*υ*), λουάρι(*υ*), προβάτα>προάτα>προυάτ-θα, ἀρραβῶνα>ἀρραῶνα>ἀρραοῦνα.

Αἱ δίφθογγοι τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς *αἰ, εἰ, οἶ* δὲν ἀκούονται : ἀηδόνι>ἀδό-*νι(υ)*, αἰτός>ατός (ἐν ἄσμασιν, ἐν δὲ τῷ λόγῳ αἰτός), καημός>καμός, νεράϊδα>νερά(*δ*)>ἀνερά, γάϊδαρος>γά(*δ*)>αρος-γάρος, λειμόνι>λεμόνι(*υ*), βόϊδι>βό(*δ*)*ι*.

Αἱ παθήσεις τῶν φωνηέντων (ἀφαίρεσις, πρόθεσις, ἐκκρουσις, ἀφομοίωσις, συναλοιφή κ.τ.τ.) παρατηροῦνται εἰς οἶαν ἔκτασιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα καὶ τὰ συγγενῆ τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς. Τὸ χαρακτηριστικώτερον γνῶρισμα, τὸ διακρίνον τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ καὶ λοιπὰ Δωδεκανησιακὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ἰδιώματα τῆς Νεοελληνικῆς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ φωνηεντισμοῦ, εἶναι, ὡς θὰ ἴδω-
μεν κατωτέρω, ἡ ποσοτικὴ διαφορὰ τῶν φωνηέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ποσότης φωνηέντων. - Τόνος.

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ διαφορὰ προσωδίας τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἐξέλιπε πλήρως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Κοινῆς (2ος π.Χ. αἰ.), ἐνῶ μεμονωμένα περιπτώσεις συγχύσεως τῶν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων εἶχον ἀρχίσει ἐμφανιζόμεναι ἤδη εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ 4ου καὶ 3ου π.Χ. αἰῶνος.¹

Ἡ ἐξίσωσις τῆς χρονικῆς διαρκείας ἐκφωνήσεως τῶν φωνηέντων ἐπεκράτησεν ἔκτοτε. Οὕτω τὰ φωνήεντα ἐν τῇ Νεοελληνικῇ κοινῇ εἶναι ἰσόχρονα, ἡ μόνη δὲ μεταξὺ αὐτῶν διάκρισις εἶναι ἡ ὀξύτης ἐκφωνήσεως τοῦ φέροντος τὸν τόνον τῆς λέξεως φωνήεντος.

1. Βλ. *Kretschmer*, Betonung, 597.— *Γ. Χατζιδάκι*, Γλωσσολ. Μελέτ. 1, 574. Einleitung, 20 κέξ., 304 κέξ.— *Schwyzler*, Griech. Gramm., 1, 372 κέξ.

Ἡ ἐξίσωσις, ἐν τούτοις, τῆς χρονικῆς διαρκείας ἐκφωνήσεως τῶν φωνηέντων δὲν εἶναι, ὡς ἐπιστεύετο, καθολικὴ.¹

Ὡς παρετήρησαν ἤδη ἄλλοι ἐρευνηταί, ὑφίσταται εἰς τὰ Δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα, προφανῶς δὲ καὶ εἰς τὰ συγγενῆ πρὸς αὐτὰ Νότια ἰδιώματα, διαφορὰ ποσότητος τῶν φωνηέντων.²

Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ καὶ δὴ εἰς τὰ τῶν χωρίων τοῦ Δυτικοῦ τμήματος τῆς νήσου, Ἀντιμαχείας, Καρδαμένης καὶ Κεφάλου, ὅπου διακρίνεται σαφέστερον. Ἐξετάζων τοῦτο διεπίστωσα τὰ ἀκόλουθα :³

1/ Ἡ ὀξύτης ἐκφωνήσεως τῶν τονουμένων φωνηέντων μιᾶς φράσεως δὲν εἶναι ἡ αὐτή. Ὁ τόνος μιᾶς ἐν τῇ φράσει λέξεως, ἡ ὁποία κατέχει τὸ κέντρον τοῦ νοήματος ἢ προσδιορίζει τὸ κύριον σημεῖον τῆς φράσεως, ἀνέρχεται εἰς μεγαλύτερον ὕψος τῆς ἐν τῇ ὁμιλίᾳ φωνητικῆς κλίμακος. Ὑπάρχει δηλαδὴ παραλλήλως πρὸς τὸν τόνον τῶν λέξεων τόνος τῆς φράσεως : Ποὺ σ' ἐέχω ἐέναμ μόνον ὅμ ἀκ-κριβόδ (ὀξύτερος ὁ τόνος τῆς λ. ἐναμκῆνα). Εἰλείσαι τὸ πκίόδ τυχερόδμ βαίτῖν δοῦ κόδσμου (ὀξύτερος ὁ τόνος τῆς λ. πκίόκπκίόκπλέον), ποούμαι γριά, νὰ μὲ θ-θυμάστε, ἀάμα πεθάάνω (ὀξύτερος ὁ τόνος τῆς λ. θυμάστε), μαρή, γώ, κόδρη μου, ἐμέετ-τρησάα-τες τῖς λειψόδοπιτ-θες (ὀξύτερος ὁ τόνος τῆς λ. ἐμέτρησάτες), ἡ πίκρη-α της πκίόδον ἡήτομ μιάλλη (ὀξύτερος ὁ τόνος τῆς λ. μιάλληκμεγάλη), ἐγίλληκεμ μιὰ δμορφη κοπέελ-λα κ' ἡήλαμθεν ὡζ-ζάάν δόν ἡλ-λο (ὀξύτερος ὁ τόνος τῶν λ. ὄμορφη καὶ ὡζ-ζάκώσάν).

2/ Τὸν τόνον τῆς φράσεως ἀκολουθεῖ εἰς ὀξύτητα ὁ τόνος τῶν προπαροξυτόνων λέξεων : Δήήμαρκος, ἐμβόδρισ-σα, πονόδψυχη, ἀνδάάμα μου, πουκάάμισο, ἐκάάθετο, ἐμέετ-τρησα, ἐτάάξαν-δης.

3/ Τὰ ὑπὸ τοὺς δύο τούτους τόνους (τόνος φράσεως καὶ τόνος προπαροξυτόνου λέξεως) φωνήεντα παρουσιάζουν εἰς ποσότητα τὴν ἀναλογίαν 2:1 ὡς πρὸς τὰ ἄτονα.

4/ Εἰς τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις ὁ τόνος διαγράφει διπλὴν φορὰν, ἀνιοῦσαν ἢ ὀξειαν καὶ κατιοῦσαν ἢ βαρειαν. Κατὰ τὴν ἀνιοῦσαν ἢ φωνὴ ἀνέρχεται μέχρις ἐνὸς σημείου τῆς διαπασῶν, κατὰ τὴν κατιοῦσαν δὲ κατέρχεται εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεκίνησε καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν τόνον τῆς φράσεως, εἰς ὃν ἀκούονται καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ φράσει ἄτονα φωνήεντα. Ἐκαστον δηλαδὴ φωνῆεν, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν κύριον τόνον τῆς

1. Ὁ Γ. Χατζιδάκις (MNE 1, 253), ὁμιλῶν περὶ τῆς ποσοτικῆς διαφορᾶς μεταξύ τονουμένων καὶ ἀτόνων φωνηέντων εἰς τὰ βόρεια ἰδιώματα, τονίζει ὅτι ὁ ἰσχυρὸς τονισμὸς συνέσπειλε μεγάλως τὰ ἄτονα φωνήεντα, ἐξέτεινε δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰ τονούμενα. Οὕτω ἡ δύναμις τῶν (μακρῶν) τονουμένων πρὸς τὰ (βραχέα) ἄτονα εἶναι 2:1, ἴσως δὲ καὶ 3:1. Πβ. Β. Φάβη, ὁ δυναμ. τόν. τῆς Βορ. Ἑλλην., Ἀθηνᾶ 55 (1951), 10.— Γ. Ἀναγνωστοπούλου, περὶ τοῦ δυναμ. τονισμοῦ Ζαγορ., 7 κέξ.

2. Πβ. Ε. Σταματιάδου, Σαμιακά, 2 : μεγάλα, νεροόνω, κρουόνω.— Φ. Κουκουλέ, Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1928), 278.— Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 438 κέξ.— Α. Τσοπανάκη, Χάλκη, 13, καὶ τὴν πρόσφατον καὶ ἐμπεριστατωμένην μελέτην τοῦ H. Seiler, ἐν Glotta XXXVI (1958), 209-234.

3. Κατὰ τὴν ἐρευνάν μου ἕκαμα χρῆσιν μαγνητοφώνου χάριν ἀκριβεστέρας φωνητικῆς ἀποδόσεως.

λέξεως ἀπαρτίζεται ἐκ δύο μορίων μιᾶς χρονικῆς ἐνότητος, ἀκούεται δὲ ὡς συνεχ-
φορὰ δύο συνεχομένων ὁμοίων φωνηέντων.¹

5/ Φωνήεντα μακρᾶς διαρκείας τηροῦντα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν 2:1 ἀκούονται
καὶ εἰς ἀτόνους συλλαβάς. Ταῦτα δὲν παρουσιάζουν κατὰ τὴν ἐκφώνησίν των ἀνά-
βασιν καὶ κατάβασιν τῆς φωνῆς, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ τονούμενα, ἀλλὰ προφέρονται
ὡς ἐν παρεκτεταμένον φωνῆεν εἰς τὸν αὐτὸν τόνον φωνῆς. Παρατηροῦνται δὲ ταῦτα :

α/ εἰς τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ τονουμένου φωνηέντος συλλαβὴν : κα-αλλά<καλλά,
φω-ωνή<φωνή, γκα-αλ<λά<ζει<ἀγκαλιάζει,

β/ εἰς τὴν ἀμέσως μετὰ τὸ τονούμενον φωνῆεν συλλαβὴν : ἡμέερα-α<ἡμέρα,
πάάπλω-ωμα<πάπλωμα, πέετα-αλο<πέταλο,

γ/ εἰς τὴν δευτέραν πρὸ τοῦ τονουμένου φωνηέντος συλλαβὴν : καλα-αμωτή<ῆς
καλαμωτή, μα-αυροπόδα<μαυροπόδα, κε-ερατσά<τη<κερατσάτη,

δ/ εἰς τὴν δευτέραν μετὰ τὸ τονούμενον φωνῆεν συλλαβὴν : ἐμβόορι<σ-σα-α<
ἐμπόρι<σα, βαοί<ιλι<σ-σα-α<βαοί<ιλι<σα, Ψεριμ<ιώ<τι<σ-σα-α<Ψεριμ<ιώ<τι<σα, κακό<-
μοιρο<-ο<σ<κακό<μοιρος.

6/ Μακρὰ φωνήεντα προκύπτουν ἐπίσης ἐκ τῆς σιγήσεως τῶν μεσοφωνηεντι-
κῶν β, γ, δ, ἐὰν συμπύπτη νὰ εἶναι ὅμοια τὰ μετὰ τὴν σίγησιν συναντώμενα φωνήεν-
τα : Σάββατον>Σάάτο(ν), κουδοῦνι>κούου<νι. Ὁ τόνος τῶν ἐκ τῶν περιπτώσεων
τούτων προκυπτόντων μακρῶν φωνηέντων διαγράφει μὲν διπλὴν φορὰν, ἀλλὰ ἄλλοτε
μὲν ἀνιοῦσαν<κατιοῦσαν / \, ὅταν ὁ τόνος τῆς λέξεως πίπτη ἐπὶ τοῦ φωνηέντος
τοῦ κειμένου πρὸ τοῦ σιγώμενου μέσου : φίδι>φί<ι, γίδι>γί<ι, ἐβδομά<δα>ἐβ<δομά<α>
ἐβ<δομά, ἄλλοτε δὲ κατιοῦσαν<ἀνιοῦσαν \ /, ὅταν ὁ τόνος τῆς λέξεως εὐρίσκειται
ἐπὶ τοῦ φωνηέντος τοῦ κειμένου μετὰ τὸ σιγώμενον μέσον : ἀστοιβ<ή>ἀστοι<ή,
κλειδί>κλει<ί.²

7/ Παρεκτεταμένα ἄτονα φωνήεντα ἀναπτύσσονται ἐπίσης πρὸ διπλῶν συμ-
φώνων ἢ συμφωνικῶν συμπλεγμάτων : ἀνθόπανο>ἄ<αθ<θό<δ<παν<νο, μαυροπόδα>
μα<αυροπό<δα, ριξα<ρι<α<α<ρι<α<α, πρωτομανδρί<τικον>πρωτο<μα<ανδ<ρί<τι<κο, *παρα<-
βό<σκιον>παρα<βο<σ<κί<ο<δ<(ν).

8/ Ἡ ποσότης τοῦ φέροντος τὸν τόνον φωνηέντος σμικρύνεται κατὰ τι, ὡσάκις
ἔπονται διπλᾶ σύμφωνα ἢ συμφωνικὸν σύμπλεγμα. Τότε τὸ πρῶτον τῶν διπλῶν
συμφώνων ἢ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος, συμπροφερόμενον μετὰ τοῦ ἐκταθέν-
τος τονουμένου φωνηέντος ὡς ἐν φώνημα, συμπληρώνει τὴν χρονικὴν διάρκειαν
τοῦ μακροῦ φωνηέντος καὶ οὕτω προκύπτει καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ ἀναλογία τῆς χρονι-
κῆς διαρκείας ἐκφώνησεως 2 : 1, ὅπως : χρήματα>χρη<ή<μ<α<τα, προβά<τες>πρου<ά<α<-
θες, ζευ<γά<μ<παρα>ζ<-ζευ<λά<μ<βα<ρα, ὑπ<η<ρέ<τρια>πε<ρέ<ε<τ<-
ρια.

Αὗται εἶναι αἱ κύριαι περιπτώσεις καθ' ἃς δύναται ὁ ἀκούων ὁμιλούμενα τὰ
ιδιώματα τῆς Κῶ (κυρίως τῆς Δυτικῆς) νὰ διαπιστώσῃ τὴν ὑπαρξίν μακρῶν φω-
νηέντων.

1. Πβ. Seiler, Geminaten 224 : zéesta, káato, patéeras.

2. Εἰς πολλὰς τῶν περιπτώσεων τούτων προκύπτει συναλοιφή τῶν μετὰ τὴν σίγησιν
τοῦ μέσου συναντωμένων ὁμοίων φωνηέντων : ἐβδομά<δα>ἐβ<δομά<α>ἐβ<δομά, φίδι>φί<ι>φί<ι βαοί<δι>
βαοί<ι>βαοί<ι.— Πβ. Seiler, ἐνθ' ἄν., 226 : ío caari.

Ὁ *H. Seiler* ἐξετάζων ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐργασίᾳ του τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὰ διπλᾶ σύμφωνα, ἀποδίδει τὴν γένεσιν αὐτῶν εἰς μίαν τάσιν (*Tendenz*), ἣτις ἐξεδηλώθη ἀπὸ τοὺς πρώτους ἤδη χρόνους τῆς Κοινῆς.¹ Βάσιν τῆς τονικότητος (*Intonation*) τῆς λέξεως ἀποτελεῖ κατὰ τὸν *Seiler* ἡ φέρουσα τὸν κύριον τόνον τῆς λέξεως συλλαβή, τὴν δὲ σίγησιν τῶν μέσων β, γ, δ, ἣτις ἐξεδηλώθη ἤδη ἀπὸ τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος,² καὶ τὰ ἐκ ταύτης προκύπτοντα μακρὰ φωνήεντα, θεωρεῖ οὗτος ὡς ἓνα τῶν θεμελιωδῶν παραγόντων (*Grundfaktoren*), οἷτινες συνέβαλον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς τάσεως ταύτης.³

Οὐδεμίᾳ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἐκ τῆς σιγήσεως τῶν μέσων β, γ, δ προκύπτοντα μακρὰ φωνήεντα καὶ δὴ τὰ παρουσιάζοντα τὴν αὐτὴν φορὰν τόνου πρὸς τὸ φέρον τὸν κύριον τόνον τῆς λέξεως φωνῆεν, δηλαδὴ ἀνιοῦσαν-κατιοῦσαν / \, συμβάλλουν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς τάσεως ταύτης, ἐὰν βεβαίως πρόκειται περὶ τάσεως. Ἄλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι ἐλάχισται, διότι τὰ μετὰ τὴν σίγησιν συναντώμενα φωνήεντα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνόμοια : διάβολος>δρίάολος, βλάβη>βλάη, βωβός>βουός, καραβίζω>καραῖζ-ζω, ρῶγα>ροῦα, τραγούδι>τραού(δ)ι, φρύγανον>φρύανο(ν) κ.ἄ., τὰ δὲ μετὰ τὴν σίγησιν κατὰ σύμπτωσιν ὅμοια συναντώμενα φωνήεντα δὲν ἔχουν ὅλα τὴν φορὰν τόνου ἀνιοῦσαν-κατιοῦσαν / \, ἀλλὰ καὶ ἀντίστροφον, κατιοῦσαν-ἀνιοῦσαν \ / : βαρίδι>βαρί-βαρί, γίδι>γίι, φίδι>φίι, φόβος>φόςος, ἀλλὰ καὶ κλειδί>κλειί, κουδούνι>κούουι, γαιδάρα>γαάρα. Ἐπὶ πλεόν εἰς πολλὰς τῶν περιπτώσεων τούτων προκύπτει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, συναλοιφὴ τῶν ὁμοίων φωνηέντων.

Νομίζω ἐπομένως ὅτι ἡ ποσοτικὴ διαφορὰ τῶν φωνηέντων ἡ παρατηρουμένη εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς νήσου δὲν ὀφείλεται εἰς «τάσιν» τινά, τὴν ὅποیان προεκάλεσαν ὠρισμένοι παράγοντες, ὡς ἡ σίγησις τῶν μέσων καὶ ἄλλοι, ἀλλ' ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τῆς ἀρχαίας προσωδίας. Ἐξέτασις τοῦ μουσικοῦ τόνου τῶν ἰδιωμάτων τούτων θὰ ἐπειθεν ὅτι καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζουν ἀρχαῖσμον παράλληλον πρὸς τοὺς παρατηρουμένους εἰς τὸ λεξιλόγιον καὶ τὴν μορφολογίαν των. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ τόνος τῶν νησιωτικῶν ἰδιωμάτων στερεῖται μὲν τῆς δυναμικότητος, ἣτις διακρίνει τὸν τόνον τῶν βορείων ἰδιωμάτων, συνοδεύεται ὅμως ὑπὸ ποικίλων μεταπτώσεων τῆς φωνῆς, αἷτινες προσδίδουν εἰς τὸν ὅλον λόγον ἰδιαίτεραν ρυθμικότητα καὶ ἐν πολλοῖς μουσικότητα. Αὗται ποικίλλουν ὄχι μόνον κατὰ νῆσον, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἰδίωμα ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ. Εἰς τὰς μεγαλυτέρας νήσους τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος Ρόδον, Κάρπαθον, Κῶ, ὅπου ὁμιλοῦνται διάφορα ἰδιώματα, ἀκούει τις καὶ διάφορον μουσικὴν χροιάν τοῦ προφορικοῦ λόγου.⁴ Ἐκάστη φράσις καὶ γενικώτερον ἐκάστη περίοδος τοῦ νησιωτικοῦ λόγου ἀποτελεῖ, ἀπὸ ἀπόψεως τόνου, μίαν ἀνάλογον ἐνότητα. Ὑπάρχει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω,

1. Βλ. *Seiler*, *Geminalen*, 229.

2. Βλ. *Mayser*, *Gramm. Pap.*, 163-164.— Πβ. *A. Tsopanakis*, *Phonétique*, 87.— *Seiler*, ἐνθ' ἄν., 233.

3. Βλ. *Seiler*, ἐνθ' ἄν., 234.

4. Πβ. *M. Μιχαηλίδου - Νουάρον*, Ἐθ. 55 (1951), 22.

ὁ τόνος τῆς φράσεως. Πρὸς αὐτὸν συγκλίνουν πάντες οἱ κύριοι καὶ δευτερεύοντες τόνοι τῶν ἐν τῇ φράσει λέξεων καὶ ἀπαρτίζουν οὕτω μίαν μουσικὴν ἐνότητα τοῦ λόγου.

Αἱ πλάγιοι πτώσεις τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ αἱ λοιπαὶ ἐγκλιτικαὶ λέξεις συμπεφέρονται μετὰ τῆς λέξεως, ἢ ἀκολουθοῦν, ἀλλὰ καὶ ὁμάδες λέξεων συνδέονται στενότερον καὶ συναπαρτίζουν οὕτω φωνητικὰς λέξεις : ¹ Φέερ'μουτοκ φέρε-μοῦ το, εἰείπεν-ἀῆς-τοκτῆς τὸ εἶπε, καλόδῶδης-κάἀμνει<καλὸν τῆς κάμνει, ὠς-ζάἀνδον ἠῆλ-λοκῶσάν τὸν ἥλιον, τό πῆμόδ καλόκτὸ πιὸ καλόν, τῆμ-μοῖοῖραμ-μουκ τὴν μοῖράν μου, παράἀμορφομ βράἀμα<παράμορφομ πρᾶγμα.

Ἡ ἐνότης αὕτη τοῦ νησιωτικοῦ λόγου καὶ ἡ μουσικὴ χροιά αὐτοῦ, ἣτις ὀφείλεται πιθανῶς εἰς φυσικοὺς παράγοντας, ἐπιτρέπουν νὰ δεχθῶμεν ὅτι εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἰδιώματα οὐδέποτε ἐπῆλθεν ἐξίσωσις τῆς προσωδίας, ἀλλ' ὅτι ἠκολούθησε καὶ αὕτη τὴν ἄλλην συντηρητικὴν ἐξέλιξιν τῆς λαλουμένης γλώσσης.

Μεταξὺ τῶν φωνηέντων διετηρήθη πάντοτε μία ποσοτικὴ διαφορά. Εἰς τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν, ἡ ποσοτικὴ διαφορά τῶν φωνηέντων ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ θέσιν αὐτῶν. Εἰς τὴν σημερινὴν ὁμοῦ μορφήν τῆς ὡς βάσις πρὸς διάκρισιν μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων χρησιμεύει ὁ τόνος. Εἰς τοῦτο συνέβαλον ἴσως αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ τονουμένη ἐν τῇ λέξει συλλαβὴ συνέπιπτε νὰ ἔχη μακρὸν καὶ μάλιστα περισπώμενον φωνῆεν : ² ὦμος, σῶμα, δῶμα, νῆμα, κῆπος, λοῦε κ.ἄ. Τὸ φέρον τὴν περισπωμένην μακρὸν φωνῆεν πιθανῶς ἐπροφέρετο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας προσωδίας ὅπως ἀκούεται καὶ σήμερον εἰς τὰ ἰδιώματά μας : νῶῶμος, σῶῶμα, δῶῶμα, νῆῆμα, κῆῆπος, λοῦῦε, ἐφ' ὅσον ἡ περισπωμένη ἀπληρτίζετο ἐκ μιᾶς ὀξείας καὶ μιᾶς βαρείας.³ Ἐκ τῶν περιπτώσεων τούτων ἐπεξετάθη ἡ διπλῆ χρονικὴ διάρκεια ἐφ' ὅλων τῶν φωνηέντων, τὰ ὅποια φέρουν τὸν κύριον τόνον τῆς λέξεως : σῆῆμ-μερις<σήμερον, κόνδῶδουλακόνδουλα, μασούουρικμασούρι, σαχτύυλι<δακτύλι(ον), μάἀνα<μάννα, πατέερα<πατέρας.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τὸν τόνον τῆς λέξεως μακρῶν φωνηέντων, ἀκούονται εἰς τὰ ἰδιώματά μας, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, καὶ ἄτονα φωνήεντα παρεκτεταμένα, τὰ ὅποια τηροῦν μὲν ὡς πρὸς τὴν χρονικὴν διάρκειαν ἐκφωνήσεως τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ βραχέα φωνήεντα 2:1, ἀλλὰ ἐκφωνοῦνται εἰς τὸν ἴδιον τόνον, ἀνευ δηλαδὴ τῆς διπλῆς φορᾶς, μὲ ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῆς φωνῆς : ἠμέερα, κακόμοιροσ, τρώῶσι. Ἡ θέσις τῶν φωνηέντων τούτων εἶναι διάφορος. Ἄλλα μὲν ἐμφανίζονται πρὸ τοῦ τόνου, ἄλλα μετὰ τὸν τόνον καὶ ἄλλα πρὸ ἢ μετὰ τὰ διπλᾶ σύμφωνα ἢ τὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἴσως παρεκτείνονται ἐκ τῆς γειτνιασεως τῶν συμφώνων διὰ λόγους ἀρθρώσεως. Παρέκτασις ἀτόνου φωνήεντος τῆς παρὰ τὸν τόνον συλλαβῆς παρατηρεῖται εἰς πολυσυλλάβους λέξεις, τῶν ὁποίων ὁ κύριος τόνος πίπτει ἐπὶ τῆς ληγούσης : τὸ ὀρφανό>τὸ ἀρφα-ανό,

1. Βλ. Vendryès, le Langage, 62.

2. Πβ. Α. Τσοπανάκη, Χάλκη, 14.— Μαυροφρύδη, Δοκίμιον, 26.

3. Βλ. Ἡρωδιανοῦ (Lentz) I, 10 13/14 : ἡ ὀξεῖα γὰρ καὶ ἡ βαρεῖα περισπωμένην ποιῶσιν, οἶον φᾶδς>φῶς, εὐγενέδς>εὐγενοῦς.

διαλαλημὸς > κ-κιαλληλη-ημὸς, νὰ κελαδῆ > νὰ ζίλα-αῆ, νὰ συγκερνᾶς > νὰ συνῆε-ερνᾶς.¹

Σταθερὰ φαίνεται ἡ ἐμφάνισις ἀτόνου παρεκτεταμένου φωνήεντος εἰς τὴν λήγουσαν παροξυτόνου λέξεως κειμένης πρὸ τῆς παύσεως: ἐπήγαμε 'ς τ' ἀμβέελι κ' ἐκόψαμε σταφύλ-λα-α' νὰ μέ θ-θυμάαστε ἄμα πεθάάνω-ω. Ἡ παρέκτασις τοῦ βραχέος τούτου φωνήεντος εἰδικῶς νομίζω ὅτι ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν μουσικὴν χροιάν τοῦ λόγου.

Εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ, καὶ γενικῶς τὰ Δωδεκανησιακά, τηρεῖται ἀπαρεγκλίτως ὡς πρὸς τὸν τονισμόν τῶν λέξεων ὁ νόμος τῆς τρισυλλαβίας. Οὕτω διὰ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὑπὸ τὸν τόνον φωνήεντος καὶ τῶν ἀκολουθούντων κατ' ἀνάγκην δύο ἀτόνων συλλαβῶν, δηλαδὴ δύο βραχέων φωνηέντων, προκαλεῖται συχνὰ εἰς τὸν λόγον τὸ ἀπήχημα ἐπαλλήλων τονικῶν δακτύλων - υυ : ἐπήγαμε 'ς τ' ἀμβέελιν γαὶ κόψαμε σταφύλ-λα-α: υ-υυ υ-υυ-υυ υ-υυ.

Τὸ ἀπήχημα τοῦτο ἀσκεῖ ρυθμιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λόγου. Οὕτω, ἐάν ἡ τελευταία πρὸ τῆς παύσεως λέξις τυγχάνει παροξύτονος, τότε τὸ ἄτονον φωνῆεν τῆς ληγοῦσης παρεκτείνεται διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἀπήχημα τονικοῦ δακτύλου: κἀάθονδαι καὶ τρώωσι-ι, ἐπήγηεν ἐς τὴν ἐγκλησῆϊάν ἱγαὶ κολάαστη-η, θῶάκε τὸ παιτῖν, γαλόονδου κἀάμνει-ει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τροπὴ φωνηέντων.

Α'. *Ατονα φωνήεντα.

Τὰ ἄτονα φωνήεντα ὑπόκεινται, ὡς εἶναι φυσικόν, εἰς περισσοτέρας μεταβολάς. Ἐκ τούτων τὸ α ὑφίσταται τὰς ὀλιγωτέρας καὶ ταύτας ὀφειλομένας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς λόγους ἀναλογίας, παρετυμολογίας, ἀφομοιώσεως κλπ.

α>ο παρὰ τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα: βάτραχος > βαθρακός > βοθρακός, μανταρίνι > μανδορίνι,² μασχάλη > ἀμοσκάλη, ὄραμα > ὄρομα (διὰ προχωρητικὴν ἀφομοίωσιν): φρ. ᾠόψε εἶδα ἕναν ὄρομα, ραδίκια > ροδίκια.

α>ου (διὰ τοῦ ο α>ο>ου): σάγμα-σαγμαρίον > σαμάρι > σομάρι > σουμάρι,³ μαστὸς-μαστάρι > μοστάρι > μουστάρι.⁴

α>ε παρὰ τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα: πταρνίζομαι > φτερνίζ-ζομαι-φτέρνισμα,⁵ βάλανος-βαλάνιον > βελάνι-βελανιδῆϊά -ῆ, καθαρίζω > καθεριζ-ζω,⁶ λαγαρά-τὰ > λαερά-τὰ (ὁ κενεών), ἱλαρά > ἱλλ-λερη,⁷ παρμπέραις⁸ > σπερβέρι -τό. Συνήθης εἶναι

1. Πβ. Α. Τσοπανάκη, Χάλκη, 12-13.

2. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 12.

3. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἀν., 12: Ἰκαρία.

4. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 105: Κρήτη, Νάξος, Σύμη. — Dieterich, Sporaden, 28: Ἄστυπάλαια, Ἄνδρος, Σέριφος, Σίφνος.

5. Πβ. Α. Τσορανάκης, Phonétique, 8.

6. Ἡδη μεσν. βλ. Ἀκολουθία σπανοῦ, 408: καθερισμένα.

7. Πβ. Α. Κόλλια, Ἄθηνᾶ 45 (1933) 265: ἱλλερη.

8. Βλ. Μ. Γεωργιλλᾶ, Θανατ. Ρόδου (ἐκδ. Wagner), στ. 176.

ἡ τροπή τοῦ α εἰς ε εἰς τὰ ἐκ τῶν προθέσεων ἀνά καὶ κατὰ σύνθετα ρήματκ. Ἡ τροπή αὕτη τελεῖται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἠϋξημένους χρόνους τῶν ρημάτων τούτων, ἐν οἷς ἡ ἀνά γίνεται ἀνέ καὶ ἡ κατὰ κατέ : ἀναβαίνω-ἀνέβαινα>νεβαίν-νω, ἀναγκάζω-ἀνέγκαζα>νεγκάζ-ζω, ἀναστενάζω-ἀνεστενάξα>νεστενάξ-ζω, ἀνακατώνω-ἀνεκάτωσα>νεκατών-νω, ἀνακουφίζω-ἀνεκούφισα>νεκουφίζ-ζω καὶ νεκουφῶ, καταλύω-κατέλυσα>κατελῶ, καταβιβάζω-κατεβίβασα>κατέβασα>κατεβάζ-ζω κ. ἄ.

α>ι : Ἡ τροπή τοῦ α εἰς ι, τοῦ ἰσχυροτέρου εἰς τὸ ἀσθενέστερον φωνῆεν, εἶναι φυσιολογικῶς ἀδύνατος. Αἱ ὀλίγαι περιπτώσεις καθ' ἃς τὸ α φέρεται τρεπόμενον εἰς ι, ὀφείλονται εἰς λόγους παρετυμολογίας ἢ ἀναλογίας : δαμασκίν>διμισκί(ν),¹ Μαγδαληνή>Μυγδαληνή² (παρετυμολ. πρὸς τὸ (ἄ)μυγδαλιά), μαστάρι>μιστάρι διὰ τῶν τύπων μοστάρι>μουστάρι, στραγάλια>στραῖλ-λία (Κέφαλ.), φαντασία>φαντασιά>ἀφανδισιά.

ο>α παρὰ τὰ ὑγρά, ἔρρινα καὶ χειλικά : μωρή>μαρή³>μαή ('Ασφενδ.), διορθῶνω>διαρτώνω>δῆμαρτών-νω :⁴ φρ. ἔν-ῆα σου, μαρή, καὶ θᾶρτω 'γῶ νὰ σὲ δῆμαρτώσω.

ο>ου παρὰ τὰ ὑγρά, ἔρρινα καὶ χειλικά : Ἄμοργιανός>Ἄμορῆγιανός, Ἄστυπαλίτης >παρετυμολ. Ἄστροπαλίτης>Ἄστρουπαλίτης, bollettino >μβουλλεθί(ν), βρυωνιά >βρωνιά >ἔβρουν-ῆά, λοβίον >λουβί,⁵ λωβῆς >λουβός >λουός,⁶ cognato >κουν-ῆάδος, μοχλός>μουχλός, μοχλίον>μουχλί,⁷ προόλυθος>προολυθία>προυλυθθία>μβρουλυθ-θία⁸ (τὸ μ ἐκ συνεφορᾶς), σωληνοβύζα>σουλουνοβύζ-ζα (ὄνομα αἰγὸς ἐχούσης μακράς, σωληνοειδεῖς θηλάς), σκότος>σκοτείδιον>σκουτείδι>σκουτούϊ,⁹ ρογχαλίζω>ρουχ-χαλίζ-ζω καὶ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν : κόκκος>κοκκίδιον>κουκχούι, montare>μουνδαίρω, πωλῶ>πουλῶ, σαπώνιον>σαπούνι, σαγώνιον (μεσν.)>σάουνο, σφογγᾶτον>σφουγγᾶτο(ν) κ. ἄ. Ἡ κατ' ἀναλογίαν τροπή τοῦ ο τῶν ρηματικῶν καταλήξεων εἰς ου: ομεν>ουμεν, -ομαι>ουμαι, -ονται>ουνται δὲν παρατηρεῖται εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ : τρέχομε(ν), φωνάζ-ζο-με(ν), νδύν-νομαι, λούν-νονδαι, νδύν-νονδαι, καὶ ὄχι τρέχουμε(ν), φωνάζ-ζουμε(ν), νδύν-νουμαι, νδύν-νονδαι.

ο>ε : ἀντίδωρον>ἀνδίερο,¹⁰ ἄροτρον>ἄλετρο,¹¹ προσωρινός>προσερινός.¹²

ε>ο : παρὰ τὰ ὑγρά καὶ τὰ χειλικά : περιπατῶ>πορπατῶ¹³ καὶ οὐσ. πορπατηξιά-ἡ,

1. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 151. Ὁ σ. ἀποδίδει τὴν τροπήν εἰς παρετυμολογίαν πρὸς τὸ δι- ἀριθμητ. (δίκοπος), πιθανώτερον ἴσως πρὸς τὸ δίμιτο.

2. Καὶ ἐν Ρόδῳ. Βλ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 9.

3. Πβ. Pernot, Chio 135.

4. Πβ. Pernot, ἐνθ' ἄν., 135 : διαρτών-νω.

5. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 358 : Κύμη λουβία.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν. 10.

7. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 395 : μοχλί.— Α. Καραναστιάση, Λεξικογρ. Δελτ. 8 (1958), 86 : Ἄστυπάλεια, μουχλί.

8. Πβ. Α. Καραναστιάση, ἐνθ' ἄν., 86 : μβρουλύθι.

9. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 11.

10. Πβ. Pernot, ἐνθ' ἄν. 1, 139.

11. Πβ. Ἱστορ. Λεξ. ἐν λ. ἀλέτρι καὶ ἄλετρο.

12. Πβ. Pernot, ἐνθ' ἄν., 139.

13. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 41: Κρήτη, πορπατεῖ. — Dieterich, Sporaden 29: Ἄνδρος, Κάλυμνος, Κῶς, Μύκονος, Σάμος, Σίφνος.

ρευματισμός>ρεματισμός>ροματισμός (Ἄσφενδ. Πυλ.), συνερίζω>συνορίζ-ζω¹ (πιθανῶς ἐκ παρετυμολογίας πρὸς τὸ ὀρίζω), ἐρεβίνθιον>ροβίθ-θι,² γεφύρι->ιοφύρι.³

ε>ι παρὰ τὰ ὑγρά, ἔρρινα καὶ χειλικά : ἀσφοδελός>ἀσποίλ-λας, κελαϊδῶ>κίλαῶ,⁴ κελαϊδοῦσα>κίλαοῦσα (ὁ θῆλυς κορυδαλλός), λεπὶς-λεπίδα>λιμβί(δ)α,⁵ γεμόω-γεμώνω>γιμών-νω,⁶ καὶ τὸ κοιν. πεπόνι>πιπόνι.

ι : ι>ου παρὰ τὰ ὑγρά καὶ τὰ χειλικά : ἄγκυρα>ἄγκουρα, βυτίον>βουτσι (σύνθηθ.), θρύμβη>θρούμβη,⁷ κρικέλλι>κρουκέλ-λι,⁸ κρυστάλλι>κρουστάλ-λι (σύνθηθ.), μυλλός>μουλ-λός,⁹ κολυμβῶ>κουλουμβῶ καὶ τὰ οὐσ. κολύμβι>κουλούμι, κολυμβος>κούλουμβας, προικιὸν-προικιὸ>προυκίό, ρυκάνη>ρουκχάνι, -τό, πρόμυτα>μβρούμουτθα καὶ ρ. μβρουμουτθίζ-ζω καὶ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν κατηφειάζω>κατσουφειάζ-ζω>κατσουφκέιάζ-ζω, χρυσός>χρουσός, φημίζω>φουμίζω>φουμίζ-ζω, φυσκώω>φουσκώνω>φουσκών-νω, στυπίον>στουπί>στουπ-πί(ν). Εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων πρόκειται περὶ τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τοῦ υ>ου.

ι>ε παρὰ τὰ ὑγρά καὶ τὰ ἔρρινα : ἀνυδρία>ἀνεδρία (παρετυμολογικῶς πρὸς τὴν ἀνά->ἀνέ-), ἀφορισμός>ἀφορεσμός κοιν. ἀφωρισμένος>ἀφορεσμένος,¹⁰ ἄχυρον>ἄχερο(ν)¹¹ ἤδη μεσν. ἀχυρῶνας>ἀχερώνας, θήλεια>θηλειά>θελ-λά,¹² Κυριακή>Κ'εργακή, σκίλλα-σκιλλάριον-σκιλλαρούδα>ἀσκέλ-λαρούα, στήμων-στημόνιον>στεμόνι, σκληρός>σκληρός,¹³ χειρόβολον>χέρόλο, χειρολαβή>χερολάι -τὸ (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ χέρι) καὶ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν : πίτυρα>πίτερα>πίτ-τέρα, πληρώνω>πλερώνω>πλερών-νω, μάγειρος>μάγερας>μάερας, μύρμηξ-μύρμηκας>μέρμηγκας, σίδηρος>σίερο(ν) -τό, ὑγιηρός>γερός, φυλλίον>φελ-λί, φυλλάδα>φελ-λά(δ)α.

Β'. Τονούμενα φωνήεντα.

.. ἄ : Τὸ τονούμενον ἄ οὐδεμίαν ὑφίσταται τροπήν, αἱ ἐλάχισται δὲ περιπτώσεις καθ' ἃς τοῦτο φέρεται τρεπόμενον ὀφείλονται εἰς λόγους ἀναλογίας ἢ παρετυμολογίας.

ἀ>ό : κοψάφτης>κοψόφτης>κουτσόφτης,¹⁴ σκουπόξυλο (σκούπα+ξύλον). Τὴν θέσιν τοῦ α καταλαμβάνει τὸ ο εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σύνθετα, διότι τοῦτο εἶναι

1. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 244 : συνορίζομαι ἀντὶ συνερίζω.

2. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 422 : Ἰκαρία, ροβίσιον.

3. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 505, Pernot. Chio 1, 89 : ιοφύρι καὶ ιουφύρι.

4. Πβ. Ξανθουδίδου, Ἐρωτόκριτος Α, 129, 994 : κίλαϊδῶ. — Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Σύμμικτα 1, 8 : τσιλαῶ.

5. Πβ. Α. Tsoranakis, Phonétique, 13 : λιπχιά.

6. Πβ. Pernot, ἔνθ' ἀν., 86.

7. Πβ. Dieterich, Sporaden 152. — Kalitsunakis, Erclär., 51.

8. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 108.

9. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ἔνθ' ἀν., 108.

10. Πβ. Thumb, I. F. II, 6 : Ἄμοργός. — Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἀν., 15.

11. Πβ. Thumb, ἔνθ' ἀν., 100 : ἄσπερο. — Dieterich, ἔνθ' ἀν., 81. — Pernot, ἔνθ' ἀν., 16.

12. Πβ. Dieterich, ἔνθ' ἀν., 31 : Κῶς, Σύμη. — Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἀν., 15.

13. Πβ. Thumb, I. F. II, 89 : Ἄμοργός. — Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἀν., 15.

14. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 315. — Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἀν., 3.

τὸ κατ' ἐξοχὴν συνδετικὸν φωνῆεν:¹ κατσίκα+δρόμος>κατσικόδρομος, σκούπα+ξύλον>σκουπόξυλο, κλπ.

ά>έ: προβάλ-λω>μυροβέλ-λω>μυρουέλ-λω κατὰ τὰ συνηθέστερα εἰς -έλλω ρήματα: μέλλω, στέλλω, παραγγέλλω. Τὰ commandare>κουμανδέρονω, passage>πασέρονω ἐκ τῶν ἀορ. ἐκουμάνδαρα, ἐπάσαρα κατὰ τὸ συνέπαρα-συνεπαίρονω. Τὸ ἀνάγκασμα>νέγκασμα ἐκ τοῦ ἄνεγκάζ-ζω (ἀναγκάζω, ἔνθα ἡ ἀνα->ἀνε- ἐκ τοῦ ἀορ.)

ό: ό>έ παρὰ τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα: πόλεμος πέλεμος² (ἴσως ἐκ τοῦ πολεμῶ>πελεμῶ, ὅπου τὸ ο ἄτονον), καθόλου>καθέλου, φρόνιμος>φρένιμος (κατὰ τὸ φρένες).³

ό>ού παρὰ τὰ ὑγρά, ἔρρινα: ἀμόλγιον>ἀμόργι>(α)-μούργι⁴ (προφανῶς ἐκ τοῦ ἀμολγεύς>ἀμουρογός), ἀμόργη>μούργα,⁵ λώβη>λούβα ἐκ τοῦ λωβός>λουβός, λῶρος>λοῦρος,⁶ λοῦρα τά, ἐκ τοῦ λωρίον>λουρί, μακαρόνια>μακαρόνες>μακαροῦνες, ὄμβρόλακκος>μυρούλακ-χος (ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ πληθ. μυρουλάκ-χοι), παρῶτες>παροῦτ-θες, σωλῆνας>σουλῆνας καὶ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν κόμαρος>κομαριά>κουμ-μαρῆιά, κούμ-μαρο -τό, σκώληξ>σκούλουκας μεγεθ. ἐκ τοῦ ὑποκορ. σκουλήκι>σκουλούκι.

ό>ί: μόνον ἐν τῇ λ. σύνορον>συνίρι, ὅπερ ἀντιδάνειον ἐκ τοῦ τουρκ. sinir.

ού: ού>ό παρὰ τὰ χειλικὰ: βοῦρκος-βοῦρκα>βόρκα -τά, βουρκιάζω>βορκιάζ-ζω, βούτυρος>βότυρος.⁷

έ: έ>ά παρὰ τὰ ὑγρά: τερέβινθος>τρέμινθας>τράμιθας>ἀοτράμιθ-θας (Κεφαλ.), ἀβράμιθ-θας (Ἄντιμάχ. Καρδάμεν.), εἰς τὸ φύγιάλ-λιω = πτύελον τὸ α προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ πτύαλον, ἤδη ἀρχαῖον.

έ>ό παρὰ τὰ χειλικὰ καὶ οὐρανικά: ψεῦμα>ψέμα>ψόμα,⁸ χαίτη>Χότη⁹ τοπων. (Κεφαλ.).

έ>ί παρὰ τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα: λέγω-λέω>λίω, μέγας>μέας>μίας, Μίας ποταμὸς τοπων. (Καρδάμεν.), Μέγα Σάββατον>Μία Σάατο καὶ μέγας>μιάλος ἤδη ἀρχ.¹⁰

ι: ι>ά: μονήτρια (μονός-ἤτριον, Δωρ. ἄτριον)>μονάτρια,¹¹ ὄρος ὑφαντικὸς (ὁ στήμων, ὅταν ἀποτελῆται ἀπὸ μονὰς κλωστής).

ι>έ: παρὰ τὰ ὑγρά καὶ ὀδοντικά: κήριθος>κέραθ-θος,¹² ἴδιος>ἐδιος, μύρμηκας>μέρμηγκας κοιν., εὐθηνία>φθηνία κοιν.>φτέψ-ψα.

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 315.

2. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 14: Ἴσταπάλεια.—Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 406: Ἴκαρία.

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 24.—Dieterich, Sporaden, 32.

4. Πβ. Α. Τσορανάκης, Phonétique, 4.

5. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 282. Ἴκαρία: ἀμούργη.

6. Πβ. Α. Τσορανάκης, ἐνθ' ἄν., 4.

7. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 190: βότυρας Θήρα.—Dieterich, ἐνθ' ἄν., 10.

8. Πβ. Pernot, Chio 80.—Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 874: φοματένιος.—Α. Τσορανάκης, ἐνθ' ἄν., 5.

9. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 105: χιότη Νάξω.—Α. Τσορανάκης, ἐνθ' ἄν., 5.

10. Βλ. Schwyzer, Griech. Gramm., 1, 209: Παμφυλία: Μθειάλη, Μιαλίνα.

11. Πβ. Α. Τσορανάκης, ἐνθ' ἄν., 6: μονάτρια.

12. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 161: ἀκέραθ-θος.—Α. Τσορανάκης, ἐνθ' ἄν., 6: κέριθ-θος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΡΧΙΚΑ ΦΩΝΗΕΝΤΑ

Αἱ παθήσεις τῶν ἀρχικῶν φωνηέντων (ἀφαίσεις, πρόθεσις, τροπή) ὀφείλονται εἰς τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἤτοι εἰς συναντήσεις τῶν φωνηέντων τούτων μετ' ἄλλων ἐν συνεκφορᾷ καὶ εἰς λόγους ἀναλογίας.

1. Ἀφαίσεις.

Τοῦ α· Ρήματα : Ἡ ἀφαίσεις τοῦ ἀρχικοῦ α τῶν ρημάτων ὀφείλεται εἰς λόγους ἀναλογίας. Ἡ ἐπίδοσις τῆς αὐξήσεως ε καὶ εἰς ρήματα ἀρχόμενα ἀπὸ φωνήεντος ἐγένετο ἀφορμὴ ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρχικοῦ α,¹ ὅπως δηλαδὴ ἐκάλεσα>καλῶ, ἐφώνασα>φωνάζω, οὔτω καὶ ἐγάπησα>γαπῶ, ἐγάθεψα>γαθεύω κ.ο.κ. : ἀκούω>κούω, ἀλέθω>λέθω,² ἀκολουθῶ>κλουθῶ,³ ἀνεμουρίζω>νεμουρίζω (ἐκδιώκω, ἐξαφανίζω), ἀγοράζω>γοράζω, ἀρμενίζω>ρμενίζω, ἀρρωσταίνω>ρωσταίνω, ἀράσσω>ράσσω, ἀλακιάζω>βλακιάζω κ.ἄ.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους τὰ ἐκ τῶν προθέσεων ἀπὸ καὶ ἀνὰ σύνθετα ρήματα ἐποβάλλουν τὸ ἀρχικὸν α- : ἀπαναμένω>ἀπαλημένω>πολημένω, ἀποθερίζω>ποθερίζω, ἀπαλωνεύω>πολωνέβγκω, ἀπολαλῶ>πολαλῶ, ἀπολογοῦμαι>πολοοῦμαι: φρ. ἔμ βολοέται (δὲν ἀποκρίνεται), ἀποσπερίζω (ἀπὸ-ἐσπερίζω)>ποσπερίζω, ἀπαντῶ>πανδῶ>πανδήγνω διὰ τὸν ἀόρ. ἐπάντηξα: φρ. πάντα ἔπει τὸ ρίφι (ἀπότρεψε ἀπ' ἐκεῖ τὸ ρίφι), ἀπομαδεύω>πομα(δ)έβγκω, ἀποπαιδίζω>ποπαιίζω (ἐπὶ γυναικῶν, παύομαι τίκτουςα) : φρ. ἐποπαίισεν ἡ Σοφία τῆς μυλωνοῦς, ἀναβαίνω>νε(β)αίνω, ἀναλυγγῶ>νελνγγῶ, ἀναπνέω>νεπνῶ : φρ. ἔν νεπνᾶ (δὲν ἀναπνέει, εἶναι πολὺ ἐξηντλημένος), ἀναμύω>νεμυῶ>νεμ-μῶ, ἀναπετῶ>νεπετῶ: φρ. νεπετᾶ τὸ μ-μάτιμμου, ἀναπετῶ>ἀναπετάζω διὰ τὸν ἀόρ. ἀνεπέτασα>ἀμπετάζω>μβετάζω (ἀπλώνω τι), ἀνατριχιάζω>νετριχιάζω καὶ νετριχῶ, ἀνασαίνω>νεσαίνω, ἀνασύρω>νεσύρνω, ἀναχαράσσω>νεχαράσσω, ἀναφωταρίζω>νεφονταρίζω (=ἀνάπτω φωτιάν), ἀντιδονῶ>νδιονῶ, ἀντιμιλῶ>νδιμιλῶ, ἀνατρανίζω>νεδρανίζω (ἀτενίζω).

Οὐσιαστικά : ἀλυσίδα>λυσία, ἀλυσίδι>λυσί(δ)ι,⁴ ἀκροδάκτυλα>κροδάκτυλα, Ἀντώνης>Νάωνης,⁵ ἀμπελομάχαιρον>μβελεμάχαιρο(ν) ('Ασφενδ.), ἀξόνιον>ξόνι(ν), ἀπλωχωριὰ>πλωχωργιά, ἀπόψημα>πόψημα, ἀπομύλιον>πομύλι, ἀπομυλιά>πομύλλια (τὸ ἔλευρον τὸ ἐκ τοῦ πρώτου μετὰ τὸ «κοπίδιασμα» τῆς μυλοπέτρας ἀλέσματος), ἀστραγάλι>στραάλι, αὐθέντης>φ-φένδης, ἀποκοσκινίδιον>ποκοσκινί, ἀποσπερίδα>ποσπερία.

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 73 κέξ. MNE 1, 213.

2. Πβ. Α. Tsopanakis, Phonétique, 18.

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 214.

4. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἀν., 19 : λειδί.

5. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἀν., 19.

Ἐπίθετα : ἀνθρωπινός > ἄνθρωπινός, ἀκρόγυρτος > κρόγυρτος, ἀκράνοικτος > κράν-
νοιχτος.

Ἀκλιτα : ἀπόψε > πόψε, ἀκόμη > κόμη, ἀκόμα > κόμα.

Τοῦ σ' ρήματα : ὀμματιάζω > μ-μαθιάζω-ζω, ὀμαδεύω > μαζεύω (Χώρα) > μαεύγω,¹ ὀμιλῶ > μιλῶ κοιν., ὀμώνω > μών-νω,² ὀμολογῶ > μολοῶ,³ ὀνοματίζω > νοματίζω-ζω, ὀρίζω > ρίζω-ζω⁴ : φρ. ἔν-ε ἔριζω-ζω τὸ χέριμ-μου (δὲν δύναμαι νὰ τὸ χρησιμοποιήσω, ἔνεκα ρευματικῆς παθήσεως ἢ αἰμωδιάσματος), ἀλλὰ ὄρισε ὄρισ(ε)τε, καλῶς ὄρισε, ὀγκανίζω > γκανίζω-ζω σύνθηθ. ὀγκώνω > γκών-νω, ὀλιγώνω > λιών-νω > λιών-νομαι,⁵ ὀλιγοθυμῶ > λ-λιοθυμῶ, ὀρέγομαι > ρέομαι,⁶ ὀροματίζομαι > ροματίζω-ζομαι : φρ. ἡ μάμμη μας ἔροματίστη, ὠφελῶ > φελῶ : παροιμ. ποῦ ἔφελῶ, πανδοῦ ἔφελῶ, ἔμορφος, ἀλλὰ ὀμορφοντύνομαι > μορφονδύν-νομαι, ὀμορφοπανδρεύομαι > μορφοπανδρεύκομαι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα ρήματα τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ ὀμορφος.

Οὐσιαστικὰ (ἐκ συγκρούσεως φωνηέντων ἐν συνεκφορᾷ) : ὀδηγός > δηός; ὀπτόν > φτό(ν), ὀνομάτοι > νομάτοι,⁷ ὠρεῖον > ρειό > ρέειό, ὀλύνθιον > λύθ-θι,⁸ ὀρόβιον > ρόβι,⁹ ὀπισθία > πιστιά, (Κέφαλ.) > πισκιά (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Πυλί), ὀμβρόλακκος > μβρούλακκος, ὀρόψιχον > ρόψιχο (τὰ κατάλοιπα τῆς μυζήθρας ἐν τῷ ὀρῶ), ὀψιμόγεννη > ψιμόγεν-νη.

Ἀκλιτα : ὀφέ > φές, κατὰ τὸ χθές, ὡς οἶον > ζιόν > ζιάν κατὰ τὸ σάν : φρ. ζιάν ἀῆς μάνας μου τὸ γάλας καὶ τὰ κοινὰ ὀπού > πού, ὀπίσω > πίσω.

Τοῦ ε' ρήματα (ἀπλᾶ καὶ σύνθετα ἐκ τῶν προθέσεων ἐν, ἐκ, ἐπί). Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἀρχικοῦ ε- τῶν ρημάτων ὀφείλεται εἰς λόγους ἀναλογίας. Ὅπως διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀρχικοῦ α τῶν ρημάτων συνετέλεσεν ἡ ἐπίδοσις τῆς αὐξήσεως ε-, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἀπὸ ε- ἀρχόμενα ρήματα, ὡς ὑπάρχοντος τοῦ ε εἰς τοὺς αὐξανόμενους χρόνους : αἰματώνω-ἐμάτωσα > ματών-νω, ἐπαινῶ-ἐπαίνεσα > παίνῶ, ἐλαύνω > λάμνω¹⁰ (=1/ κολυμβῶ, 2/ ὀχεύω), αἰμωδιάω > μουδγιάζω-ζω (ἐκ τοῦ ἄορ. ἐμούδιασα), ἐννοιάζομαι > ἦ-νάζω-ζομαι, ἐρεύγομαι > ρέομαι,¹¹ κατὰ τὸ ὀρέγομαι > ρέομαι, εὐκαιρώνω > φκai-ρών-νω, ἐγκαλῶ > νγαλῶ, ἐμβαίνω > μβαιν-νω, ἐμβολιάζω > μβολ-λάζω-ζω, ἐμπιστεύομαι > μβιστεύκομαι, ἐπιδεξιεύομαι > πιεξιεύκομαι, ἐξαπολύω > ξαπολύῶ, ἐξανολγῶ > ξαν-νοίω. Τὸ ἀρχικὸν ε τῶν ρημάτων διατηρεῖται, ὅταν τονίζεται : ἔχω, ἔρχομαι.

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 423, ὑποσημ. 1.

2. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 4.

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 220.— Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἀν., 4.

4. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 225.

5. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 290 λιγώνω.— Α. Tsopanakis, Phonétique, 19.

6. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 418.— Dieterich, Sporaden, 48 : Λέρος.

7. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 222.

8. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἀν., 48. Ὁ σ. ἀναφέρει τύπον λύθος, τὸν ὁποῖον οὐδαμοῦ τῆς νήσου ἤκουσα.

9. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἀν., 19.

10. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 279.

11. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 418.

Οὐσιαστικά: Εὐήμερος>Βήμερος, κυριώνυμ., αἱμάτακας>μάτ-θακας, ἐμβόλιασμα>μβόλ-λασμα, Ἐλεοῦσα>Λεοῦσα (ἀγιά Ἐλεοῦσα, τοπων.), ἐσωτικά>σ-σωτικά, ἐσώχωρος>σώχωρος, ἐσώμανδρον>σώμανδρο(ν), ἐσπέρα>σπέρα, ἐξόδιον>ξόι, (αἱ κραυγαὶ γυναικῶν ἐπὶ τῇ ἐκπνοῇ θνήσκοντος), ἐπίτροπος>πίτροπος, ἐξαμήνια>ἑξαμήν-ῆα, ἐννεαμήνια>ῆ-ῆαμήν-ῆα.

Ἐπίθετα: ἐγκαρδιακός>νγαρδιακός (Χώρα)>νγαρήμακός (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν.), νγαρτιακός (Κέφαλ.), ἐξωτάρης>ξωτάρης, ἐπιδέξιος>πιέξιος.

Τοῦ **ν** ρήματα: Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἀρχικοῦ **ν** τῶν ρημάτων ὀφείλεται ἐπίσης εἰς λόγους ἀναλογίας: ἡλιοκαίνομαι>λ-λοκαίνομαι-λόκαίνομαι (Ἀσφενδ.) μετοχ. λ-λοκαμένος,¹ ἡλιοπυριάζω>λ-λοπυρηιάζ-ζω, ἡμεροχνοτιζω>μεροχνοτιζ-ζω (καταπραίνω, ἐξημερώνω τινά), ἡμερώνω>μερών-νω,² ἰδρώνω>δρών-νω,³ ὑφαίνω>φαίνω,⁴ ὑποτάσσω>ποτάσ-σω:⁵ φρ. ποθέ σου νὰ μὴμ βοτάξης (=ποτέ νὰ μὴν ἀποκτήσης, ἀρά), ὑπόσχομαι>πόσχομαι ἀβρ. ἐποσθήθηκα, ὑπουργεύω>πουρηεύγω,⁶ καὶ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν ὑγιαίνω>γυαίνω, ὑπανδρεύω>πανδρεύγω, ἰσιάζω>σιάζ-ζω-σάξ-ζω, ὑψηλώνω>ψηλών-νω.

Οὐσιαστικά: ἰγδίον>γδί>γουδι κοιν., ἰδεῖν>δεῖ(ν):⁷ φρ. ἄγριον βοῦ ἴναιν δὲ δεῖν δον, εἰκοςάρα>κοσάρα, ἡδύοσμος>δύγόςμος, εἰκόνισμα>κόνισμα,⁸ εἰκονοστάσιον>κονοστάσι, ἡλιοβασίλεμα>λ-λίλοβασίλεμα, ὑπουργός>πουρηγός,⁹ ὑφάδιον>φά(δ)ι, Ὑψωματαριά>Ψωματαριά, τοπων.

Ἐπίθετα: τὰ κοινὰ ἰδικός>δικός, ἡμισυς-ἡμισός>μισός, ὑψηλός>ψηλός.

2. Πρόθεσις.

Ἡ ἀνάπτυξις προθετικοῦ φωνήεντος, παρατηρουμένη εἰς ὀνόματα κυρίως καὶ εἰς τινὰ ἄκλιτα, ὀφείλεται εἰς λόγους συνεκφορᾶς,¹⁰ εὐφωνίας καὶ παρετυμολογίας.

Τοῦ **α** ὀνόματα. Ἀρσενικά: βλάμης>ἀβλάμης, γύψ-γύπας>γύπης>ἀγύπης>ἀύπης¹¹ (κατὰ τὰ ἀετός, ἀγεράκι), ἔλυμος>γέλυμος>ἀγέλυμος>ἀγέλαμος>ἀγίλαμος>ἀίλαμος,¹² θεόρατος>ἀθεόρατος, κισσός>ἀκίς-σός, κίσθος>σκίθος>ἄσκιθος>ἄσκιθ-θας,¹³ κίσηρις>ἀκίς-σηρας, κήρινθος>κέραθ-θος>ἀκέραθ-θος, κουφωτός>ἀκουφωτός (ἄκωνθα ἔχουσα κοῖλον στέλεχος καὶ τοπων. ἔς τοὺς Ἀκουφωτούς), δρυς>Ἀδρυς

1. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *Phonétique*, 21.

2. Πβ. *Wagner*, *Carmina Picae*, στ. 77: τὸν ἕδην νὰ μερώσω.

3. Πβ. *Ξανθοῦδίδου*, Ἐρωτόκρ., 543: δρώνω.

4. Πβ. *Rohlf's*, *E. W.*, 2280: Bova, Otranto.

5. Πβ. *Γ. Χατζιδάκι*, *MNE* 1, 220.

6. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 21.

7. Πβ. *Σακελλαρίου*, *Κυπριακά* 2, 520.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 22.

8. Πβ. *Pernot*, *Chio* 213.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 22.

9. Πβ. *Dieterich*, *Sporaden*, 48: Κάλυμος, Λέρος.

10. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, *MNE* 1, 229 κέξ.

11. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 24: ἀνπάς.

12. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 24.

13. Πβ. *A. Καραναστάση*, Ἀστυπάλεια, 68: ἄτσιθ-θας.

τοπων., μανίτης>ἀμανίτης (ἐκ συνεκφ.), μῆνιγξ-μῆνιγγας>ἀμήλιγγας, πελάτης>ἀπαλέτης¹ (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἀπαλέθω), ράθυμος>ἀράθυμος, πλάτανος>ἀπλάτανος (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἀπλώνω), φάλαγξ-φάλαγγας>ἀφάλαγγας (εἶδος πέδης).

Θηλυκά : βδέλλα>ἀβδέλ-λα² (ἤδη ἐν παπύροις τοῦ 8ου μ.Χ. αἰ. βλ. Preis. Wört. Pap.), ἐρέβινθος-ἐρεβινθιά>βριθιά>ἀβριθιά, κινάρα>ἀνήναρα, λύγος-λυγαρία>ἀλυγαργιά (Χώρα)>ἀλυαργιά³ (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλί), νεράιδα>νεράδα>ἀνεράδα>ἀνερά,⁴ παλάμη>ἀπαλάμη,⁵ προόλυθος-προολυθία>προλυθ-θία>ἀμβρολυθ-θία (Κέφαλ.), ἀμβρολυθ-θία (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν.), πτελεὰ>φτελιὰ>ἀφτελ-λά, ροδοδάφνη>ροδάφνη>ἀρδάφνα,⁶ ραντιστήρα>ἀρανδιστήρα, ραθυμιά>ἀραθυμιά, σκίλλα-σκιλλαρούδα>ἀσκέλ-λαρούα,⁷ στοιβή>ἀστοιβή (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν.), ἀστοιφή (Πυλί), ἀστεή (Κέφαλ.), χελώνα>ἀχελώνα.⁸

*Ακλιτα : δίπλα>ἀδίπλα, χωρίς-χώρια>ἀχώρῳα (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.).

Τοῦ ο : Πλειὰς>᾽Οπλειά.⁹

Τοῦ ε : κρημνός>κρεμ-μός>ἐγκρεμ-μός ἤδη παρὰ Δουκ., βοῦρλον-βουρλιά>ἐβρουλ-λά, νέος>νιός>ἐν-ῆός (τὸν-ε-νιόν>τὸν ἐνιόν), μπουκιά>ἐμβουκ-κιά, μυαλός>ἐμ-μυαλός,¹⁰ νεατός>ἐν-ῆατός (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἐνέα>ἐν-ῆά), πέρυσι>ἐπέρυσι-κατὰ τὸ ἐφέτος, προχθές>ἐπροχτές κατὰ τὸ ἐχτές, ὄψε>ψές>ἐψές κατὰ τὸ ἐχθές, πταρμός>ἐφταρμός, πτέρνα>ἐπτέρνα (᾽ς τὴν-ἐ-πτέρναν > ᾽ς τὴν ἐπτέρνα(ν)), κτενιά>ἐχτεν-ῆά.

Τοῦ ι : σκιά-ῆσκιος>ῆσκιός¹¹ κατὰ τὸ ἥλιος, ναλ>ιν-ναί.

3. Τροπή τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος.

Τοῦ α : Τὸ ἀρχικὸν α οὐδεμίαν ὑφίσταται τροπήν, αἱ ἐλάχισται δὲ περιπτώσεις, καθ' ἃς φαίνεται τρεπόμενον, ὀφείλονται εἰς λόγους ἀναλογίας : ἄπτω>ἄφτω>ἐφτω¹² ἐκ τοῦ ἄορ. ἦφα κατὰ τὸ εἰχα-ἐχω, ἦρθα-ἐρχομαι, αὐτός, -ῆ, -όν>φτός, -ῆ, -ὀ(ν)>εὔτός,¹³ -ῆ, ὀ(ν) κατὰ τὸ ἐκεῖνος, -η, -ο(ν).

Τοῦ ο : οα : ὄλυθος-ὄλύνθιον>ὄλύθ-θι>ἀλύθ-θι, ὀμόλογον>ὀμόλοον>ἀμόλοο,¹⁴

1. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 459.

2. Πβ. Pernot, Chio, 228.— Dieterich, Sporaden, 45 : Κῶς, Κάλυμνος, Σύμη.— Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 423.— Rohlf, E.W. 325 : *avdédda*.

3. Pernot, ἐνθ' ἄν., 223.— X. Παντελίδου, Φωνητική, 23 : Σύμη.

4. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἄν., 46 : Κάλυμνος, Σύμη.— Thumb, I.F. VII, 8.

5. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἄν., 46 : Σίφνος.— A. Tsorpanakis, Phonétique, 24.

6. Βλ. Preis, Wört. Pap. : *aridodáφνη*.

7. Πβ. A. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 24.

8. Βλ. Wagner, Carmina, Θανατ. 585 : *ἀχελωνόκοπαις*.— X. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν. 23 : Σύμη *ἀχιλώνα*.— M. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Σύμμικτα 2, 366.

9. Πβ. Σακελλαρίου, ἐνθ' ἄν., 703.— Kalitsunakis, Erklär., 46.— A. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 25.

10. Πβ. M. Μιχαηλίδου-Νουάρου, ἐνθ' ἄν., 1, 291.— A. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 25.

11. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 230.— Πβ. Pernot, ἐνθ' ἄν., 230.— Kretschmer, Lesb., 137.

12. Πβ. A. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 26.

13. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 504.

14. Πβ. A. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 26.

ὄμφαλός > ὄφ-φαλ-λός > ἀφ-φαλ-λός,¹ ὀκταπόδι > ἄχταπόι,² ὀλάκερος > ἀλάκ-κέρως,³ ὀρίγανος > ὀρίανος > ἀρίανος > ἀρίανη, ὀστρακιά > ἀστρακιά,⁴ ὀρνιθόσκελον > ἀρνιθόσκέλλας,⁵ ὀνομάτοι⁶ > ἀνομάτοι καὶ ἀνοματοί: φρ. *Τῶν Τριῶν Ἄνοματῶ(ν)* (τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν), ὀρθοδοξία > ἀρτοδοξία (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἄρτος), ὀρμαθός > ὀρμαθιά > ἀρμαθιά,⁷ ὀρμίδιον > ἀρμί(δ)ι, ὀρθομύλιον > ἀρτομύλι⁸ (Κέφαλ. παρετυμολ. πρὸς τὸ ἄρτος). Ἡ τροπή τοῦ ἀρχικοῦ ο τῶν οὐδετέρων εἰς α, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἄρθρου τά, εἶναι φαινομενικὴ διότι οὐσιαστικῶς ἔχομεν ἔκκρουσιν: τὰ-ὄ > τᾶ ἢ συναλοιφήν τὸ-ὄ > τῶ, τὰ ὀμόλογα > τὰμόλοα,⁹ τὸ ὀμόλογο > τὸμόλοο > μόλοο.

ο > ε: ὀμιλία > ἐμιλία, ὀψιμος > ἔψιμος,¹⁰ ὀξινος > ἔξιμος¹¹ (προφανῶς ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ ἀορίστου ἔξιμισα)¹² καὶ τοπων. Ἔξινη¹³ (ὄνομα λόφου, Καρδάμεν.), Ἔξινας (ὄνομα χειμάρρου, Κέφαλ.), ὀφισ-ὀφιος > ἔφκίος¹⁴ (πιθανῶς ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ οὐσ. ἔχιδνα).

Τοῦ ε: ε > α: αἰγόκλημα > ἀγλόκλημα (παρετ. πρὸς τὸ ἅγιος)¹⁵ κοιν., ἐλεδώνη > ἀλιδώνη,¹⁶ ἔγγονος-ἔγγόνι > ἄγγονας-ἄγγόνι,¹⁷ ἐλαφρός > ἀλαφρός, ἐλάφι > ἀλάφι,¹⁸ ἐλελίφασκος-ἐλελιφασκιά > ἐλιφασκιά > ἀλισφασκιά κοιν. ἐποχή > ἀποχή¹⁹ (παρετυμολ. πρὸς τὴν ἀπό), ἐρπετόν > ἀρπετό(ν), ἐγκόλπιον > ἀγκόρφι(ν)²⁰, ἐργάτης > ἀργάτης,²¹ ἐρεβίνθια > ριβίθια > βιρίθια > βρίθκια > ἀβρίθκία, ἐνήμερα > ἀνήμερα, ἔξαφνα > ἀξαφνα, ἐντάμα > ἀντάμα κοιν., ἐπανάστασις > ἀπανάστασις (παρετυμολ. πρὸς τὴν ἀπό), ἐκλαμπρότης > ἀγκλαμπρότητα (ἐκ παραμυθ.), ἔχιδνα > ἔχενδρα > ἀχένδρα (δι' ἀνομοίωσιν;).

ε > ο: εὔμορφος > ὄμορφος, ἔργον > ὄργο²² (τὸ κεκλωσμένον, βαμβακερόν συνήθως,

-
1. Πβ. *Pernot*, Chio, 221: ἀφφαλός.
  2. Πβ. *Thumb*, IF VII, 10.
  3. Πβ. *A. Tsorpanakis*, Phonétique, 27.
  4. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 27.
  5. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 26: ἀρνιθόσκελλο.
  6. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, MNE 2, 58.
  7. Πβ. *Δέφνερ*, Τσακων. Γραμμ., 138: ἀρμάθα.
  8. Πβ. *Wagner*, Carmina, Σαχλ., στ. 537... βαστᾶ ὀρθομύλι.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 26.
  9. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 26.
  10. Πβ. *Rohlf*s, E.W., 1587: éttsimo.
  11. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 27.
  12. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, Einleitung, 70-71: ἐφίλεσα-ἔφελος.
  13. Πβ. *Χ. Παπαχριστοδούλου*, Τοπων., 155.
  14. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 27: ἔφιος.
  15. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, MNE 1, 167 κέξ.
  16. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 28.
  17. Πβ. *Σακελλαρόν*, Κυπριακά 2, 425.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 28.
  18. Πβ. *Dieterich*, Sporaden, 42: Κάλυμνος, Σύμη.
  19. Πβ. *Pernot*, ἐνθ' ἄν., 219:
  20. Πβ. *Σακελλαρόν*, ἐνθ' ἄν., 428.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 28.
  21. Ἦδη μεταγν. Πβ. *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 29.
  22. Πβ. *Preis*, Wört. Pap.: ὄργον.— *Pernot*, ἐνθ' ἄν., 234: ὄργο.— *A. Tsorpanakis*, ἐνθ' ἄν., 29.

νήμα), έξορία>όξορία,¹ έξοχή>όξοχή² (πιθανῶς κατὰ παρετυμολ. πρὸς τὸ έξω>όξω), Ἐβραῖος>Ὀβριός,³ έχθρὸς>όχτρος.⁴

Τοῦ ι. ι>α, αἱ περιπτώσεις : ὑποκρέβαττος>ἀποκρίαιθος,⁵ καὶ ὑπομονή>ἀπομονή⁶ ὀφείλονται εἰς παρετυμολ. πρὸς τὴν ἀπό.

ι>ο : ἴκτερος>όχτουρας.

ι>ε : ἴδιος>ἔδιος, ἰδικὸς>ἔδικός, ἡλικία>ἐλικιά (τὸ παράστημα), Εἰρήνη>Ἐρήνη (διὰ τὸ παρακείμενον ὑγρόν), ἱστορία>ἔστορία (τὴν-ε-στορίαν>ἡ ἔστορία). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τῆς λ. ἱστορία>ἔστορία, οὕτω καὶ εἰς τὰς λ. ἰδικὸς>ἔδικός, ἡλικία>ἐλικιά, δὲν πρόκειται περὶ τροπῆς τοῦ ι εἰς ε, ἀλλὰ περὶ ἀφαιρέσεως αὐτοῦ καὶ ἀναπτύξεως προθετικοῦ ε ἐν συνεκφορᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΦΟΜΟΙΩΣΙΣ

Πρὸς τὸ α : α + ο = α + α (προχωρητική) : ἀλώπηξ>άλωποῦ>άλαποῦ,⁷ ἀπλώνω>ἀπλωσιὰ>ἀπλασξιά, καλοπόδι>καλαπό(δ)ι,⁸ κοιν., καρυόφυλλον>καρουφίλ Ἄραβ. ἐκ Δουκ., καροφύλ-λι>καραφύλ-λι, παρωνύμιον>παρωνόμι>παρανόμι⁹ καὶ ρ. παρανομιάς-ζω, παρονυχὸς-παρονυχίδα>παρανυχί(δ)α (διὰ παρετυμολογίας ἀποκατεστάθη ἡ πρόθεσις εἰς τὸν πλήρη αὐτῆς τύπον).¹⁰

ο + α = α + α (ὑποχωρητική) : μοναχὸς>μαναχός, μοναστήρι>μαναστήρι,¹¹ ὄρμαστὸς>ἀρμαστός,¹² φορβάς-φορβάδα>φοράδα-φαρά(δ)α-φαρά, Φοραδόμανδρα>Φαρασόμανδρα¹³ τοπων., ἱστοβοάριον>στοβάριον>σταβάρι.¹⁴

α + ε = α + α (προχωρητική) : γαγγραινιάζω>καγραῦ-ῦζ-ζω>κακραῦ-ῦζ-ζω,¹⁵ ἀνεμόμυλος>ἀναμόμυλος (πιθανῶς ἐκ παρετυμολ. πρὸς τὴν ἀνά), κάθε>κίθᾱ κατὰ τὸ πᾶσα(;). Κατὰ Γ. Χατζιδάκιν (MNE 1, 236) ἐκ συμφυρμοῦ τοῦ κάθε+κατά.

1. Πβ. *Dieterich*, Sporaden, 42-43 : Λέρος, *όξορία*.

2. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *Phonétique*, 29.

3. Πβ. *Σακελλαρίου*, *Κυπριακά* 2, 700 : *όβραϊος*.— *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 29.

4. Πβ. *Σακελλαρίου*, *ἐνθ' ἄν.*, 704.— Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, MNE 1, 228, 233.— Πβ. *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 29.

5. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 30.

6. Πβ. *Ἀμάντου*, *Χιακ. Γλωσσ.* 12.— *Thumb*, I.F. VII, 11, Ἄμοργός.

7. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 33.

8. Ἦδη παρὰ *Πολυδεύκ.* Ὀνομαστ. (7, 84, 10, 141) *καλάπους*.

9. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, MNE 265.

10. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, *ἐνθ' ἄν.*, 312.

11. Πβ. *Σακελλαρίου*, *ἐνθ' ἄν.*, 647.— *Pernot*, Chio, 237.— *Dieterich*, *ἐνθ' ἄν.*, 40 : Σάμος,

Σέριφος.

12. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, *Γλωσσ. Μελέτ.* 1, 613 κέξ.

13. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 33.

14. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, MNE 1, 235.

15. Πβ. *A. Tsorpanakis*, *ἐνθ' ἄν.*, 34.

$\epsilon + \alpha = \alpha + \alpha$ (ύποχωρητική) : δρεπάνι > δραπάνι¹ κοιν., δέμα-δεμάκι > δαμάκι² (τμήμα γῆς καλλιεργούμενον ἐπὶ κλιτύος λόφου τὸ ὁποῖον συγκρατεῖται διὰ δέματος φραγμοῦ), θεραπεύω > θαραπεύγκω,³ λεκάνη > λακάνη,⁴ μεγαρίζω > μαγαρίζω-ζω-μααρισμένος παρὰ τὸ μαίριζω-μαίρισμένος.⁵

$\iota + \alpha = \alpha + \alpha$: πηλαμύς > παλαμύδα κοιν. > παλαμύ(δ)α

Πρὸς τὸ ο : $o + \alpha = o + o$ (προχωρητική) : δραμα-δρομα, δραματίζομαι > ροματίζω-ζομαι.

$o + \epsilon = o + o$ (προχωρητική) : ὄρεξις > ὄροξη,⁶ ἀνορεξιά > ἀνοροξιά, ἔστε (παρετυμολ. [;]) > ὤστε > ὠστο : φρ. ὠστον-νά-βγή δ ἤλ-λος (μέχρις ὄτου...).

$\epsilon + o = o + o$ (ύποχωρητική) : βελόνη > βολόνα, Νεοκλῆς > Νοοκλῆς, ἀλλὰ ἀμπελομάχαιρον > μβελεμάχαιρο(ν) (λο > λε ('Ασφενδ.) προχωρητική).

$ou + o = o + o$ (ύποχωρητική) : μουστοκοφτή > μοστοκοφτή, βουκολία > Βοιχοῦ-λά τοπων. ('Αντιμάχ., Πυλί).

$o + \iota = o + o$ (προχωρητική) : πολυλογοῦ > πολ-λολο(γ)οῦ,⁷ ἀναγορεύω > ἀνεγορεύω > ἀνηγορεύω > νογηρεύω > νοηρεύω > νοσορεύγκω.

$\iota + o = o + o$ (ύποχωρητική) : ὑγρός > ὄγρός, scioppo > σορόπι,⁸ scirocco > σορόκκος > σορόκ-χος.

Πρὸς τὸ ου : $o + ou = ou + ou$ (ύποχωρητική) : κολυμβῶ > κολουμβῶ > κολουμβῶ, κόλυμβος > κόλουμβος > κούλουμβας, κολύμβι > κολουμβί, κολλούριον > κουλ-λούρι κοιν., *κοτυλάω > κοτουλάω > κουτουλῶ,⁹ στομούχιον > στουμούχι, τολύπη > τουλούπ-ῆα, κοντούρης > κουντούρης κοιν. > κουνδούρης, συγκόμοδος(;) > συγκόμουδος > συγκούμους (συνηθ. κατὰ πληθ. συγκούμουσι=ἔλοι ὁμοῦ, Κέφαλ.).

$\epsilon + ou = ou + ou$ (ύποχωρητική) : μεντζουβί > μουζ-ζουβί, λεχώ-λεχοῦσα > λουχοῦσα > λουφοῦσα (Κέφαλ.).

$ou + \iota = ou + ou$ (προχωρητική) : κόκκος-κοκκίδιον > κουκκίδι > κουκχού(δ)ι, σκότος-σκοτούδι > σκουτούδι > σκουτού(δ)ι,¹⁰ σκώληξ-σκώληκας > σκούληκας > σκούλουκας κοιν. σωλήν-σωλήνας > σουλήνας > σούλουνας¹¹ οὐδ. σουλούνη, σύσσημον-συσσημιάζω > σουσσημιάζω > σουσσουμιάζω-ζω¹² (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ συνών. παρομοιάζω).

$\iota + ou = ou + ou$ (ύποχωρητική) : λειτουργιά > λουτουργία > λουτρογγιά; λειτουρ-

1. Πβ. Rohlf, B.Z. 37 (1937), 48 δραπάνι. (ὁ τύπος δραπάνον ἤδη μεταγν.)

2. Βλ. Φ. Κουκουλέ, 'Αθηνᾶ 59 (1955), 183-4.

3. Ἦδη ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ 1ου μ.Χ. αἰ. θαραπεύω.— Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 235.

4. Ἦδη μεταγν. βλ. Σουίδα (ἐκδ. Adler).

5. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 331 : μαγαρίκα.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 35.

7. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 35.

8. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 35.

9. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 35-36.

10. Πβ. Rohlf, E. W. 1899 skotidí Bona.

11. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 36. σουλούνα.

12. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 36, σούσουμο-σουσουμιάζω.

-γῶ>λουτροῦῶ,¹ σεισουράδα>σουσουράα>σουσουρά,² σίφων-σίφουνας>σούφουνας.

Πρὸς τὸ ε: ε+ι=ε+ε (προχωρητική): γεννητούρια>γεν-νετούρῳα, ἐκλείπω>ξελείπω.-ξελειμματικός>ξελεμ-ματικός,³ Ἑλληνικός>Ἐλ-λενικός, Ἔσ τὰ Ἑλ-λενικά τοπων. (Κέφαλ.).

ι+ε=ε+ε (ὑποχωρητική): γυναῖκα>γεναιῖκα κοιν., πυρετός>περετός, ὑπηρετῶ>περετῶ, χρεοφειλέτης>χρεοφελέτης⁴ (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.).

Πρὸς τὸ ι: ε+ι=ι+ι (ὑποχωρητική): ἀρσενικός>ἀρσινικός>ἀρτσινικός (Κέφαλ. κατὰ τὸ θηλυκός), γεμίζω>γυμίζ-ζω, ἐρεβίνθιον>ριβίθ-θι>βρίθ-θι>βρίθ-θι, ἐγκαινιάζω>ἐγκινιάζω>γκιῦ-ῆάζ-ζω, ἐγκαίνιος>ἀγκίνιος>ἀνθίν-ῆος (ὁ καινουργής, πιθανῶς α στερ. +ἐγκαίνιος;), χελιδόνι>χίλι(δ)όνι.⁵

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΦΩΝΗΤΩΝ

Εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ καθὼς καὶ εἰς τὰ τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, τῶν νοτίων Σποράδων καὶ τῆς Κύπρου, αἱ συναντήσεις φωνηέντων (ὁμοίων καὶ ἀνομοίων) παρατηροῦνται εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα παρ' ὅσον εἰς τὰ λοιπὰ Νεοελληνικά ἰδιώματα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν σίγησιν τῶν μέσων β, γ, δ, ὅταν εὑρίσκωνται μεταξύ φωνηέντων, συχνότερον ἐν μέσῳ ἢ ἐν ἀρχῇ λέξεως. Τῶν συναντήσεων τούτων ἀποτέλεσμα εἶναι, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ἡ συναλοιφή τῶν ὁμοίων φωνηέντων, ἡ ἐκκρουσις τῶν ἀνομοίων καὶ ἡ στένωσις τῶν ἀσθενεστέρων πρὸ τῶν ἰσχυρῶν, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ δημιουργία ἡμιφώνων ου καὶ ι.

1. Συναλοιφή.

α+α=α: γάδαρος>γάαρος>γάρως,⁶ ἐβδομάδα>ἐβδομάα>ἐβδομά,⁷ ἐφάγασιν>ἐφάασι(ν)-ἐφάσι(ν), καβαλλικεύω>κααλ-λικεύγκω>καλ-λικεύγκω καὶ καβαλλικῶ>καλ-λικῶ⁸ προστ. καλ-λίκα, κρέβαττος>κράβαττος>κράατ-θος>κράτ-θος, λαμπάδα>λαμβάα>λαμβά: φρ. εἶνα τῆλ λαμβάσ-σου (ἄναψε τὴν λαμπάδα σου) μπουγάδα>μβουάα>μβουά, νεράιδα>ἀνεράδα>ἀνεράα>ἀνερά,⁹ σχολὰς>σκολάδα>σκολάα>σκολά

1. Πβ. *Dieterich*, Sporaden, 34: Ἀστυπάλαια, Κῶς, Κάλυμνος, Σύμη.

2. Πβ. *Γ. Χατζιδάκι*, ΜΝΕ 2, 305.

3. Πβ. *A. Tsoranakis*, Phonétique, 36.

4. Πβ. *Dieterich*, ἐνθ' ἄν., 29: Κάλυμνος, Μύκονος, Σύμη.

5. Πβ. *Σακελλαρόν*, Κυπριακά 2, 861.— *Dieterich*, ἐνθ' ἄν., 29: Κάλυμνος, Μύκονος, Σύμη.

6. Πβ. *Pernot*, Chio, 181.— *Χ. Παντελλίδου*, Φωνητική, 12: Κύπρος.— *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 38.

7. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 38.

8. Πβ. *Rohlf's*, E.W. 832: *Kaddikéo Otr.*— *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 39.

9. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 39.

(ἡ αἰξ, τῆς ὁποίας ἐφόφησε τὸ ἐρίφιον καὶ ἔνεκα τούτου σχολάζει ἀπὸ ἀπόψεως θηλασμοῦ), φάβα>φάα>φά -ῆ καὶ φάς -τό, φορβάς>φοράδα>φαράα-φαρά.¹

ο + ο = ο : ἀνεμολόγος>ἀνεμολός>ἀνεμολός² (ἡ παρὰ τὴν βάσιν καμίνου ὁπῆ πρὸς ἐξαερισμόν), βιδολόγος>βιδολός>βιδολός, Θεολόγος>Θιολός>Θιολός καὶ Θολός,³ ποντικολόγος>πονδικολός>πονδικολός (εἶδος ὄφως θηρεύοντος ποντικούς), πυρόβολος>*πυρίόβολος>πυρίόλος>πυρίόλος>πυργόλος,⁴ χειρόβολον>χειρόλο>χερόλο, τρώγομεν>τρώομε(ν)>τρῶομε(ν).

ου + ου = ου : ἀκούουσιν>ἀκούσι(ν)-²κοῦσι(ν).

ε + ε = ε : καίετε>καῖτε, κλαίετε>κλαῖτε, λέγετε>λέετε>λέτε, ἀλλὰ καίεται, κλαίεται.

ι + ι = ι : δαχτυλίδι>δαχτυλί>δαχτυλί, γωνίδι>γωνί>γωνί, καρύδι>καρύι>καρύ, ψαλίδι>ψαλί>ψαλί, φρύδι>φρύι>φρύ,⁵ ἐλαιοτριβεῖον>ἐλιοτρίβι>ἴ-λοτρι-ἴ-λοτρι, ἐξανοίγει>ξαν-νοίει>ξαν-νεῖ: φρ. εἰνδάμ βού ξαν-νεῖς κεία; (τί ζητεῖς νὰ εὔρης ἐκεῖ;), Ἄσκληπιεῖον>Ἄσκλουπεῖο, διηγούμαι>διοῦμαι, -ᾶσαι, -ᾶται: φρ. ἔμ-μου λέεις, μόνομ μου διαῖσαι, ὑγεία>υεία>εἶα: φρ. ἐς εἶασ-σας, με τίς εἶες-σου.

2. Ἐκκρουσις ἀνομοίων φωνηέντων.

α + ο ἄτονα ἐν μέσῳ λέξεως παραμένουν ἀμετάβλητα : λαβωμένος>λαωμένος, φαγωμένος>φαωμένος.

ά + ο = α : ἄγωμεν>ἄωμεν>ἄμε καὶ τὰ κοιν. θὰ ὑπάγωμεν>θὰ πάωμεν>θὰ πᾶ-με(ν), θὰ φάγωμεν>θὰ φάωμεν>θὰ φᾶμε(ν).

α + ό παραμένουν ἀμετάβλητα : ἐφαγώθησαν>ἐφάωθησα(ν), ἐστραβώθησαν>ἐστραώθησα(ν), παγόνι>παόνι, φαγόνα>φάονα⁶ (ἡ λαίμαργος): φρ. φαόνα πού ἔναι φτηνά! (πόσον λαίμαργος εἶναι αὐτηδά!). Εἰς τὰς ἀκολούθους δύο περιπτώσεις : εἰνδά (τί) ὁμορφα>εἰνδά ἄμορφα καὶ παραόμορφη>παράμορφη τὸ ό ἐκκρούεται ὑπὸ τοῦ α, διότι χάριν ἐμφάσεως ὁ τόνος μετατίθεται ἐπ' αὐτοῦ : εἰνδά- παρά.

ά + ου = α : θὰ ὑπάγουσι, θὰ ὑπάγουν>θὰ πάσι, θὰ πά(ν), πάσι(ν), θὰ φάγουσι, θὰ φάγουν>θὰ φάσι(ν), θὰ φά(ν), ἀλλὰ κάβουρας>κάουρας.

α + ου ἀμετάβλητα : γαῖδουριά>γαδουριά>γαουρήιά, τραγουδῶ>τραουδῶ.

α + ε : ἀγελαιά>αελιά>αἰλ-λά, ἀετός>αἰτός>ατός⁷ (ἐν ἄσμ.), ἀδελφός>ἀερφός, κλαδευτήρι>κλαευτήρι.

ά + ε = α : ἄγετε>ἄετε>ἄτε,⁸ φάγετε>φάετε>φάτε, ὑπάγετε>ὑπάετε>πάτε, φάγετο>φάετο>φά το κοιν.

1. Πβ. Α. Tsoranakis, Phonétique, 39.

2. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 39.

3. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 39.

4. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 7, 67 πυρκόλος.

5. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 41.

6. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 43.

7. Πβ. Rohlf, E.W. 49: ατό, Bona.— Pernot, Chio, 184.— Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 4.

8. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 98, 590.— Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 43.

$\alpha + \acute{\epsilon}$: δεκαέξη > δεκάξη κοιν., εἰς πολλά ἔτη > σπολ-λάτη - σπολ-λάτε,¹ εἶνδα ἔννοια > εἶνδά ὕ-ῆα, πάγαινε > πάαινε > πάν-νε καὶ τὰ κοιν. θὰ ἔρθω > θάρτω, θὰ ἔχω > θάχω, θὰ ἔρχωμαι > θάρκωμαι.

$\alpha + \iota = \alpha$: ἀηδόνι > ἄδόνι,² μεταὑπνίζω > μεταπνίζ-ζω (μετὰ μικρὰν διακοπὴν τοῦ ὑπνου συνεχίζω κοιμώμενος), παραηλιάδι > παραλ-λάι, πᾶσα ἡμέρα > πᾶσα μέρα.

$\acute{\alpha} + \iota = \alpha$: καλὰ εἶμαι > καλά 'μαι, -'σαι, -'ναι, γάϊδαρος > γάδαρος > γάαρος, Μάϊος > Μάϊς > Μάς, Νεράϊδα > Νεράδα > Ανερά, ποιὰ εἶναι > πῆκοιά 'ναι, προσφάγιον > προσφάϊ, προσφάης -ό > προσφάς³ -ό (ὁ νωπὸς τυρὸς ζυμωμένος μετὰ ῥῶν πρὸς παρασκευὴν τυροπίττας).

$\alpha + \acute{\iota} = \acute{\alpha}$: θὰ εἶμαι > θά 'μαι, θὰ ἤμουν > θά 'μου(ν), νὰ εἶχες > νά 'χες, ἀλλὰ παρῆμερος > παρήμερος (σκωπτικῶς, ὁ ἔλλιπής τὸν νοῦν, πιθανῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὸ παράμερος).

$\alpha + \alpha = \alpha$: ψιλοαλέθω > ψιλαλέθω, ἀλλὰ βαρο-, κρυφοακούω > βαροκούω, κρυφοκούω διὰ τὸ 'κούω < ἀκούω.

$\sigma + \acute{\alpha} = \acute{\alpha}$: ὀπίσω ἀντίον > ὀπισωάντιον > πισάντι, προάρμενον (εἶδος σφραγιδος αἰγοπροβάτων) > μβράρμενο(ν), ὀπισωάρμενον > πισάρμενο(ν), γαλατοάγκλουπον > (γάλα + ἀγκλούπι) > γαλατάγκλουπο(ν), ροδοδάφνα > ἀροδάφνα > ἀρδάφνα, ἀλλὰ καλοάρμεγη (καλο + ἀμέλγω) > καλόρμεγη πρὸς ἔμφασιν τοῦ α' συνθετ. ἢ διὰ τὸ 'ρμέω < ἀρμέ(γ)ω. Εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Δυτικῆς Κῶ τὸ σ συναντῶμενον μετὰ τοῦ α κατόπιν σιγήσεως τῶν μέσων β, γ, δ στενοῦται, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἰς ἡμίφωνον ου.

$\acute{\sigma} + \alpha = \acute{\alpha}$: πρόβαλε > μβρόαλε > μβράλε⁴ (Κέφαλ.), ἀπὸ τὸ προβάλετε > προάλετε > μβράλετε.

$\sigma + \sigma = \sigma$: Δευτεροῖούλης > Δευτεροजूούλης > Δευτερόουλης > Δευτερόλης, Πρωτοῖούλης > Πρωτοजूούλης > Πρωτόουλης > Πρωτόλης⁵ κοιν.

$\sigma + \epsilon = \sigma$: προελάτης > μβρολάτης, θεοεμπάικτης > θεομβαίχτης-θιομβαίχτης, μασουροελάτης > μασουρολάτης (ὁ ξύλινος ἢ σιδηροῦς ἄξων, περὶ τὸν ὁποῖον στρέφεται τὸ πηνίον τοῦ ὑφαντικοῦ ἱστοῦ),⁶ σιδεροεστία > σιεροεστία > (Κέφαλ.) σιεροσίγιά ('Αντιμάχ., Καρδάμεν.), ἀποελπίζομαι > πορσίζ-ζομαι.

$\acute{\sigma} + \epsilon = \acute{\sigma}$: τρώγετε > τρῶτε (πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ τρώγομεν > τρῶμε(ν)), ἀλλὰ καλόγερος > καλόερος-καλέορος (Κέφαλ.).

$\sigma + \acute{\epsilon} = \acute{\sigma}$: τὸ ἕνα > τό 'να(ν), ἀπὸ ἕνα > πό 'να(ν): φρ. 'πό 'ναμ βρῶτο (ἐξ ἀρχῆς), τὸ ἔμαθα > τό 'μαθα, τὸ ἔκαμα > τό 'καμα, 'ς τὸ "Ἐλος > 'Σ τό 'λος⁷ τοπων. (Καρδάμεν.).

1. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 44.

2. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 431.— Pernot, Chio 2, 115.— Rohlf, E.W. 55: *adóni* Bona.— Dieterich, Sporaden, 53.

3. Πβ. Hesseling - Pernot, Προδρομ. IV, στ. 203: τὸ ψωμὶν προσφὰν οὐκ ἐνθυμοῦνται. Ἡ λ. καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ Ρόδῳ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον καὶ σημασίαν.

4. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 45: προβάλλω > μβράλλω.

5. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 45.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 45.

7. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 46.— Χ. Παπαχριστοδούλου, Τοπων., 54.

ο + ι = ο : βοθηῶ > βοθῶ > βουθῶ,¹ καλοῦπόταγος > καλοπόταος, μονοημερῆς > μονομερῆς ἀλλὰ καὶ μονημερῆς (μόνη + μέρα), μονοημερίτικος > μονομερίτικος-μονημερίτικος : φρ. μονομερίτικομ βαν-νί (τὸ ὑφαινόμενον ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας), πρωῖνόν > πρωνόν > πωρνόν(ν).²

ό + ι = ό : ἐγὼ εἶμαι > ἐγὼ 'μαι, ἐγὼ ἤμουν > ἐγὼ 'μου(ν) κοιν., πρώιμος > πρῶμος.³

ο + ί = ό : ἀλληλοβοήθεια > λ-ληνοβόθεια⁴ (Πυλί) - λ-ληνοβοῦτ-θος (Κέφαλ.), τὸ εἶπε > τό 'πε κοιν., ἀποεἶπα > πόπα (ἐτελείωσα τὸν λόγον), ροῖδιον > ρόδι(ν) (Χώρα, Ἄσφενδ.) - ρόι ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.), τὸ ἤπιε > τό 'πιε κοιν.

ου + α = α : μανουάλι > μανάλ-λι,⁵ τοῦ ἀνθρώπου > τ' ἀθρώπου, τοῦ ἀλόγου > τ' ἀλόου καὶ τὰ κοιν. Φεβρουάριος > Φλιάρης, Ἰανουάριος > Γεν-νάρης.

ου + ο = ο : νά σοῦ δώκω > νά σου 'ώκω - νά σ' 'ώκω.⁶

ου + ε = ου : πού ἐκλαιε > πού 'κλαιε(ν), πού ἔτρωγε > πού 'τρωε, πού ἔρχεται > πού 'ρχεται, πού ἔκαμες > πού 'καμες : φρ. πού 'καμες τὸ μαχαίρι; (πού ἔθεσες τὸ μ.);

ου + ί = ού : πού εἶχες > πού 'χες, τοῦ εἶπε > τοῦ 'πε(ν), πού ἤσουν > πού 'σου(ν); ἀλλὰ πάντοτε τοῦ ἦλ-λιου, τοῦ ἦσίου.

έ + α = ά : κράβαττος > κρέατ-τος > κρεάτ-τος > κράτ-τις.

ο + ο = ό (τονούμενα ἢ ἄτονα) : Θεολόγος > Θεολός > Θολός, Θεόδωρος > Θόδωρος > Θῶρος, Θεοδωρῆς > Θεοδωρῆς, λέγω > λέω > λῶ :⁷ φρ. λῶ του (τοῦ λέγω), ξεβοτάνισμα > ξεοτάνισμα > ξοτάνισμα.⁸

έ + ι = ε : λέγει > λέει > λῆ (κυρίως εἰς παραμύθ.), ρωμαίικα > ρωμαῖκα : φρ. ρωμαῖκα σοῦ μιῶ.

ε + ί = έ : σέ εἶχε > σέ 'χε, σέ εἶδε > σέ 'δε, δὲν με εἶδε > έμ-μέ 'δε(ν). Τὸ φωνῆεν ι, τὸ ἀσθενέστερον ὄλων τῶν φωνηέντων, εὐρισκόμενον πρὸ ἰσχυροτέρου φωνηέντος, ἢ συνιζάνεται ἢ ἐκκρούεται. Διὰ τὴν συνιζήσιν τοῦ ι, θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐκτενέστερον ἐν τῷ οἰκείῳ κεφαλαίῳ. Αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς τοῦτο ἐκκρούεται εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἰδιώματα εἶναι :

ι + α = α : διακόσια > δῆμακόσια > δῆμακόσα, τριακόσια > τρακόσια > τρακόσα, τετρακόσια, πεντακόσια ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ. δι' ἀπουρανώσεως τοῦ σ), σιαγών-σιαγώνιον > σιάγωνο > σά(γ)ωνο > σάουνο.⁹

1. Πβ. Wagner, Carm., Θανατ., στ. 285 : ἐκεῖ δὲν ἐβωθήσασιν. αὐτόθ. Διήγ. γαδ. λόκ., στ. 276 : μοῦ βώθησε.— Dieterich, Sporaden, 53.— Σακελλαρίου, Κυπριακὰ 2, 491 : βουθῶ.— Pernot, Chio, 191. Α. Τσοπανάκη, Ἄφιέρωμ. Τριανταφυλλ., 429.

2. Πβ. Rohlf, E. W. 1809 : pornó Otr.

3. Πβ. Rohlf, E. W. 1808 : prómo Bona.

4. Πβ. Α. Τσοπανάκης, ἐνθ' ἄν., 429.

5. Πβ. X. Παντελίδου, Φωνητική, 4 : μανάλλιν Κύπρος.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 47.

7. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 23 : λωπῶς, ἔως > ὡς.

8. Dieterich, Unters., 46 : Θόγγητος, Θοκλής, 47 : νοσσία, νοσσοτροφεῖον.— Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 48 : λῶ πῶς.

9. Ἰδιῶ μετὰ γν. σαγώνιον : Παρ. Γγ. Μαγ. IV, 2898.

$i + o = o$: σιωπαίνω > σωπαίνω, καρυόφυλλον >*καροφύλλιον > καροφύλλι > καραφύλ-λι.

$i + e = e$: barbiere > παρβέρης-παρβέρης.¹

3. Στένωσις τῶν φωνηέντων ο καὶ ε πρὸ τοῦ α καὶ τοῦ ε πρὸ τοῦ α.

Ἡ σίγησις τῶν μεσοφωνηεντικῶν μέσων β, γ, δ, προκαλεῖ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ τὴν συνάντησιν τῶν φωνηέντων ο καὶ α, ἐξ ἧς προκύπτουν τὰ σπανίζοντα εἰς τὴν Νεοελληνικὴν κοινὴν φωνητικὰ συμπλέγματα ο + α καὶ α + ο. Ἐκ τῆς σιγήσεως ταύτης προκύπτουν ἐπίσης τὰ φωνητικὰ συμπλέγματα ε + α καὶ ε + ο, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν συχνότερον ἐν τῇ Νεοελληνικῇ ἐκ φυσιολογικῆς συναντήσεως τῶν φωνηέντων τούτων.

Τὰ ἀνοικτὰ φωνήεντα ο καὶ ε συναντῶμενα μετὰ τοῦ παρουσιάζοντος μεγαλύτερον ἀνοίγμα φωνήεντος α καθὼς καὶ τὸ ε συναντῶμενον μετὰ τοῦ ο στενοῦνται, τὸ μὲν ο εἰς ου τὸ δὲ ε εἰς ι, ὑπείκοντα εἰς τὸν φωνητικὸν νόμον τῆς Νεοελληνικῆς, τὸν ὁποῖον ἀνέπτυξεν ὁ καθηγητὴς Ν. Ἀνδριώτης.² Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, φωνητικὰ συμπλέγματα ἀποτελούμενα ἐκ δύο ἀνοικτῶν φωνηέντων δὲν εἶναι ἀνεκτά, διὰ τοῦτο τὸ μικροτέρου ἀνοίγματος φωνῆεν στενοῦται, τὸ μὲν ο εἰς ου τὸ δὲ ε εἰς ι. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ ὁποῖον συναντῶμεν καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα Ρόδου, Καρπάθου, Κύπρου, Σαμοθράκης (ἐνταῦθα τὸ στενούμενον φωνῆεν κεῖται πάντοτε πρὸ τοῦ α καὶ τοῦ ο), ἀπαντᾷ συχνότερον εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Δυτικῆς Κῶ. Τὸ ἐκ τῆς στενώσεως τοῦ ο ου γίνεται εἰς τινὰς περιπτώσεις ἡμίφωνον ου.

Στένωσις τοῦ ο.

$o + a > oua$: ἀπόγαλον > ἀπόαλον > ἀπούαλο(ν)³ (ὁ ἀφρὸς τοῦ γάλακτος), πρωτόγαλη > πρωτόαλη > πρωτούαλη,⁴ πόδας > πόας > πούας,⁵ πρόβαλε > πρόαλε > μβρούαλε, ρῶγα > ρῶα > ρουᾶ,⁶ συκόγαλος > συκόαλος > συκούαλος. Τὰ πούας καὶ μβρούαλε ἴσως ἐκ τῶν πουάρι < ποδάρι, μβρουάλ-λω < προβάλλω ἔπου τὸ ο ἄτονον.

$o + a = oua$: βοδάκι > βοάκι > βουάκι, δωράκινον⁷ > ρωδάκινον > ρωάκινον > ρουάκινο(ν), ἐδωδᾶ > ἐδωᾶ > ἐδουᾶ-δουᾶ, αὐτοδᾶ > αὐτοᾶ > φτουᾶ, λογάριν > λοᾶριν > λουᾶρι(ν) (ἐν ξσμασιν), λογαριασμὸς > λοαριασμὸς > λουαργῆασμός, λογαριάζω > λοαριάζω > λουγιάζ-ζω, λογαῖται > λοᾶται > λουᾶται,⁸ ποδάρι > ποάρι > πουάρι,⁹ προβάλλω > προάλλω >

1. Πβ. *A. Tsopanakis*, *Phonétique*, 49.

2. Βλ. *N. Andriotis*, *Samothrace*, 186.

3. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 165.— *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 55 : πούαλο.

4. Πβ. *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 55.

5. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 166.

6. Πβ. *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 55.

7. Βλ. *I. Καλλέρη*, *Τροφαί-ποτά*, 706-707.

8. Πβ. *N. Andriotis*, *Samothrace*, 166 : Κάρπαθος.

9. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 166 : Κάρπαθος.— *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 55 : Ρόδος.

μυρουάλ-λω,¹ προβάτα > προάτα > προυάτ-θα - προυατ-θίνα,² ρογάτορας > ροάτορας > ρουάτορας, φοβᾶσαι-ται > φοᾶσαι-ται > φουᾶσαι-ται,³ τόσο δά > τόσο ἄ > τοσουά, ἐκεῖνο δά > ἐκεινοᾶ > κεινογᾶ.

αό=αού : ἀρραβῶνα > ἀρραῶνα > ἀρραοῦνα⁴ ('Ασφενδ.), μανδραγόρας > μανδραόρας > μανδραούρας,⁵ μαοπα > μαούνα κοιν., τραγῳδιον > τραῳδιν > τραούδι(ν), λαγῳδιον > λαγῳδιν > λαούδι(ν) τοπων. ('Ασφενδ.).

άο>άου : ἄγρωστις > ἄγωστρος > ἄοστρος > ἄουστρος, ἄωρος > ἄουρος > ἄ(γ)ουρος κοιν., κάθομέστε > κάομέστε > κάουμέστε.

αο>αου : λαγωνιῶ > λαωνιῶ > λαουῖ-ῖῶ,⁶ τραχωνάκι > τραγωνάκι > τραωνάκι > τραου-νάκι(ν)⁷ (ὁ χόνδρος).

αε>αι : ἀγελαία > ἀελιά > ἀιλ-λιά,⁸ κλαδευτήρι > κλαευτήρι > κλαιφτήρι,⁹ ἔλυμος > ἄέ-λυμος > ἄίλαμος, μαγαρίζω > μαγερίζω > μαερίζω > μαῖρίζ-ζω,¹⁰ μαγαρισιά > μαγερισιά > μαερισιά > μαῖρισιά.

εα>ια : ἀποκρέβαττος > ἀποκρέαττος > ἀποκριατ-ίος,¹¹ ἀποκρεβαττή > ἀποκρεατή > ἀποκριατ-ίη, ἀποκρέα > ἀποκρεᾶ > ἀποκριᾶ κοιν., 'Ανδρέας > 'Ανδρεᾶς > 'Ανδριάς, γνωμ. 'πόσπειρεν ὁ 'Ανδριάς κ' ἤβῆεν ἡαί 'ς τὸν ἐῦ-ῖατό, ἀραιᾶ > ἀριά > ἀρήιά ἐπίρρ., Βησσαλόγαια > Βησσαλόγια τοπων. ('Αντιμάχ.), δίκαια > δίκια¹² ἐπίρρ. ἐλέγασιν > ἐλέασιν > ἐλίασι(ν), ἑαυτὸς > νεαυτὸς > νιαυτός,¹³ ἔλεγα > ἔλεα > ἔλια καὶ ἤλια, -ες, -ε, -αμεν, -ετε, -ασι, ἔκλαια > ἤκλαια > ἤκλια, -ε, -ε..., Κοκκινόγαια > ἤ > Κοκ-κινόγια πληθ. Κοκ-κί-νόνγες -οί (τοπων. Καρδάμεν.), κρέας > κριάς,¹⁴ μέγας > μέας > μίας -ὸ, Μίας ποταμὸς τοπων. (Καρδάμεν.), τὸ Μία Σάββατο(ν), μεγάλος > μεάλος > μιάλος, μεγαλώνω > μεα-λώνω > μιαλών-νω,¹⁵ νέα > ῖ-ῖᾶ, παιδάκι > παιάκι > πιάκι, Σεβαστὸς > Σεαστὸς > Σιαστὸς > Σιαστή κυριώνυμ., Σεβαστιανὸς > Σεαστιανὸς > Σιασῖανός, φλέβα > φλέα > φλία, Φλε-βάρης > Φλεάρης > Φλιάρης κοιν.

εο>ιο : βεβαιώνω > βεβιών-νω, Δίκαιος > Δίκιος τοπων., Θεοδόσιος > Θιοδόσης, θεὸς > θιός, κλαίω > κλιώ, λέγω > λέω > λιώ, νεόνυμφη > ῖ-ῖόνυφ-φη, νεόπανδρος > ῖ-ῖό-

1. Πβ. *N. Andriotis*, Samothrace, 167 : προυάλ-λω Κάρπαθος.

2. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 167 : προυατίνα Κάρπαθος.

3. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 167 : Κάρπαθος, Νίσυρος.

4. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 166 : ἀραούνιασμα Ρόδος.

5. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 166.

6. Εἰς τὴν διάλεκτον τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ τὸ ο ἡγουμένου ε στενοῦται εἰς υ=ου : Θεό-δοτος > Θεῦδοτος, Χαιρεφάνεος > Χαιρεφάνευσ.— Βλ. *Bechtel*, Griech. Dialekt. II, 560 κέξ.

7. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 166 : τραούνια Κάρπαθος.

8. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 173.

9. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 173.

10. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 174 : μαῖριντζω, μαῖρισιά Κάρπαθος.

11. Πβ. *A. Tsopanakis*, Phonétique, 60 : κριάτ-τι Ρόδος.

12. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 172 : Μεγίστη.

13. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 172 : Κάρπαθος.

14. Πβ. *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 61.

15. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 172 : Κάρπαθος.

πανδρος, νέος>ν-νός κοιν., πλέον>πλιό(ν)>πιό(ν)>πκλύ(ν), χρέος>χρίος,¹ χρεωφειλέτης>χρωφειλέτης-χρωφελέτης.²

ο+ε=ο+ι: ασφόделος>ασπέλας>ασποίλ-λας, ασφοδελέα>ασποελιά>ασποιλλά,³ προεστώς>προϊστός,⁴ φοβερίζω>φοερίζω>φοϊρίζ-ζω.

4. Τὸ ἡμίφωνον ι.

Ὅπως εἰς τὴν Νεοελληνικὴν κοινὴν,⁵ οὕτω καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κω τὸ φωνήεν ι καὶ τὸ ἐκ τῆς στενώσεως τοῦ ε προκῦπτον ι, ὅταν εὔρεθῶν πρὸ ἀδροτέρου φωνήεντος γίνονται ἡμίφωνα, συνιζάνονται δὲ μετὰ τοῦ φωνήεντος τούτου, ἐὰν μετακινήθῃ πρὸς αὐτὸ ὁ τόνος τῆς λέξεως: ἀπλωσία>ἀπλωσιά,⁶ ἀπονία>ἀπονιά, γλυκεῖα>γλυκειά, δροσία>δροσιά, ἐκκλησία>ἐκκλησιά, θεία>θειά, καρδία>καρδιά, κοιλία>κοιλιά, μαχαιρία>μαχαιριά, πυτία>πυτιά, τυρία>τυριά, τρυγία>τρυγιά, σιδεροεστία>σιδεροστία κ.ἄ. Τὰ ὀνόματα δένδρων: ἀμυγδαλέα>ἀμυγδαλιά, ἀχλαδέα>ἀχλαδιά, ἀπιδέα>ἀπιδιά, δαμασκηnea>δαμασκηνιά, ἐλαία>ἐλιά, ἰτέα>ἰτιά-νιτιά, μηλέα>μηλιά, κ.ἄ.

Τὰ οὐδ. οὐσ. εἰς ἰον κατὰ πληθ.: ἀπίδιον-ἀπίδια>ἀπίδια, κρομμύδιον>κρομμύδια, ὀλύνθιον-ἀλύθ-θι>ἀλύθ-θια, σπίτι>σπίτια, φίδι>φίδια.

Ἐκ τῶν εἰς εἰα προπαροξυτόνων ἄλλα μὲν συνιζάνονται: ἀλήθεια>ἀλήθεια, ἀκρίβεια>ἀκρίβεια, ἄλλα δὲ παραμένουν ἀσυνιζήτα: συνήθεια>συνήθειο τό, βοήθεια, ἐνῶ πάντα τὰ εἰς -εία καὶ -ία συνιζάνονται: ἐλευθερία>λευτεριά, ἀνδρεία>ἀνδρειά, ἀγγαρεία>ἀγγαρειά, θωρία>θωριά, κληρονομία>κλήρονομιά, καλο-κακομοιριά>καλοκακομοιριά κ.ἄ. Δὲν συνιζάνονται κατὰ τὴν μετακίνησιν τοῦ τόνου τὰ ἔχοντα πρὸ τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος -ια -ιο συμφωνικὸν σύμπλεγμα, τοῦ ὁποῦ τοῦ τελευταῖον σύμφωνον τυγχάνει τὸ ρ: γραῖα>γριά, ἐλαφρὸς-ἀ>ἀλαφριά, κοπραία>κοπριά, ἀποκρέα>ἀποκριά, Ἑβραῖος>Ὀβριός, Ἀνδρέας>Ἀνδριάς, ἀλευρία>ἀλευριά, πρίων-πριόνι, πρόπερσι>πριόπερσι κ.ἄ. Τὰ μετὰ τὴν σίγησιν τῶν μέσων β, γ, δ συναντώμενα φωνήεντα ι-α δὲν συνιζάνονται: λιβάνι>λιάνι, πηγᾶδι>πηάι, τηγάνι>τηάνι, μέγας>μιάλος, συμβαίνει δὲ τοῦτο, διότι κατὰ τὴν σίγησιν τοῦ μέσου ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀκέραιον τὸ Ἰνδαλμα τῆς λέξεως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαλοῦντος.

1. Πβ. *N. Andriotis*, Samothrace, 176.

2. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 177: Νάξος.

3. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 177: Κάλυμνος, Κῶς.

4. Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 177: Κάρπαθος, Πόντος.

5. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, *MNE* 1, 322 κέξ. — Πβ. *N. Andriotis*, ἐνθ' ἄν., 178 κέξ., ἐνθα ἐξηγείται πειστικῶς καὶ τελεσιδικῶς τὸ φαινόμενον.

6. Κατωτέρω παραθέτω λεπτομερῶς τὰς διαφόρους φωνητικὰς ἐξελλίξεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει κατὰ τὴν συνιζήσιν τὸ ἡμίφωνον ι μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ συμφώνου. Ἐνταῦθα δίδω μόνον τὸν κοινὸν τύπον.

5. Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ ἡμίφωνου *i* εἰς συμφωνικὸν ἡμίφωνον *j*.
Μεταβολαὶ τούτου καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ συμφώνου ἐξ ἀλληλεπιδράσεως.

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ Νεοελληνικὰ ἰδιώματα¹ οὕτω καὶ εἰς τὰ Κωακὰ τὸ ἡμίφωνον *i* ἐξελίσσεται φυσιολογικῶς εἰς συμφωνικὸν ἡμίφωνον *j* ὑπὸ τὰς ἀκολουθούς συνθήκας :

Α'. Ὅταν ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ λέξεως εὔρεθῇ πρὸ ἢ μεταξὺ τῶν δύο ἀδροτέρων φωνηέντων *a* καὶ *o* : ὁ ἱατρὸς > ὁ ἱατρούς καὶ ἐξ αὐτοῦ ἱατροεύω, τὰ Ἱεροσόλυμα > τὰ ἱεροσόλυμα, τὸ ἱεράκι > τὸ ἱεράκι καὶ παρετυμολ. πρὸς τὸ ἀέρας > ἀεράκι, ὁ ἴονθος > ὁ ἴονθος - ἴονθος, τὸ ὑαλί > τὸ ἱαλ-λί, τῶν Βαίτων > τῶν Βαϊῶν (*v*), ἡ βαίτα > ἡ βαϊά, μαϊάτικον > μαϊάτικο (*v*). Κατ' ἀναλογίαν πρὸς ταῦτα καὶ ἰώνω > ἰών-νω, οἶον > ἰόν > ἰάν (κατὰ τὸ σάν) > ζῖάν :² φρ. ζῖάν ἀῆς μίνας μου τὸ γάλας.

Β'. Ὁ φθόγγος ἀναπτύσσεται ἐπίσης μεταξὺ δύο φωνηέντων, ὅταν τὸ ἐν τούτων τυγχάνῃ ἀδρόν *a*, *o*, *ou*³, τὸ δὲ ἕτερον στενὸν *e*, *i* : ἀέρας > ἀεράς, Θεὸς > Θεὸς > Θεϊός, ᾠα > οὔα > οὔα (ἐκ τοῦ πληθυντ.)

Γ'. Ἀπὸ τὸν ἀόρ. τῶν εἰς -εύω ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐξελεγχθησαν φωνητικῶς εἰς -εύω : δουλεύω > δουλέβγω - ἐδούλεψα, ἔγινεν ἀναλογικὸς σχηματισμὸς τοῦ ἐνεστώτος εἰς -βγω καὶ τῶν ρημάτων, τῶν ὁποίων ὁ ἀόρ. λήγει εἰς -ψα : τρίβω - ἔτριψα > τρίβγω, σκάπτω - ἔσκαψά > σκάβγω, ἀλείφω - ἤλειψα > ἀλείβγω⁴ (ἐν τῷ ἰδιωματι Χώρας, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ : τρίβγκω, σκάβγκω, ἀλείβγκω).

Δ'. Τὸ ἡμίφωνον *i* ἐξελίσσεται εἰς συμφωνικὸν ἡμίφωνον *j* ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ τόνου καὶ τοῦ συμφώνου, τὸ ὁποῖον προηγεῖται τούτου : χωριά > χωρῖα, ψάρια > ψάρια, παιδιὰ > παιδῖα, κλαδιὰ > κλαδῖα, καράβια > καράβια, πάπια > πάπια. Τὸ συμφωνικὸν τούτο ἡμίφωνον δὲν παραμένει ἀπαθές, ἀλλά, ὑφιστάμενον ἐν εἶδος τσιτακισμοῦ ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸ συμφώνου, λαμβάνει διαφόρους φωνητικὰς ἀποχρώσεις τρεπόμενον εἰς οὐρανικὸν ἡχηρὸν *j* ἢ προουρανικὸν *j*, *k*, ἢ οὐρανικὸν *k*, *χ* ἢ ὀδοντικὸν *τ*. Τὸ συνοδεῦον ἐπίσης σύμφωνον, ἐπηρεαζόμενον ἐκ τῆς ἐξελίξεως τοῦ συμφωνικοῦ ἡμίφωνου, ὑφίσταται ἀναλόγως ψίλωσιν ἢ δάσυνσιν ἢ οὐράνωσιν. Ὁ πλοῦτος τῶν φωνητικῶν ἀποχρώσεων τοῦ συμφωνικοῦ τούτου συμπλέγματος, τὸν ὁποῖον παραθέτω κατωτέρω, δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα φωνητικὰ φαινόμενα τῶν ἰδιωμάτων τῆς Ρόδου.⁵

β + i > βg (Χώρα) : καράβια > καράβια, μολύβια > μολύβια, κλουβιά > κλουβια, μουτζουβιά > μουτζουβια-τά.¹

β + i > βj (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : καράβια > καράβια, μολύβια > μολύβια, κλουβιά > κλουβια, μουτζουβιά > μουτζουβια-τά.²

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 327 κέξ.

2. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 66 : ján.

3. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἀν., 328.

4. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἀν., 328.— MNE 1, 49-50.

5. Βλ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἀν., 69 κέξ.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἀν., 69.

7. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἀν., 69.

- β + ε > φξ (Κέφαλ.) : κάραβια > καράφξα, μολύβια > μολύφξά, κλουβιά > κλουφξά, μουτζουβιά > μουζ-ζουφξά-τά.
- φ + ε > φκ (Χώρα) : χωράφια > χωράφκια, ελάφια > ελάφκια, χρυσάφια > χρουσάφκια, σκούφια > σκούφκια -ή, ταφιά > ταφκιά -τά, άφιόνι > άφκίόνι,¹ και νεώτερος σχηματισμός : χωράφκια, ελάφκια κ.ο.κ.
- φ + ε > φσ ('Ασφενδ.) : χωράφια > χωράφσα, ελάφια > ελάφσα, χρυσάφια > χρουσάφσα, σκούφια > σκούφσα, ταφιά > ταφσά, άφιόνι > άφσόνι.²
- φ + ε > φξ ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) : χωράφια > χωράφξα, άλάφια > άλάφξα, χρυσάφια > χρουσάφξα, σκούφια > σκούφξα, ταφιά > ταφξά, άφιόνι > άφξόνι.³
- δ + ε > δγ (Χώρα) : καρύδια > καρύδγια, βόδια > βόδγια, δυό > δγυό, διαβάζω > δγιαβάζ-ζω⁴ και ό έξ επιδράσεως τής κοινής νεώτερος σχηματισμός : καρύδγια κ.ο.κ.
- δ + ε > δǰ ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : καρύδια > καρύδǰα, βόδια > βόδǰα, δυό > δǰό, διαβάζω > δǰα(β)άζ-ζω.⁵
- δ + ε > ǰ-ǰ (Κέφαλ. άρρενες) : καρύδια > καρύǰ-ǰα, βόδια > βόδǰ-ǰα, δυό > ǰ-ǰό, διαβάζω > ǰ-ǰαάζ-ζω.⁶
- δ + ε > κ-κ (Κέφαλ., θήλεις) : καρύδια > καρύκ-κια, βόδια > βόκ-κια, δυό > κ-κυό, διαβάζω > κ-κιαάζ-ζω.⁷
- θ + ε > θκ (Χώρα) : άλήθεια > άλήθκεια, καλάθια > καλάθκια, κολοκύνθια > κολοτσύθκια, ρεβίνθια > ροβίθκια.⁸
- θ + ε > θξ ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : άλήθεια > άλήθξα, καλάθια > καλάθξα, κολοκύνθια > κολο-κύθ-θια > κολοκύθξα, ρεβίνθια > βριθ-θια > βριθξα άβριθξα.⁹
- θ + ε > τ-τξ (Κέφαλ.) : άλήθεια > άλήτ-τεια, καλάθια > καλάτ-τεια, κολοκύνθια > κολοκύτ-τεια, ρεβίνθια > άβριτ-τεια.¹⁰
- π + ε > πκ (Χώρα) : πιάνω > πκιάν-νω, ποιός > πκιοός, κουπιά > κουπκιά, σηπιά > σηπκιά, σάπια > σάπκια.¹¹
- π + ε > πξ ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) : πιάνω > πξάν-νω, ποιός >

1. Πβ. Σ. Μενάρδου, 'Αθηνά 6 (1894), 162. — A. Tsorpanakis, Phonétique, 69.

2. Πβ. A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 69.

3. Πβ. A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 69.

4. Πβ. Σ. Μενάρδου, ένθ' άν., 162 : καρύδγια. — A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 70.

5. Πβ. Dieterich, Sporaden, 74. — A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 70

6. Πβ. A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 70.

7. Το φαινόμενον τουτο τής διπλής φωνητικής εμφάνισεως έν τῷ αὐτῷ ιδιώματι ένός και του αὐτοῦ φαινομένου παρετήρησε και ό Seiler (Glotta, XXXVI, 1958, 214). Είναι πολὺ περιεργον, ξενίζει δὲ έτι περισσότερο, τὸ ότι τὰ δύο φύλα άπ' αὐτῆς ἤδη τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐπιμένουν μετά πείσματος εἰς τὴν άποψίν των. Ὡς πιθανῆ ἐξήγησις αὐτοῦ δύναται νά δοθῆ τὸ ότι ό τύπος καρύδια > καρύκ-κια θεωρεῖται ὑπὸ τῶν γυναικῶν εὐγενέστερος του καρύǰ-ǰα.

8. Πβ. Σ. Μενάρδου, ένθ' άν., 162 : άγκάθκια. — A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 70.

9. Πβ. A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 70.

10. Πβ. A. Tsorpanakis, ένθ' άν., 71 : άλήτ-τχια ('Εμπωνας, Κάστελλος).

11. Πβ. Σ. Μενάρδου, 'Αθηνά 6 (1894), 168 : πκιάν-νω, τουλούπκια.

- πῶς, κουπί>κουπῶ, σηπιά>σουπῶ (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν., Πυλ.), σηπῶ (Ἀσφενδ., Κέφαλ.), σάπια>σάπῶ.¹
- ρ + υ > ρυ (Χώρα) : χωριά>χωρῶ, τσεριά>κερῶ, λογαριάζω>λο(γ)αργιάζ-ζω, μαχαιριά>μασαιργῶ, τυριά>τυρῶ.²
- ρ + υ > ρῶ (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : χωριά>χωρῶ, κεριά>κερῶ, λογαριάζω>λουαρῶζ-ζω, μαχαιριά>μαχαιρῶ, τυριά>τυρῶ.³
- ρ + υ > ρῶ ἢ ρῶ (Κέφαλ., ἄρρενες) : χωριά>χωρῶ, κεριά>κερῶ-κερῶ, λογαριάζω>λουαρῶζ-ζω - λουαρῶζ-ζω, μαχαιριά>μαχαιρῶ, - μαχαιρῶ⁴ ἕ.ο.κ.
- ρ + υ > ρῶ (Κέφαλ., θήλειες) : χωριά>χωρῶ, κεριά>κερῶ, λογαριάζω>λουαρῶζ-ζω, μαχαιριά>μαχαιρῶ, τυριά>τυρῶ.⁵
- λ + υ > λῶ (Χώρα, Ἀντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.) : δουλειά>δουλῶ, ἐλιά>ἐλῶ, παλιά>παλῶ, ἀντηλιά>ἀντηλῶ, σκορδαλιά>σκορδαλῶ.⁶
- λ + υ > λῶ ἢ ῶ (Ἀσφενδ., Πυλ.) : δουλειά>δουλῶ-δουῶ, ἐλιά>ἐλῶ-ἐῶ, ἀντηλιά>ἀντηλῶ-ἀντηῶ, παλιά>παλῶ-παῶ, ἥλιος>ἥλῶς-ἥῶς.⁷
- ζ + υ > ζῶ : βυζιά>βυζῶ, νάζια>νάζῶ, ροζιασμένος>ροζιασμένος⁸ κοιν.
- τ + υ > τῶ (Χώρα) : γητεία>γητῶ, πυτιά>πυτῶ, τέτοια>τέτῶ, φυτεία>φυτῶ.⁹
- τ + υ > τῶ (Κέφαλ.) : γητεία>γητῶ, πυτιά>πυτῶ, σπίτια>σπίτῶ, τέτοια>τέτῶ, φυτεία>φυτῶ.
- τ + υ > τῶ (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν.) : γητεία>γητῶ, πυτιά>πυτῶ, σπίτια>σπίτῶ, τέτοια>τέτῶ, φυτεία>φυτῶ.¹⁰
- τ + υ > τῶ (Ἀσφενδ., Πυλ.) : γητεία>γητῶ, πυτιά>πυτῶ, σπίτια>σπίτῶ, τέτοια>τέτῶ, φυτεία>φυτῶ.¹¹
- σ + υ > σῶ (Χώρα) : ἴσια>ἴσῶ, κρασιά>κρασιῶ, φέσια>φέσιῶ.¹²
- σ + υ > σῶ (Ἀσφενδ., Ἀντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) : ἴσια>ἴσῶ, κρασιά>κρασιῶ, φέσια>φέσιῶ.¹³

1. Πβ. Σ. Μενάρδου, ἐνθ' ἄν., 163 : πικιάν-νω.

2. Πβ. Α. Tsopanakis, Phonétique, 71.

3. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 71.

4. Πβ. Seiler, Glotta, XXXVI (1958), 214.

5. Πβ. Seiler, ἐνθ' ἄν., 214.— Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 71.

6. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 71 : Λάερμα.

7. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 72.

8. Πβ. Pernot, Chio, 276 ζῶ>ζῶ.— Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 408.— Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 72.

9. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 72.

10. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 409 : Ἰκαρία νοτιά>νοτιῶ, σπίτια>σπίτῶ.— Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 35. Ὁ τύπος σπῶ, τὸν ὁποῖον ὁ Dieterich ἀποδίδει εἰς τὸ ἰδίωμα Ἀντιμαχεῖας δὲν μαρτυρεῖται. Ἀντ' αὐτοῦ ἀκούεται ὁ τύπος σπῶ.

11. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 620 : κρεββάδια, 675 : νοδιά.— Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 35 : Κάσος, Μεγίστη φωδιά.

12. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 72 : ἴσιος>ἴσιος.

13. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 72 : ἴσῶς.

$\nu + \zeta > \nu\zeta$ ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.): νεάζω > $\nu\zeta$ -ιάζ-ζω, καρβουνιά > καρβου $\nu\zeta$ -ιά, χωνιά > χω $\nu\zeta$ -ιά.¹

'Εκ τῶν περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι παρετέθησαν ἀνωτέρω, αἱ: $\beta + \zeta > \phi\zeta$: καράβια > καράφ $\phi\zeta$ α, $\delta + \zeta > \kappa - \kappa\zeta$: καρύδια > καρύκ-κ ζ α, $\theta + \zeta > \tau - \tau\zeta$: καλάθια > καλάτ-τ ζ α καὶ $\pi + \zeta > \pi\zeta$: πιάνω > π ζ άν-νω ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΣΥΓΚΟΠΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

1. Συγκοπή.

Τοῦ α: παραθαλαμίδιον > παρθαλαμι > παρταλαμι > βαρταλαμι² ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.), χαρταλαμίδι ('Ασφενδ.), σάταλα-πάταλα > σάτλα-πάτλα > σάτρα-πάτρα, ἐπακροῶμαι > ἐπακρῶμαι > φακροῦμαι > φκροῦμαι.³

Τοῦ ου: ἀκολουθῶ > ἀκουλουθῶ > κλουθῶ,⁴ κολουμβῶ > κολουμβῶ > κολουμβῶ (Δυτ. Κῶς), κλουμβῶ ('Αν. Κῶς), κλοῦμβος -τό, nespolo > μόςπολο > μόςπουλο > μόςκλο > μόςκλο.⁵

Τοῦ ο: σκόροδον > σκόρδο κοιν. > σκόροδο(ν).⁶

Τοῦ ε: ἐρεβίνθια > ριβίθια > βιρίθια > βρίθια > ἀβρίθ $\acute{\alpha}$ α, τερεβινθέα > τρεβινθιά > βρεμιθιά > βραμιθιά > ἀβραμιθ $\acute{\alpha}$ α, fodera > φόδρα κοιν. καὶ αἱ προστακτικαὶ πάρετε > πάрте, βγάλετε > βγάρτε, φέρετε > φέρτε, πιάσετε > πιάστε κ.ἄ. κοιν.

Τοῦ ι: ἐρεβίνθια > ριβίθια > βιρίθια > βρίθ $\acute{\alpha}$ α-ἀβρίθ $\acute{\alpha}$ α, κορυδαλλῶς > σκορδαλ-λῶς⁷ (παρετυμολ. πρὸς τὸ σκόρδον), κορυφάδι > κορφάδι > κορφάι, κορυφοβελόνα > κορφοβελόνα > καρφοβολόνα (παρετυμολ. πρὸς τὸ καρφί), cheminée > τσιμινέα > τσιμιά,⁸ περιβόλι-περίβολάρης > περβόλι-περβολάρης,⁹ περιπατῶ > πορπατῶ,¹⁰ περιπατηξιά > πορπατηξιά, φιλοκαλῶ > φλοκαλῶ > φροκαλῶ σύνηθ.

Τοῦ ου: τὰ κοιν. (Βυζαντ.) regula > rigula > ρίγλα, subula > σουβουλα > σούβλα, tabula > τάβλα.

1. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 72: χωνιά > χω $\nu\zeta$ -ιά.

2. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 75: Σορωνή.

3. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 75.

4. Πβ. Wagner, Carmina Πικατ., στ. 274: *κι ἐγὼ ξοπίσω ἐκλούθουν.*

5. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 76.

6. Ἡ μορφή σκόρδον ἤδη ἀρχ., μεταγν. καὶ Βυζαντινῆ. Βλ. Ἴω. Καλλέρη, τροφαί-ποτά, 702 ὑποσ. 2.

7. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 76.

8. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 76.

9. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 726.—Dieterich, Sporaden, 35, 36.—Thumb, IF. II, 26: Ἄμοργός.

10. Βλ. Rohlf, E. W. 1679: Bona.

2. Ἀνάπτυξις.

Ἐνάπτυξις φωνήεντος παρατηρεῖται συνήθως παρὰ τὰ χειλικὰ :

Τοῦ ου : εὐνοῦχος>βνοῦχος>μνοῦχος>μουννοῦχος,¹ εὐνουχάριον>βνουχάρι>μνουχάρι>μουννουχάρι, εὐνουχίζω>βνουχίζω>μνουχίζω>μουννουχίζ-ζω, Fatmé>Φατουμά²>-Φάτουμα τοπων. (Καρδάμεν.), rekmez>πετουμέζ-ζι, salvar>σαλουβάρι, tulban>τουλουπάν-νι ἰγδίον>ἰγδί>γδί>γουδι κοιν.

Τοῦ ι : ὕδνα>ὔτνα>ὔτινα,³ εὐδία>ῥβδιά>βιδήιά, εὐδιάζω>βδιάζω>βιδήιάζ-ζω,⁴ χέρσος>χέρισ-σος,⁵ αἰσχρὸς>σχρὸς>σιχρὸς>ἄσιχρὸς καὶ κατὰ τὰ ἄσχημος, ἄσιχρος -ὸ :⁶ φρ. ἄσιχρα λόγια (ἄσχημα, αἰσχρὰ λόγια), ἀκμαῖος>ἄκμιος>ἄκνιος>ἄκνῦ-ῆος.⁷

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

Αἱ περιπτώσεις μεταθέσεως φωνήεντων εἰς τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ εἶναι ἐλάχισται, ὀφείλονται δὲ αὐταὶ εἰς παρετυμολογίαν κυρίως καὶ εἰς λόγους ἀναλογίας :

ο-ι>ι-ο : δενδρολίβανον>ἀνδρολίβανο>ἀνδρινόβαλο (Κέφαλ.).

ι-ο>ο-ι : λιγοθυμῶ>λιοθυμῶ>λοιθυμῶ (Πυλ.).

ι-α>α-ι : κατηράσθη>καταρήστη : φρ. καταρήστην δου ὁ Θισό, κατὰ τὸ ἀρνοῦμαι>ἀρνήστη(ν).

α-ε>ε-α : αὐτεξούσιος>ἑφταξούσιος⁸ (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἑφτά).

ε-α>α-ε : πελάτης>ἀπαλέτης.⁹

ο-ε>ε-ο : καλόγηρος>καλόγερος>καλέορος¹⁰ (Κέφαλ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Ἐνάπτυξις εὐφωνικοῦ ε.

Πολλάκις μεταξὺ μιᾶς λέξεως, ἡ ὁποία τελειώνει εἰς -ν ἢ -ς, καὶ ἑτέρας, ἣτις ἀρχίζει ἐξ ἑνὸς ἀπλοῦ συμφώνου ἢ διπλοῦ ἢ συμφωνικοῦ συμπλέγματος, ἀναπτύσσει-

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, Einleitung, 109.

2. Πβ. Α. Tsoranakis, Phonétique, 77.

3. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 19.

4. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 19 : Κάλυμνος, Λέρος.

5. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακὸ 2, 861.—Dieterich, Sporaden, 35.—Ἀμάντου, Γλωσσ., 73.

6. Διὰ τὸν κατ' ἀναλογίαν ἀναβιδασμὸν τοῦ τόνου βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 95. Ὁ τύπος ἄσιχρὸς ἀπαντᾷ ἐν Μυκόνῳ, κατὰ πληροφορίαν τοῦ συναδέλφου κ. Μάνεση.

7. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 95.

8. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 78.

9. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 78.

10. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 78.

ται ἐν εὐφωνίας.¹ Τοῦτο, μεσολαβοῦν μεταξύ τῶν πολυσυμφωνικῶν συμπλεγμάτων, διευκολύνει τὴν δύσκολον προφορὰν των καὶ ἀπαλλάσσει τὸν λόγον τῆς κακοφωνίας : Δὲν ζαλίζομαι > ἐν-ε-ζ-ζαλίζ-ζομαι, δὲν ψάλλει > ἐν-ε-ψάλ-λει, νὰ μὴ τὸν ψακῶση > νὰ μὴν δὸν-ε-ψακῶση, δὲν λειώνει > ἐν-ε-λ-λῶν-νει, δὲν >μοιάζει > ἐν-ε-μνοιάζ-ζει, φοβεῖται μὴν ψοφήση > φουᾶται μὴν-ε-ψοφήση, μὴν τὴν σκᾶς τὴν μάναν σου > μὴν δὴν-ε-σκᾶς τῆμ-μάνασ-σου, δὲν τοὺς λείπει ποτὲ ἢ ἀσθένεια > ἐν δούς -ε-λείπει ποτθὲ ἢ ἀσθένεια καὶ κατ' ἀναλογίαν ἔλιπέ με (ἄφες με), δὲν τὴν νοιάζει > ἐν δὴν-ε-ῦ-νάζ-ζει, δὲν σιωπαίνει > ἐν-ε-σ-σωπαίνει, πρόσεχε μὴν (ἄ)νοίξη > πρόσεχε μὴν-ε-ν-νοίξη, ἦλθε(ν) χθὲς τὸ βράδυ > ἦρτεν-ε-ψὲς τὸ βρά(δ)υ, ἔδωσε τῶν ματιῶν της > ἦδωκέν δῶν-ε-μ-μαθῆϊῶν δης, μεγάλην μπουκκιὰν φάγε, μέγαν λόγον μὴν εἰ-πῆς > μιάλην-ε-μβουκῆ-ῆαφ φάε, μιάλολ-λόομ μῆμ βῆς (παροιμ.), μὴν ἀρμέξης > μὴν-ε-ρμέξης.

1. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 19.— Α. Τσορανακίς, Phonétique, 79 κέξ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΥΜΦΩΝΑ

Τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ παρουσιάζουν καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐξαιρετικὸν πλοῦτον φωνητικῶν φαινομένων, δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν τῶν Ροδιακῶν καὶ λοιπῶν Δωδεκανησιακῶν ιδιωμάτων. Συντηρητικώτερα μερικῶν ἄλλων ιδιωμάτων τῆς Δωδεκανήσου (Καρπάθου-Κάσου), διατηροῦν τὰ μεσοφωνηεντικά φ, χ, θ καὶ ἐν πολλοῖς τὰ ἀρχικά β, γ, δ. Ἐξαιρέσειν ἀποτελεῖ τὸ ἰδίωμα Ἀσφενδιοῦ καὶ ἐν μέρει τὸ τοῦ Πυλίου, ὅπου τὰ χειλικά π, β, φ, τὰ ψιλὰ κ, π, τ καὶ τὰ δασέα θ, χ ὑφίστανται ἐξασθένεωσιν τινὰ παρὰ τὰ ἀνοικτὰ φωνήεντα ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ λέξεως. Τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ γνωρίζουν ἐπίσης τὴν οὐράνωσιν τῶν κ, χ πρὸ τοῦ ε καὶ ι, τὴν ἐναλλαγὴν τῶν μέσων β, γ, δ καὶ τὴν ἐν μέσῳ φωνηέντων σίγησιν αὐτῶν. Πρὸς τὴν διάλεκτον Κύπρου καὶ Ρόδου παρουσιάζουν ὁμοιότητος ὡς πρὸς τὴν φωνητικὴν ἐξέλιξιν τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων βγ, ργ, ρδ, γδ, βδ>βκ, ρκ, ρτ, γτ, χτ, βτ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (σελ. 20). Διατηροῦν τὰ ἐξ ἀρχαίας κληρονομίας διπλᾶ σύμφωνα καὶ δημιουργοῦν ὑστερογενῆ τοιαῦτα, ὡς θὰ ἐξηγήσωμεν κατωτέρω ἐν λεπτομερείᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

1. Σίγησις τῶν μέσων β, γ, δ μεταξὺ φωνηέντων.

Τοῦ β : ἄβλαβος>ἄβλαος, ἀνεμοστρόβιλος>ἀνεμοστρόιλο -τό, βοόσυκον>ἄβόσυκο>ἄόσυκο, βλάβη>βλάβη, βρούβα>βρούα, βωβός>βουός,¹ διάβολος>διάολος,² δι-, τριβολίζω>διολίζ-ζω³ - τριολίζ-ζω, καβάλλα>καάλ-λα, καβαλ-λάρης>κααλ-λάρης,⁴ κάβουρας>κάουρας, κάραβολας>καράολας,⁵ λιβάδι>λιάι, κιβώριον>κιβούρι>κίουρι,⁶ κάνναβις>κανναβούρα>καν-ναούρα, καράβι-καραβίζω>καραιτίζ-ζω (ἐπὶ πράγματος ἐπιπλέοντος), κουβούκλιον>κουούκλι, Παναγία ἢ Κουονκλιανή τοπων. (Ἀσφενδ.), κυβερνῶ>κνερνῶ, πατσαβούρα>πατσαούρα, πεζόβολος>πεζ-ζόολος, προβάτα-ἦ>

1. Πβ. *A. Tsopanakis*, Phonétique, 85.

2. Εἰς ἐκάστην περίπτωσιν σιγήσεως μέσου παραθέτω μόνον τὸν κοινὸν τύπον τῆς λέξεως, παραλείπω δὲ τοὺς λοιποὺς π.χ. διάβολος>διάολος, παραλείπω τοὺς τύπους: δγιάολος, ῥ-ῥάολος, κ-κιάολος.

3. Πβ. *Preis.*, Wört. Par. διβολέω.

4. Πβ. *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 85.

5. Πβ. *A. Tsopanakis*, ἐνθ' ἄν., 85.

6. Πβ. *X. Παντελίδου*, Φωνητική, 31.

προνάτθα,¹ προβάλλω>μυθρονάλ-λω, πυρόβολός>πυριόβολος>πυρήμόλος, πυρήμόλος,² Σάββατος>Σάατο(ν)>Σάτο(ν), τριβόλιον>τριόλι,³ φόβος>φόςος,⁴ φοβερίζω>φοε-
ρίζω>φοϊρίζ-ζω, πτωχοκυβερνώ-πτωχοκυβέρνια>φτωχοκύνερνια, χειρολαβή>χειρο-
λάβιον>χειρολάϊ κ.ά.

Όπως έκ τών παρατεθεισών περιπτώσεων προκύπτει, τὸ β σιγᾶται ὅταν εὐρί-
σκεται μεταξύ φωνήεντων ἰσχυροῦ ἀνοίγματος ἢ τοῦλάχιστον ἑνὸς ἰσχυροῦ καὶ ἑνὸς
ἀσθενοῦς.⁵ Τὰ συνηθέστερα ἰσχυροῦ ἀνοίγματος φωνήεντα παρὰ τὸ σιγώμενον β
εἶναι τὰ χειλικὰ φωνήεντα ο καὶ ου. Δὲν ἀποβάλλεται τὸ β ὅταν ἀκολουθῆται ὑπὸ ι
(μολυβιοῦ, καραβιοῦ) καὶ ὅταν προηγῆται τούτου ρηματικὴ αὐξησης: βάλλω-ἦβαλα,
βαρύνω-ἐβάρυνα, βιδώνω-ἐβίδωσα.⁶

Τοῦ γ: ἀμάλαγος>ἀμάλαος,⁷ ἀναλογία>ἀναλοῖα ἢ γεν. ἐπιρρηματ.: φρ. ἀναλοῖας
καλὰ πῆα (ἀναλόγως καλὰ πῆγα), ἀνευλόγητος>ἀβλόγητος>ἀβλόγητος: φρ. ἀβλόγητην
-dῆν ἔχει (ἔχει τὴν γυναῖκα ἀνευλόγητην, ἀστεφάνωτην), ἀντιχάραγος>ἀνδιχάραος,
ἔλογον>ἔλοο(ν) πληθ. ἀλόατα, ἀνδρόγυνον>ἀνδρόῖνο(ν),⁸ ἀνώγειον>ἀνώϊ κοιν.,
Αὔγουστος>Ἄγουστος>Ἄουστος, ἀνοίγω>ἀν-νοῖω, ἀστράγαλος>ἀστράαλος καὶ ἀστρά-
αλας, βιδολόγος>βιδολόος-βιδολός, διήγημα>διήημα>δίημα: φρ. ὁ κόσμος τῶχει δίη-
μα (συνών. τῆ «ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο»), γρήγορα>γλήγορα-γλήγορις, ζυγός>ζ-ζυός,
λαγώς>λαός, καλοῦπόταγος>καλοπόταος, λέγω>λέω-λίω,⁹ λυγαριά>λυαριά>ἀλυαρ-
γιά, μαμμολογῶ (ἐπιτηδεύομαι τὴν μαῖαν)>μαμ-μολοῶ, μέγας>μεάλος>μιάλος,¹⁰
μέγας>μέας>μίας, Μίας ποταμός (τοπων. Καρδάμεν.), ὀλίγος>λ-λίος,¹¹ ὁμόλογον>
ὁμόλοο(ν)-ἀμόλοο(ν), ὀρίγανον>ἀρίανο(ν)>ἀρίανη¹-ῆ,¹² ὀρέγομαι>ρέομαι: φρ. ρέε-
σαι νά τῆθ θωρηῆς (εὐχαριστεῖσαι νά τὴν βλέπης), Παναγία>Παναῖα, παγωνίτης>
παωνίτης, ρῶγα>ρῶα>ροῦα, σταχολογῶ>σταχολοῶ, σταχολόγος>σταχολόος, συφ-
φάγιον>συφ-φάι, Τετραγώνια>Τετραῶῦ-ῶα τοπων. (Ἄντιμάχ.), τσιγαρίζω>τσιαρίζ-
ζω, σφραγίδα>σφραῖα, ρυζόγαλον>ρυζ-ζόαλο(ν), φρύγανον>φρύαο(ν) κ.ά. Εἰς
τάς συνθέτους λέξεις, ὧν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι τὸ στερητικὸν α, ἐὰν μετὰ τὸ α
ὑπάρχη γ, τοῦτο δὲν ἀποβάλλεται: ἀγέραςτος, ἀγέλαστος, ἀγύριστος, ἀγέμιστος.
Δὲν ἀποβάλλεται ἐπίσης τὸ γ, ὅταν μετὰ τοῦτο ἀκολουθῆ συνιζανόμενον ι: Παναγία>
Παναῖα, ἀλλὰ Παναγιά, τὸ φαί, ἀλλὰ τοῦ φαγιοῦ.¹³ Ἡ σίγησις τοῦ μεσοφωνηεντι-

1. Πβ. Dieterich, Sporaden, 57.— X. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 31.

2. Πβ. A. Tsopanakis, Phonétique, 86.

3. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 86.

4. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἄν., 57.

5. Βλ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 86.

6. Βλ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 86.

7. Πβ. X. Παντελίδου, Φωνητική, 31.

8. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 417.— A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 87.

9. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἄν., 56.

10. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 87.

11. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 87.

12. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 87.

13. Βλ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 88.

κοῦ γ τελεῖται καὶ εἰς τὰς ἐκ τῆς λογίας εἰσαχθείσας εἰς τὴν δημῶδη γλῶσσαν λέξεις : παραγωγὸς>παραωός, χρονολογία>χρονολοῖα, ἀναλογία>ἀναλοῖα.

Τοῦ δ : ἀδελφὸς>ἀερφός, ἄδικον>ἄϊκο(ν) :¹ φρ. ἄϊκον-νά σοῦ ῥτη (ἄρά), ἀνάδοσις>ἀνάοση, ἀνεμόποδας>ἀνεμόπουας, ἀντιδονῶ>νδιονῶ,² ἀντίδωρον>ἀνδίερο(ν),³ Ἄριστείδης>Ἄριστείης, ἀσφόμελος>ἀσπέελος>ἀσπίλ-λας, βόδι>βόι, βοδάρης>βουάρης, βοδάρικον>βουάρικο(ν) (ὁ βουκόλος παῖς), βράδου>βράϋ, γαῖδουρι>γαδούρι>γαούρι, γαῖδουρέα>γαδουριά>γαουρήιά, θυρίδα>θυρία, ἰσοδομία>ἰσιλοδομιά>σιουμιά, κελαδοῦσα>κελαοῦσα>ζιλαοῦσα⁴ (ὁ θῆλυς κορυθαλλός), κλειδί>κλειτ, cantonada>κανδουνάδα>κανδουνάα-κανδουνά (γωνία), καπνοδόχος>καπνοόχος, κλαδί>κλατ,⁵ λάδι>λάι, λαγουδάκι>λαουάκι, πεταλούδα>πεταλ-λούα, σίδηρον>σίερο(ν), χελιδόνι>χελιόνι>χίλιόνι.⁶ Εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Δυτικῆς Κῶ ἡ σίγησις τῶν μεσοφωνηεντικῶν β, γ, δ παρατηρεῖται εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν, ἐνῶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Ἀνατολικῆς Κῶ ἤρχισεν ὑποχωροῦσα πρὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Κοινῆς.

Τὸ φαινόμενον τῆς σιγήσεως εἶναι ἤδη ἀρχαῖον χρονολογούμενον διὰ τὸ γ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος.⁷

2. Ἀφαίσεις τῶν ἀρχικῶν β, γ, δ.

Ἡ ἀφαίσεις τῶν μέσων β, γ, δ ἐν ἀρχῇ λέξεως δὲν ἔχει εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ τὴν ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς ἄλλα Δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα καὶ δὴ εἰς τὰ ἰδιώματα Καρπάθου,⁸ Κάσου⁹ καὶ Χάλκης,¹⁰ προκύπτει δὲ αὕτη ἐν συνεφορᾷ δι' οὓς λόγους καὶ ἡ ἐν μέσῳ λέξεως σίγησις τῶν αὐτῶν συμφώνων : νά σοῦ δώκω>νά σοῦ ὠκω>νά σ' ὠκω, ἡ δεξαμενῆ>ἡ ἔξαμενῆ, Ἔ τις Ἐξαμενές τοπων., διάβολος>ιάολος>άολος : φρ. ἀόλου γιέ (διαβόλου υἱέ), Γιαννάκης>Jan-νάκης>Ἀν-νάκης, γόμφος>γόφ-φος>όφ-φος, κυψέλη>δυψέλ-λι τὸ>υψέλ-λι,¹¹ διψῶ>ἰψῶ, δίχως>ίχως, δάκνω-ἔδακον, ἐδάκασα-δακάνω>ακχάν-νω, γύψος>ύψος¹² (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὕψος), δέν>έν.

Εἰς τινὰς περιπτώσεις παρατηρεῖται ἐπίσης ἀφαίσεις τῶν ἀρχικῶν κ, μ, π, ὀφειλομένη εἰς λόγους ψυχολογικούς. Παραθέτω τὰ σχετικὰ παραδείγματα ἐνταῦθα

1. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 32 : Κάρπαθος ἄϊκος.

2. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 88.

3. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 88.

4. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 32 κελαῶ Κάρπαθος, Κῶς.— Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Σύμμικτα, 1, 9 : τσιλαῶ Κάρπαθος.

5. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 88.

6. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 861.— Dieterich, Sporaden, 29 : Μύκονος, Κάλυμνος, Σύμη.

7. Βλ. Mayser, Gramm., 1, 163 κέξ.

8. Βλ. Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Ἀθηνᾶ 55 (1951), 24.

9. Βλ. Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Κάσος, 5.

10. Βλ. Α. Τσοπανάκη, Χάλκη, 27.

11. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 89.

12. Πβ. Φ. Κουκουλέ, Οἰνοντιακά, 304.

χωρίς νά είναι φωνητικά φαινόμενα παρουσιάζοντα ἕκτασιν νόμου : κακόμοιρος>ἀκόμοιρος, ἀκομοίρα, κακὸν χρόνον νᾶχη>ἀκόχρονον νᾶχη>ἀκόχρον-νᾶη ἀπλολογικῶς (ἐνταῦθα παρέλείφθη δι' ἀνομοίωσιν καὶ τὸ χ), μάννα μου>άννα μου, Παναγιά μου>αναγιά μου.

3. Ἐναλλαγή τῶν μέσων β, γ, δ καὶ τῶν θ, φ, χ.

β>δ : βαπτίζω>δαπτίζ-ζω,¹ βάπτισις>δάφτιση, βῆμα>δῆμα :² φρ. τ' ἄγιος δῆμα, βιβλίον>βεβλίον>δεβλίον(ν) (Χώρα).

γ>β : γαλόμανδρα>βαλόμανδρα (Πυλ.) καὶ τοπων. (αὐτόθι), γάστρα>βάστρα,³ γαστρίον>βαστρί(ν), γογγύζω>βονγύζ-ζω,⁴ Γοργόνα>Βοργόνα (Κέφαλ.), γούβα>βούβα>βούα,⁵ γουλίζω>βουλίζ-ζω, ἐγὼ>ἐβῶ⁶ ('Ασφενδ., Πυλ.), οὔριον (ῶν)>γούριο>βούργιο ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.), ἀβούργιο (Κέφαλ.), ῥῶξ>ρῶγα>ρῶβα⁷ ('Ασφενδ., Πυλ.), παρηγοροῦμαι>παρηβοροῦμαι-παρηβοργίοῦμαι-παρηοργίοῦμαι, παρηγοριὰ>παρη(β)οργιά, αἶξ-αἰγίτικον>γίτικον>γίτσεικὸν>βιτσεικὸ(ν) (ποιμνιον αἰγῶν).

γ>δ : γυμνάζω>δυμνάζ-ζω, γυμναστικὴ>δυμναστικὴ, gemellus>γιμέλ-λι⁸>διμέλ-λι καὶ ρ. διμελ-λών-νω, Ἰωακεῖμ>Ιακείμης>Διακείμης.⁹

δ>β : δόντι>βόνδι,¹⁰ ὄδοντάγρα>βοντάγρα, ἐδωδὰ>βωδὰ-δωβὰ¹¹ ('Ανατ. Κῶς).

δ>γ : δαμάλι>γαμάλι, δεσπότης>γεσπότης (Κεφαλ.), διψῶ>γιψῶ (Κέφαλ.), διψασμένος>γιψασμένος, δέρω-δέρνω>γέρνω, φρ. ἤγειρέν δη(ν) (τὴν ἔδειρε), δερνόμοιρος>γερνόμοιρος (ὁ ὑπὸ τῆς μοίρας δερόμενος, ὁ συνεχῆ ἀτυχήματα ὑφιστάμενος), δένω>γέν-νω (Κέφαλ.) : φρ. ἤγεσεν δὸγ γάαρὸν δου (ἔδесе τὸν γαῖδαρὸν του), δὰ>γά, ἔλα δὰ>ἔλα γὰ ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.), δόντι>γόνδι ('Αντιμάχ., Καρδάμεν.).

Εἰς τινὰς περιπτώσεις παρατηρεῖται ἐπίσης ἔναλλαγή τῶν συμφώνων θ, φ, χ :

θ>φ : θήκη-θηκάρι>φηκάρι,¹² θύλακος-θύλακας>φύλακας.¹³

θ>χ : θαρῶ>χαρῶ,¹⁴ θὰ>χά, θὰ ἔλθη>θᾶρτη>χᾶρτη (Κέφαλ.).

χ>θ > ἐξαχυρίζω>ξεθερίζ-ζω (Κέφαλ.), παρετυμολ. πρὸς τὸ θέρος.

φ>χ : φανόπτης>φανόφτης>φανόχτης, παραθαλαμίδιον-παραθαλαμίδι>φαρταλαμίδι>χαρταλαμίδι ('Ασφενδ.).

1. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 36.

2. Πβ. Dieterich, Sporaden, 55.—Α. Tsoranakis, Phonétique, 95.

3. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 36 : Τῆλος.

4. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 95.

5. Ὁ τύπ. βούβα καὶ παρὰ Δουκ.

6. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 37 : Μεγίστη, Ρόδος.

7. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 36.

8. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 151 : διμέλλης.

9. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 96 : Διωακείς.

10. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 96.

11. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 37. Ὁ τύπ. βωδὰ ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ Ἄνατολ. Κῶ καὶ οὐχὶ καὶ ἐν τῇ Δυτ. ὡς ἀναφέρει ὁ Παντελίδης.

12. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 38.

13. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 38.

14. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 99.

χ>φ : χρυσοχός>χρουσοχός>χρουσοφός.¹

φ>θ : γεφύρι>ιοφύρι>ιοθύρι, φανατικός>θανατικός (παρετ. πρὸς τὸ θάνατος).

φ>β : φαρδόχειλον>βαρδόχειλο(ν) (λαγύνιον ἔχον φαρδὺ στόμιον [Κέφαλ.]).

4. Ἐξασθένωσις τῶν συμφώνων β, θ, κ, π, τ, φ, χ.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἔξασθένωσις, τὴν ὁποίαν ὑφίστανται εἰς τὸ ἰδιώμα Ἀσφενδιοῦ καὶ ἐν μέρει τοῦ Πυλίου τὰ χειλικὰ π, β, φ, τὰ ὀδοντικά τ, θ καὶ τὰ οὐρανικά κ, χ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ λέξεως, ὅταν εὐρεθοῦν μεταξύ ἢ πρὸ φωνηέντων μεγάλου ἀνοίγματος (α, ο, ου) : ἄρραβῶνα>ἄραβῶνα, χαβούζα>ηαβούζ-ζα, παλλαβός>αλλαός, πατέρας>πατέρας, σαπούνη>σαπούνη, κοφίνι>κοφίνι, πιλάφι>πιλάφι (τὸ φ ἔξασθενούμενον πλησιάζει πρὸς τὸ β), ἔμαθαν>ἡμα^α(ν), κομμάτι>κομμ-άτι, κομματάκι>κομματάκι, μοναχός>μοναχός, χάνω>ἡάν-νω, χορὸς>χορὸς, ζάχαρις>ζ-ζά-αρη, θὰ μὲ χάσης>ἄ μὲ ἡάσης.

Ὁ Χατζιδάκις, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἰκαρίου ἰδιώματος,² παρατηρεῖ ὅτι εἰς τὰ ἰδιώματα Κύπρου, Ρόδου, Ἰκαρίας καὶ λοιπὰ συγγενῆ, τὰ σύμφωνα ἐναλλάσσονται πολλαχῶς καὶ παραλείπονται, ὅπερ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι δὲν συμβαίνει, ἀποδίδει δὲ τὰς ἐναλλαγὰς καὶ παραλείψεις ταύτας τῶν συμφώνων εἰς τὸ γεγονός, ὅτι αἱ κινήσεις τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἐκτελοῦνται χαλαρῶς καὶ ἀτόνως. Εἰς τὴν περίπτωσίν μας νομίζω ὅτι ἡ προκύπτουσα ἔξασθένωσις τῶν ἀναφερθέντων συμφώνων ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν φύσιν τῶν συμφώνων τούτων (χειλικὰ, ὀδοντικά, οὐρανικά), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ ὅτι ταῦτα εὐρίσκονται πρὸ ἢ μεταξύ φωνηέντων μεγάλου ἀνοίγματος, τὰ ὁποῖα ἐπὶ πλέον φέρουν τὸν τόνον τῆς λέξεως : σαπούνη, ἄρραβῶνα, χαβούζα. Εἰς τὸ αὐτὸ φαινόμενον ὑπάγονται καὶ αἱ ὀλίγαι περιπτώσεις σιγήσεως τῶν συμφώνων θ καὶ μ, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται εἰς τὰ ἰδιώματα Ἀντιμαχείας, Καρδαμένης καὶ Κεφάλου : κάθομαι>κάομαι : φρ. κάου δουά<κάθου ἔδωδὰ (Ἀντιμάχ., Καρδάμεν.), κάομέστε καὶ λημένομε<καθήμεθα καὶ ἀναμένομεν (αὐτόθι), τί θαρεῖς;>τί ἄρεῖς; (Κέφαλ.), θὰ>ἄ, ἐντάμα>ἄντάα (Κέφαλ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

1. Πρόθεσις, ἀφαίρεσις καὶ ἐπένθεσις συμφώνων.

Τὰ τελικά -ν καὶ -ς τῶν ἄρθρων συνεκφερομένων μετὰ τῶν ὀνομάτων προστίθενται πολλάκις ἐκ πλημμελοῦς χωρισμοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀκολουθοῦντος ὀνόματος ὡς προθετικὰ σύμφωνα : τὸν αἰῶνα>ὸ ναιῶνας, τὸν ὕπνον>ὸ ν-νύπνος, τοὺς ἔρπετους>ὸ σερπετός. Τὸ τελικὸν -ν προστίθεται παρηλλαγμένον φωνητικῶς, ὅταν τὸ ἀκολουθοῦν ὄνομα ἀρχίζῃ ἀπὸ συμφώνου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχικὸν τοῦτο σύμφωνον ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ τοῦ -ν ὑφίσταται ἀντίστοιχον φωνητικὴν τροπὴν : τὸν παλαιτὸν>τὸμ ἡα-λαιτὸν>ὸ μβαλαιτός.

1. Πβ. Α. Τσορανάκης, Phonétique, 98.

2. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ, 2, 416.

A'. Πρόθεσις τοῦ ν :

Πρὸ φωνήεντος : αἰών-αἰῶνας-τὸν αἰῶνα>ὁ ναιῶνας,¹ ἐπίρρ. ναιῶνια, τὸν ἑαυ-
τόν του>τὸν ἑαυτὸν του>ὁ νιαυτός του,² τὴν αὐλήν>ἡ ναυλή, τὴν αὐγὴν>ἡ ναυγή, τὸν
'Ιορδάνην>ὁ Νιορδάνης,³ τὸν ὕπνον>ὁ ν-νύπνος,⁴ τὴν ἐκκλησιάν>ἡ νεκκλησιὰ⁵ -ἡ
νεγλησκά, τὴν ἰτέαν>τὴν ἰτιάν>ἡ νιτιά⁶ -ἡ νιθκά, τὸν ἡσκιον>ὁ ν-νήσκιος,⁷ τὸν ἀ-
θέρα>ὁ ναθέρας>ὁ νεθέρας (κατὰ τὸ αἰθέρας<αἰθήρ ;)-τὸ νεθέρι, τὸν οἰκοκύρην>ὁ νοικο-
κύρης κοιν., τὸν ὤμον>ὁ νῶμος⁸ κοιν., τὴν οὐράν>ἡ νουρά>ἡ ν-νορά.⁹

Πρὸ συμφώνου : τὸν κρημνὸν>τὸν κρεμνὸν>τὸ γ κρεμ-μὸν>ὁ γκρεμ-μὸς,¹⁰ πα-
λαιῶ-παλαιτὸς -ὸ>τὸν παλαιτὸν>τὸ μ βαλαιτὸν>ὁ μβαλαιτός (Χώρα, 'Ασφενδ.), τὴν
πρόπολιν>τὴ μ βρόπολιν>ἡ μβρόπολη,¹¹ τὴν πέρικαν>τὴ μ βέρικαν>ἡ μβέρικα,¹² πρόλο-
βον-προλόβα>προβόλα>προόλα>προούλα τὴν προούλαν>τὴ μ βροούλαν>ἡ μβροούλα,¹³
προβάλλω>μβροβάλλ-λώ (ἐκ παρετυμολ. πρὸς τὸ ἐμπρὸς>μβρός).

B'. Πρόθεσις τοῦ σ.

Πρὸ φωνήεντος : Τῆς 'Αναλήψεως>τῆς 'Αναληψιοῦ>τοῦ Συναληψιοῦ, ἐρπετὸς-
τοὺς ἐρπετοὺς>ὁ σερπετός¹⁴ (εὐκίνητος, ἐπιδέξιος).

Πρὸ συμφώνου : ἀκανθόχοιρος>*καντσόχοιρος>σκατζόχοιρος>σκαζ-ζόχοιρος,¹⁵
κορμὸς-κορμάλι >κουρμάλι >σκουρμάλλ-λι,¹⁶ κορυδαλλὸς >σκορδαλ-λὸς ('Αντιμάχ.,
Καρδάμεν., Πυλ., 'Ασφενδ.), 'Σ τοῦ Σκορδαλ-λοῦ τοπων. ('Αντιμάχ.) σκορταλ-λὸς
(Κέφαλ.) (παρετυμολ. πρὸς τὸ σκόρδον), κίσθος>σάιθ-θος, κρίνον-κρίνος>σκρινος,
παρπέραις -αἰ¹⁷>σπερβέρι -τὸ, φαρκίδες-φακίδες>σφακίες.

2. Ἀφαίρεσις τῶν ἀρχικῶν ν καὶ σ.

'Ἡ ἀφαίρεσις τῶν ἀρχικῶν ν καὶ σ τελεῖται ἐν συνεκφορᾷ καὶ κατὰ λόγον ἀντί-
στροφον ἐκείνου, δι' ὃν γίνεται ἡ πρόθεσις αὐτῶν : τὸν νάρθηκα>ὁ ἀρτηκας, 'Σ τοὺς

1. Πβ. *A. Tsoranakis*, *Phonétique*, 100.
2. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 100.
3. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 100.
4. Πβ. *X. Παντελίδου*, *Φωνητική*, 53 : Κύπρος, Μεγίστη, Σύμη.
5. Πβ. *X. Παντελίδου*, ἐνθ' ἄν., 53 : Σύμη.
6. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 100 : νοτιά.
7. Πβ. *X. Παντελίδου*, ἐνθ' ἄν., 53 : Σύμη.
8. Πβ. *Γ. Χατζιδάκι*, *MNE* 2, 412 : 'Ικαρία.—*Morosi*, Otranto, *Canti CXXII*, στ. 2.—
Σακελλαρίου, *Κυπριακά* 2, 677.—*Kretschmer*, *Lesb.* 213.—*Dawkins*, *Mod. Gr.*, 663.—*Rohlf*,
E. W. 2504 : Otranto.
9. Πβ. *Γ. Χατζιδάκι*, ἐνθ' ἄν., 412 : 'Ικαρία.
10. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 100.
11. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 101.
12. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 100.
13. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 101.
14. Πβ. *Γ. Χατζιδάκι*, *MNE* 2, 492.
15. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 101.
16. Πβ. 'Αμάντου, *Γλωσσ.*, 36.
17. Πβ. *Θανατ. Ρόδ.*, στ. 176 ('Εκδ. Wagner, 37).

Ἄρτηκους τοπων. (Κέφαλ.), νά>ἄ, νά τοῦ φέρη>ἄ τοῦ φέρη, νοσοκομεῖον>εἰσοκομείο (παρετυμολ. πρὸς τὴν εἰς), τῆς σπιθαμῆς>ἡ πιθαμή.

3. Ἀνάπτυξις ἑνρίνου παρὰ τὰ ψιλὰ κ, π, τ.

Παρὰ τὰ ψιλὰ κ, π, τ καὶ ἐν μέσῳ λέξεως ἀναπτύσσεται ἑνρίνον ν, μ ὡς ἐν τῇ Νεοελληνικῇ κοινῇ,¹ μεταβάλλον ταῦτα εἰς μέσα ἑνρίνα νg, μb, νd : ἐκκλησιὰ>ἐνγλησιὰ (Δυτ. Κῶς), ἄκανθα>ἀνγαθ-θα-ἀνγάθ-θι, ναρορε>βαπόρι>παπόρι>παμβόρι, μύρμηκας>μέρμηκας>μέρμηγας, ὅταν>ὄνδα(ν).

4. Ἐπένθεσις τῶν συμφώνων ρ, σ.

Τοῦ ρ : ἔχιδνα>ῶχενδρα²>ἄχενδρα, πλάστιγξ(;) -πλαστίγγιον>πλαστρίγγιον³>πλαστρουνί, tacco-taccopne>τακκούνι>τρακ-χούνι.⁴

Τοῦ σ : ἄρκευθος>ἄσκέθρος,⁵ Ἴστ' Ἀσκέθρι τοπων. (Καρδάμεν.) ἀποπολλοῦ>ποσπολ-λῆς,⁶ πασιπάλη>πασπάλη ἄρχ.>πάσπαλ-λη⁷ (τὸ πολὺ λεπτὸν ἄχυρον. Ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου κατὰ τὸ πάσπαλος ἤδη ἄρχ. ὡς οὐσ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ .

1. Φωνητικὴ ἐξέλιξις τῶν συμφώνων.

α/ Ἐξέλιξις τοῦ β πρὸς τὰ σύμφωνα φ, μ, π τῆς αὐτῆς φωνητικῆς κατηγορίας.

β>φ : ἀστοιβή>ἀστοιφή (Πυλ.), ξεβοτανίζω>ξεφοτανίζ-ζω (Πυλ.), παραθαλαμίθι>βαρταλαμίθι>φαρταλαμί (Πυλ.).

β>μ : τερεβινθέα>τρεμινθιά>τραμιθιά>βραμιθιά - ἀβραμιθιά⁸ (Ἄντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.), τραμιθιά (Κέφαλ.), τερεβινθι>βραμίθ-θι.

β>π : Ἄγιος Ἀβακούμ>Ἄγιά Πσκοῦ⁹ τοπων., ναρορε>παπόρι κοιν.

β/ Ἐξέλιξις τοῦ γ πρὸς τὰ κ, χ.

γ>κ : γαγγραινιάζω>κακραῦ-ῦάζ-ζω, γαργαλεύω>καρκαλ-λεύγω.¹⁰

γ>χ : sprago>σπάχος, τραγανός¹¹>τραχανῶς κοιν.

1. Βλ. Κουκουλέ, Ἄθηνᾶ 49 (1939), 79 κέξ.— Β. Φάβη, Ἄθηνᾶ 52 (1948), 271-277.

2. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 403 : Ἴκαρια.

3. Πβ. Rohlf, Β. Ζ. 37 (1937), 59 : πλάστρινγα<πλάστιγξ.

4. Πβ. Α. Tsoranakis, Phonétique, 103.

5. Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 54.

6. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἔνθ' ἄν., 54.

7. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 73.

8. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 104.

9. Πβ. Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 104. Ἄπακούς.

10. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 576 : καρκαλιῶ.— Α. Tsoranakis, ἔνθ' ἄν., 104 : καρκαλλεύγω.

11. Βλ. Ἡσύχ., γόνδρος, τραγανός.

γ/ 'Εξέλιξις τοῦ δ πρὸς τὸ ζ.

δ>ζ : διαυλακῶν>ζ-ζαυλακῶν-νω,¹ λάπτω>διάφτω>ζ-ζάφτω² (κοιν. ζάφτω).
'Η ἐν λ. τόξον-τοξάρα>δοξάρα κοιν.>λοξάρα, τοξεύω>δοξεύω κοιν.>λοξεύγκω (Πυλ.).
τροπή τοῦ δ εἰς λ ὀφείλεται πιθανῶς εἰς παρετυμολογίαν πρὸς τὸ λοξός.

δ/ 'Εξέλιξις τοῦ φ πρὸς τὰ β, θ, χ.

φ>β : φασόλια>βασούλι-λία, πιλάφι>πι-πιλάφι, φαρδόχειλον>βαρδόχειλο(ν) (Κέφαλ.), φλόμος>βλόμος.³

φ>θ : γεφύρι>γιοφύρι>γιοθύρι.

φ>χ : ἀφοῦ>ἀχοῦ ('Ασφενδ.) : φρ. ἀχοῦ ἤμουτόνεν γείδα (ἀφοῦ ἤμουν ἐκειδά).

ε/ 'Εξέλιξις τοῦ χ πρὸς τὰ φ, θ.

χ>φ : λεχῶ>λεχοῦσα>λεφοῦσα-λουφοῦσα (Κέφαλ.), τὸ κοιν. (ἐκ)λείχω>γλείφω, χρυσοχόος>χρουσοφός.

χ>θ : ἐξαχυρίζω>ξεχερίζω>ξεθερίζω-ζω.

ς/ 'Εξέλιξις τοῦ θ πρὸς τὰ χ, δ, σ.

θ>χ : θαρῶ>χαρῶ : φρ. μ-μέ χαρεῖς πᾶσι; (νομίζεις; φαντάζεσαι;) (Κέφαλ.), θαρῶ>χωρῶ⁴ (Κέφαλ.), θά>θά :⁵ φρ. τὰ θὰ σ' ἔχη; (ἔτσι θὰ σ' ἔχη; Κέφαλ.).

θ>δ : θειάφι>δειάφι>δγέγιάφι.⁶

θ>σ : θεός>σιός,⁷ θεοφοβούμενος>σιοφοούμενος.

Διὰ τὰς τροπὰς τοῦ θ ἐκ τῆς ἀφομοιώσεως τοῦ ν πρὸς αὐτὸ βλ. κατωτέρω ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τελικοῦ -ν.

ζ/ 'Εξέλιξις τοῦ κ πρὸς τὰ γ, χ, τσ.

κ>χ : κάπτω>χάβγκω, τὸ κοιν. χάβω.

κ>γ : ἄκανος>ἄγανο(ν), κουμάσι⁸>κουμάς>γουμάς>ἀ(γ)ουμάς.

τσ : κίρρος>τσιρρος,⁹ κορακίνα>κορατσίνα.¹⁰

η/ 'Εξέλιξις τοῦ π πρὸς τὰ β, φ, π.

π>β : παραθαλαμίδιον>βαρταλαμί ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.).

π>φ : παραθαλαμίδιον>φαρταλαμίδι (Πυλ.).

π>χ : παραθαλαμίδιον>χαρταλαμίδι ('Ασφενδ.).

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 602.—Πβ. Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 38.

2. Πβ. Rohlf, E.W., 730 : Otranto.

3. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 39.

4. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 38.

5. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 38.

6. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 39 : Μεγίστη. —Α. Τσορανακίς, Phonétique, 106.

7. Πβ. Χ. Παντελίδου, ἐνθ' ἄν., 39.

8. Βλ. τὸ παρ' Ἡσυχ.: κουμάσι τὸ τῶν ὀρνίθων οἶκημα.

9. Πβ. Ἀμάντου, Γλωσσ., 69.

10. Πβ. Α. Τσορανακίς, ἐνθ' ἄν., 109.

θ/ 'Εξέλιξις τοῦ τ πρὸς τὸ δ καὶ τοῦ τι πρὸς τὸ τσι.

τ>δ : *matinata* > *μανδινάδα-μανδινάα-μανδινά*, *mantenuta* > *μανδινούα*,¹ τόξον-τοξάρι-τοξάρα > *δοξάρι-δοξάρα* κοιν., *τοξεύω* > *δοξεύγω*.²

τι>τσι : *βυτίον* > *βουτσι* κοιν., *άλάτι* > *άλάτσι*,³ *τιλλῶ* > *τσιλ-λῶ* κοιν., *κληματίδα* > *κλημασί(δ)α*, *μεγεθ.* *κληματσούρα*,⁴ *κρεββάτι* > *κρεββάτσι* > *κρεβατσούλ-λα* > *κριατσούλ-λα*,⁵ *κομμάτι* > *κομ-μάτσι* - *κομ-ματσούλ-λι*, *γαλατίδα* > *γαλατσία*,⁶ *τιθίον* > *τσιτσι*.⁷

2. Οὐράνωσις τῶν ὑπερωϊκῶν κ, χ, γγ πρὸ τῶν ἀσθενῶν φωνηέντων ε καὶ ι.

Εἰς τὰ ἰδιώματα τῶν χωρίων τῆς Κῶ ('Ασφενδ., 'Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) τὰ ὑπερωϊκὰ σύμφωνα κ, χ, γγ εὐρισκόμενα πρὸ τῶν ἀσθενῶν φωνηέντων ε καὶ ι ὑφίστανται οὐράνωσιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζει μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς.⁸

Οὕτω χ+ε, ι>χ : *ἀχυρῶνας*, *χέρι*, *χαιρετῶ*, *χειλιόνη*, *παρανυχίδα*, *ταχύ*, *χιόνι* κλπ. > *ἀχερῶνας*, *χέρι*, *χαιρετῶ*, *χιλιόνι*, *παρανυχία*, *ταχύ*, *χιόνι* κλπ.

κ+ε, ι>κ : *καιρός*, *κερί*, *κεφαλή*, *κοιμοῦμαι*, *παιδάκι* κλπ. > *καιρός*, *κερί*, *κεφαλή*, *κοιμοῦμαι*, *παιδάκι-πιάκι*, κλπ.

'Εξαιροῦνται τὰ ἐν ταῖς ξέναις λέξεσι : *κινίνο*, *μπακ-κίρι*, *τσακ-κίρης*.⁹

γγ>νγ : *ἄγγελος*, *Εὐαγγέλια*, *Εὐαγγέλιον*, *ἀγκυλώνω* > *ἀνγέλος*, *Βανγέλια*, *Βανγέλιο*, *νγύλ-λών-νω*.

'Εξαίρεσιν ἀποτελεῖ τὸ ἰδίωμα τῆς Χώρας. 'Εν αὐτῷ, ὡς εἶδομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (σελ. 6), τὸ μὲν κ πρὸ τῶν ε καὶ ι ὑφίσταται τὸν κοινὸν τσιτακισμὸν κ>τσ : *καιρός* > *τσαιρός*, *κερί* > *τσερί*, τὸ χ πρὸ τῶν αὐτῶν φωνηέντων προφέρεται ὡς σ : *χέρι* > *σέρι*, *χαιρετῶ* > *σαιρετῶ*, *χοῖρος* > *σοῖρος* τὸ δὲ γγ>ντζ : *Εὐαγγέλιον* > *Βαντζέλιο*, *ἄγγελος* > *ἄντζελο*ς κλπ.

3. Τροπὴ τοῦ συριστικοῦ σ εἰς ἡχηρὸν ζ.

Τὸ ἄηχον συριστικὸν σ καθίσταται ἡχηρὸν τρεπόμενον εἰς ζ :

α/ πρὸ φωνήεντος ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ λέξεως ὡς ἐν τῇ Νεοελληνικῇ κοινῇ :

1. Πβ. *A. Tsoranakis*, *Phonétique*, 109.

2. Πβ. *X. Παντελίδου*, *Φωνητική*, 35 : Κύπρος, Μεγίστη.

3. Πβ. *X. Παντελίδου*, ἐνθ' ἄν., 35.

4. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 110.

5. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 110 : *κρεβατσούλλι*.

6. *Ἡδη βυζαντ. *γαλατσία* : βλ. *Ἰω. Καλλέρη*, ἐν *Λεξικογρ. Δελτ.* 8, 1958, 36 ὑποσ. 4.

7. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 110.

8. Κατὰ τὴν ταξινόμησιν *Pernot* (Chio 242 κέξ.) εἰς τὰ ἰδιώματα : Κάτω Ἰταλίας, Πελοποννήσου, *Cargese* (Κορσικῆς), Κύμης, (Εὐβοίας), Ἀθηνῶν (παλαιότερον), Μεγάρων, Βοιωτίας, Λοκίδος, Αἰτωλίας, Αἰγίνης, Σκύρου, Κέω, Σύρου, Νάξου, Ἴου, Ἀμοργοῦ, Θήρας, Καρπάθου, Κρήτης, Κύπρου, Μεγίστης, Καππαδοκίας, (Φάρασα), Πόντου ('Ὀφεις). Κατὰ τὸν *Dieterich* (Sporaden, 60) : Σίφνου, Σερίφου, Καλύμνου, Κῶ (Δυτ.) καὶ κατὰ *A. Tsoranakis*, (*Phonétique*, 110 κέξ.) : Ρόδου, Τήλου καὶ Χάλκης.

9. Πβ. *A. Tsoranakis*, ἐνθ' ἄν., 111.

σάκχαρις>ζάχαρη κοιν. ζ-ζάχαρη, σαπφείριον>ζαφείρι κοιν. ζ-ζαφείρι και κυριών. Ζ-ζαφείρης, Ζ-ζαφείρα, Ζ-ζαφει-ριώ, σόγχος>ζόχος κοιν., ζ-ζόχ-χος, τουρκ. sümbül> ζουμπούλι κοιν. ζ-ζουμβούλ-λι, ώσάν>σάν>ζ-ζάν (Κέφαλ.).

β/ πρὸ τῶν συμφώνων β, γ, δ, λ, μ, ν, ρ ἐν μέσῳ λέξεως ἢ μεταξὺ δύο λέξεων ἐν συνεκφορᾷ :¹

σ+β>ζβ : ἄσβεστος>ἄζβέστης, κανδηλοσβέστης>κανδηλαζβέστης, σβίγα>ζβία, τοὺς βώλους>τοὺς βώλους.

σ+γ>ζγ : σγουρὸς>ζγουρὸς, τοὺς γονιοὺς>τοὺς γοῦ-ῦούς.

σ+δ>ζδ : τοὺς δικοὺς μου>τοὺς δικούζ μου, τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους>τοὺς δώδεκα Ποστόλους.

σ+λ>ζλ : τῆς λεμονιᾶς>τῆς λεμοῦ-ῦᾶς, τῆς λυγαριᾶς>τῆς λυαργῆᾶς.

σ+μ>ζμ : ἐσμάριον>ἄζμάρι-ζμάρι, σμίγω>ζμίω, κόσμος>κόζμος, σμαρίδα>ζμαρία, τοὺς μικροὺς>τοὺς μικρούς.

σ+ν>ζν : τοὺς νέους>τοὺς νέους, τῆς νεόνυμφης>τῆς ῦ-ῦόνυφ-φης.

σ+ρ>ζρ : τῆς ροδακινέας>τῆς ρουαίῦ-ῦᾶς, τῆς Ρόδου>τῆς Ρόδου, τὶς ρῶγες>τὶς ροῦες.

4. Τσιτακισμὸς τῶν σ, σ-σ.

Ὁ τσιτακισμὸς τοῦ σ-σ, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει ἕκτασιν εἰς τὰ ἰδιώματα Καρπάθου, Κάσου, Ἀστυπαλαίας, Λέρου ἐν μέρει καὶ εἰς τινὰ ἰδιώματα τῆς Χίου,² εἰς τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν ἰδιώματα συναντᾶται μόνον εἰς τὰς κοινὰς ἐν τῇ Νεοελληνικῇ περιπτώσει πάσσαλος>πασσούλι>πατσούλ-λι, rakal (τουρκ.)>τσακ-χάλι, σακάτης>τσακχάτης, σακκοράφα>τσακχοράφα, σαρδέλ-λα>τσαρδέλ-λα, σιλιπορδῶ>τσιλιπορδῶ.³

5. Τσιτακισμὸς τοῦ ξ.

ξ>τσ : ἐξαπρωθῶ>τσαπ-πῶθω καὶ διὰ τὸν ἀόρ.>τσαπ-πῶν-νω,⁴ ἐξώφλοιον>τσώφλω,⁵ λύγξ>λόξικας>λύτσικας.

6. Τσιτακισμὸς τοῦ ψ.

ψ>τσ : καυσοκνίδα>*καψοκνία⁶>κατσουκνία>τσουκνία>τσουκνοῦα, κοψαύτης>κουτσάφτης>κουτσόφτης,⁷ κοψώτιον>κοτσώτι>κοτσούτι>κουτσούτθι (εἶδος σφραγίδος γιδοπροβάτων διὰ κοπῆς τμήματος τοῦ ἄτός), κοψονόρης>κοτσονόρης>κουτσοννόρης -α, κοψουράδης>κοτσουράδης>κουτσουράδης ἐπών. (ἐξ οὗσ. κοψουράδι>κουτσουράδι;).

1. Ἡ τροπὴ αὕτη τοῦ σ ἤδη ἀρχαία. Βλ. Schwyzer, Griech. Gram. 1, 217 : Ζμυρναῖος, ψήφιζμα, πρεζβευτάς, ἀμφιζβήτησιν, κ.ἄ.

2. Βλ. Pernot, Chio 289 κέξ.

3. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 114.

4. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 115.

5. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 248.

6. Βλ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 115.

7. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 315.

7. Ἐκλέπτυνσις τοῦ φθόγγου τζ-νδζ.

Εἰς τὰ ἰδιώματα τῶν χωρίων τῆς Κῶ, καὶ ἐν μέρει εἰς τὸ ἰδίωμα Χώρας, τὸ σύμφωνον ζ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ λέξεως εὐρισκόμενον ἀκούεται πάντοτε ὡς διπλοῦν ζ-ζ : Ἐκ τῆς τοιαύτης προφορᾶς τοῦ ζ, ἣτις ἴσως εἶναι κατάλοιπον τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τοῦ συμφώνου τούτου, ὡς ὑποθέτει ὁ Χατζιδάκις,¹ ἢ ἀρχαία ἐξέλιξις τῆς ἀρχαιοτέρας προφορᾶς τοῦ ζ ὡς δζ, ὡς δέχεται ὁ Rohlfz,² οἱ φθόγγοι τζ-νδζ, εἴτε εἰς λέξεις τῆς κοινῆς εὐρίσκονται οὗτοι εἴτε εἰς ξένα δάνεια, δὲν εἶναι ἀνεκτοὶ εἰς τὰ ἰδιώματά μας καὶ ὑφίστανται ἐκλέπτυνσιν ἀφομοιουμένου τοῦ ν ὑπὸ τοῦ ζ : *volteggiare* > *βολτετζάρω* > *βορτεζ-ζάρω*, *τζάμι* > *ζάμι*, *τζαμόπορτα* > *ζαμόπορτα*, *τζέπη* > *ζέπη*, ρ. *τζεπώνω* > *ζεπών-νω*, *τέντζερες* > *τέζ-ζερη*, *τζαναπέτης* > *ζαν-ναπέτης*, *τζιέρι* > *ζιέρι*, *τζίτζικας* > *ζίζ-ζικας*, *τζίτζιφο* > *ζίζ-ζιφο*, *γάντζος* > *γάζ-ζος*, *γεμιτζῆς* > *γεμιζ-ζῆς* - *γιμιζ-ζῆς*, *καφεντζῆς* > *καφεζ-ζῆς*, *νεράντζι* > *νεράζ-ζι*, *μαντζουράνα* > *μαζ-ζουράνα*, *μαντζούνη* > *μαζ-ζούνη*, *μελιντζάνα* > *μελιζ-ζάνα*, *μούντζα* > *μούζ-ζα*, *σκαντζόχοιρος* > *σκαζ-ζόχοιρος*, *φαναρτζῆς* > *φαναρζ-ζῆς*, *φλετζάνι* > *φλιζ-ζάνι* καὶ *μεγεθ. φλιζ-ζάνα*, *τζάνερο* > *ζάν-νερο*, *Χατζῆς* > *Χαζ-ζῆς*, *Χατζηάμαλλος* (*Χατζῆς* + Ἄμαλλος, ἐπών.) > *Χαζ-ζάμαλλος*, *Χαζ-ζηδιαμανδῆς*, *Χαζ-ζηνικολός*.

8. Ἀφομοιώσις τοῦ -ς πρὸ τὸ τ.

Εἰς τὸ ἰδίωμα Κεφάλου παρατηρεῖται ἀφομοιωτικὴ ἐπίδρασις τοῦ τ ἐπὶ τοῦ ς. Τὸ ἀφομοιούμενον ς τυγχάνει εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τελικόν, τὸ δὲ ἀφομοιοῦν τ πάντοτε ἀρχικὸν ἄρθρου :

-ς + τ = τ-τ : εἰς τὸν ἀέρα > ἐς τὸν ἀγέρα > ἐτ-τὸν ἀγέρα, εἰς τὴν μάμμην > τ-τῆμ μάμ-μη(ν), καλῶς το τὸ παιδί μου > καλῶτ-το τὸ παιῖμ-μου, μέσα εἰς τὴν μέσην > μέσ' ἔς τὴν μέσην > μέτ-τῆμ μέση(ν), μέσα εἰς τὴν βάρκαν > μέσ' ἔς τὴν βάρκαν > μέτ-τῆβ-βάγκα(ν), μέσα εἰς τὸν γιालόν > μέσ' ἔς τὸν γιालόν > μέτ-τόγ-γιαλό(ν), πῶς τὸν περιπαίξει > πῶτ-τόμ βεριπαίζ-ζει.

Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο φαινόμενον ἀφομοιώσεως, ἐκ τῶν σπανιωτέρων τῆς Νεοελληνικῆς, παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν Τσακωνικὴν : ἔς τὸ > τ-τὸ > ἔό, *στάνιό* > *ξάνιό*,³ καὶ τὰ κατω-ιταλικὰ Νεοελληνικὰ ἰδιώματα : ὁ θεῖος των > ο *tiollo*, ὁ κύρης του > ο *úrirttu*,⁴ ἐνῶ εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ Πόντου παρατηρεῖται ἡ ἀντίστροφος ἀφομοίωσις : ς + τ > ς-σ : ἔς τὸν > ἔς-σόν, ἔς τὸν ἄνθρωπον > ἔς-σόν ἄνθρωπον.⁵

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 426.

2. Βλ. Rohlfz, Aussprache z (ζ), 6.

Περὶ τῆς ἐκλεπτύνσεως τῶν τσ-(ν)τζ εἰς σ-(σ), ζ-(ζ) ἔχει ἐτοιμὴν ἐκτενῆ πραγματείαν, ὡς δύνανται νὰ γνωρίζω, ὁ συνάδελφος κ. Σ. Μάνεσης, τὴν ὁποίαν σκοπεύει νὰ ὑποβάλλῃ ὡς διδακτορικὴν διατριβήν.

3. Βλ. G. Anagnostopoulos, Tsakon. Gramm., 19, 21.

4. Βλ. Rohlfz, Histor. Gramm., 81.— Πβ. Σ. Καψωμένου, Λεξικογρ. Δελτ. Γ' (1941), 111 : ἄτ-τό, ἄτ-τῆ *συκέα*.

5. Βλ. Α. Παπυδοπούλου, Ἱστορ. Γραμμ. Πόντ., 24.

9. Ψιλωτική επίδρασις τοῦ σ ἐπὶ τῶν δασέων θ, φ, χ.

Ὅπως συμβαίνει γενικῶς εἰς τὴν κοινὴν οὔτω καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κω τὸ σ ἐπίδραξ ψιλωτικῶς ἐπὶ τῶν δασέων θ, φ, χ ἐντὸς λέξεως.

σθ>στ : ἀσθένεια>ἀστένεια, ἐμπροσθινός>μπροστινός, ὀπισθία>πιστιὰ-πισκιά καὶ οἱ ἄβρ. ἐσκεπάσθην, ἐξεχάσθην, συνεφθάσθην>ἐσκεπάστηκα, ἐξεχάστηκα, ἐσφτάστηκα κ.ἄ. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη τοῦ σ ἐπὶ τοῦ θ δὲν ἀσχεῖται ἐν συνεκφορᾷ : τοὺς θεριστά(ε)ς, τοὺς θεομβαίχτες, τῆς θείας.

σχ>σκ : ἐσχάρα>σκάρα κοιν., μοσχάπιον>μοσκάπ-πιον(ν), σχάζω>σκάζω-σκῶ ἐκ τοῦ ἄβρ. ἔσκασα, σχαστός>σκαστός, σχέδιον>σκέδιο(ν) (Χώρα), σκέδιο(ν) (χωριά), σχολή>σκόλη, σχίζω>σκίζ-ζω (Χώρα), σκίζ-ζω (χωριά), σχιζώτιον>σκίζ-ζούτι. Ἐν συνεκφορᾷ συναντώμενα τὰ σύμφωνα ταῦτα μένουσιν ἀνεπηρέαστα.

σφ>σπ : μόνον ἐν τῇ λέξει ἀσφόδελος>ἀσπόιλ-λας.¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Συμφωνικὰ συμπλέγματα.

1. Ὅμας συμπλεγμάτων τοῦ β :

βγ : εἰς τὸ ἰδίωμα Χώρας ἀμετάβλητον.

βγ+α, ο, ου>βγ ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν. καὶ Χώρα παλαιότ.), βγάλλω>βγάλ-λω, ἀβγδ>ἀβ-γδ, ἀβγούλα>ἀβγούλ-λα, ὑπανδρεύω>πανδρεύγω>πανδρεύγω.

βγ+ε, ι>βγ ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν.) : βγαίνω>βγαίν-νω, φεύγεις>φείβεις, μαγειρεύετε>μαειρεύετε>μαερέβετε.

βγ+α, ο>φκ (Κέφαλ., Πυλ.) : ἀβγδ>ἀφκδ, ἀβγατίζω>φατιζ-ζω, βγάλλω>φκάλ-λω, ζευγᾶς>ζ-ζευκᾶς, αὐγή>ἀφκή.²

βδ>βδ ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ. καὶ Χώρα παλαιότ.) : ἐβδομάδα>ἐβδομά(δ)α>ἐβδομά, βδέλλα>βδέλ-λα - ἀβδέλ-λα, ἐβδομήντα>ἐβδομήντα.³

βδ>φτ (Κέφαλ.) : βδέλλα>φτέλ-λα - ἀφτέλ-λα, ἐβδομάδα>φτομά, ἐβδομαδარი>φτομαάρι.⁴

βλ>γλ ('Ασφενδ.) : βλέπω>γλέπω, βλεπιδός>γλεπιδός.⁵

βγλ>βλ (κοιν.) : ζευγλα>ζ-ζεῦλα, ζευγλόραμμα>ζ-ζευλόραμ-μα.

βμ>μ-μ (κοιν.) : πνεῦμα>πνέμ-μα, ἐν τῇ φρ. τ' Ἀτ Πνεμ-μάτου.

1. Πβ. Rohlf's, E.W. 259 : sruδéδδα<ἀσφόδελος.

2. Πβ. Σακελλαρίου, Κυπριακά 2, 485 : φατιζω<ἀβγατίζω.— Σ. Μενάρδου, Ἄθηνᾶ 6 (1894), 158 : ζευκάρω.— Α. Τσορανακίς, Phonétique, 116.

3. Πβ. Χ. Πατελίδου, Φωνητική, 44.

4. Πβ. Σ. Μενάρδου, ἐνθ' ἄν., 158 : φατίν.

5. Πβ. Α. Τσορανακίς, ἐνθ' ἄν., 118.

2. Ὅμας τοῦ γ.

γδ>γδ ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Πυλ.) : γδέρνω>γδέρνω, ἄγδαρτος>ἄγδαρτος, ἀμύγδαλον>ἀμύγδαλο(ν)>μύγδαλο.

γδ>γτ>χτ (Κέφαλ.) : ἀμύγδαλα>μύγταλα>μύχταλα,¹ ἐκδύομαι>γτύν-νομαι>χτύν-νομαι, Μαγδαληνή>Μυγδαληνή>Μυχταληνή (παρετυμολ. πρὸς τὸ (α)μύγδαλο).

γμ>μν ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ. καὶ ἐν μέρει Χώρα) : στιγμῆ>στεμνή,² στιγμίτσα>στεμνίτσα.

γμ>μμ : στίγμα>στίμ-μα, κοιν. μάλαγμα>μάλαμ-μα ('Ασφενδ.).

γμ>μ ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) : πρᾶγμα>πρᾶμα κοιν., ταραγμὸς>ταραμὸς, ταραγμίδι>ταραμίδι (Πυλ.), σφυγμὸς>σφυμὸς κοιν., πνιγμὸς>πνιμὸς, ροδόσταγμα>ρο(δ)όσταγμο>ροόσταμο,³ ἄρμεγμα>ἄρμεμα, σταλαγματιὰ>σταλαμαθζιά ('Αντιμάχ. Ἄσφενδ. Καρδάμεν. Πυλ.)-σταλαματ-τιὰ (Κέφαλ.), φλέγμα>φλέμα, φραγμὸς>φραμὸς.

γν>χν : παιγνίδιον>παιχνί(δ)ι κοιν., ἐμπήγνυμι>μβήχνω (πιθανῶς ἐκ τοῦ ἄορ. ἔμψη-ξα κατὰ τὸ ἔδειξα-δείχνω).⁴

3. Ὅμας τοῦ δ.

δρ>γρ : ἀδράκτιον>ἀδράχτι>ἀγρᾶχτι.⁵

4. Ὅμας τοῦ θ.

θμ>φν : ἀναριθμητος>ἀρίφνητος⁶ ἤδη μεσν., στάθμη>στάφνη : φρ. εὔρα τῆς στάφνην (ρύθμισέ το), σταθμίζω>σταφνίζ-ζω, παράσταθμον>παράσταφνο.⁷

θρ>χρ : ἄνθρωπος>ἄθρωπος>ἄχρωπος.⁸

5. Ὅμας τοῦ φ.

φθ>φσ>ψ : φθειρ>ψεῖρα (κατὰ τὸ ψύλλος)⁹ κοιν.

φθ>φτ : ἄφθαστος>ἄφταστος, φθάνω>φτάν-νω, Ἐλευθέριος>Λευτέρης, ὀφθαλμίζω>φταρμίζ-ζω, ὡς ἐν τῇ κοινῇ.

φτ>βδ : ἐξευτελίζω>ξεβδελ-λίζ-ζω μετοχ. ξεβδελ-λισμένος, ἐξευτέλισμα>ξεβδέλ-λισμα ('Αντιμάχ., Καρδάμεν.).

φθρ>θρ : ἄρκευθος>ἄρκευθρος>ἄσκέθρας, σκάλευθρον>σκάλεθρο(ν).¹⁰

φτ+ι>φκί : εὐθειάζω>φτειάζω>φτειάν-νω>φκείάν-νω, ἀφτί>ἀφτιά>ἀφκιά, πτύω>πτυῶ>φκῦῶ, πτύαλον-^{*}πτυάλιον>φκῦάλλ-ῶ.

1. Πβ. Α. Tsopanakis, Phonétique, 118.

2. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 119 : στιμνή.

3. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 119.

4. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 219 : μπήχνω.— Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 119.

5. Πβ. Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου Σύμμ. 1, 73 : ἀγρᾶττι.— Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 120 : ἀγρᾶχτι.

6. Βλ. Χρον. Μορ. II, στ. 3600 : ἐκεῖνοι τῆς Ἀνατολῆς ἀρίφνητοι τοῦ ἡλθαν.

7. Πβ. Μ. Μιχαηλίδου-Νουάρου, ἐνθ' ἄν., 95.

8. Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 120.

9. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 467, ὑποσ. 1.

10. Βλ. Πολυδεύκους, Ὀνομ., VII, 22.— Πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 120 : σκάλαθρος.

φχ>φκ+α-ο-ου : εὐχομαι>εὔκομαι, εὐχαριστῶ>φκαριστῶ, καυχῶμαι>καυκοῦμαι κοιν.
φχ>φκ+ε-ι : εὐχή>εὐκή, εὐχέλαιον>εὐκέλαιο(ν), καυχησιάρης>καυκήσάρης.

6. Ὅμας τοῦ χ.

χθ>χτ ὡς ἐν τῇ κοινῇ : ὄχθος>ὄχτος,¹ προχθές>προχτές, ἐπλέχθη>ἐμβλέχτη, ἐχθρός>ὄχτρος.

χθ>φν : πενιχρός>περιχνός>περιφνός : φρ. τῆμ βεριφνήν δου σκλάβα(ν).

7. Ὅμας τοῦ λ.

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ Νεοελληνικά ιδιώματα οὕτω καὶ εἰς τὰ Κωακὰ τὸ λ ἀκολουθούμενον ὑπὸ ἐνὸς ἄλλου συμφώνου γίνεται ρ : ² ἀνέλπιστος>ἀνόρπιστος, ἐλπίδα>ὄρπι(δ)α, βάλσαμον>βάρσαμο, Μελπομένη>Μερπομένη, ἀλφαβήτα>ἄρφα-βήτα, ἀδερφός>ἄ(δ)ερφός, δελφίνι>δερφίνι, χαλκεύω>χαρκέβγω, Ἀλκιβιάδης>Ἀρκίβιάδης, ἄλσος>ἄρσος, Παναγία τ' ἄρσου τοπων. (Χώρα), παλτὸν>παρτό(ν), κόλπος>κόλφος>³ κόρφος, ἐγκόλπιον>ἀνγόρφι, ψάλτης>ψάρτης, ὀφθαλμίζω>φταρμίζ-ζω, ἀμολγεύς-ἀμόλγιον>ἀμούργι, ἄltana>ἄρτάνα, bayildim>παῖρδιζ-ζω, κάλτσα>κάρσα, τόλμησις>τόρμηση (Πυλ.).

8. Ὅμας τοῦ ρ.

ργ ἐν ιδιώματι Χώρας ἀμετάβλητον : ἐργάτης>ἄργάτης, πύργος>πύργος, ὑπουργός>πουργός.

ργ>ργ (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : σπαργώ>σπαργών-νω>σπαργών-νω, ἀργός>ἄργός, ἀπόεργος>ἀπόεργος, μαργαριτάρι>μαργαριτάρι(ν), πύργος>πύργος, ὑπουργός>πουργός.⁴

ργ>ρκ⁵ (Κέφαλ.) : ἀργός>ἀρκός, μαργαριτάρι>μαρκαριτάρι(ν), ἐργάτης>ἀρκάτης, ὀψὲ ἀργά>ψέαρκα, κυψελουργός>υψελ-λουρκός.

ρθ>ρτ ὡς ἐν τῇ κοινῇ : νάρθηξ-νάρθηκας>ἀνάρτηκας, Ὀρθοδοξία>Ὀρτοδοξία, ὀρθομύλι>ἄρτομύλι, παραθαλαμίδιον>βαρταλαμί.

ρβ>ρπ (Κέφαλ.) : πάρβας>πάρπας, barbier>παρπέρης, σπερβέρι>σπαρπέρι.

ρχ+α, ο, ου>ρκ ὡς ἐν τῇ κοινῇ : Ἀρχάγγελος>Ἀρκάνγελος, ἔρχομαι>ἐρκομαι, ἄρχοντας>ἄρκονδας, παρέρχομαι>παράρκομαι : φρ. παρἄρκουνδαι τὰ κὸκχαλά του καὶ ποκόβγεται τὸ μωρό (ἐξαρθρώνονται τὰ ὀστᾶ του καὶ κοψομεσιάζεται τὸ μωρό).

ρχ>ρκ+ε, ι (Ἀντιμάχ., Ἀσφενδ., Καρδάμεν., Κέφαλ., Πυλ.) : ἀρχή>ἀρκή, ἀρχιχρονα>ἀρκίχροῦ-ῆά, ἀρχίζω>ἀρκίζ-ζω, ἀρχεύω>ἀρκέβγω, ἄορ. ἤρκεφα, ὄρχεις-ὄρχίδια>ἀρκίδία.

1. Πβ. A. Tsopanakis, Phonétique, 121.

2. Πβ. Dieterich, Sporaden, 65. — Pernot, Chio 300 κέξ. — X. Παντελίδου, Φωνητική, 44. — A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 122.

3. Ἐν Χριστιαν. Ἐπιγρ. «εἰς κόλφους Ἀβραάμ» βλ. Dieterich, Untersuch., 106.

4. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 123.

5. Πβ. Dieterich, ἐνθ' ἄν., 103 ἄρκυρον, ληθαρκήσης<ἀργυρον, ληθαργήσης. — Σ. Μεγάροδου, Ἀθηνᾶ 6 (1894), 157.

ρχ>ρκ+ε, ι (Χώρα) : ἀρχαῖα>ἀρκαῖα, ἀρχιχροινά>ἀρχιχροῦ-ῥά, ἀρχεύω>ἀρκεύγω.
 ρδ>ρδ¹ ('Αντιμάχ., 'Ασφενδ., Καρδάμεν., Πυλ.) : παρδάλης>παρδάλης, πέρδικα>
 πέρδικα, Καρδάμενα>Καρδάμενα, σκόρδον>σκόρδο(ν).
 ρδ>ρτ² (Κέφαλ.) : πέρδικα>πέρτικα, περτικόπουλ-λο, σκόρδον>σκόρτο(ν), σκορ-ταλ-λά,
 καρδιά>καρτιά, κορδόνι>κορτόνι, τερεβίνθια>δραμίθια>τραμίθια>ἀρταμίτ-τια.
 (λπ)>ρπ>ρφ :³ ἐγκόλπιον>ἀγκόρπι>ἀγκόρφι, κόλπος>κόρπος>κόρφος.
 ρσ>ρτσ (Κέφαλ.) : ἀρσενικός>ἀρτσινικός, ἀρσενικοθήλυκος>ἀρτσινικοθήλυκος.

9. 'Ομάς τοῦ κ.

κβ>γβ>βγ : ἐκβαίνω>ἐβγαίνω⁴>βγαίν-νω (Χώρα), ἐκβάλλω>ἐγβάλλω>βγάλ-λω (Χώρα).
 κδ>γδ : ἐκδέρω>γδέρω>γδέρνω, ἐκδύω>γδύν-νω⁵ κοιν.
 κλ>γλ : ἐκλυτώω>γλυτών-νω, ἐκλιστρῶ>γλιτρῶ κοιν.
 κν>γν : κνάπτω>γνάπτω>γνάφω⁶, σύντεκνος>σύνδεγνος ('Ασφενδ.).
 κμ>γμ :⁷ ἀκμαῖος>ἄκνιος⁸ - ἄκνῦ-ῥος, ἀκμάζω>ἀκνιάζ-ζω - κνῦ-ῥάζ-ζω.
 κτ>γτ ὡς ἐν τῇ κοινῇ : ἀνοικτός>ἀν-νοιχτός, ἀδράκτι>ἀδράχτι, δάκτυλον>δάχτυλο,
 κτένι>χτένι, κτυπῶ>χτυπῶ κοιν.

10. 'Ομάς τοῦ π.

πτ>φτ ὡς ἐν τῇ κοινῇ : ἄπτω>ἄφτω-ἔφτω ἐκ τοῦ ἀορ. ἦψα, βλάπτω>βλάφτω, θάπτω>
 θάφτω, σκάπτω>σκάφτω, ἀπὸ τὴν Κέφαλον>ἀφ' τὴν Κέφαλον (ἐν ἐγγράφῳ
 τοῦ 1694).
 πτ>φτ>βγ ('Αντιμάχ., Καρδάμεν., Κέφαλ.) : θάπτω>θάφτω>θάβγω, σκάπτω>σκάφτω>
 σκάβγω κατὰ τὰ εἰς -εύω>-εύγω : φυτεύω>φυτεύγω, διὰ τὸν ἀορ. (βλ. ἄνωτ.
 σελ. 44) πκ>φκ : ἐπακροῶμαι>φκροῦμαι.⁹

11. 'Ομάς τοῦ τ.

τρ>δρ : ἀτράκτιον>ἀδράχτι,¹⁰ tramontana>δραμουνδάνα.¹¹
 τλ>κλ καὶ ἐξ ἀναπτύξεως ν>γκλ : τολύπη¹²>τουλούπα>τλούπα>κλούπα>ἀγκλούπα,
 ἐξαντλῶ>ξεγκλῶ, ἐξαντλίζω>ξεγκλίζ-ζω.

1. Πβ. Dieterich, Sporaden, 64-65 : κέρδος, πέρδικα, ἀρδάχτι Κάλυμνος, Λέρος, 'Αστυπά-
 λαια.—X. Πατελίδου, Φωνητική 44 : Κάρπαθος ('Ελυμπος) Κῶς.—A. Tsopanakis, Phoné-
 tique, 123.

2. Πβ. Dieterich, Untersuch., 282-283.—Σ. Μενάρδου, ἐνθ' ἄν., 157.

3. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 123.

4. Πβ. Mayser, Gramm., Pap. 1, 226 : ἐγβαίνοντος, ἐγβάλλειν. Διὰ τὰς φωνητικὰς ἀπο-
 χρώσεις τῶν συμπλ. βγ, γδ βλ. ἄνωτ. σ. 61.

5. Πβ. Mayser, ἐνθ' ἄν., 226 : ἐγ δεξιῶν, ἐγδοχῆς.

6. Πβ. E. Σπανδωνίδη, Κρητ. τραγ., 150 : ἐγναφε.—A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 124.

7. Πβ. Dieterich, Untersuch, 109 : λικμίζω>λικνίζω.

8. Βλ. 'Ιστ. Λεξ. 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν.

9. Βλ. 'Ιστ. Λεξ. 'Ακαδ. 'Αθηνῶν.

10. Βλ. 'Ησυχ. : ἄτρακτος : βέλος μεταφορικῶς. καὶ ὁ ἄδρακτος.

11. Πβ. A. Tsopanakis, ἐνθ' ἄν., 125.

12. Βλ. Λεξ. 'Αρχ. 'Ελλ. Liddel-Scott-John, ἐν λ. τολύπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Τὸ τελικὸν -ν.

Τὰ ιδιώματα τῆς Κῶ παρουσιάζουν μεγάλας ὁμοιότητας ὡς πρὸς τὴν διατήσιν τοῦ τελικοῦ -ν καὶ τὴν ἐν γένει λειτουργίαν αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ πρὸς τὰ λοιπὰ Δωδεκανησιακὰ ιδιώματα καὶ τὴν διάλεκτον τῆς Κύπρου, εἰδικώτερον δὲ πρὸς τὰ Ροδιακὰ ιδιώματα¹. Τὸ τελικὸν -ν διατηρεῖται εἰς ἄς θέσεις ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ ὅπου τοῦτο ἀνεπτύχθη ἐκ λόγων ἀναλογίας. Εἰς τὸ τέλος φράσεως σιγεῖται. Ἡ σίγησις αὐτοῦ ἐν τούτοις δὲν εἶναι πλήρης. Τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν στενούμενον πῶς διατηρεῖ ἓνα ἔνρινον ἑλαφρὸν τόνον, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαλοῦντος δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς τὸ ν. Ὁ ἑλαφρὸς ἔνρινος οὗτος τόνος ὀλοκληροῦται ἀμέσως εἰς ν ὅταν ἐν μέσῳ φράσεως ἢ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἢ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου, καὶ τότε εἶναι αἰσθητὴ ἢ παρουσία τοῦ ν, ἀφομοιουμένου πρὸς τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τῆς ἐπομένης λέξεως ἢ ἄλλην τινὰ τροπὴν λαμβάνοντος ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ ἀκολουθοῦντος συμφώνου. Ἐν γένει τὸ τελικὸν -ν τὸ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως καὶ τὸ ἐκ λόγων ἀναλογίας ἀναπτυσσόμενον θεωρεῖται ὑπάρχον :

1/ Εἰς τὴν αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσεν. καὶ τοῦ θηλ. ἄρθρου καὶ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἄρθρων τῶν τριῶν γενῶν.

2/ Εἰς τὴν αἰτ. ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν γεν. πληθυντ. τῶν τριῶν γενῶν τῶν οὐσιαστικῶν, τῶν ἐπιθέτων, τῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῶν ἀριθμητικῶν.

3/ Εἰς τὴν ὄνομ. καὶ αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ γεν. πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων εἰς -ακιν, -ιν, -ιδιν, -ον, -ουλ-λιν, -α : γάλα(ν), πρᾶμα(ν), τάμα(ν), σῶμα(ν).

4/ Εἰς τὰ ρήματα. Τὸ ἐξ ἀρχαίας κληρονομίας καὶ τὸ ἐκ λόγων ἀναλογίας ἀναπτύχθην : ἤμουν, ἤσουν, ἤτον, ἤμεστον, ἤστον, ἤτον. Ἐλούν-νουμουν, ἐλούν-νουσουν, ἐλούν-νετον, ἐλούν-νομέστον, ἐλούν-νεστον, ἐλούν-νοντον.

5/ Εἰς ἐπιρρήματα, συνδέσμους, ἐπιφωνήματα : μὴν, σάν, μαζ-ζίν, πιόν (πλέον), πολ-λύν, λ-λίον,² κ.ἄ.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις τὸ ν ἀκούεται εὐκρινῶς ἐν μέσῳ φράσεως ἐν συνεκφορᾷ, ὅταν ἔπεται λέξις ἀρχομένη ἀπὸ φωνήεντος : τὴν ἡμέρα(ν), τῶν ἡμερῶ(ν), ἕναν ἀρνάκι(ν), εἶδεν ἕναν ὄφρυ(ν), τὸ παι(δ)ὶν ἐξύπνησε(ν), ἕνασ σακχούλ-λιν ὀλοκαίνουρῆ(ν), φωνάζ-ζουσιν ἄγρια, κλαίει πικρὸν ἐκέϊνος καὶ κλαίουσιν οὐλ-λοι, εἶνδα πρᾶμαν ἤτο(ν) ;

Ἐπίσταται ἀφομοιωτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου τῆς ἐπομένης λέξεως, ὅταν εἶναι ἐν ἑκ τῶν συμφώνων : β, γ, δ, φ, χ, θ, σ, λ, ρ, μ :

1. Βλ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 126 κέξ.

2. Βλ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 126.

- $v+\beta=\beta+\beta$: ¹ τῶν Βαῖτων>τῶβ Βαῖω(ν), τὴν βασιλίσσαν>τῆβ βασιλίσ-σα(ν), δὲν βούλεται νὰ ἔλθῃ>ἔβ-βούλεται νᾶσση, συμβούλιον>συβ-βούλιο, δὲν δέχεται πλέον συμβουλάς>ἔδ δέχεται πῆλὸς συβ-βουλές.
- $v+\gamma=\gamma-\gamma$: εἰς τὸν γάμον σου>ς τὸν γάμοσ-σου, τὴν γαῖδάραν>τῆγ γαάρα(ν), θὰ τὸν γελοῦν θέλου(ν)>ἄ τὸν γελοῦθ-θέλου(ν).
- $v+\delta=\delta-\delta$: τὸν δάσκαλον>τὸδ-δάσκαλο(ν), δὲν δύναμαι>ἔδ-δύνομαι, ἄγε εἰς τὸν δαίμονα>ἄμε 'ς τὸδ-δαίμονα.²
- $v+\varphi=\varphi-\varphi$: τὸν φόβον μου νὰ ἔχῃς>τὸφ-φόομ-μου νᾶχῃς, δὲν φοβοῦμαι>ἔφ-φοοῦμαι, θὰ τὴν φάγη ἢ λύπη>ἄ τῆφ-φάη ἢ λύπη, συμφάγιον>συφ-φάι, συμφάμιλος>συφ-φάμιλος, ὁμφάλιον>ἄφ-φάλ-λι.
- $v+\chi=\chi-\chi$: δὲν τὸν φοβοῦμαι τὸν χάρον>ἔν δὸφ-φοοῦμαι τὸχ-χάρο(ν), μεγάλην χάριν σου ζητῶ>μιάληχ-χάρισ-σοῦ ζ-ζητῶ, συγχώρα με καὶ ὁ Θεὸς συγχωρέσει σε >συχ-χώρα με ἔι ὁ Θεὸς συχ-χωρέσει σε, κόγχη>κόχ-χῆ : φρ. ἡ κόχ-χῆ τοῦ μ-μαθῆλοῦ, σύγχριστος>σύχ-χριστος.³
- $v+\theta=\theta-\theta$: ἔλα, ἂν θέλῃς>ἄθ-θέλῃς, ἔλα, δὲν θέλω>ἔθ-θέλω, ἐπάνω εἰς τὸν θυμὸν του>πάνω 'ς τὸθ-θυμὸν δου, ἴονθος>ἰθθ-θός, ἀνθός>ἄθ-θός, γρονθίζω>γροθ-θίζ-ζω, ἐξακανθίζω>ξεγκαθ-θίζ-ζω, ξανθός>ξαθ-θός, κήρινθος>κέραθ-θός, πενθερός>πεθ-θερός, μελάνθιον>μελάθ-θι, ὀλύνθιον>ἄλύθ-θι.
- $v+\lambda=\lambda-\lambda$: ἔχεις τὸν λόγον μου>ἔχῃς τὸλ-λόομ μου, ἡῦρεν ἕνα λάγακα>ηῦρεν ἕνα-λάακα(ν) (λάγακας : μεγεθ. τοῦ λαγός), τὴν λάμπαν>τῆλ-λάμπα(ν).
- $v+\mu=\mu-\mu$ > ἂν μὲ θέλῃς>ἄμ-με θέλῃς, τῶν μεγάλων ἀνθρώπων>τῶμ-μιάλων ἄθ-θρώπων(ν), μαζὶ μὲ τὸν μέγαν μου ἀδελφὸν>μαζ-ζιμ-μὲ τὸμ-μιάλομ μου ἄ(δ)ερ-φός(ν).
- $v+\sigma=\sigma-\sigma$: δὲν σὲ φοβοῦμαι>ἔσ-σε φοοῦμαι, δὲν σοῦ ὁμοιάζει>ἔσ-σου μοιάζ-ζει, μὴν συλλογῆσαι>μῆσ-συλ-λοέσαι.
- $v+\zeta=\zeta-\zeta$: ¹ εἰς τὴν ζωὴν μου>ς τῆζ-ζωήμ-μου, τὸν ζυγὸν>τὸζ-ζυό(ν), σύνζωμος>σύζ-ζουμος (ὁ ὑγρός, ὁ ὑδαρής) : φρ. σύζ-ζουμον δῶκαμες τὸ φαί.
- $v+\xi, v+\psi=\xi, \psi$: τὸν ξυλοφᾶν>τὸ ξυλοφᾶ(ν), σύνξυλα>σύξυλα, τῶν ψαλτάδων>τῶ ψαρτά(δ)ω(ν).

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ Νεοελληνικὰ ἰδιώματα, πλὴν τῶν τῆς Καρπάθου⁵ καὶ Κάσου, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ, τὸ τελικὸν -ν καὶ τὸ ἐν μέσῳ λέξεως, εὐρισκόμενον πρὸ τῶν ἀήχων ψιλῶν κ, π, τ, δὲν ἀφομοιοῦται ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιδρῶν

1. Πβ. Dieterich, Sporaden, 83.— Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 429.— Σ. Μενάρδου, Ἀθηνᾶ 6 (1894), 165 κέξ.— Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 48.— Α. Tsorpanakis, Phonétique, 126.

2. Ἐν τῇ λ. ἐνδημιά>ἐνδημιά τὸ ν δὲν ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ δ, ἴσως διότι τοῦτο διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν προφορὰν d.

3. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἔνθ' ἄν., 127 : ὀλοσύχριστος.

4. Εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ καὶ ἐν γένει τὰ Δωδεκανησιακὰ τὸ ἐκ παραδόσεως ζ προφέρεται ὡς διπλοῦν ζ-ζ, διὰ τοῦτο δὲν γίνεται αἰσθητὴ ἢ ἀφομοίωσις τοῦ ν πρὸς αὐτό. Εἰς περιπτώσεις ὅμως, ὅπως εἰς τὴν λ. ζωὴ ὅπου τὸ ζ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς κοινῆς ἐλεπτύνθη, γίνεται σαφὴς ἢ ἀφομοίωσις : τὴν ζωὴν μου>τῆζ-ζωήμ-μου.— Πβ. Α. Tsorpanakis, ἔνθ' ἄν., 127.

5. Βλ. Μ. Μιχαηλίδου - Νουίρου, Γλωσσ. Καρπάθ., 24.— Κάσος, 10.

μεταβάλλει ταῦτα εἰς μέσα ἤχηρά *g, b, d*. Πρὸ τοῦ *π* τρέπεται εἰς *μ*: ἐπῆγεν εἰς τὸν πόλεμον>ἐπῆεν-ε-³ς τὸμ βόλεμο, τὸν κακὸν ἄνθρωπον>τὸν γακὸν ἄθ-θρωπο(ν), ἔταξέν το 'ς τὴν Παναγιὰ>ἤταξέν δο 'ς τῆμ βαναγιά, τὸν παλαιὸν καιρὸν>τὸμ βαλ-λὸν γαιρό(ν), Ἀντώνης>Νδώνης.¹ Ἡ ἐπὶ τῶν ψιλῶν ἀήχων ἐπίδρασις αὕτη τοῦ *ν* ἀσκεῖται καὶ ὅταν ταῦτα εὐρίσκωνται ἐπὶ κεφαλῆς συμφωνικῶν συμπλεγμάτων: τὴν τρομάραν μου νᾶχης>τὴν ἀρομάραμ-μου νᾶχης, τὸν κρεμασμένον>τὸν γρεμ-μασμένο(ν), τὴν κλωσσαριὰν>τὴν γλωσ-σαργιά(ν), τὴν προῖκα>τῆμ βροῦκα.

Τὸ τελικὸν -ν πρὸ τῶν διπλῶν συμφώνων ἐξαφάνιζεται: τὴν *T*-τούλ-λαν (Μαριετούλα-Δημητρούλα)>τῆ *T*-ιούλ-λα(ν), τὴν *T*-ταλ-λὴν (Θάλεια)>τῆ *T*-ιαλ-λή(ν), τὸν *Π*-πυλιλῆν>τὸ *Π*ῆ-υ-λιλή(ν) ἐπών., τὴν *K*-κίναν>τῆ *K*-χίν-να(ν).²

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΦΩΝΗΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΚ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΙΤΙΩΝ

1. Μετάθεσις συμφώνων.

α/ Παρὰ φθόγγον: ἀδράχτι>ἀρδάχτι³ (Κέφαλ.), ἀργάχτι ('Αντιμάχ., Ἄσφενδ., Καρδάμεν.), δερμόνι>δρεμόνι>ρεμόνι,⁴ κροκόδειλος>κορκόδιαλος>κουρκοῦβῆγαλ-λος,⁵ σκορπιός>σχροπιός>σχροφῆιός.⁶

Ἡ μετάθεσις σβ>βσ>βζ καὶ σφ>φσ εἰς τὸ ἰδίωμα Κεφάλου παρουσιάζει ἕκτασιν νόμου: ἀσβέστης>ἀβζέστης, καντηλοσβέστης⁷>κανδήλαβζέστης, σβήνω>βζήν-νω, σβίγα>βζία, σβηστήρι>βζηστήρι, σβούρα>βζούρα, σβέρκος>βζέρκος, σβουρῶ>βζουρῶ, σβουρίζω>βζουρίζ-ζω, σφάζω>φσάζ-ζω, σφακτὸν>φσαχτό(ν), σφαλῶ>φσαλῶ, ἀσφάλιστος>ἀφσάλιστος, σφενδόνη>φσονδόνα, σφενδονῶ>φσενδονῶ>φσονδονῶ, ἀσπάραγος>ἀσφάραγος>σφαράγκι>φσαράνγι, σφήκα>φσήκα, σφηκόνι>φσηκόνι, σφήνα>φσήνα, σφονδύλι>φσονδύλι, σφαῖρα>φσαῖρα, σφακίδα>φσακία, σφιγγω>φσίγγω, Ἄσφενδιοῦ>Ἀφσενδιοῦ, Ἄσφενδιανός>Ἀφσενδιανός.⁸

β/ Παρὰ συλλαβὴν: ἀεροπλάνον>ἀρεοπλάνο(ν),⁹ ἄγρωστις>ἄγωστρις>ἄοστρος,¹⁰ ἀμέλγω>ἀλμέγω¹¹>(ᾶ)ρμέω, ἀρσενικός>σερνικός (Χώρα), εἰδοποιῶ>δειοποιῶ,¹² εἰ-

1. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 128.

2. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 128.

3. Πβ. Β. Φάβη, Μετάθεσις, 107.

4. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 136.

5. Πβ. Dieterich, Untersuch., 110: κορκόδειλος.

6. Πβ. Rohlf, E. W. 1983: skropiu.

7. Πβ. Kalitsunakis, Erklär., 75.

8. Πβ. Σ. Μενάρδου, Κύπρ., 160: φσογγῶ, φσάζω, βζήν-νω-ζ-ζήν-νω.

9. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 107.

10. Πβ. Kalitsunakis, ἐνθ' ἄν., 3: Ἴος ἄωστρα.

11. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 108.

12. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 109.

δωλον>δείωλο(ν),¹ θύμβρα>θρύμβη,² πικρός>πρικός και πριχύς, σπαρτεύω>παστρέύω³>παστρέύω.

2. Ἀντιμετάθεσις φθόγγων.

Παρά συλλαβήν : ἀγούρουδας ;⁴>ἀγού(δ)ουρας, γνωρίζω>γρωνίζ-ζω,⁵ γυναικίτι>γεναιτίζι,⁶ ἀνακομβώνομαι>νεπουγκών-νομαι (διὰ μεταβολῆς τοῦ ποιοῦ τῶν φθόγγων), δενδρολίβανον>ἀνδρολίβανο(ν) (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἄνδρας)>ἀνδρινόβαλο (Κέφαλ.), κληρονομῶ>κληνορομῶ,⁷ κληρονομιά>κληνορομιά, καπυρογίδα>(καπυρός+αἷγα) καρυπογία>καραπογιὰ>καραπ-ψιδγιά (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἀπιδιά), ὄνειρο>ὄρεινο (Ἀσφενδ.), πεταλίδα>πατελ-λία, πενιχρός>περιχνός,⁸ Πηληλόπη>Πηλενόπη>Πηληνόπη-Πληνόπη (Κέφαλ.), φαλακρός>φαρακλός, φαλάκρα>φαράκλα, Χαράλαμπος>Χαλάραμβος,⁹ ὠρολόγι>ρολόϊ>λοροί κοιν.

3. Ἀνομοίωσις.

α/ Συγκοπή συλλαβῆς : "Ὅπως ἐν τῇ Νεοελληνικῇ κοινῇ, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς συγκοπῆς ἐνὸς συμφώνου ἢ ἐνὸς φωνήεντος ἢ καὶ ὀλοκλήρου συλλαβῆς, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ λέξει καὶ εἰς δύο ἄλλεπαλλήλους ἢ παρακειμένους συλλαβὰς ἢ καὶ ἐν φράσει ἐπαναλαμβανομένη στερεοτύπως ὑπάρχουν ὅμοια σύμφωνα ἢ ὅμοια φωνήεντα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλῶσση :¹⁰ ἀναρίθμητος>ἀναρίφνητος>ἀρίφνητος πολλαχ., ἀνεμοστρόβιλος>ἀνεμούστρουλ-λας, ἀστραποπελέκι>ἀστροπελέκι,¹¹ ἐλελίφασκος>ἐλελιφασκιά>ἀλεσφακιά - ἀλισφακιά,¹² κακὸν χρόνον νᾶχης>κακόχρον-νᾶ(χ)ης, ροδοδάφνα>ροδάφνα>ἀροδάφνα,¹³ μόνον καὶ μόνον>μόν γαί μό(ν).¹⁴

β/ Ἀποβολή συμφώνου : δενδρολίβανον>ἐνδρολίβανο>ἀνδρολί(β)ανο (παρετ. πρὸς τὸ ἄνδρας), κάμωμα>κάωμα,¹⁵ πώποτε>πούπετα>πούετα-πούετις, αὐθέντης>αὐτέντης>ἀφ-φένδης.¹⁶

1. Πβ. Β. Φάβη, Μετάθεσις, 109.

2. Πβ. Rohlf, E. W. 796: *trumba*.

3. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 108.

4. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 109.

5. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 109.

6. Πβ. Β. Φάβη, ἐνθ' ἄν., 110.

7. Πβ. Α. Tsoranakis, Phonétique, 135.

8. Πβ. Dieterich, Sporaden, 70 : Λέρος, Κῶς.

9. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 136.

10. Πβ. G. Meyer, Griech. Gram., 393.— Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 323.

11. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 193.

12. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 141.

13. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 142.

14. Πβ. Α. Tsoranakis, ἐνθ' ἄν., 141.

15. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἄν., 236.

16. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 325.— Einleitung, 287. — A. Dihle, Glotta, XXXIX (1960), 77-83 (ἐνθ' αὐτῆς καὶ πᾶσα ἡ προηγουμένη βιβλιογραφία).

γ| 'Αντικατάστασις συμφώνου δι' ἄλλου συγγενοῦς :

ρ>λ : ἄροτρον>ἄλετρο(ν),¹ γρήγορα>γλήγορα-γλήγορις (κατὰ τὰ ἔνωρις, ἀποβραδύς), Γρηγόριος>Γλήγορης,² κορμός>κορμάριον-κορμάλλι>σκουρμάλ-λι, περιστέρι>πελιστέρει.³

ν>λ : ἀναμένω>ἀλημένω>λημένω,⁴ ἀνυφάντης - ἢ ἀνυφαντοῦ>ἀλεφανδοῦ,⁵ ὄνωνις>ὄωννίδα>ὄλωνία>ἄλωνία⁶ (παρετυμολ. πρὸς τὸ ἄλωνι).

λ>ν : λαλαγγίτης>ναλαγγίτης>νελανγίτης,⁷ ἀλληλοβοήθεια>λ-ληνοβούθεια>λ-ληνοβούθειο.

λ>ρ : φιλοκαλία>φροκαλία>φροκαλ-λά, φιλοκαλῶ>φροκαλῶ,⁸ κοιν.

δ>β : Δαυῖδ>Δαυῖδης>Βαυῖδης>Βαῖθ-θης.

χ>κ : χρυσοχός>χρουσοχός>χρουσοκός.

4. Παρετυμολογία.

ἀπαλλοτριώνω>πολ-λυτριών-νω, ἀπαλλοτριώσεις>πολ-λυτρίωση (παρετυμ. πρὸς τὸ πολ-λύς), ἄρτοκλασία>ἄρτοπλασία⁹ (πρὸς τὸ πλάσσω), αὐτεξούσιος>ἑφταξούσιος¹⁰ (πρὸς τὸ ἑφτά), ἀνυφάντης>ἀνυφαντάρης>καλυφαντάρης-καλεφαντάρης (=ἢ ἀράχνη, παρετυμολ. πρὸς τὸ καλός + ὑφαντής), 'Ἀστυπάλαια>'Ἀστροπαλ-λά (πρὸς τὸ ἄστρον), Βρυόκαστρον>'Εβριόκαστρον>'Οβριόκαστρο(ν) (πρὸς τὸ 'Εβριός-'Οβριός = 'Εβραῖος), γερανός>γερανοὶ>οὐρανοὶ (πρὸς τὸ οὐρανός) : φρ. περνοῦν οἱ οὐρανοὶ (διαβαίνουν τὰ πτηνὰ γερανοὶ), δυσεντερία>λυσενδερία (πρὸς τὸ λύω), δενδρολίβανον>ἀνδρολίβανον(ν) (πρὸς τὸ ἄνδρας), ἐξορία>ὄξορία, ἐξοχή>ὄξοχή (πρὸς τὸ ὄξω), ἐξαπτέρυγα>ξεφτέργγια (πρὸς τὴν ἐξ-ξε), εὐκάλυπτος>ἑφτάλευκος (πρὸς τὸ ἑφτά καὶ τὸ λευκός), Εὐαγγέλιον>βγανγγέλιο (πρὸς τὸ βγαίνω, ὡς ἐξερχομένου τοῦ ἱερέως εἰς τὴν ὠραίαν πύλην πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς), εὐχολόγημα>ἀφκολόημα (Κέφαλ., πρὸς τὸ ἀβγδ>ἀφκό, ὡς ἐκ τῆς προσφορᾶς ὦων εἰς τὸν ἱερέα), θύλακος>φύλακος>φύλακας (πρὸς τὸ φυλάσσω), ἰξός>ἰξάσι>μυξάσι, ἰξασιά>(τὸ δένδρον ἰξός)>μυξασκιά (πρὸς τὸ μύξα, ὡς ἐκ τοῦ κολλώδους), κολολαμποῦσα>χαραλαμποῦσα (πρὸς τὸ χαρά), κορυφοβελόνα>καρφοβολόνα¹¹ (πρὸς τὸ καρφί), κατανάλωσις>κατανάγλωσις (πρὸς τὸ γλῶσσα;), kalabalik>καταπαλίζι (πρὸς τὴν κατά), κινηματο-

1. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 328. — Σακελλαρίου, Κυπριακὰ 2, 439. — Rohlf, E.W. 220 : ἄλατρο Bona.

2. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 329.

3. Dieterich, Sporaden, 70 : Κῶς, Μύκονος. — Χ. Παντελίδου, Φωνητική, 50 : Κάλυμνος, Σύμη, Μεγίστη. — Α. Tsorpanakis, Phonétique, 144.

4. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 328.

5. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἄν., 328 : ἀλυφαντής Κρήτη, Κύπρος, Στερελλ.

6. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἄν., 328 : 'Ικαρία.

7. Πβ. Κουκουλέ, Οἰνουντιακά, 280 : λαλαγγίδες. — Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 145 ταλανγούτα.

8. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 1, 330.

9. Πβ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 503.

10. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 151.

11. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 150.

γράφος>λίματογράφος (πρὸς τὸ κῦμα;), κορυδαλλός>σκορδαλ-λός (πρὸς τὸ σκόρδον;), Μαγδαληνή>Μυγδαληνή (πρὸς τὸ (ἄ)μύγαλον), Κρυσταλλοῦ>Χρουσαλ-λοῦ (πρὸς τὸ χρυσός>χρουσός) τοπων., μεσοσπιτιά (ὁ ἐλεύθερος χῶρος εἰς τὸ κέντρον οἰκίας)>μισοσπιθιά (πρὸς τὸ μισός), νοσοκομεῖον>μισοκομεῖο(ν),¹ νοσοκομεῖον>εἰσοκομεῖο(ν) (Κέφαλ., πρὸς τὴν εἰς), ὄνωνις>ὄνωνίδα>ἀνωνίδα>άλωνία (πρὸς τὸ ἄλωνι), νάρκισσος-ναρκίσσια>νερακίσσια>νερακίζγια (πρὸς τὸ νερό;), πανάχραντος>(ὁ εὐήθης) παράχραντος (πρὸς τὴν παρά), Πανορμίτης>Παλαρμυώτης (πρὸς τὸ παλάρι [ἀπαλός+ἄρνι;] τὸ πρῶτον ἐν τῷ ποιμνίῳ γεννώμενον ἄρνιον, τὸ ὁποῖον ἀφιερῶται ὑπὸ τοῦ ποιμένος εἰς τὴν ἱεράν Μοῆν Πανορμίτου ἐν Σύμῃ), Πανορμίτης>Πανερημυώτης>Παλερημυώτης (πρὸς τὸ ἔρημος), πτελεοκουκιά>ἄβδέλ-λοκουκ-ῆ (πρὸς τὸ (ἄ)βδέλλα), ραδίκια>νεροδιάγια (Κέφαλ., πρὸς τὸ νερό), σωλήνας>χείλ-λιῶνας (πρὸς τὰ χεῖλη, ἐκ τοῦ αὐλακος, τὸν ὁποῖον σχηματίζουν ἐπὶ τοῦ στηθαίου τοῦ δώματος οἰκίας, ἵνα διοχετεύωνται τὰ νερὰ τῆς βροχῆς (τὴν παρετυμολογίαν προφανῶς διηυκόλυνεν ἡ ἀντιμετάθεσις τῶν ω-η>η-ω), Τῆς Ἀναλήψεως>Τοῦ Συναληψιοῦ (πρὸς τὸ συναλείφω), τῆς Τρωάδος>Τῆς Τριάδος:² ἐν τῇ φρ. εἶπεν δῆς πκίον δῆς Τριάδος τὰ κακὰ (λόγια), τακκούνι>τρακχούνι (πρὸς τὸ τράκ-τράκ), τρωξαλλίς-τρωξαλλίδα-κραξαλ-λί(δ)α (πρὸς τὸ κράσσω, ὡς φωνάζουσα διαρκῶς), φανατικός>θανατικός (πρὸς τὸ θάνατος), φιλάδελφος>χιλ-λάερφος³ (εἶδος ἱέρακος, πρὸς τὸ χίλια), χλωροσαύρα>χρουσοσάβλα (πρὸς τὸ χρυσός>χρουσός, ἐκ τοῦ πρασινοκιτρίνου χρώματος αὐτῆς).

5. Συμφυρμός.

ἄγωμεν+γύρευε>ἄμε+γύρευε>ἀμέρευγε, εἰς πολλὰ ἔτη>σπολ-λάτη,⁴ σπολ-λάτε κοιν., κάτουρον+οὐρήθρα>κατουρουρήθρα>κατρουρήθρα>κατρουλ-λήθρα,⁵ μιὰ γουλιὰ>μιάουλ-λιά+λιγάκι>μιαουλ-λάκι,⁶ κακὸν πρὶν νὰ ἰδῆ>κακόμβριν-νάη.

6. Κατ' ἀναλογίαν μεταβολή.

ἄπτω>ἄφτω>ἔφτω ἐκ τοῦ ἄορ. ἦπα ὡς ἐκ τοῦ εἶχα-ἔχω, ἦρθα-ἔρχομαι, γύψ>γύπης>ἀγύπης>ἄπτης⁶ (κατὰ τὸ ἀετός), ἐχῖνος>ἀχιῦ-ῦός κατὰ τὸ ἀστακός,⁸ σκιά>ἦσκιος κατὰ τὸ ἥλιος⁹ κοιν., ὄψε>ψές κατὰ τὸ χθές, ὄψε ἀργά>ψές ἀρκά, πεζεύω>ποζ-ζεύγω¹⁰ κατὰ τὸ ἀποζεύω, κατάλειμμα>κατέλειμμα κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν κατὰ>κατέ, τοπων. Κατελείμ-ματα¹¹ (Ἀντιμάχεια).

1. Πβ. Α. Tsorpanakis, Phonétique, 150.

2. Πβ. Δ. Βαγιακάκου, Τρωάδα, 145 κέξ.

3. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 151: χιλέϊρφι.

4. Πβ. Χ. Παντελίδου, Προσθήκη, 423.

5. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 152.

6. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 152.

7. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 148: ἀυπάς.

8. Βλ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 148.

9. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 128.

10. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 314.

11. Πβ. Α. Tsorpanakis, ἐνθ' ἄν., 148.— Χ. Παπαχριστοδούλου, Ἐτοπων. 91.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Διπλᾶ σύμφωνα.

Ὡς εἶναι γνωστόν, τὰ διπλᾶ σύμφωνα εἰς τὴν Νεοελληνικὴν κοινὴν γράφονται μόνον εἰς ἅς θέσεις ὑπῆρχον ταῦτα καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἐνῶ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον ἔχουν ἀπλοποιηθῆ. Ἐξαιρέσειν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀποτελοῦν τὰ διπλωτικά καλούμενα ἰδιώματα τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς : 1/ τὰ Δωδεκανησιακά,¹ 2/ ἡ διάλεκτος τῆς Κύπρου,² 3/ ἡ τῆς Χίου,³ 4/ ἡ τῆς Ἰκαρίας,⁴ 5/ ἡ τῆς Κύμης (Εὐβοίας), 6/ τὰ ἰδιώματα τινῶν ἐκ τῶν νοτίων Σποράδων,⁵ 7/ τὸ ἰδίωμα Λιβυσίου⁶ (Μ. Ἀσίας), 8/ τὰ Κατω-ιταλικά ἰδιώματα⁷ καὶ 9/ τὰ Καππαδοκικά ἐν μέρει.⁸ Μεταξὺ τούτων τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀντιπροσωπευτικῶν.

Τὰ ἀκουόμενα ἐν αὐτοῖς διπλᾶ σύμφωνα διακρίνονται εἰς : 1/ τὰ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, 2/ τὰ ἐκ δανείων ξένων προερχόμενα καὶ 3/ τὰ ὑστερογενῆ. Τὰ πρῶτα ἀκούονται ὅπου ἀκριβῶς ὑπῆρχον καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν : ἄλλος, ἀλλάσσω, βάλλω, βδέλλα, γλῶσσα, γράμμα, θάλασσα, κρύσταλλον, λάκκος, μέλισσα, πάσσω, πίσσα, ράμμα, σκάμμα, στέλλω, φράσσω, ψάλλω > ἄλ-λος, ἄλ-λάσ-σω, βάλ-λω, ἀβδέλ-λα, γλῶσ-σα, γράμ-μα, θάλασ-σα, κρούσταλ-λο(ν), λάκ-χος, μέλισ-σα, πάσ-σω, πίσ-σα, ράμ-μα, σκάμ-μα, στέλ-λω, φράσ-σω, ψάλ-λω.

Τὰ δεύτερα ἀκούονται εἰς τὰς ἐκ ξένων γλῶσσῶν εἰσελθούσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λέξεις : γούν-να (λατ. gunna), κάτ-θης (λατ. cattus), μασέλ-λα (ἰταλ. mas-cella), πουλ-λί (λατ. pullus), σορόκ-χος (ὁ ἄνεμος σιρόκος, ἰταλ. scirocco), τ-θελ-λάλης (τουρ. tellâl), τ-θεμεν-νές (τουρ. temena), τόκ-χα (ἰταλ. tocca) κ.ἄ.

Ἡ δίπλωσις τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου τῶν ἐκ τῆς Τουρκικῆς προερχομένων λέξεων : π-ἡαρσᾶς (parça), π-ἡασᾶς (paşa), π-ἡούλ-λι (pul), τ-θελ-λάλης (tellâl) καὶ τ-θεμεν-νές (temena) ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὴν ἐν τῇ Τουρκικῇ ἔντονον προφορὰν τῶν συμφώνων τούτων.

Τὰ ὑστερογενῆ διπλᾶ προῆλθον ἄλλα μὲν ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ ν πρὸς τὸ ἀρχι-

1. Βλ. Dieterich, Sporaden, 90.— X. Παντελίδου, Φωνητική, 28 κέξ.— A. Tzoranakis, Phonétique, 152 κέξ.— M. Μιχαηλίδου-Νουάρου, Γλωσσ. Καρπάθ., 19 κέξ., Κάσος, 10.— Ἄν. Καρανασιάση, Ἀστυπάλαια, 116 κέξ.— H. Seiler, Geminaten, 209 κέξ.

2. Βλ. Σ. Μενάρδου, Κύπρ., 165 κέξ.

3. Βλ. Pernot, Chio, 381 κέξ.

4. Βλ. Γ. Χατζιδάκι, MNE 2, 424 κέξ.

5. Βλ. Γ. Βογιατζίδου, Ἀθηνᾶ 37 (1925), 115 κέξ.

6. Βλ. Μουσαίου, Βατταρισμοί, Ἀθῆναι (1883).— I. Χαριτωνίδου, Λιβύσσιον Ν. Ἄνδριώτη, Λιβίσι, 44 κέξ.

7. Βλ. Rohlf's, Histor. Gramm., 77 κέξ.— S. Caratzas, Origine, 79 κέξ.

8. Βλ. Ν. Ἀνδριώτη, Φάρασα, Ἀθῆναι (1948).— I. Κεσίσογλου, Οὐλαγάτς, 33, 47, 66, 92, 97.

κὸν σύμφωνον τῆς ἐπομένης : ἄνθρωπος > ἄθ—θρωπος, νύμφη > νύφ-φη, πενθερός > πεθ-θερός, τὴν βασιλίτισσαν > τῆβ-βασίλισ-σα(ν), τὸν λόγον > τὸλ-λόο(ν), τὸν φόβον > τόφ-φόο(ν), ἄλλα ἐκ λόγων ἀναλογίας : πολ-λύς, πολ-λύ πρὸς τὸ πολλοί, πολλά, ὀλίγον > λ-λίο πιθανῶς πρὸς τὸ ἀντίθετον πολ-λοί, δὲν μὲ μέλ-λει πρὸς τὸ μέλ-λω, ὁμαλόω > μαλ-λών-νω παρετυμολ. πρὸς τὸ μαλ-λί (μαλ-λοτραβιέσαι),¹ ἄλλα ἐξ ἐπιδράσεως καταλήξεων τὰς ὁποίας ἐδανείσθη ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς (ἢ τῆς Λατινικῆς) : κυψέλη > δυψέλ-λι, κουρέλ-λι, καμβανέλ-λι κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν κατάλ.-ellum λατιν., -ello ἰταλ., ζουμπούλι > ζ-ζουμβούλ-λι (τουρκ. sümbül), κουμούλ-λι κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν κατάλ. -ουλλι (λατ. -ulla), καμινέτ-το κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἰταλ. κατάλ. -etto² καὶ ἄλλα.

Πολλὰ ὑστερογενῆ διπλᾶ ὀφείλουσαν τὴν γένεσίν των εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τόνου καὶ εἰς ἄλλους παράγοντας, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Τὰ διπλᾶ ταῦτα σύμφωνα (ἀρχαῖα, ξένα ἢ ὑστερογενῆ) δὲν ἀκούονται εἰς τὰ ιδιώματά μας (προφανῶς δὲ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ διπλωτικά) σαφῶς κεχωρισμένα ὡς δύο ὅμοια σύμφωνα, ἀλλὰ ὡς ἓν σύμφωνον χρονικῆς διαρκείας μακροτέρας τῆς τῶν ἀπλῶν συμφώνων προφερόμενον ἐντονώτερον.³ Διὰ τὸν λόγον τοῦτον θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ τὰ διπλᾶ ταῦτα σύμφωνα καὶ μακρὰ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀπλᾶ, τὰ βραχείας διαρκείας σύμφωνα.

Ἡ παρουσία τῶν διπλῶν συμφώνων εἰς ὠρισμένα μόνον ιδιώματα τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς ἀπησχόλησε τοὺς ἐρευνητὰς ἤδη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας.

Ὁ *J. Schmitt*⁴ ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ σήμερον ἀκούμενα διπλᾶ σύμφωνα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἀλλ' ἐδημιουργήθησαν ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ τόνου. Αἱ περιπτώσεις θάλασ-σα, μέλισ-σα, δὲν συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης.

Τὴν γνώμην τοῦ *Schmitt* ἐδέχθη ἐν πολλοῖς ὁ *Pernot*.⁵ Ἀντιθέτως οἱ *Thumb*,⁶ *Γ. Χατζιδάκις*,⁷ *Schwyzger*⁸ καὶ *Rohlf's*⁹ δὲν ἀποκλείουν μὲν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τόνου, δέχονται ὅμως τὸ ὅλον ζήτημα ὡς ἐνδεικτικὸν ἀρχαϊσμὸν τῶν ἐν λόγῳ ιδιωμάτων. Ὁ *A. Τσοπανάκης*,¹⁰ παραθέτων τὰ διπλᾶ σύμφωνα ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει αὐτῶν εἰς τὰ Ροδιακὰ ιδιώματα, δέχεται ὡς πρὸς τὴν δημιουργίαν ὑστερογενῶν διπλῶν τὴν συμβολὴν τοῦ τόνου ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως καὶ παραθέτει περιπτώσεις διπλώσεως συμφώνων εἰς τὴν πρὸ τοῦ τόνου καὶ τὴν μετὰ τὸν τόνον συλλαβὴν.

1. Βλ. *S. Caratzas*, Origine, 84.

2. Πβ. *S. Caratzas*, ἐνθ' ἄν., 82.

3. Πβ. *S. Caratzas*, ἐνθ' ἄν., 81.—Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, Ἀκαδημειακὰ Β', 522 διὰ τὴν προσφορὰν τῶν διπλῶν παρ' ἀρχαίους.

4. Βλ. *I. F.* (Anzeiger) 12 (1901), 71 κέξ.

5. Βλ. *Pernot*, Chio 324 κέξ.

6. Βλ. *Hellenismus* 21-22.

7. Βλ. *Γ. Χατζιδάκι*, *MNE* 2, 424 κέξ.

8. Βλ. *Schwyzger*, *Griech. Gramm.* 1, 125.

9. Βλ. *Rohlf's*, *Histor. Gramm.*, 77.

10. Βλ. *A. Tsopanakis*, *Phonétique*, 153 κέξ.

Ὁ Seiler,¹ μελετήσας ἐπὶ τόπου τὰ διπλᾶ σύμφωνα, ἀποδίδει τόσον τὴν διατήρησιν τῶν ἐξ ἀρχαίας κληρονομίας διπλῶν, ὅσον καὶ τὴν δημιουργίαν ὑστερογενῶν τοιούτων εἰς τάσιν (Tendenz), ἧτις ἐξεδηλώθη κατὰ τοὺς πρώτους ἤδη μετακλασσικούς χρόνους. Εἰς τὴν τάσιν ταύτην ἀποδίδει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, καὶ τὴν ποσοτικὴν διαφορὰν τῶν τονουμένων καὶ ἀτόνων φωνηέντων, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὰ ἰδιώματά μας.

Ἡ ἀπλοποίησις τῶν διπλῶν συμφώνων μαρτυρεῖται ἀπὸ τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος, σποραδικῶς μὲν εἰς ἐπιγραφάς,² συχνότερον δὲ εἰς παπύρους.³ Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἤρχισεν ἐμφανιζομένη καὶ ἡ δίπλωσις ἀπλῶν συμφώνων.⁴

Τὸ φαινόμενον τῆς ἀπλοποιήσεως τῶν διπλῶν συμφώνων, τὸ ὁποῖον ἐπεβλήθη καὶ ἐπεκράτησεν ἔκτοτε εἰς τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ χώρου, ἐνθα ὠμιλεῖτο ἡ Ἑλληνική, φαίνεται ὅτι δὲν ἔθιξε τὰ ἰδιώματά μας καὶ τὰ λοιπὰ διπλωτικά τῆς Μεσημβρινῆς Νεοελληνικῆς. Ἀντιθέτως παρατηρεῖται εἰς αὐτὰ τάσις, ὅπως ὅλα τὰ διπλᾶ σύμφωνα προφέρονται μετ' ἐμφάσεως καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ τάσις αὕτη δὲν εἶναι νεώτερον φαινόμενον. Πιθανὸν δὲ εἶναι ὅτι ἐκ ταύτης προῆλθε καὶ ἡ δάσυνσις τοῦ β' τῶν διπλῶν ψιλῶν: κ-κ>κχ: κοῦκκος>κοῦκχος, π-π>π-π̄: κάππος>κάπ-πος, ρίψ-ιπός - ρίπα>ρίπ-πα, Φίλιππος>Φίλιπ-πος, τ-τ+τ-τ̄>τθ: πίτ-τα>πίτ-θα.⁵

Ἐκτὸς τῆς ἐπιδράσεως τοῦ τόνου, πολὺ συνέβαλε διὰ τὴν δημιουργίαν ὑστερογενῶν διπλῶν εἰς τὰ ἰδιώματά μας ἡ «κλειστή» συλλαβή.

Γνωρίζομεν ὅτι ὁ συλλαβισμὸς τῶν λέξεων εἰς τὴν Νεοελληνικὴν κοινὴν γίνεται πάντοτε κατὰ «ἀνοιχτάς» συλλαβάς: σφυρίχτρα>σφυ-ρί-χτρα, ἀστραπή>ἀ-στραπή, ἐνῶ εἰς τὰ ἰδιώματά μας γίνεται κατὰ τρόπον ἰδιόρρυθμον, δηλαδὴ τὰ συμφωνικά συμπλέγματα χωρίζονται πάντοτε: σφυ-ρίχ-τρα, ἀσ-τρα-πή, σφενδόνη>σφον-δό-να, τὰ δὲ ἀπλᾶ σύμφωνα, τὰ εὐρισκόμενα μεταξὺ φωνηέντων, τὸ ἕτερον τῶν ὁποίων φέρει ἢ ὄχι τόνον, καθίστανται κατὰ τὸν συλλαβισμὸν διπλᾶ ἢ μακρὰ καὶ συλλαβίζονται κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ αὐτῶν μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἡμισυ μὲ τὸ ἐπόμενον.

Οὕτω: κῆπος>ῆπ-πος, κίσηρις>ῆσις-σηρας, κόμαρον>κούμ-μαρο, ἄγλις>ιθος—γλίθ-θα - βλίθ-θα, ρίψ-ιπός - ρίπα>ρίπ-πα, σήμερον>σῆμ-μερις, χρήματα>χρήματα, καλάθι>καλάθ-θι, ἀπίδιον>ἀπ-πί(θ)ι, ἐμβόλιον>μβόλ-λι, ὀμφάλιον>ᾠφ-φάλ-λι. Ἀλλὰ καὶ παιπάλη>πάσπαλ-λη, πέρυσι>πέρυς-σι πρόβατον>πρόατ-το, κυπαρίσσι>κυπ-παρίσ-σι κ.ἄ., ὅπου ἡ δίπλωσις συμφώνου τελεῖται ἄνευ τῆς συμβολῆς τοῦ τόνου.

Ἡ τάσις πρὸς δίπλωσιν ἀπλῶν συμφώνων διαφόρως ἐκδηλουμένη εἰς τὰ ἰδιώματα, εἰς ἃ παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς διπλώσεως, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν

1. Βλ. Glotta XXXVI (1958), 231.

2. B. Meisterhans - Schwyzer, Att. Inschr., 95.— Schwyzer, Pergam. Inschr., 122 κέξ.— Nachmanson, Magn. Inschr., 88 κέξ.

3. Βλ. Mayser, Gramm. Pap. 1, 211.

4. Βλ. Mayser, ἐνθ' ἄν., 216.

5. Πβ. Τὰ ἀρχαῖα Ἄτθις παρὰ τὸ Ἄττικός, βάκχος, σάπφειρος, ἱκχος, βλ. Mayser, ἐνθ' ἄν., 316.

γένεσιν ὑστερογενῶν διπλῶν εἰς θέσεις μὴ κοινὰς μεταξὺ τῶν ἰδιωμάτων τούτων.

Οὕτω ἐν Χίῳ : πέταλον>πέταλ-λο, αἷμα>αἷμ-μα, ἀσήμι>ἀσ-σήμι, γυναῖκα>γεν-ναῖκα, πρᾶμα>πρᾶμ-μα. Ἐν Ρόδῳ : κανέλλα>καν-νέλ-λα, τουφέκι>τουφέκ-ζί(ν), βάρφω>βάρφ-φω. Ἐν Κάσῳ : πούσουλαι>μθούσ-σουλαι. Ἐν Καρπάθῳ : ὄχεντρα>ἔχ-χενδρα, ζάχαρη>ζάχ-χαρη, συνάχι>συνάχ-χι, τυχαίνω>τυχ-χαίνω. Ἐν Καλύμνῳ : κυπαρίσσι>τσυπαρίσ-σι. Ἐνῶ ἐν Κῶ : πέταλο(ν), αἷμα, ἀσήμι, γυναῖκα, ἄχενδρα, ζ-ζάχαρη, συνάχι, τουφέκι, βάρφω, μθούσουλαι, τυχαίν-νω, λαχαίν-νω, ζυπ-λαρίσ-σι.

Διπλούμενα σύμφωνα. - Προφορὰ αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀπλῶν συμφώνων μόνον τὸ ρ δὲν διετήρησεν εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ τὴν ἀρχαίαν δίπλωσιν αὐτοῦ : ἄρρωστος>ἄρωστος, ἄρραβῶν>ἄραβῶνας.

Εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦ χωρίου Ἀσφενδιοῦ ἀκούεται γενικῶς τὸ ρ ἔντονον καὶ τραχὺ ἰδίως παρὰ τὸ τονούμενον φωνῆεν : κυπαρίσσι>κυπ-λαρίσ-σι, νερόπλυμμα>νερόπλυμ-μα, ἱστορία>ἱστορία,¹ δὲν δύναται ὁμῶς νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι πρόκειται περὶ διπλώ-σεως. Περισσότερον σαφῆς φαίνεται ἡ δίπλωσις τοῦ ρ ἢ προερχομένη ἐξ ἀφομοιώ-σεως τοῦ τελικοῦ -ν πρὸς τὸ ἀρχικὸν ρ τῆς ἐπομένης λέξεως : τὸν ράπτῃν>τόρ-ράπτη(ν), τὴν ρῶγα>τήρ-ροῦα, τῶν Ρωμιῶν>τῶρ Ρωμιῶ(ν), ἀπὸ τὴν Ρόδον>πο-τήρ Ρόδο.

Δίπλωσις τοῦ λ : Αὕτη εἶναι συχνοτάτη εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας καταλήξεις :

- άλ-λι : βουβάλι>βουβάλ-λι, boscalle>μπουκχάλ-λι, κρυστάλλι>κρυστάλ-λι, μανουά-λι>μανάλ-λι, πορτοκάλλι>πορτοκάλ-λι, πρινάλλι>πρινάλ-λι (μικρὸς πρίνος-πρινά-ρι), ποντικάλλι>πονδικάλ-λι, κασκαβάλλι>κασκαβάλ-λι, canale>κανάλ-λι.
- έλ-λι (ἰταλ. -ello) : κοπέλι>κοπέλ-λι, κουρέλι>κουρέλ-λι, κουνέλι>κουνέλ-λι κ.ἄ.
- (ο)λ-λα : cazzarola>κατσαρόλ-λα, mezzasuola>μεζ-ζοσόλ-λα, πετσοκόλλα>(πε-τσι+κόλλα)>πετσοκόλ-λα.
- ουλ-λός : μακρουλ-λός, νερουλ-λός, κουτσοουλ-λός.
- ούλ-λα : κοῦκκος-κουκκούλα>κουκχούλ-λα, ἀβγούλ-λα (πλακούντιον φέρον ὄβον), cumulus>κουμούλ-λα, τρουτσούλ-λα (κορυφή), σακ-χούλ-λα καὶ τὰ ὀνόματα εἰς -ούλ-λα : Ἀφρούλ-λα, Μαριγούλ-λα, Σταματούλ-λα κ.ἄ.
- έλ-λα : ombrella>ἀμβρέλ-λα κοπέλα>κοπέλ-λα, ἀγρέλλιον>ἀγρέλα>ἀγρέλ-λα, κα-νέλλα (μεσν.)>κανέλ-λα, μπροστέλα>μθροστέλ-λα, mascela>μασέλ-λα, ria-tello>πιατέλ-λα (μεγεθ), κ.ἄ.
- ίλ-λης : Ἀπρίλ-λης, Κυτσίλ-λης (ἐπών.), Μαῖλ-λης (ἐπών.).
- λ-λάκι : ἀγρελ-λάκι, γυαλ-λάκι, καμβανελ-λάκι, κοπελ-λάκι, μαλ-λάκι, πουλ-λάκι (ὑποκορ. τῶν οὖσ. ἀγρέλ-λι, γυαλ-λί, καμβανέλ-λι κλπ.).
- λ-λᾶς : ἀβδελ-λᾶς (βδελλοπώλης), νερουλ-λᾶς, καπνουλ-λᾶς (ὁ καλλιεργῶν καπνόν), κυψελᾶς>δυψελ-λᾶς (ὁ μελισσοουργός), Κουτελ-λᾶς (ἐπών.).
- λ-λίτης : τρουτσούλ-λα (κορυφή) - τρουτσουλ-λίτης (ὁ κορυθαλλὸς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς

1. Ἐντονος προφορὰ τοῦ ρ ἀκούεται σποραδικῶς καὶ εἰς ἄλλα χωρία ὅπως ἐν Κεφάλῳ : ἀθήρητος, ἐν Ἀντιμαχεῖα : Σαζακνοί.— Πβ. Seiler, Glotta XXXVI, 214 : Σαρ-ρακηννοί.

κεφαλῆς αὐτοῦ λοφίου), τρύπα - τρυπαλ-λίτης (μεταφ. τὸ στρουθίον, ὡς διαι-
τώμενον ἐντὸς ὀπῶν τῶν τοίχων), κουτελ-λίτης (ἐπὶ οἴνου, ὁ πολὺ δυνατός).
-λ-λούρης : γυαλ-λούρης (ὁ ἔχων ἀστράπτοντας καὶ διεσταλμένους ὀφθαλμούς),
Καμβαλ-λούρης (ἐπῶν.), πασκαλ-λούρης (πάσχα>πάσκα + -λούρης ὁ καταλύων,
ὁ μὴ τηρῶν τὴν νηστείαν).
-λ-λω : βάλ-λω, βγάλ-λω, συμβάλ-λω, ψάλ-λω, μέλ-λω, παραγγέλ-λω, στέλ-λω,
τσιλ-λῶ, κολ-λῶ.

Διπλοῦν λ-λ (ἀρχαῖον ἢ ὑστερογενές) ἐντὸς τῶν λέξεων : ἀλλάσσω>λ-λάσ-σω,
ἄλλος>ἄλ-λος, βδέλλα>ἄβδέλ-λα, κελλι>κέλ-λί, κελ-λάρι(ν), μπαλώνω>(μεσν.)μβαλ-
λών-νω, κάλλη τὰ >κάλ-λη (ἀδιάντον ἢ καλλιτριχον, ἐκ τῶν πτεριδωδῶν) : φρ. -τὰ
κάλ-λη τοῦ πηαδῆιοῦ, κολλύρα>κουλ-λούρα, κυλλός>κουλ-λός, μαλλίον>μαλ-λί,
ὄλος>γούλ-λος, παλληκάριον (μεσν.)>παλ-ληκάρι, πολὺς>πολ-λὺς (κατὰ τὸ πολ-λοί),
τουρκ. pul>π-πούλ-λι, σέλινον>σέλ-λινο(ν), σκύλος>σχύλ-λος, φύλλον>φύλ-λο(ν),
ὀφέλλιον (μεσν.)>φελ-λί, ψύλλος>ψύλ-λος.

Προφορά τοῦ λ-λ : Εἰς μὲν τὰ ἰδιώματα τῆς Δυτ. Κῶ ('Αντιμάχ., Καρδάμεν.,
Κέφαλ.), τὸ λ-λ προφέρεται ὡς τὸ ἀπλοῦν, ἀλλὰ μακροτέρας χρονικῆς διαρκείας,
εἰς δὲ τὰ ἰδιώματα τῆς Ἀνατολ. Κῶ (Χώρα, Ἀσφενδ., Πυλ.) ἀκούεται προουρανικόν.
Τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης, κατὰ τὴν προφορὰν τοῦ δευτέρου λ, ἄπτεται τοῦ ἐμπροσθίου
τμήματος τοῦ οὐρανίσκου καὶ προκαλεῖ τὸν ἦχον ἑνὸς ἐλαφροῦ *d*. Πλησιάζει πρὸς
τὴν προφορὰν τοῦ λ-λ² εἰς τὰ Ροδιακὰ ἰδιώματα (πόλις Ρόδου, Κοσκινοῦ, Κρεμαστός,
Τριάντα, Παστίδα κλπ.), ἀποτελοῦν δὲ ἀμφοτέρω προβαθμίδα τοῦ Κατω-ιταλικοῦ
λ-λ>λ-λ.¹

Διπλοῦν ν-ν (ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως καὶ ὑστερογενές) :

*Ονόματα : γέν-να, πέν-να, πίν-να, γούν-να, κάν-να, κούν-να (ὁ σπόρος, ὁ πυ-
ρὴν καρποῦ), πάν-να, παν-νί, χάν-νος, ναι>ἴν-ναι.

*Ἐκ συνεκφορᾶς ἐν ἀρχῇ λέξεως : νέος>νιός>ῆ-ῆός (τὸν νιόν), ν-νοῦς (τὸν νοῦν),
ν-νύφ-φη (τὴν νύμφην), ν-νῶμος (τὸν ὄμιον).

Ρήματα : -άν-νω : πιάν-νω, φτάν-νω, προφτάν-νω, συφτάν-νω, χάν-νω, ξεχά-
ν-νω, κλάν-νω.²

-ων-νω : βουλ-λών-νω, γιμών-νω (γεμίζω, γεμώνω), (δ)ών-νω, ζ-ζυμών-νω, ζ-ζών-
νω, θαμβών-νω, θυμών-νω, κριθαρών-νω (ἐπὶ ἀνεμομόλου, ἀλέθω συνεχῶς κρι-
θάρι), λα(β)ών-νω, λα(δ)ών-νω, λασπών-νω, μβαλ-λών-νω, μεταῦ-ῆών-νω,
ὀμῶ>μών-νω, ξαπλών-νω, ἔξαμον-ἔξαμῶ>ἔξαμών-νω, ξεπατών-νω (καθαρί-
ζω τὸν πάτον τοῦ ἄλωνιου), π-ῆών-νω (ἀπωθῶ), σι(δ)ερών-νω, σιταρών-νω
(ἐπὶ ἀνεμομόλου, ἀλέθω συνεχῶς σιτάρι), σκαφιών-νω (κοιλαίνω τι), σκο-
τών-νω, στρών-νω, σών-νω, χών-νω.

-ουν-νω : λούω>λούν-νω, κινῶ>κουν-νῶ.

-αίν-νω, -έν-νω : βγαίν-νω, δέν-νω, μβαίν-νω, κατεβαίν-νω, καταλαβαίν-νω, λα-
χαίν-νω, νεσταίν-νω (ἀνασταίνω), πααίν-νω (πηγαίνω), παθ-θαίν-νω.

1. Βλ. A. Tsorpanakis, Phonétique, 157. Rohlf's, Gramm 77.

2. Ὁ διπλασιασμός τοῦ ν εἰς πάντα τὰ εἰς -νω (-ανω, -αίνω, -ούνω, -ένω) ρήματα προ-
ῆλθεν ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰ εἰς -ών-νω ρήματα.— Βλ. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 125.

-ίν-νω : δίν-νω, πίν-νω, φίν-νω, χύν-νω, ψήν-νω.

Διπλοῦν κ-κ : δισάκκι>δισάκ-ζί(ν), sambucus>σαμβουῦκ-χος, κακκά τὰ>κακχά τὰ, coccia>κόκ-χα, κόκκαλος>κόκ-χαλος, κοκκάριον>κουκ-χάρι(ν), κόκκινος>κόκ-ζίνος, κοῦκος>κοῦκ-χος, κουκουβάγια>κουκ-χουβᾶς, κοκκίον>κουκ-ζί(ν), λάκκος>λάκ-χος, rasso>πάκ-χο(ν), παλούκιον (μέγεθ.)-πάλουκας>πάλουκ-χας, μπουκιά (bocca)>μβουκ-χά.

ὀκᾶ>ὀκ-χά, rocca>ρόκ-χα, σάκκος>σάκ-χος, σακκούλιον>σακ-χούλ-λι(ν), σακκάκι>σακ-χάκι(ν), scirocco>σορόκ-χος, taccone>τακ-χούνι, tabacco (ἰσπαν. ta-racco)>ταμβάκ-χος, τουρκ. tübeki>τουμβεκ-ζί (εἶδος καπνοῦ), teneke>τενεκ-ζέες, toccare>τόκ-χα -ή, φουκαρᾶς (τουρκ. fokara)>φουκ-χαρᾶς.

Ρήματα : μπουκῶνω (bocca)>μβουκ-χών-νω, παλούκι-παλουκῶνω>παλουκ-χών-νω, τσακῶνω>τσακ-χών-νω, τρακάρω (attaccare)>τρακ-χάρω, ροκκίζω (ρόκ-κα)>ροκ-κίζ-ζω, κουκκίζω (κουκκί)>κουκ-κίζ-ζω (δίδω εἰς τὰ ζῶα κόκκους κριθῆς).

Προφορὰ τοῦ κ-κ : τὸ ὑπερωϊκὸν κ διπλούμενον ὑφίσταται δάσυνσιν κατὰ τὸ δεύτερον κ, τὸ ὁποῖον ἀκούεται ὡς χ : κοῦκ-κος>κοῦκ-χος, σάκ-κος>σάκ-χος.

Διπλοῦν σ-σ : -σ-σα : βόσκις-σα, γυαρένις-σα (τουρκ. yaren=φίλος), δασκάλις-σα (ἢ σύζυγος τοῦ διδασκάλου), μα(γ)έρις-σα, μανδρατόρις-σα, μαστόρις-σα, καπετάνις-σα, συντρόφις-σα (ἢ σύζυγος τοῦ συνεταίρου, συνών. γυαρένις-σα), τσοπάνις-σα, συνδέκνις-σα.

Ὀνόματα : γλῶσ-σα, θάλας-σα, μέλις-σα, κίσηρις>ἀκίς-σηρας, νησ-σί, κύπ-παρίς-σι, χέρσον>χέρις-σο(ν), τέσ-σερα, σ-σιωπή (ἐκ συνεκφορᾶς : τὴν σιωπὴν>τῆς σιωπῆ(ν) - ἢ σ-σιωπή).

Ρήματα : κράς-σω, μαλάς-σω, πάς-σω, ποτάς-σω, ταράς-σω, τάς-σω, ράς-σω, φράς-σω.

Διπλοῦν μ-μ :

Ὀνόματα : ἄμ-μος, γράμ-μα, θρέμ-μα, κόμ-μα, κομ-μάτι, κρομ-μύ(δ)ι, κρεμ-μάλ-λα, κρεμ-μάστρα, μ-μάτι, ράμ-μα, στρέμ-μα (ἐπιστροφή : φρ. καλόσ-σου στρέμ-μα).

Ρήματα : ἀναμύω>νεμ-μῶ, καμμύω>καμ-μῶ, κρεμ-μῶ, κρημνίζω>γκρεμ-μῶ, γκρεμ-μίζ-ζω. Πᾶσαι αἱ μετοχαὶ παθητ. παρακειμένου τῶν ρημάτων εἰς -φω, -πτω, -βω, -αινω, λήγουν εἰς μ-μενος, -η, -ο(ν) : βάπτω>βάφω - βαμ-μένος, γράφω - γραμ-μένος, θλίβω - θλιμ-μένος, κόπτω>κόβγω - κομ-μένος, ξαίνω - ξαμ-μένος, πεθαίνω - πεθαμ-μένος, πικραίνω - πικραμ-μένος, προκόπτω - προκομ-μένος, ράπτω>ράβγω - ραμ-μένος, σκάπτω>σκάβγω - σκαμ-μένος, στρέφω - στρεμ-μένος, τρέφω>θρέφω - θρεμ-μένος, ὑφαίνω>φαίνω - φαμ-μένος.

Διπλοῦν τ-τ : Ἐν ἀρχῇ λέξεων εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἰουρκεϊκῆς : tellâl>τ-θελ-λάλης, temena>τ-θεμεν-νές, tamah>τ-θαμάχι, ταμαχιάρης>τ-θαμαχιάρης.

Ὀνόματα : yatak>γιατ-ιάκι, καλύτερος>καλύτ-ιερος, καθρέπτης>καρφέτ-της, κάττος (μεσν.)>κάτθης, κράβατος>κράατ-ίος - κρίατ-ίος, αἱμάτακας>μάτθακας, μύτη>μύτθη - κουτσουλ-λομύτθης, στρα(β)ομύτθης, ψηλομύτθης, βλάττα>βλάτ-θα, pantalone>πανταλόνι>παντελόνι>πατ-ιελόνι καὶ πατ-ιαλόνι, πίττα>πίτθα καὶ τὸ ἐπίρρ. μπρούμυτα>μβρούμουτθα.

Ρήματα : βουτῶ>βουθῶ.

Προφορά του τ-τ : Τὸ δεύτερον ἐκ τῶν δύο τ-τ ὑφίσταται δάσυνσιν τ-τ̄, προφέρεται δὲ ἄλλοτε μὲν ὡς τ-θ, ἄλλοτε ὡς τ-τ̄ (τῆ).

Διπλοῦν θ-θ :

Ὀνόματα : ἀνάθεμα>ἀνάθ-θεμα, ἄγλις, -ιθος - ἀγλίθα>βλίθ-θα.

Διπλοῦν θ-θ προκύπτει ἐν μέσῳ ἢ μεταξὺ δύο λέξεων ἐξ ἀφομοιώσεως πρὸς τὸ θ τοῦ πρὸ αὐτοῦ κειμένου ν : Ἀνθή>Ἀθ-θή, ἄνθος>ἄθ-θος καὶ ἄθ-θός, γρόνθος>γρόθ-θος καὶ γρότθος, τὸν Θεὸν>τόθ Θεό(ν).

Διπλοῦν φ-φ :

Δίπλωσις τοῦ φ προέρχεται μόνον ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ πρὸ αὐτοῦ μ ἢ ν : γόμφος>γόφ-φος, συμφάγι>συφ-φαί, συμφάμιλος>συφ-φάμιλος (μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του), τὸν φόβον>τόφ-φό(β)ο(ν), δὲν φοβοῦμαι>ἐφ-φοοῦμαι.

Διπλοῦν π-π :

Ὀνόματα-ρήματα : ἀπίδιον>ἀπ-πί(δ)ι - ἀπ-πί(ν), ἀπωθῶ>π-πῶθω - π-πῶν-νω, τουρκ. karak>καπ-πάκι, τουρκ. karama>καπ-πάμας, κάππαρις>κάπ-παρη, καπυρός>καπ-παρός καὶ ἔπων. Καπ-πύρης, ἰταλ. carapra>καπ-πάρο, κῆπος>κῆπ-πος, κούπα (μεσν.)>κούπ-πα, κουνουπίδιον>(μεσν.) κουνουπ-πί(δ)ι, κουπάζω>κουπ-πάζ-ζω, πάππος>πάπ-πους, πάππα (ἐπίρρ. εἰς τὴν παιδικὴν γλῶσσαν)>πάπ-πα, πίπτω>π-πέφτω, τουρκ. pilân>π-πιάφι, τουρκ. pul>π-πούλ-λι, στύπη>στούπ-πα, στυπλίον>στουπ-πί(ν), στυπ-πώνω>στουπ-πῶν-νω, τουρκ. parça>π-παρσῶς, πηδῶ>π-πέ(δ)ῶ, ρίψ-ρίπα>ρίπ-πα, ἰταλ. tarrâ>τάπ-πά, τρίπηδος>τριπήδαλος>τριπ-πήαλος (ἄκρις), Φίλιππος>Φίλιπ-πος.

Προφορά τοῦ διπλοῦ π-π : Τὸ δεύτερον τοῦ διπλοῦ π-π δασύνεται, ἀκούεται δὲ ὡς ἐν μακρὸν π, τὸ ὁποῖον λαμβάνει δασύτητα κατὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ πνεύματος. Γραφικῶς δύναται νὰ ἀποδοθῇ διὰ τοῦ π-π̄ ἢ π̄ (πῆ).

Διπλοῦν β-β καὶ διπλοῦν γ-γ :

Τὰ ἀπλᾶ β καὶ γ οὐδέποτε διπλοῦνται ἐν μέσῳ λέξεως, καθίστανται δὲ διπλᾶ μόνον ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ πρὸ αὐτῶν ν ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (σελ. 66).

Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ σύμφωνον δ.

Διπλοῦν ζ-ζ :

Τὸ σύμφωνον ζ, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἀκούεται εἰς τὰ ἰδιώματα τῆς Κῶ, Ρόδου καὶ λοιπῶν νήσων τοῦ Δωδεκαν. συμπλέγματος παντοῦ διπλοῦν : βυζ-ζί(ν), μαζ-ζι, ζηλεύω>ζ-ζουλέβγκω, τζίτζικας>ζ-ζίζ-ζι-κας, ζηλιάρης>ζ-ζουλ-λάρης, ζωντανός>ζ-ζωνδανός κλπ.

ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΧΩΡΑ

Ὁ Ἄις Γιώργης.

(παράδοσις)

Ἡ μιὰ ἢ γειτόνισ-σα ἤθελε ν-νὰ πᾶνε ᾽ς τὰ μοναστήρια¹ ὄλ-λᾶ, νὰ τὰ προσευκηστοῦνε.²

Ἔ, αὐτὴ λοιπὸν ἐπήγαιν-νεμ. ἡροστά. Οἱ ἄλ-λᾶες τὴν ἐσυκοφανδίζ-ζαμ ᾽βό-πίσω, νὰ ποῦμεν-ε, τὴν ἐπαροξαηγούσασίν-ε.

Ἔ, αὐτὴ ἠτίναξεν,³ ἠπάαιν-νέν-ε μὲ τὴν ἀθέαν⁴ δῆς τὴν γαρδγιά.

Δὲν ἠσταμάτησέν-ε. Ἐπρόφτασεν αὐτὴ πιὸ γλήγορι, ἐπῆεν-ε ᾽ς τὸν Ἄις Γιώργη. Τῆς φανερώθησεν ὁ Ἄις Γιώργης. Εἶπεν, ὅτι τί χάρηθ-θέλεις νὰ σοῦ πλερώσω, αὐτὴν δὴν ἀγωνίαμ βοῦ ᾽καμες γιὰ μένα, νᾶρτης νὰ πκιάσῃς νὰ μὲ σκουπίζ-ζῆς;

— Λέ, ᾽γὼ δὲθ-θέλω, ἄγμε Γιώργη, τίποτα, μόνοθ-θέλω νὰ μοῦ φανερώσῃς πῶς πεθαίνουν οἱ ἀθρῶποι, πῶς βγαίν-νει τῶν ἀθρῶπων ἢ ψυσή.

— Λέ, εἶσαι ἀκόμα νέα κοπέλ-λᾶ τσ᾽ ἄμα σοῦ τὸ πῶ ᾽γὼ αὐτό, θὰ τὸ πῆς νὰ ποῦμεν-ε ᾽ς τὸν ἕνα ᾽ς τὸν ἄλ-λᾶο τσαὶ δὲν γάμνει. Θὰ πεθάνῃς, ὅταν δὲ πῆς. Μόνον-νὰ πᾶς ἐς τὸ σπίτισ-σου τσ᾽ ἄμα μεγερέβγῃς νὰ δών-νῃς ἕνα πκιᾶτοφ-φαῖ ᾽ς τὴν γάθε φτωσὴ τσαὶ μονάση σου θὰ ὀδηγηθῆς.

Αὐτὴ λοιπὸν ἠπῆεν-ε ᾽ς τὸ σπίτιν δῆς, ἠμαγείρεβγεν, ἠδωσεμ μιὰβ βραδγελιά, δγνὸ βραδγιές ἕνα πκιᾶτο, δγνὸ, τρία, ὄξω.

Ὁ ἄνδρας τῆς τῆς θύμων-νέν-ε. — Λέ, ὅταν γάμνης ἔτσι, ἐμεῖς θὰ πεινάσωμε. Ἐπὶ τέλος αὐτὴ ἠκοπεν αὐτό. Τῆς φανερώθη-ε πάλι ὁ Ἄις Γιώργης, λέ, γιὰ νὰ κόψῃς ἐσὺ αὐτὸ τὸ δάνειο, πού ᾽δων-νες ᾽ς τοὺς φτωχοὺς; — Λέ, γιὰ νὰ μὴμ βαρο-ξηῆσαι ᾽πὸ τὸν ἄνδρας-σον, νὰ πκιάσῃς νὰ τοῦ πῆς νὰ σοῦ κάμη ἕναν γουμουλ-λάτσι⁵ ᾽ς τὴμ βαρυστιᾶμ⁶ μέσα. Αὐτὸ τὸ κομμουλ-λάτσι νὰ σοῦ ᾽φήσῃ μιὰθ θυ-ρίδαν-νὰ βάζ-ζῆς μιὰμ-μιὰν γουταλ-λά⁷ φαῖμ-μέσα τσαὶ μετὰ σαράνδα μέρες νὰ τὸ ᾽ν-νοίξῃς. Μετὰ σαράνδα μέρες λοιπὸ τὸ ν-νοίει τσαὶ ἦτον ὄλ-λᾶομ μοσκολίβανο, λιβάνι, μονζ-ζουβίμ, βοὸν λέμεν-ε.

Πκιάν-νει λοιπὸν τζ᾽ ἠθύμιαζ-ζέν-ε βράδν-πρωὶ τσαὶ μετὰ τῆς φανερών-νεται πάλι Ἄις Γιώργης τσαὶ τῆς λέει ὅτι : τῆδ Δευτέραθ θὰ πάρω μιανοῦ πλούσιου ψυ-σὴν δζαὶ νὰ πάῃς νὰ δῆς τὰ καλὰ ποὺ κάν-νουνε, πῶς βγαίν-νει τῶν ἀθρῶπων ἢ ψυσή.

Ἡπῆελ-λοιπὸν, εἶδεν δὸν δάραχομ βοὸν πετούσαν οἱ ἀνδζέλοι τὸ μασαίρι τσαὶ

1. Μοναστήρια = ἐξωκκλήσια.

2. νὰ προσκυνήσουν.

3. ἐτίναξεν = ἔσπευσε.

4. ἀθῶαν.

5. μικρὸ κομμούλι.

6. παρυστιᾶ.

7. κουταλιά.

τοὺς καρφών-νανε τὴν γαρδγιάν δως τσαί, ξέρω γὼ τί, τσ' ἤτρεχαν δὰ αἵματα, σοῦ λέει, με¹ τὴ ψοσὴν δου. *Ηκλαιγεν ἡ γυναῖκα ἀπαρηγόρητη. Μετὰ φεύγου.

Τὴν ἀρίτημ βάλι ὁ διορισμὸς πού 'θελ 'ὰ 'ποθάνη ὁ φτωχός.

Φεύγει πάλι, πάει 'ς τοῦ φτωχοῦ τὸθ-θάνατο, 'ς τὸ λείψανο. Μετὰ ὕστερι αὐτὴ τοῦ 'γέλαν-ε.

*Η πεθ-θερά της πού 'τομ-μαζ-ζί, τῆς εἶπεν-ε: γιατί, λέει, 'ς τὸσ-συγγενῆμ-μας νὰ μὴγ κλαίης τσαί 'ς τὸμ βλούσιου βού 'τονε, ν-νὰ ποῦμεν-ε, ξένος, νὰ κλαίης;

Τὸ 'πε 'ς τὸν ἄνδραν ἀης τσαί τῆδ δάβρυσεν² ὁ ἄνδρας της.

*Ε, ἐπὶ τέλος αὐτὴ πιὸ τί νὰ κάνη; —Νὰ σοῦ πῶ, λέει, τὸ μυστικόμ μὰ θὰ μὲ χάσης, λέει, 'πὸ τὰ σέργια³ σου μέσα. Θὰ πεθάνω τοῦ λέει.

— Λέει τσαί πῶς⁴ θὰ μοῦ πῆς, λέει, αὐτὸ τὸ μυστικό, θὰ πεθάνης;

— Λέ', θὰ πεθάνω, παρὰ νὰ μὲ 'φήσης, λέει, νὰ μοῦ δώτσης μιὰν ὦρα προ-θεσμίαν- νὰ πάω νὰ νδνθῶ.

Πάει τσαί νδνν-νεται τσαί π-ἄεφτει 'ς τὸ κρεβάθι τσαί τοῦ λέει: ἔτσι τσ' ἔτσι, ὁ ἄνδζελοσ πού φανερώθητσέν-ε τσαί ζ-ζήτησεν- νὰ μοῦ πλερώση τὸν γόπομ μου, πού πάαιν-να, νὰ τὸθ θυμιάζ-ζω, τοῦ 'πα, λέ', ὅσι δὲθ θέλω νὰ μὲ πλερώσης, μόνον-νὰ μοῦ φανερώσης πῶς πεθαίνουν οἱ ἄθρῶποι.

Τσαί τοῦ 'πενε τσ' ἐπόθανε.

ΑΣΦΕΝΔΙΟΥ

Παραμῦθι (ἀπόσπασμα).

Μιὰβ βολὰν ἡ ἕναν ἡαῖρον εἶχεν-εν ἕναβ βασιλῆγὰ κ' εἶχεν ἕναμ βαιδίμ, μιὰν γόρη.

*Η 'νναῖκα του λοιπόμ 'βόθανε κ' ἤφηγέν-εν δὰ βραχόλῆγια⁵ της πάνω 'ς τὸ τραπέζ-ζι ν-ἡ ἐπαράφηκε 'ς τὸν ἄνδραν ἀης: "Οπκόμανῆς κάν-νουν δὰ βραχόλῆγια, κέληνδ-δὰ νὰ πάρης γυναῖκα.

*Εμεγάλωσεν ἡ κόρη, ἐπῆεδ δώδεκα-δεκατριῶχ χρονῶ, βάζ-ζει τὰ βραχόλῆγια καὶ φωνάζ-ζει: μβαμβᾶ, τὰ βραχόλῆγια τῆς μαμαῶς μου μοῦ κάν-νουνε!

— Λέει, σέναθ-θὰ πάρω γυναῖκα.

*Οχι, ὄχι, τὸ παιδὶν ἐφῶναζ-ζεν, 'έθ-θὰ μὲ πάρης.

Τί νὰ κάμη τὸ παιδάκι πού 'έν ἐβῆαίν-ναν δὰ βραχόλῆγια 'πὸ τὰ χέργια του; κόβῆει τὰ χέργια του καὶ 'φίν-νει τα πάνω 'ς τὸ τραπέζ-ζι.

Μετὰ λοιπόφ-φεύγει τὸ παιδάκι, πάει πάνω 'ς τὸ βουνό, βρῖσκει ἕνα σπήλῆγιο⁶ κ' ἤκατσεμ μέσ' 'ς τὸ σπήγ-ῆγιο κ' ἐτρέφετομ 'βὸ τὰ χόρτα τῆς γῆς. Ηῦρεν ἡαῖ μιὰβ βρύσην ἡεγὰ κονδὰ κ' ἤπιν-νε ν-νερό.

Βγαίν-νει ἕναβ βασιλόπουλ-λαο 'ς τὸ κύνῆγι.

*Ητομ βαράμορφη εὔτῆ ἡ κόρη. Θωρεῖ τῆνε καὶ λέει: ἂ σὲ πάρω γεναῖκαμ-μου.

— Λέ, τί θὰ μὲ κάμης, ἀφοῦ 'έν ἔχω χέργια;

1. με = ἀπό.

2. ἐράβδισεν.

3. χέρια.

4. πῶς = διότι.

5. βραχιόλια.

6. σπήλαιον.

— Λέ', ἐβὼ θὰ σὲ πάρω. Ἐπειδὴ ἔσαι πολ-λὰ ὁμορφη, ἄ σὲ πάρω. Ἐχω νὰ σὲ περετοῦνε. Ἐχω περέτριες, ἔχω γεναῖζες.

Τῆμ βαίρνει λοιπὸ ἔς τὸ σπίτιν δὴν γόρημ ἔβ¹ τὰ κομ-μένα χέργια.

Ἡ μάνα του καμάρωσεμ βοῦ τὴν εἶδεν-ε.

— Λέει, καλῶς την-ε τὴν γόρημ-μον, ἔν εἶχα κόρην ἣ ἦκαμα κόρη.

Ἐ, εἶχαν δην ἰεῖδά, πανδρεύτηζέν-εν, εὐρέθην ἔνγυος.

Ἐρζέται του λοιπὸν ἀπάνδηση² νὰ πάη ἔς τὸμ βέλεμο . . . . .

ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ

Ἐνας βαρὺς γαμβρός.

Ἐνας Σαβατόβρουον ἐπῆεν ὁ Κωστανδῆς ὁ Σπέρβης ἔς τῆς Ἀλαβέραινας νὰ ποσπερίση.³

Ἦρτεν ἠ κουβένδα ράστιν⁴ ἰαὶ λέει της: Ἐγὼ μαθὲς Ἀλαβέραινα ἦρτα νὰ μοῦ δώζης τὸ Πασῶσ-σου.

Δουὰ πὸν μὲ θωρεῖς εἶμαι μαθὲς βαρὺς γαμβρός.

Ἐχω τρία ραβγιά⁵ ζ-ζευγκαρόραβδα⁶ καὶ ἕτερορ ραβδὶν δῆς καάλ-λας.⁷

Ἐ τὸ ρημαδγιάκό!⁸ Ὅπου τὸ ρίξεις, μὰ π-ῆηταλ-λον⁹ εὐρη, μὰ σκορδαλ-λὸν¹⁰ εὐρη, κάτω τὸν ἐμβήει.¹¹

Ἄμ-μ' ἂν εἶχα καὶ τῆμ βαλ-ληκαργιάν δ' ἀφ-φένδημου, πού ἔρωεν ἔνδεκα ζ-ζευγκαρόγια κουσουμάς¹² καὶ ἔναν-νάπ-ῆον¹³ δις ἐλ-ἔς ἔς τῆγ καθισγιάν δου καὶ ἔναν γρόμ-μνο!¹⁴

— Φκαριστοῦμεσ-σοῦ πολ-λά, Κωστανδῆ, μ-μ' ἐμεῖς, κακομάζ-ζαλε,¹⁵ εἴμεστε φτωχοί.

ΚΑΡΔΑΜΕΝΑ

Ὁ Μουρζῆς.

Παραμῦθι (ἀπόσπασμα)

Μνηὰφ φορὰν ἣ ἔναν ἰαιρὸ ἔς τῆγ καλήμ μας τὴν ὕγειαν εἶχεν ἔναβ βασιλ-λὰν ἣ εἶχεν ἀρεῖς κόρες.

Ἦπκίασεν ἰαὶ τίς ἐτοίμασεν ἣ ἦκαμεν δὰ σπιθγία τως καὶ τὰ προγκιά τως καὶ τῶν ἀρωινῶ.¹⁶

1. μὲ.

2. εἰδοποίησις.

3. ἀποσπερίση = νὰ διέλθῃ τὴν ἐσπέραν.

4. σύμπτωσις.

5. ραβδιά.

6. βουκέντρια.

7. καβάλλας.

8. ἔρημον, μὲ σημ. μεταφ. = περίφημον.

9. ἀκρίδα.

10. κορυδαλλόν.

11. τὸν ρίπτει κάτω, τὸν φονεύει.

12. παξιμάδια.

13. δοχεῖον ξύλινον.

14. κρέμμυδον.

15. καημένε.

16. τῶν τριῶν.

Πύξαν-νει τήμ-μιάλην γαί πανδρεύγει τη. Πύξαν-νει και τήμ μεσάμακλήν¹ γαί πανδρεύγει την γαί κείνη.

Ἡ μικρῆ-μικρῆ, ἠπύξασεν γ' εὐτήν νὰ τήμ πανδρεύγη.

Κ'αὶ λέει εὐτή: Ἐγὼ ἔθ-θέλω πανδρεία. Μνιάμ βοῦ μου ἄκαμες τὸ σπίτιν ἄ κάτω μέσα ἄθ-θέλω πανδρεία. Οἱ δὲ γὰρ οἱ πανδρεμένες πααίν-ναν δαχτικὰ νὰ πάρουν δῆμ μικρῆμ βερίπατομ μ' ἐκείνη ἔν ἐπάαιν-νεν γαμ-μιὰφ φορὰμ μαζ-ζίν δως. Εὐτὲς ἠκακοκόφασι.² Λ-λέ', νὰ μὴν ἐρῆται ἄφτη, νὰ μὴν ἐβγάιν-νη ὄξω, κάτι τρέχει. Καέναν ἔχει και πααίν-νει και βρίσκει τη.

Ἐπαραβλέψαν³ δην γαί εἶχεμ βάνω ἄς τὸ πανάθυρόν δης ἔναλ λιένιν⁴ ἄ ἠβαλλεμ μέσα ροόσταμον⁵ γαί ἄμα ἐτοιμάζ-ζετον ἐκείνη, ἐσούριζ-ζεν⁶ δὸ σπίτιν δης ἄ ἠκαμνεν δὸ φαίν δης, εἶχεν ἔναβ βετσαράκιν γαί ἄχτύπαν δο' νὰ σου ἔναμ βουλ-λάκιν ἄ ἠρῆτομ βὰ ἄς τὸ πανάθυρο.

Ἡμβαιν-νεμ μέσ' ἄς τὸ λιένιν, ἐλούν-νετογ καλὰ-καλά, ἠβγαλ-λεν δὲ φτερά του ἄ ἐγίνετον ἔνας νέος σπουδαῖος.

Εἶχεν δὸ τραπέζ-ζιν ἔτοιμον, ἐτρώαν, ἐπίν-ναν, ἐδιασκέδάζ-ζαν γαί τὸ βράνβ-βράν ἠφευγέν δὸ πουλ-λάκι.

Φτὰ τώρα γούλ-λα θωροῦνδα οἱ ἄλ-λες πὸν παραβλέπα.

Ἡ μνιά πκίον ἐπαράβλεπεν ἄ εἶδεν δα και πάει και λέει τῆς ἄλ-λης: Ἐ, κακομοῖρα, γι' αὐτὸδ-δὲν ἐρῆτομ μαζ-ζίμ μας. Φτὸν γαί φτὸν εἶδα . . . . .

ΚΕΦΑΛΟΣ

Ἡ καπέλ-λος.

(ἐκ συζητήσεως)

Ἡ,τι δὲ πρέπει νὰ τὸ τελειώσω.

Ἡθελα νὰ κάμω καπέλ-λον ἄ ἠκαμα. Εἶπα μ-μυανοῦ, λέω, ἄ μου φέρης ἔναν γαπέλ-λομ ἄ τῆχ Χώραγ-γιατὶ ἄμα ν-νοίξουν οἱ μέρες πειράζ-ζει με ὁ ἠλ-λος, κί' ἀπόκα⁷ μετ-⁸ τὸν ἠ-λλὸν οὐλ-λην δῆν ἠμέρα . . . .

— Λέ, ἄ σοῦ φέρω. — Λέ, ἔν ἠῆρα, ἔν εἶχε, ξέρω ἄ γώ . . . .

— Βρέ, μαθές, ἄ μου φέρετε ἔναν γαπέλ-λο.

— Λέει, μ-μὰ ξέχασα, ξέρω γὰρ καμόμα τσά⁹ μου, ἄλ-λῶς μου. Νεγκάστηκα¹⁰ τὸ λοιπὸν γαί πῆα ἄς ἔναν ἔμβορο.

Λέω του βρέ, ἄ μου φέρης ἔναν γαπέλ-λο. Λέει, ἔ τὴν ἠεργάκῆμ¹¹ βέμ. Πάω τὴν ἠεργάκῆ. — Κακόμα, ἔν ἐπῆα τ-τῆχ Χώρα.

1. μεσαίαν.

2. ὑποψιάσθησαν.

3. παρεμόνευσαν.

4. λεγένι.

5. ροδόσταγμα, ἀνθόνερο.

6. ἐσυγύριζεν, ἔτακτοποιεῖ.

7. κί ἔπειτα.

8. μέσα ἄς.

9. ἔτσι.

10. ἠναγκάστην.

11. Κυριακῆν.

Ἐγὼ πκίό, λέ βρέ, μ-μὲ γιὰ ἔ πκίόμ μαθὲς δουλ-λά, ἔναν γαπέλ-λομ βκίόν ἔν εἶμαι ἄξιος νὰ πλερώσω;

Εἶπα μ-μιανοῦ, εἶπα ἀλ-λουνοῦ, βρέ γιὰ τὸ Θεό! Παίρνω κ' ἐγὼ ἔπὸ κεία δρόμον γαὶ πάω τ-τῆμ μάνδραμ μεσημέρι, δ-δώδεκα ἡ ὥρα.

Καθίζ-ζω τρώω μνιάουλ-λα¹ φωμὶ ν-γαὶ παίρνω ἔπὸ κεία δρόμον γαὶ πάω ἔς ἔναμ μέρος πού ἔχεν ἔναν γουρμάο.² Καβούνιν ὀνομάζ-ζεται (τὸ μέρος).

Πάω, ἔν-ε-μβορῶ νᾶβγκω πάνω, εἶναι ψηλά.

Βρέ, πῶς θὰ κάμω; ἄν εἶχεν ἔναν γοπελ-λάκιδ δονὰ ἄ τοῦ ὥκω, τέλος πάνδωμ, βένδε φράγκα νᾶβγή πάνω νὰ κόψη βαγιές.

Εἶχεγ κολοριζ-ζγια³ ὁ κουρμάος, εἶχεν ἔτσά, ἀλ-λά μικρά. Λέω, βρέ, ἄς εἶναι γαὶ ἔπὸ ἔφτά.

Κόβγκω τὸ λοιπὸν καμβόσα μετ-τὸ μεσημέριν γαὶ ἀοζίνησα τὸ λοιπόν, ἡμβλε-κα κί ὄλα. Ὅσον -νὰ πάω τ-τῆμ μάνδραν εἶχα καμβόσομ ἔβλεμένο^β βατάνιν⁴ δοῦ καπέλ-λου. Ἡ μοῖρα μου, ἦτοχ γλωρὸν γαὶ χάμνισε. Πκίάν-νω κ' ἐγὼ κὰι μαδγῶ⁵ τίς βαγιές κὰι οἶχτω τες ἔτ-τόν ἡλ-λο. Ἐ ἔνα ἡ-ἡὸ μέρες ἦτο ξερές. Ἐλώνευγα κί ὄλα.

Πάω τὸ λοιπὸν ἡ ἡκατσα κεία τ- τ' ἀλώνι ἔποσπέρα, πὸν ἔν-νὰ ξεξ-ζέψω τὰ ζ-ζὰ κὰι ἔπάνδων⁶ δις ὄρνιθες, νὰ μῆμ μου ξεμβλοῦν δὸ κριθάριν ἡ ἡκαμνα κὰι καπέλ-λο. Ἡκαμα καμβόσο. Τῆν ἄλ-λην ἡμέραν ἄλ-λον γαμβόσο, σὲ ἡγὸ τρεῖς ἡμέρες ἔτοιμος ὁ καπέλ-λος. Ἄλ-λά ἔλα ποῦθελα νὰ τόν-ε στολίσω κί ὄλα, νὰ μῆμ με περιπαίζ-ζον. Πῆμα κ' ἦωκα τρία φράγκα κὰι πῆρα τρεῖς πῆχες κορδέλ-λαν ἡ ἡβαλά του κὰι γύρου-γύρου, γιὰ νὰ φαίνεται ὄμορφος. Ἡβαλά του κὰι βζούραμ⁷ ἔβὸ πάνω.

Ἡθελα ναῦρω κὰι μιὰν γόρην⁸-νὰ μοῦ κάμη ἔναμ βλουμίμ ἔβὸ πάνω κὰι περιπαίζ-ζαμ με. Ἄ, τὸμ βαλ-λόγερο!

ΑΝ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

1. ὀλίγον.

2. κουρμαδιά.

3. παραφυάδες.

7. σβούρχν, χαρτόνι εἰς σχῆμα ὀκτάγωνον ἐφαρμοζόμενον εἰς τὸ κέντρον τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ καπέλου.

8. κόρην.

4. γαϊτάνι.

5. μαδῶ.

6. ἀπεμάκρυνα.

ΤΟ ΠΩΝΥΜΙΑ

Ἁγιά Λεοῦσα 32	Ἐξίνας 34	Ἐπίς Ἐξαμενές 52
Ἁγιά Ποκοῦ 56	Ἐξίη 34	Ἐτόλος 39
Ἁδρῦς 32	Καβούνη(ν) 82	Ἐτοῦ Σκορδαλ-λοῦ 55
Ἀντιμάχεια 17 (ιδιωμ. Ἀντιμάχεια)	Καρδάμενα 64	Ἐτοῦς Ἀκουφωτοῦς 32
Ἀσκληοπεῖο 38	Κατελείμματα 80	Ἐτοῦς Ἀρτήκους 56
Ἀσφενδιοῦ 17 (ιδιωμ. Ἀσφενδιόου), Ἀσφενδιόου 67	Κοκ-κινόγιες -αί 42	Τ' ἄρσου (Παναγία) 63
Βαλόμανδρα 53	Κουουκλιανή (Παναγία), ἡ 50	Τετραώϊ-ῆα, -τά 51
Βησσαλόγια 42	Λαούδι(ν) 42	Φαραόμανδρα 35
Βοκχολ-λά -ἡ 36	Μίας ποταμὸς 29, 42, 51	Φατομὰ 48
Δίλιος 42	Ἐτ' Ἀσκέθρι 56	Ψωματαριά 32
	Ἐτά Ἐλ-λενικά 37	Χότη 29 (πρόφ. χότη)
		Χρουσαλ-λοῦ 70

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ

A		
ἁ 54, 56	ἁγκόρφι(ν) 34, 64	ἁμεράκι 44
ἁβγούλ-λα 74	ἁγκουρα 28	ἁμέρας 44
ἁβδέλ-λα 33, 71, 75	ἁγού(δ)ουρας 68	ἁκέραθ-θος 32
ἁβδελ-λᾶς 74	ἁ(γ)ουρος 42	ἁκιῦ-ῆος 48, 64
ἁβδελ-λοκουῦ-ῆα 70	ἁγράχι 62	ἁκίς-σηρας 32, 73, 76
ἁβζέστης 67	ἁγρέλ-λα 74	ἁκίς-σὸς 32
ἁβλάμης 32	ἁγρελ-λάκι 74	ἁκομοίρα 53
ἁβλαος 50	ἁγωνία 78	ἁκόμοιρος 53
ἁβλόητος 51	ἁδίπλα 33	ἁκουφωτὸς 32
ἁβούργιο 53	ἁδόνι 21, 39	ἁκχάν-νω 52
ἁβράμιθ-θας 29	ἁερφὸς 38, 52, 63	ἁλαβέρανα 80
ἁβραμιθία 47, 56	ἁζβέστης 59	ἁλάχ-ῆερος 34
ἁβρίθια 45	ἁθέα 78	ἁλαποῦ 35
ἁβρίθια 34, 47	ἁθεόρατος 32	ἁλάτσι 58
ἁβρίτ-τια 45	ἁθ-θῆ 77	ἁλάφι 34, ἁλάφια, -τά 45
ἁγανο 57	ἁθ-θόπαν-νο 23	ἁλαφρὸς 34
ἁγγαρεῖα 43	ἁθ-θος 77	ἁλείβγκω 44
ἁγδαρτος 62	ἁθ-θὸς 66, 77	ἁλετρο 27, 69
ἁγιόκλημα 34	ἁθ-θρωπος 72	ἁλεφαντοῦ 69
ἁγκλαμβερότητα 34	ἁῖκο(ν) 52	ἁλεσφακία 68
ἁγκλοῦπα 64	ἁίλαμος 32, 42	ἁλήθια 45
	ἁιλ-λά 38, 42	ἁλήθια 45
	ἁίμ-μα 74	ἁλήτ-τεια 45

ἀλιδώνα 34
 ἀλισφαζιά 34, 68
 ἀλ-λάσ-σω 71
 ἄλ-λο 15
 ἄλ-λο 78
 ἄλ-λος 71, 75
 ἄλ-λως 81
 ἄλοο(ν) 51
 ἀλναοργία 33, 51
 ἀλνγαοργία 33
 ἀλόθ-θι 15, 33, 60
 ἀλωνία 69, 70
 ἀμανίτης 32
 ἀμβρέλ-λα 74
 ἀμέουεγε 70
 ἀμήλιγγας 33
 ἄμ-μος 76
 ἀμόλοο 33, 51
 ἀμοσκάλη 26
 ἀμούργι 29, 63
 Ἄμουρτζιανός 27
 ἀμβρολυθ-θία 33
 ἀμβρουλυθ-θία 33
 ἄνα 53
 ἄναγιὰ 53
 ἀνάθ-θεμα 77
 ἀναλοία 51, 52
 ἀναλοίας 52
 ἀναμόμυλος 35
 ἀνάνδζη 18
 ἀνάοση 52
 ἀνάοτηκας 63
 ἀνγάθ-θι 56
 ἄνγελος 58
 ἀνγίνάρα 33
 ἀνγίγ-γος 37
 ἄνγονας 34
 ἀνγόφι 34
 ἀνγόρφι 63
 ἀνέ 28
 ἀνεδρία 28
 ἀνεμολός 38
 ἀνεμόπουας 52
 ἀνεμοστρόιλο 50
 ἀνεμούστρουλ-λας 68
 ἀνερά 21, 37, 39
 ἀνεράα 39
 ἀνήμερα 34
 Ἄν-νάκης 52
 ἀν-νοιχτός 64

ἀν-νοίω 51
 Ἄνομάτοι 34
 ἀνοματοί 34
 ἀνοροξιά 36
 ἀνόροπιστος 63
 ἀνδάμα 22, 34
 ἀνδζελος 58, 78, 79
 ἀνδηλγὰ 46
 ἀνδηγ-γὰ 46
 ἀνδηλ-λά 46
 ἀνδίερο 27, 52
 ἀνδιχάραος 51
 ἄνδρας 79
 ἀνδρεία 43
 Ἄνδριὰς 42, 43
 ἀνδρινόβαλο 48, 68
 ἀνδρολίβανα(ν) 68, 69
 ἀνδρόνο(ν) 51
 ἀνώι 51
 ἄξαφνα 34
 Ἄολος 52
 Ἄοστος 51
 ἄωστρος 67
 ἀόσυκο 50
 ἀουμαῖς 57
 ἄουστρος 42
 ἀπαλάμη 33
 ἀπαλέτης 33, 48
 ἀπανάσταση 34
 ἀπάνδηση 80
 ἀπλασζία 35
 ἀπλάτανος 33
 ἀπόεργος 63
 ἀπόκα 81
 ἀποκριὰ 42, 43
 ἀποκριατθος 35
 ἀποκριατ-τή 42
 ἀποκριατ-τός 42
 ἀπομονή 35
 ἀπούαλο 41
 ἀπ-πί(δ)ι 73, 77
 ἀπ-πί 77
 Ἄπριλ-λης 74
 ἀραθυμιά 33
 ἀραθυμος 33
 ἀρανδιστήρα 33
 ἀραραβῶνα 54
 ἀραγάτης 63
 ἀραγάτης 34
 ἀραγάχι 67

ἀργία (ἐπίρρ.) 42
 ἀργός 63
 ἀροπλάνο 67
 ἀρίανη 34, 51
 Ἄριστείης 52
 ἀρίφνητος 62, 68
 ἀρκαία 64
 Ἄρκάνγελος 63
 ἀρκάτης 63
 ἀρζέβγω 64
 ἀρζή 63
 Ἄρζιβιάδης 63
 ἀρζιδόγια 64
 ἀρζίζ-ζω 64
 ἀρκινῶ 20
 ἀρκινῶ 82
 ἀρκιχρονιά 20
 ἀρκιχροῦ-ῶ 63
 ἀρκιχροῦ-ῶ 64
 ἄρκονδας 63
 ἀρκός 63
 ἀρμαθζία 34
 ἀρμαστός 35
 ἄρμεμα 62
 (ἄ)ρμέω 67
 ἀρμίδι 34
 ἀρνιθόςκελ-λας 34
 ἀρδάφνα 33, 38, 39, 68
 ἀρδάχι 67
 ἀρπετό 34
 ἀρραοῦνα 21, 42
 ἀρσιχρονιά 20
 ἄρσος 63
 ἀρτάμιθ-θας 29
 ἀρταμίτ-τια 64
 ἀρτάνα 63
 ἄρτηκας 55
 ἀρτοδοξία 34
 ἀρτομούλι 34, 63
 ἀρτοπλασία 69
 ἀρτσινικοθήλυκος 64
 ἀρτσινικός 37, 64
 ἄρφα-βήτα 63
 ἀρφανό 25
 ἄσιχρος 48
 ἄσκέθρας 62
 ἄσκέθρος 56
 ἄσκέλ-λαρούα 28, 33
 ἄσκιθ-θας 32
 ἀσποιλ-λά 43

ἀσπόιλ-λας 28, 43, 52
 ἀστεή 33
 ἀστένεια 49
 ἀστουβή 23, 33
 ἀστουφή 33, 56
 ἀστράαλας 51
 ἀστράαλος 51
 ἀστράζιά 34
 Ἀστροπαλίτης 27
 Ἀστροπαλ-λά 69
 ἀστροπελέκι 68
 ἀτός 21, 38
 ἀύπης 32
 ἀφάλαγγας 33
 ἀφανδισκιά 27
 ἀφζιά 62
 ἀφζιόνι 45
 ἀφκολόημα 69
 ἀφκόνι 45
 ἀφωρεσμένος 28
 ἀφορεσμός 28
 ἀψάλιστος 67
 Ἀφσενδιανός 67
 ἀφδόνι 45
 Ἀφρούλ-λα 74
 ἄφταστος 62
 ἀφτελ-λά 33
 ἄφτω 14, 64
 ἀφ-φάλ-λι 66, 73
 ἀφ-φαλ-λός 34
 ἀφ-φένδης 68, 80
 ἀχελώνα 33
 ἄχενδρα 34, 56, 74
 ἄχερο 90
 ἄχερώνας 28, 58
 ἄχου 57
 ἄχρωπος 62
 ἄχταπόι 34
 ἀχώργια 33

B

βαζα 44
 βαγια 82
 Βαζῶ(ν) 66
 Βαίθ-θης 69
 βάλ-λω 71, 75
 βαλόμανδρα 53
 βαμ-μένος 76

Βανγέλια 58
 βανγέλιο 58
 βαντζέλιο 58
 βαρδόχειλο 54, 57
 βαρι 24
 βαροκούω 39
 βάρσαμο 63
 βαρταλαμι 47, 57, 63
 βασιλγιάς 79
 βασιλισ-σα 23
 βασιλ-λάς 80
 βασιλόπουλ-λαο 79
 βασούλ-λα 57
 βάστρα 53
 βαστρι 53
 βατάνι 82
 βατ-ταλαλαῶ 14
 βάφ-φω 74
 βγαίν-νω 64, 75, 81
 βγάλ-λω 64
 βγάλ-λω 75, 81
 βγαντζέλιο 69
 βγανγέλιο 69
 βεβιών-νω 42
 βελάνι 26
 βελανιδγιά 26
 βετσαράκι 81
 βζέρκος 67
 βζήν-νω 67
 βζηστήρι 67
 βζία 67
 βζούρα 18, 67, 82
 βζουριζ-ζω 67
 βζουρω 67
 Βήμερος 32
 βιδγιά 15, 48
 βιδγιάζ-ζω 15, 48
 βιδολός 51
 βιδολός 38, 51
 βιτσικό 53
 βλάη 24, 50
 ἂβλακιάζ-ζω 30
 βλάτ-θα 76
 βλίθ-θα 73, 77
 βλόμος 57
 βόδγᾶ 45
 βόδγ-γᾶ 45
 βόδγια 45
 βοθρακός 26
 βόι 21, 52

βόκ-κια 45
 βολόνα 36
 βονδάγρα 53
 βόνδι 53
 βονγύζ-ζω 53
 Βοργόνα 53
 βορζιάζ-ζω 29
 βόρκο 29
 βορτεζ-ζάρω 60
 βόσκισ-σα 76
 βότυρος 29
 βούα 53
 βουάκι 41
 βουάρης 52
 βουάρικο 21, 52
 βουβάλ-λι 74
 βουθῶ 40
 βουλίζ-ζω 53
 βουλ-λάν-νω 75
 βουός 24, 50
 βούρηιο 53
 βουθῶ 77
 βουτσι 28
 βραδγιά 78
 βραμίθ-θι 56
 βράν 52, 81
 βραχιόλγια 79
 βροίθια 45
 βροίθια 47
 βρούα 50
 βυζια 46
 βυζ-ζι 77
 βωδά 53

Γ

γά 53
 γάαρα 24
 γάαρος 21, 37, 39
 γάζ-ζος 60
 γαθεύω 30
 γαλατάγκλουπο 39
 γαλατσιά 58
 γαμβρός 80
 γαμάλι 53
 γασούρι 52
 γασουρήια 38, 52
 γαπῶ 30
 γάρος 21, 37
 γάερνω 62

γδύν-νω 64
 γεμιζ-ζῆς 60
 γειτόνισ-σα 78
 γεναῖκα 37, 79, 80
 γεναιτίκι 68
 γέν-να 75
 γεν-ναῖκα 74
 Γεν-νάρης 40
 γεν-νετούργια 37
 γερονόμοιχος 53
 γέρνω 53
 γερός 28
 γεσπότης 53
 γηδῆ 46
 γηθῆ 46
 γητῆ 46
 γητ-τειά 46
 γιαίνω 32
 γιαρένισ-σα 76
 γιατ-τάκι 76
 γί 24
 γιμιζ-ζῆς 60
 γιμιζ-ζω 37
 γιμών-νω 28, 75
 γιοθύρι 57
 γιψασμένος 53
 γιψῶ 53
 Γιώργης 78
 γκαλ-λάζ-ζω 23
 γκαλῶ 14
 γκανίζ-ζω 31
 γκρεμ-μίζ-ζω 76
 γκρεμ-μὸς 55
 γκρεμ-μῶ 76
 ἴγκών-νω 31
 γλήορα 51, 69
 Γληόρης 69
 γλήορι 78
 γλήορις 51, 69
 γλίθ-θα 73
 γλυτών-νω 64
 γλῶσ-σα 71, 76
 γόνδι 53
 ἴγοράζ-ζω 30
 γούλ-λος 75
 γουμᾶς 57
 γούν-να 71, 75
 γόφ-φος 77
 γράμ-μα 71, 76
 γραμ-μένος 76

γροθ-θίζ-ζω 66
 γρόθ-θος 77
 γρότε 17
 γροθίζ-ζω 17
 γρόθος 77
 γρωνίζ-ζω 68
 γυαλ-λάκι 74
 γυαλ-λούρης 75
 ἴγῶ 81
 γωνι 38

Δ

δαβρίζ-ζω 79
 δαμάκι 36
 δάνειο 78
 δασκάλισ-σα 76
 δαφτιζ-ζω 53
 δάφτιση 53
 δαχτύλι 25
 δαχτυλι 38
 δῆα(β)άζ-ζω 45
 δῆειάφι 57
 δῆιαβάζ-ζω 45
 δῆιακόσα 40
 δῆιακόσια 40
 δῆιάολος 24
 δῆιαρτών-νω 27
 δγυὸ 45
 δῆγυὸ 45
 δῆγυόσμος 45
 δεβλίο(ν) 53
 δεῖ(ν) 32
 δειοποιῶ 67
 δειῶλο 68
 δεκάξη 39
 δέν-νω 75
 δερφίνι 63
 Δευτερόλης 39
 δῆμα 53
 δῆμαρκος 22
 δηός 31
 Διακείμης 53
 διάολος 50
 διασκέδαζ-ζω 81
 δῆμα 51
 δίκια 42
 διμέλ-λι 53
 διμελ-λών-νω 53
 διμισκί 27

δίν-νω 76
 διολίζ-ζω 50
 διορισμός 79
 διοῦμαι 38
 δισάκ-ζι 76
 δοξάρα 58
 δοξάρι 58
 δοξεύγω 58
 δονά 41, 54, 80
 δουβά 21
 δουῆ-ῆά 46
 δουλ-ῆά 46
 δουλ-λά 46, 82
 δραμοννάνα 64
 δραπάνι 36
 δρών-νω 32
 δυμνάζ-ζω 53
 δυμναστική 53
 δύνομαι 66
 δυπελ-λᾶς 74
 δυπέλ-λι 15, 72
 δωβά 53
 δῶμα 25
 (δ)ών-νω 75

Ε

ἔβδομά, ἔβδομάα 23, 37
 ἔβρουλ-λά 33
 ἔβρουῦ-ῆά 27
 ἔβῶ 53
 ἔῆ-ῆά 46
 ἔγκλησκία 26
 ἔγκρεμ-μὸς 33
 ἔδικός 35
 ἔδιος 29, 35
 ἔδονά 21, 41
 εῖα 38
 εἰσοκομείο(ν) 56, 70
 ἐλάφκια 45
 ἐλάφθα 45
 ἐλῆ 46
 ἐλικία 35
 ἐλ-λά 46, 80
 Ἐλ-λενικός 37
 ἐμιλία 34
 ἐμ-μυαλός 33
 ἐμβόρισ-σα 22, 33
 ἔμβορος 81

ἐμβουχ-χὰ 33
 ἔν 52
 ἐνγλησάμια 56
 ἐνός 80
 ἐνδημιά 14, 15
 ἐν-ἄτος 33
 ἐν-ἄος 33
 ἔξαμενή 52
 ἔξιμος 34
 ἐπέρουσ-σι 73
 Ἐρήνη 35
 ἔρκομαι 20, 63, 80
 ἔστορία 35
 ἔτερο 80
 ἐτοιμάζ-ζω 81
 εὐδέλαιο(ν) 63
 εὐδέη 63
 εὐκομαι 63
 εὐτή 81
 εὐτός 33
 ἔφάμος 34
 ἐφτάλευκος 69
 ἐφταξούσιος 48, 69
 ἐφταρμός 33
 ἔφτω 14, 33, 64, 80
 ἔχτεν-ἄ 33
 ἔχ-χενδρα 74
 ἔψες 33
 ἔψιμος 34

 Ζ
 ζ-ζάμι 60
 ζ-ζαμόπορτα 60
 ζ-ζὰν 59
 ζ-ζαν-ναπέτης 60
 ζ-ζὰν-νερο 60
 ζ-ζαυλακίων-νω 57
 Ζ-ζαφείρα 59
 Ζ-ζαφείρης 59
 ζ-ζαφείρι 59
 Ζ-ζαφειριών 59
 ζ-ζάπτω 57
 ζ-ζάφαρη 54
 ζ-ζάχαρη 58, 74
 ζβία 59
 ζγουρός 59
 ζ-ζευγκάρι 80
 ζ-ζευγκαρόραβδο 80
 ζ-ζευλάμβαρα 23

ζ-ζέπη 60
 ζ-ζεπών-νω 60
 ζζὰν 31, 44
 ζ-ζιέρι 60
 ζ-ζίζ-ζικας 60, 77
 ζ-ζίζ-ζιφο 60
 ζμάρι 59
 ζμαρία 59
 ζμίω 59
 ζ-ζὸ 82
 ζ-ζόχ-χες 59
 ζ-ζουλ-λάρης 77
 ζ-ζουλέβγκω 77
 ζ-ζουμβούλ-λι 59, 72
 ζ-ζυμών-νω 75
 ζ-ζυός 51, 66
 ζ-ζωνδανός 77
 ζ-ζών-νω 75

G

ḡ-ḡαάζ-ζω 45
 ḡ-ḡὸ 45, 82

H

ḥḡ-ḡος 46
 ḥλḡος 46
 ḥλ-ḥος 81
 ḥσḡος 33

Θ

θάβγκω 64
 θάλασ-σα 71, 72, 76
 θαμβών-νω 75
 θανατικός 54, 80
 θαραπεύγκω 36
 θελ-ḥὰ 28
 θιḡός 42, 44
 Θιοδόσης 42
 Θιολός 38
 θιομδαίχτης 39, 42
 θλιμ-μένος 76
 Θοδωρḡς 40
 Θόδωρος 40
 Θολός 38, 40
 θρέμ-μα 76
 θρεμ-μένος 76

θρούμβη 28
 θρούμβη 68
 ἄθρωπινός 31
 θυμάζ-ζω 78, 79
 θυμών-νω 75
 θυρία 52
 θωρία 43
 Θώρος 40

I

ἰν-ναι 33
 ἰν-ναι 75
 ἰσḡα 46
 ἰστορία 74
 ἰσḡια 46
 ἰχως 52
 ἰψῶ 52

J

jaλ-λι 44
 jaτρὸς 44
 jέν-νω 53
 Jεροσόλυμα 44
 jόθ-θος 44, 66
 jοθύρι 54
 jὸν 44
 jότθος 44
 jοφύρι 28
 jών-νω 44

K

καάλ-λα 50, 80
 κααλ-λάρης 50
 κάθα 35
 καθέλον 29
 καθεριζ-ζω 26
 καθίζ-ζω 26
 καθισάμια 82
 καιρός 58, 80
 κακοκόβγκω 81
 κακόμα 81
 κακομάζ-ζαλος 80
 κακομοιριά 43
 κακόμοιρος 25
 κακραν-ἄζ-ζω 35, 50

- κακχά 76
 καλάθ-θι 73
 καλάθχα 45
 καλάθκια 45
 καλαμοτή 23
 καλαπό(δ)ι 35
 καλάτ-τια 45
 καλέροσ 39, 48
 καλεφανδάρης 69
 κάλ-λη 75
 καλ-λιεύγκω 37
 καλ-λικῶ 37
 καλόεροσ 39
 καλομοιριά 43
 καλοπότασ 40, 51
 καλόρμεη 39
 καλύτ-ξεροσ 76
 καμαρών-νω 80
 κάματος 15
 καμινέτ-το 72
 καμ-μῶ 76
 καμῶσ 21
 Καμβαλ-λούρης 75
 καμβανελ-λάχι 74
 καμβανέλ-λι 72
 καμβόσος 82
 κανάλ-λι 74
 κανέλ-λα 74
 κάν-να 75
 καν-ναούρα 50
 καν-νέλ-λα 74
 καῦ-νοῦμαι 15
 κάν-νω 79
 κανδηλαξβέστησ 59, 67
 κανδουνά 52
 κανδουνάα 52
 κάσμαι 54
 κάουρασ 38, 50
 καπέλ-λοσ 81, 82
 καπετάνισ-σα 76
 καπνοόχοσ 52
 καπνουλ-λαῖσ 74
 καπ-πάκι 77
 καπ-παμάσ 77
 κάπ-παρη 77
 καπ-πάρο 77
 καπ-παρόσ 77
 Καπ-πύρης 77
 καράβγα 44
 καράβγια 44
 καράβγια 44
 καράφχα 45
 καραιζ-ζω 50
 καράολασ 50
 καρραπ-πίδγιά 68
 καρραφύλ-λι 35, 41
 καρβουῦ-ῦά 47
 καρδγιά 78
 καρδγιά 79
 καρκαλ-λεύγκω 56
 κάρσα 63
 καρτιά 64
 καρῶ 38
 καρύγ-γία 45
 καρύδγία 45
 καρύδγια 45
 καρύκ-κία 45
 καρφέτ-της 76
 καρφοβολόνα 47, 69
 καρφών-νω 79
 κασκαβάλ-λι 74
 καταλαβαίν-νω 75
 κατανάγλωση 69
 καταπαλίκι 69
 κατεβάζ-ζω 27
 κατεβαίν-νω 75
 κατέλειμ-μα 71
 κατελω 27
 κιάτ-θης 71, 76
 κατρουλ-λήθρα 70
 κατσαρόλ-λα 74
 κατσικόδρομοσ 28, 29
 Κατσιλ-λης 74
 κατσουφκειάζ-ζω 28
 κανκήσάρης 63
 κανκοῦμαι 63
 καφεζ-ζής 60
 κάωμα 68
 κειδά 80
 κεινουά 42
 κελ-λάρι(ν) 75
 κελ-λι 75
 κέραθ-θοσ 29, 66
 κερρατσάτη 23
 κεργιά 46
 Κ'ερραγκή 81
 Κ'ερραγκή 81
 κερῖ 58
 κερχά 46
 κερκιά 46
 κεφαλή 58
 κήπ-πος 73, 77
 κίλασῶσα 28, 52
 κίλαῶ 26, 28
 κίματογράφος 70
 κιν-ῦάζ-ζω 14, 64
 κίουρι 50
 κ-κιάάζ-ζω 45
 κ-κίλαλημόσ 26
 κ-κῦῶ 45
 κλαεντήρι 38
 κλατ 52
 κλαϊφτήρι 42
 κλάν-νω 75
 κλειτ 23, 24, 52
 κλημασί(δ)α 58
 κληματσούρα 58
 κληγορομιά 68
 κληγορομῶ 68
 κλίω 42
 κλουβγιά 44
 κλουβγιά 44
 κλουβγιά 44
 κλουβχά 45
 κλουθῶ 30, 47
 κλοῦμβοσ 47
 κλουμβῶ 47
 κλωσ-σαργιά 67
 κόβγω 79, 82
 κόζμοσ 59
 κοιμοῦμαι 58
 κόκ-κίνοσ 76
 κόκ-χα 76
 κόκ-χαλοσ 76
 κολ-λῶ 75
 κολοκῦθχα 45
 κολοκῦτ-τια 45
 κολοτσύθκια 45
 κολορίζ-ζι 82
 κόμη 31
 κόμια 31
 κόμ-μα 76
 κομ-ματάκι 54
 κομ-μάτι 54
 κομ-μάτι 76
 κομ-ματσούλ-λι 58
 κομ-μένος 76
 κόνδυλο 25
 κόνισμα 32
 κονοστάσι 32

- κοπέλ-λα 22, 74
 κοπέλ-λα 78
 κοπελ-λάκι 74, 82
 κοπέλ-λι 74
 κοπριά 43
 κορατσίνα 57
 κορδέλ-λα 82
 κορτόνι 64
 κορφάϊ 47
 κόρφος 63, 64
 κουβέντα 80
 κουκ-κί(ν) 76
 κουκ-κί(ζ)-ζω 76
 κοῦκχος 73
 κουκχού(δ)ι 27, 36
 κουκχάρι 76
 κοῦκχος 76
 κουκχουβᾶς 76
 κουκχούλ-λα 74
 κουλ-λούρα 75
 κουλ-λός 75
 κουλ-λούρι 36
 κούλουμβας 28, 36
 κουλούμβι 28, 36
 κουλουμβῶ 28, 36, 47
 κουμανδέρονω 29
 κουμ-μαργιά 29
 κούμ-μαρο 29, 73
 κουμούλ-λα 74
 κουμουλ-λάτσι 78
 κουμούλ-λι 72
 κουνδούρης 36
 κουνέλ-λι 74
 κοῦν-να 75
 κοῦν-ῆδος 27
 κουν-νω 75
 κουνουπ-πί(δ)ι 77
 κουνούκλι 50
 κουνούνι 23, 24
 κουπκᾶ 46
 κούπ-ῆα 77
 κουπ-ῆάζ-ζω 77
 κουπκιά 45
 κουρέλ-λι 72, 74
 κουρκουβήγαλ-λος 67
 κουρμάος 82
 κουδουμάς 80
 κουταλ-λά 78
 Κουτελ-λάς 74
 κουτελ-λίτης 75
- κουτουλώ 36
 κουτσουν-νόρης 59
 κουτσουν-λομύτης 76
 κουτσουν-λός 74
 κουτσουνράδης 59
 κουτσούθι 59
 κουτσόφτης 28, 59
 κοφίνι 54
 κόχ-χῆ 66
 κράαθος 37
 κράατ-ῆος 76
 κράν-νοιχτος 31
 κραξαλ-λί(δ)α 70
 κράσ-σω 15
 κράτθος 37
 κράτ-ῆος 40
 κρασῆα 46
 κράσ-σω 76
 κρασχῆα 46
 κρεβάθι 79
 κρεμ-μάλ-λα 76
 κρεμ-μάστρα 76
 κρεμ-μῶ 76
 κριάς 15, 42
 κριατσούλ-λα 58
 κριάτ-ῆος 76
 κριθαρών-νω 75
 κρόγγυρος 31
 κροδάχτυλα 30
 κρομ-μύ(δ)ι 76
 κρόμ-μνος 80
 κρουκέλ-λι 28
 κρουστάλ-λι 28, 74
 κρούσταλ-λο 71
 κρυφοκούω 39
 κῦερνῶ 50
 κῦνήγι 79
 κυπ-ῆαρίσ-σι 73, 76
 Κχίν-να 67
 Κωστανδῆς 80
- Λ
- λάακας 66
 λα(β)ών-νω 75
 λα(δ)ών-νω 75
 λαερᾶ 26
 λάϊ 52
 λακάνη 36
- λάκχος 71, 76
 λαμβᾶ 37
 λαμβᾶα 37
 λάμβδα 66
 Λαμβρη 15
 λάμνω 31
 λαός 51
 λαουάκι 52
 λαουῦ-ῆο 42
 λασπών-νω 75
 λαχάιν-νω 74, 75
 λαωμένος 38
 ἄλέθω 30
 λιάι 50
 λείπω 15
 λεμόνι 21
 λειπόπιθα 22
 ἄΛεοῦσα 32
 λευκάινω 15
 λεύκασμα 15
 λευτεριά 43
 Λεφτέρης 62
 λέω 51
 λημένω 69
 λῆμοκαίωμα 32
 λιάνι 43
 λιένι 81
 λίλ-λερη 26
 λιμβί(δ)α 28
 λιουμῶ 31
 λίω 29, 42, 51
 λιών-νω 31
 λ-ληνοβόθειο 40
 λ-ληνοβούθεια 69
 λ-ληνοβούθειο 69
 λ-ληνοβούθος 40
 λ-λάσ-σω 75
 λ-λίω 72
 λ-λίος 51
 λ-λοβασίλεμα 32
 λ-λοκαίωμα 32
 λ-λοκαμένος 32
 λ-λοπυργιάζ-ζω 32
 λ-λοτρι 38
 λο(γ)αργιάζ-ζω 46
 λοξάρα 57
 λοξεύγκω 57
 λόςος 66
 λορσί 68
 λοναργιάζ-ζω 46

λουάρι 41
 λουαρζιάζ-ζω 46
 λουαρζιασμός 41
 λουαρζιάζ-ζω 41, 46
 λούβα 29
 λουβί 27
 λουβός 29
 λούν-νω 75, 81
 λούρα 29
 λουρι 29
 λούρος 29
 λουτρονγιά 36
 λουτρονώ 37
 λουφούσα 36, 57
 λύθ-θι 15, 31
 λυθκιάζ-ζω 15
 λυσενδερία 69
 λυσία 30
 λυσί(δ)ι 30
 λύτσικας 59
 λωνέβγκω 82

M

μα(γ)ερέβγκω 78
 μάερας 28
 μαέρισ-σα 76
 μαδήςω 82
 μαεύγκω 31
 μαζεύγω 31
 μαζ-ζί(ν) 65, 66, 77, 79,
 80
 μαζ-ζουράνα 60
 μαζ-ζούνι 60
 μαή 27
 μαθές 80, 81
 Μαίλ-λης 74
 μαίριζ-ζω 36, 42
 μαϊρισκιά 42
 μαϊρισμένος 36
 μαϊάτικο 44
 μακαροῦνες 29
 μακρουλ-λός 74
 μάλαμ-μα 62
 μαλ-λ-άκι 74
 μαλάσ-σω 76
 μαλ-λι 72
 μαλ-λών-νω 72
 μαμ-μολοῶ 51

μανάλ-λι 40, 74
 μαναστήρι 35
 μαναχός 35
 μανδινά 58
 μανδινάα 58
 μανδινούα 58
 μανδορίνι 26
 μάνδρα 82
 μανδραούρας 42
 μανδρατόρισ-σα 76
 μαούνα 42
 μαργαριτάρι 63
 μαρή 27
 Μαριγούλ-λα 74
 μαρκαριτάρι 63
 Μάς 39
 μασαιργιά 46
 μασαίρι 78
 μασέλ-λα 71, 74
 μασούρι 25
 μασουρολάτης 38, 39
 μαστόρισ-σα 76
 μάτθακας 76
 ματών-νω 31
 μαυροπόα 23
 μαχαιρήα 46
 μαχαιρί 40
 μαχαιρηά 46
 μαχαιρικιά 46
 μβαίν-νω 31, 75
 μβακίρι 58
 μβαλαιτός 54, 55
 μβαλ-λών-νω 75
 μβελεμάχαιο(ν) 30, 36
 μβέρκα 55
 μβετάζ-ζω 30
 μβήγκω 62
 μβήω 80
 μβλέκω 82
 μβλεμένος 82
 μβολ-λάζ-ζω 31
 μβόλ-λασμα 32
 μβόλ-λι 73
 μβορώ 82
 μβουάα 37
 μβουῶ-ῶα 49, 76
 μβουκ-χάλ-λι 74
 μβουκ-χών-νω 76
 μβουλ-λετθί 27
 μβούσ-σουλας 74

μβρόρμενο 39
 μβροβάλ-λω 55
 μβρολάτης 39
 μβροούλα 55
 μβρόπολη 55
 μβροστέλ-λα 74
 μβρονάλ-λω 41, 42, 51
 μβρονέλ-λω 29
 μβρούλακχος 29, 31
 μβρουλθ-θία 27
 μβρούμουτθα 76
 μεζ-ζοσόλ-λα 74
 μελάθ-θι 66
 μελιζ-ζάνα 60
 μέλισ-σα 71, 72, 76
 μέλ-λει 72
 μέλ-λω 75
 μέρμηγκας 28, 29, 56
 μεροχνοτίζ-ζω 32
 Μερπομένη 63
 μερών-νω 32
 μεσκάιαή 81
 μεταῦ-ῶν-νω 75
 μεταπνίζ-ζω 15, 39
 μήν 65
 μιάνω 15
 μιάλος 29, 42, 43, 51
 μιάλη 81
 μιαλών-νω 82
 μιαουλ-λάκι 90
 μίας 29, 42, 51
 Μία Σάατο 29
 μιλω 31
 μισοκομείο 70
 μισοσπιθιά 70
 μιστάρι 27
 μ-μαθκιάζ-ζω 31
 μ-μάτι 76
 μ-μέ 82
 μνιάουλ-λά 82
 μνοιιάζ-ζω 66
 μοίτσοπας 15
 μόλοο 34
 μολοῶ 31
 μολύβγία 44
 μολύβγια 44
 μολύβγία 44
 μολύφγα 45
 μονάση 78
 μονάτρια 29

μόν γαί μὸ(ν) 68
 μοναστήρι 78
 μοναῖος 54
 μονημερῆς 40
 μονημερῆτικος 40
 μορφονδόν-νομαι 31
 μορφοπανδρεύκομαι 31
 μόσκλο 47
 μοστοκοφτή 36
 μουδγιάζ-ζω 31
 μούζ-ζα 31
 μουζ-ζουβῆ 44
 μουζ-ζουβγιά 44
 μουζ-ζουβῆγιά 44
 μουζ-ζουφῆ 45
 μουζ-ζουβι 36, 78
 μουλ-λός 28
 μουνδαίρων 27
 μουνουχάρι 48
 μουνουχίλ-ζω 48
 μουνουῆχος 48
 μούργα 29
 μουστάρι 26, 27
 μουχλι 27
 μουχλός 27
 μύχταλα 62
 Μυγδαληνή 27, 70
 μυγδαλιά 27
 μύγδαλο 62
 μυξασκιά 69
 μυξάσι 69
 μύτ-θη 76
 Μυχταληνή 62
 ἴμῶν-νω 31, 75

N

νάζια 46
 ναιῶνας 54, 55
 ναιῶνια 55
 νάπ-πος 80
 ναυγή 55
 ναυλή 55
 ἴνδιμιλῶ 30
 ἴνδιονῶ 30, 52
 ἴΝδῶνης 30
 νεβαίν-νω 27, 30
 νεγκάζ-ζω 27, 29
 νέγκασμα 29

νεθέρας 55
 νεθέρι 55
 νεγλησκιά 55
 νεκατών-νω 27
 νεκουφίλ-ζω 27
 νεκουφῶ 27
 νελανγίτης 69
 νελυνγίω 30
 νεμ-μῶ 30, 76
 ἴνεμουρίλ-ζω 30
 νενδρανίλ-ζω 30
 νεπετῶ 30
 νεπνῶ 30
 νεπουγκῶν-νομαι 68
 νεράζ-ζι 60
 νεραζίλγια 70
 νεροδίλια 70
 νερόπλυμ-μα 74
 νερουλ-λᾶς 74
 νερουλ-λός 74
 νεσαίνω 30
 νεστενάζ-ζω 27
 νεσταίν-νω 75
 νεσύρων 30
 νετριχιάζ-ζω 30
 νετριχῶ 30
 νεφουταρίλ-ζω 30
 νεχαράσ-σω 30
 ἴνγαλῶ 31
 νγαρδιακός 32
 νγαρῆγιακός 32
 νγαρτγιακός 32
 νῆγυλ-λῶν-νω 58
 νησ-σι 76
 νιαυτός 42, 55
 νιθιά 43
 νιθκιά 55
 Νιορδάνης 55
 ἴν-ἴα 42
 ἴν-ἴάζ-ζομαι 31
 ἴν-ἴάζ-ζω 47
 ἴν-ἴαμήν-ἴα 32
 ν-νερό 79
 ν-νήσκιος 55
 ἴν-ἴόνυφ-φη 42
 ἴν-ἴόπανδρος 43
 ν-νορά 55
 ἴν-ἴός 43, 75
 ν-νοῦς 75
 ν-νύπνος 54, 55

ν-νύφ-φη 75
 ν-νῶμος 75
 νοικοκύρης 55
 ἴνοματίλ-ζω 31
 ἴνομάτοι 31
 Νοοκλῆς 36
 νοορεύγκω 36
 νύφ-φη 15, 72
 νῶμος 25, 55

Ξ

ξαθ-θός 66
 ἴξαμήν-ἴα 32
 ξαμ-μένος 76
 ἴξαμών-νω 75
 ἴξαν-νοίω 31
 ξαπλῶν-νω 75
 ἴξαπολῶ 31
 ξεβδέλ-λισμα 62
 ξεβδέλ-λισμένος 62
 ξεβδέλ-λίλ-ζω 62
 ξεγκαθ-θίλ-ζω 66
 ξεγκλίλ-ζω 64
 ξεγκλῶ 64
 ξεζ-ζέφω 82
 ξεθερίλ-ζω 53, 57
 ξελεμ-ματικός 37
 ξεμβλῶ 82
 ξεπατών-νω 75
 ξεφοτανίλ-ζω 56
 ξεφτέργια 69
 ξεχάν-νω 75
 ξόι 32
 ξόνι 30
 ξοτάνισμα 40
 ξυλοφᾶς 66
 ξωτάρης 32

Ο

ἴΟβριόκαστρο(ν) 69
 ἴΟβριός 35, 43
 ἴΟγρός 36
 ὀδηοῦμαι 78
 ὀκχά 76
 ὀλοκαίνουργίω 65
 ὀμόλοο 51

ὄνδα(ν) 56
 ὄξορία 35, 69
 ὄξοχή 35, 69
 ὄπλοιοι 79
 Ὀπλειὰ 33
 ὄργο 34
 ὄρεινο 68
 ὄρομα 26, 36
 ὄροξη 36
 ὄρπί(δ)α 63
 Ὀρθοδοξία 63
 οὔζα 44
 οὔλ-λη 81
 οὐρανοὶ 69
 ὄφλιος 65
 ὄφ-φος 52
 ὄχτος 63
 ὄχτουρας 35
 ὄχτρος 35, 63

Π

παιίν-νω 75, 78, 79, 81
 παθ-θαίν-νω 75
 παιάκι 58
 παιδάκι 79
 παιδάτσι 18
 παινώ 31
 παιρδίξ-ζω 63
 παιχνί(δ)ι 62
 πάκ-χο 76
 παλαμύ(δ)α 36
 Παλαρνιώτης
 παλερηνιώτης 70
 παῖ-ῥά 46
 παλῆα 46
 παλ-λά 46
 παλ-λαός 54
 παλ-ληκαργιά 80
 παλ-ληκάρι 75
 παλ-λόγερος 82
 πάλουκ-χας 76
 παλουκχών-νω 76
 παμβόρι 56
 Παναγιά 51
 Παναΐα 51
 πανάθυρο 81
 πανδήχνο 30
 πανδῶ 30, 82

πάν-να 75
 παν-νι 75
 πανδρειὰ 81
 πανδρεύγω 32, 81
 παόνι 38
 παπια 44
 πάπλωμα 23
 πάπ-ῆα 77
 πάπ-ῆους 73, 77
 παραβλέπω 81
 παραβоссζιό 23
 παραλ-λάι 39
 παράμορφη 38, 79
 παρανῆλ-λω 29, 75
 παρανόμι 35
 παρανομιάξ-ζω 35
 παρανῆλί(δ)α 58
 παραξηοῦμαι 78
 παράροκομαι 63
 παράσταφνο 62
 παραστιά 78
 παραφίν-νω 79
 παράχρανδος 70
 παραωός 52
 παρβέρης 41
 παρδάλης 64
 παρηβοργιά 53
 παρηβοργιούμαι 53
 παρημέρος 39
 παροῦτθες 29
 πάρπας 63
 παρπέρης 63
 παρτό 63
 πασέρνω 29
 πασκαλ-λούρης 75
 πάσπαλ-λη 56, 73
 πασ-σόμνια 15
 πάσ-σω 15, 71, 76
 παστός 15
 παστρεύγω 68
 Πασῶ 80
 πατελ-λία 68
 πατέρας 54
 πατσαούρα 50
 πατσούλ-λι 59
 πατ-ῖαλόνη 76
 πατ-ῖελόνι 76
 παωνίτης 51
 πγιάν-νω 78

πεξ-ζόβολος 50
 πεθαμ-μένος 76
 πεθ-θερά 79
 πεθ-θερός 66, 72
 πέλεμος 29, 80
 πελεμῶ 29
 πελιστέρι 69
 πενδακόσα 40
 πένδε 82
 πέν-να 75
 περβολάρης 47
 περβόλι 47
 πέρδικα 64
 περεματίξ-ζω 37
 περέτρια 23, 80
 περετός 37
 περετώ 37, 80
 περιπαίξ-ζω 82
 περιφνός 63
 περιχνός 68
 πέρτικα 64
 περτικόπουλ-λο 64
 πεταλ-λούα 52
 πέταλο 23
 πέταλ-λο 74
 πετουμέξ-ζι 48
 πετσοκόλ-λα 74
 πηαί 43
 Πηληνόπη 68
 πήχη 82
 πιάκι 42, 58
 πιάν-νω 75
 πιατέλ-λα 74
 πιέξιος 32
 πιεξιεύγομαι 31
 πιθαμή 56
 πικραμ-μένος 76
 πιλάβι 54
 πίν-να 75
 πίν-νω 76, 79, 81
 πιπόνι 28
 πισάνδι 39
 πισάρμενο 39
 πίσ-σα 71
 ἴπισκιά 31
 ἴπιστιὰ 31
 πίτ-θα 73, 76
 ἴπίτροπος 32
 πίτ-ῖερο 28
 πκιάν-νω 80, 81

πῆλ(ν) 22, 43, 81, 82
πῆάν-νω 45, 82
πῆοιός 39
πλαστρουόνη 56
πλευρών-νω 28, 78, 82
Πληνόπη 68
πλουμι 82
ῥπλοχωργιά 30
πνιμός 62
ῥπό 82
ποζ-ζεύγκω 70
ποθερίζ-ζω 30
ποκοσῆνι 30
ποκοτ-ῖω 14
πολημένω 30
πολωνέβγκω 30
πομα(δ)έβγκω 30
πολαλῶ 30
ῥπολέω 40
πολ-λά 80
πολ-λολο(γ)οῦ 36
πολ-λαῖ 80
πολ-λῶ 72
πολ-λῶς 72, 75
πολ-λυτριών-νω 69
πολ-λυτρίωση 69
πολοοῦμι 30
ῥπομυλ-λά 30
ῥπομόλι 30
πονδικάλ-λι 74
πονδικολός 38
πονόψυχος 22
ποπαιίζ-ζω 30
πορπατηξιά 17, 47
πορπατῶ 27, 47
πορπίζ-ζομαι 39
πορτοκάλ-λι 74
ῥπόσκομαι 32
ῥποσπέρα 82
ῥποσπερία 30
ῥποσπερίζ-ζω 30, 80
ῥποσπολ-λῆς 56
ῥποτάσ-σω 76
πουάρι 41
πουάς 41
πούετα 68
πούετις 68
πουνάμισο 22
πουλ-λάκι 74, 81
πουλ-λι 71

πουλῶ 27
πουροδέυγκω 32
πουργός 32, 63
πουργός 63
ῥπόψε 26, 31
ῥπόψημα 30
π-ῥαρσᾶς 77
π-ῥέπτω 77
π-ῥη(δ)ῶ 77
π-ῥήταλ-λος 80
π-ῥιλάβι 57
π-ῥιλάφι 77
π-ῥούλ-λι 75, 77
Π-ῥυλιλῆς 67
π-ῥῶθω 77
π-ῥών-νω 75, 77
πρᾶμ-μα 74
πρικός 68
πρικός 68
πρινάλ-λι 74
πριόνι 43
πρόατ-ῖο 73
προϊστός 43
προκομ-μένος 76
προσερινός 27
προσφᾶς 39
προχτές 63
προυάτθα 21, 42, 51
προυατ-θίνα 42
προυῆλῶ 28, 80
προφτάν-νω 75
πρῶμος 40
Πρωτόλης 39
πρωτομανδρίτικο 23
πρωτούαλη 41
πυδῆ 46
πυθῆ 46
πυργύμλος 38, 51
πυργύμολος 51
πύργος 63
πυτζᾶ 46
πυτ-τιᾶ 46
πυζάν-νω 45
πυζάτο 78
πυζός 45
πωρνῶ 40

P

ραβδι 80

ράμ-μα 71, 76
ραμ-μένος 76
ράστι 80
ῥράσ-σω 30, 76
ῥέομαι 31, 51
ρεμόνι 67
ῥρέγῶ 31
ρημαδῆιακός 80
ῥρίζ-ζω 31
ριξαργιά 23
ρίπ-ῥα 15, 73, 77
ῥμενίζ-ζω 30
ῥμέω 39
ῥρόβι 31
ροβίθ-θι 28
ροβίθῆια 45
ρόδι 40
ροζιασμένος 46
ρόι 40
ρόκ-χα 76
ρουῆ-ῥίζ-ζω 76
ῥροματίζ-ζομαι 31, 36
ροματισμός 28
ροόσταμο 62, 281
ροῦα 24, 41, 51
ρουάκίνο 41
ρουάτορας 42
ρουκῆνι 28
ρουχ-χαλίζ-ζω 27
ῥρόφιχο 31
ρυζ-ζόαλο 51
ρῶβα 53
ρωμαῖκα 40
ῥρωσταίνω 30

Σ

Σάατο 23
Σάατο 51
Σαβατόβραο 80
σακ-χάκι 76
σάκ-χος 76
σαιρετῶ 58
σακχούλ-λα 74
σακχούλ-λι 65, 76
σαλουβάρι 48
σαμβοῦκχος 76
σάοννο 27, 40
σάπῆα 46
σάπια 45

σαπούνι 27
 σαπούνι 54
 σαράνδα 78
 σάτρα-πάτρα 47
 Σάτο 51
 σέλ-λινο 75
 σεντόνι 15
 σέρι 18, 58, 79
 σερνικός 67
 σερπετός 54, 55
 σήμ-μερις 25, 73
 σηπιά 46
 σηπιά 45
 Σιασκίανός 42
 Σιαστή 42
 Σιαστός 42
 σίερο 28, 52
 σιερασκιά 39
 σιεροστιά 39
 σι(δ)ερών-νω 75
 σιός 57
 σιουμιά 52
 σιοφοούμενος 57
 σιταρών-νω
 σκάβγκω 44, 64
 σκαζ-ζόχοιρος 55, 60
 σκάλεθρο 62
 σκάμ-μα 71
 σκαμ-μένος 76
 σκαφιών-νω 75
 σκιάζ-ζω 32
 σκίθ-θος 55
 σκληρός 28
 σκολά 37
 σκολάα 37
 σκορδαλ-λά 46
 σκορδαλ-λός 47, 55, 70, 80
 σκόρδο 47, 64
 σκορταλ-λά 64
 σκορταλ-λά 64
 σκορταλ-λιός 55
 σκόρτο 64
 σκοτών-νω 75
 σκρίνος 55
 σκροφκίος 67
 σκούλουκας 29, 36
 σκουλούκι 29
 σκουπόξυλο 28
 σκουρμάλ-λι 55, 69
 σκουτού(δ)ι 27, 36

σκούφζα 45
 σκούφζα 45
 σκούφδα 45
 σκύλ-λος 75
 σοῖρος 18, 58
 σορόκ-χος 36, 71, 76
 σορόπι 36
 σουληνας 29
 σούλουνας 36
 σουλούνι 36
 σουλουνοβύζ-ζα 27
 σουμάρι 26
 σουπιά 46
 σουσουρά 37
 σουσ-σουμιάζ-ζω 36
 σπαργών-νω 63
 σπαρπέρι 63
 σπάχος 56
 ὄσπερα 32
 σπερβέρι 26, 55
 Σπέρβης 80
 σπήγ-ήιο 79
 σπήλγιο 79
 σπιδήα 46
 σπιδήα 46
 σπίν-τια 46
 σπολ-λάτη 39, 70
 σπολ-λάτε 39, 70
 σπουδαῖος 81
 σ-σιωπή 76
 ὄσ-σωτικά 32
 σταβάρι 35
 σταλαμαθκιά
 σταλαματ-τιά 62
 Σταματούλ-λα 74
 στάφνη 62
 σταφνίζ-ζω 62
 σταχολός 51
 σταχολοῶ 51
 στέλ-λω 71, 75
 στεμνή 62
 στεμνίτσα 62
 στεμόνι 28
 στίμ-μα 62
 στονμούχι 36
 στούπ-πια 77
 στονπ-πιά 28, 77
 στονπ-πών-νω 77
 ὄστραλί 30
 στρα(β)ομύτ-θης 76

στραῖλ-λα 27
 στρέμ-μα 76
 στρεμ-μένος 76
 στρών-νω 75
 συβ-βουλή 66
 συβ-βούλιο 66
 συγκοόμενος 36
 σύζ-ζουμος 66
 συκούαλος 41
 συκοφανδίζ-ζω 78
 συλ-λοοῦμαι 66
 συμβάλ-λω 75
 Συναληψιοῦ 55
 συνάχι 74
 συνάχ-χι 74
 σύνδεγνος 64
 συνδέκνισ-σα 76
 συνεπαίρων 29
 συνήερονῶ 26
 συνίρι 29
 συνεπαίρων 29
 συνορίζ-ζω 28
 συντρόφισ-σα 76
 σύξυλα 66
 συυρίζ-ζω 81
 συφ-φάι 51, 66, 77
 συφ-φάμιλος 66, 77
 συφτάν-νω 75
 σύχ-χριστος 66
 σφακίες 55
 σφραῖα 51
 σφονδόνα 73
 σφουγγᾶτο 27
 σφυμός 62
 σώμανδρο 32
 σών-νω 75
 σ-σωπαίνω 41
 ὄσώχωρος 32

T

τακ-χοόνι 76
 ταμβάκ-χος 76
 τάπ-πια 77
 ταραμίδι 62
 ταραμός 62
 ταράσ-σω 76
 τάσ-σω 76
 τάραχος 78
 ταφκιά 45

ταφκιά 45
 ταφσά 45
 ταχὺ 58
 τέδγα 46
 τέξ-ξερη 60
 τέθχα 46
 τενεκ-κές 76
 τέσ-σερα 76
 τέτja 46
 τέτ-τοια 46
 τετρακόσα 40
 τ-θαμάχι 76
 τ-θαμαχιάρης 76
 τ-θελ-λάλης 71, 76
 τ-θεμεν-νές 71, 76
 τηάνι 43
 τόκ-χα 76
 τόρμηση 63
 τοσουά 42
 τουλουπάν-νι 48
 τουλούπ-χα 36
 τουμδεκ-κί 76
 τουφέκι 74
 τουφέκ-κι 74
 τρακόσα 40
 τρακ-χάρω 76
 τρακ-χούνι 56, 70
 τραμιθκιά 56
 τρασό(δ)ι 24, 42
 τραουδῶ 38
 τραουνάκι 42
 τραπέξ-ξι 79, 81
 τραχανᾶς 56
 Τριάδος 70
 τριβγκω 44
 τριόλι 51
 τριολίζ-ζω 50
 τριπ-λήαλ-λος 77
 τρουτσούλ-λα 74
 τρουτσουλ-λίτης 74
 τρουπαλ-λίτης 75
 τσαιρός 58
 τσακχάλι 59
 τσακχάτης 59
 τσακ-κίρης 58
 τσακ-χοράφα 59
 τσακ-χών-νω 76
 τσαπ-κῶθω 59
 τσαπ-κῶν-νω 59
 τσαρδέλ-λα 59

τσεργιά 46
 τσερι 18, 58
 τσιαρίζ-ζω 51
 τσιλιπουρδῶ 59
 τσιλ-λῶ 58, 75
 τσιμνᾶ 47
 τσίρρος 57
 τσιτσι 58
 τσοπάνισ-σα 76
 τσουκνούα 59
 τσुπαρίσ-σι 74
 τσῶφλοιο 59
 Τ-ξιαλ-λή 67
 Τ-ιούλ-λα 67
 ιούμα 17
 τυρῆα 46
 τυρκιά 46
 τυργιά 46
 τυχαίν-νω 74
 τυχ-χαίνω 74

Υ

ἕναϊκα 79
 ὕστερι 79
 ὕτινα 48
 ὕπέλλι 52
 ὕψελ-λουρκός 63
 ὕψος 52

Φ

φά 38
 φά(δ)ι 32
 φαῖ 15
 φαίνω 32
 φαμ-μένος 76
 φαναρζής 60
 φανερών-νομαι 78
 φανόχτης 53
 φάονα 38
 φαρὰ 35, 38
 φαρὰα 38
 φαρὰ(δα) 35
 φαράκλα 68
 φαρακλός 68
 φαρταλαμι 56, 57
 φάς 38
 Φάτουμα 48

φαωμένος 38
 φελ-λά(δ)α
 φελ-λι 28, 75
 φελῶ 31
 φέσχα 46
 φέσγια 46
 φηκάρι 53
 φίι 24
 Φίλιπ-ἄος 73, 77
 ῥφίν-νω 76
 φκαιρών-νω 31
 φκαριστῶ 63, 80
 φκείαν-νω 62
 φκροῦμαι 47, 64
 φκνάλ-λιω 29
 φκνάλ-λο 62
 φκνῶ 62
 φλέμα 62
 φλία 42
 Φλιάρης 40, 42
 φλιζ-ζάνα 60
 φλιζ-ζάνι 60
 φοερίζ-ζω 51
 φοϊρίζ-ζω 43, 51
 φόος 24, 51, 66
 φοοῦμαι 66
 φουκ-χαρᾶς 76
 φουμίζ-ζω 28
 φουσκών-νω 28
 φραμός 62
 φράσ-σω 71, 76
 φρένιμος 29
 φροκαλ-λά 69
 φροκαλῶ 47
 φρὸ 38
 φρύανο 24, 51
 φσάζ-ζω 67
 φσαῖρα 67
 φσακία 67
 φσαλῶ 67
 φσαράνγι 67
 φσαχτῶ 67
 φσήκα 18, 67
 φσηκόνι 67
 φσήνα 67
 φσίγγω 67
 φσονδύλι 67
 φσονδόνα 18, 67
 φσονδονῶ 67
 φτάν-νω 62, 75

φταρμίζ-ζω 62, 63
 φτέϋ-ϋα 29
 φτερνίζ-ζομαι 26
 φτέρνισμα 26
 φτό 15, 31, 81
 φτός-ή-ό 33, 82
 φτουά 15, 21, 41
 φτωσή 78
 φτωχοζύερνια 51
 φυδγά 46
 φυθγά 46
 φύλακας 53, 69
 φύλ-λο 75
 φυτ-τειά 46
 φυτεύγω 64
 φυτjά 46
 φ-φένδης 30

X

χά 53, 57
 χάβγκω 57
 χαβούζ-ζα 54
 Χαζ-ζάμαλ-λος 60
 Χαζ-ζηδιαμανdης 60
 Χαζ-ζηνικολός 60
 Χαζ-ζής 60
 χαιρετῶ 58
 Χαλάραμβος 64
 χαμνίζ-ζω 82
 χάν-νος 75
 χάν-νω 54, 75

χαραλαμποῦσα 69
 χαρζεύβγκω 63
 χαρταλαμίδι 47, 53, 57
 χαρῶ 53
 χείλ-λιῶνας 70
 χειρολάι 51
 χέρι 58, 79
 χέρισ-σο 76
 χέρισ-σος 48
 χερολάι 28
 χερόλο 38
 χερόλοο 28
 χίλι(δ)όνι 37, 52, 58
 χιλ-λάερφος 80
 χιόνι 58
 χορός 54
 χότη 29
 χρεοφελέτης 37
 χρῆμ-μα 23
 χρίος 43
 χριοφελέτης 43
 χρονολοῖα 52
 χρουσάφχα 45
 χρουσάφκια 45
 χρουσάφσα 45
 χρουσός 28
 χρουσοσάβλα 70
 χρουσοκός 69
 χρουσοφός 54, 57
 χτύν-νομαι 62
 χύν-νω 76
 χωϋ-ϋά 47
 χών-νω 75

Χώρα 81
 χωράφχα 45
 χωράφκια 45
 χωράφσα 45
 χωρῆά 46
 χωργια 46
 χωρῆά 46
 χωρῶ 57

Ψ

ψαλι 38
 ψάλ-λω 71, 75
 ψάρτης 63, 66
 ψέαρκα 63
 Ψεριμιώτισ-σα 23
 ψές 31
 ψήν-νω 76
 ψηλομύτ-θης 76
 ψηλών-νω 32
 ψιλαλέθω 39
 ψιμόγεν-νη 31
 ψόμα 29
 ψύλ-λος 75
 ψυση 78, 79

Ω

ώζ-ζάν 22
 ὶών-νω 52
 ὶστο(ν) 36